

॥ अथर्ववेदसंहिता ॥

CHARVA VEDA SANHITA

HERAUSGEGEBEN

VON

R. ROTH

WEILAND o. PROFESSOR UND
OBERBIBLIOTHEKAR DER
UNIV. ZU TÜBINGEN

UND

W. D. WHITNEY

WEILAND PROFESSOR AM
YALE-COLLEGE IN NEW-HAVEN
CONNECTICUT

ZWEITE VERBESSERTE AUFLAGE

BESORGT VON

DR. MAX LINDENAU

PRIVATDOZENT AN DER UNIVERSITÄT MARBURG

Sa 2V4

R & W

BERLIN

FERD. DÜMMLERS VERLAGSBUCHHANDLUNG

1924

Vorwort zur zweiten Auflage.

In der Vorrede zur ersten Auflage des Atharvaveda (1856) hatten die Herausgeber Roth († 1895) und Whitney († 1894) einen zweiten Teil in Aussicht gestellt, der eine Einleitung in den Atharvaveda, kritische und erklärende Noten, Nachweisungen aus dem Pada-pāṭha, aus der zu dieser Saṁhitā gehörigen Grammatik (AV. Prātiśākhya), aus der Anukramaṇī und aus dem Ritual des Veda (Kauśika-Sūtra), nebst einer Konkordanz mit den übrigen Saṁhitās enthalten sollte. Dieser zweite Teil ist jedoch niemals erschienen, da Roth durch anderweitige Arbeiten in Anspruch genommen war und Whitney sich genötigt sah, seine umfangreichen Werke über den Atharvaveda der American Oriental Society zur Veröffentlichung anzubieten. So erschienen seine Ausgabe des Atharvaveda-Prātiśākhya und sein Index Verborum zum Atharvaveda als 7. und 12. Bd. des Journal of the American Oriental Society (1862, bzw. 1881). Nach Whitneys Tode veröffentlichte Lanman dessen Übersetzung des Atharvaveda nebst einem ausführlichen kritisch-exegetischen Kommentar, die als 7. und 8. Bd. eine Zierde der Harvard Oriental Series, Cambridge, Massachusetts, bildet (erschienen 1905). Als ich die Besorgung der zweiten Auflage des seit langem vergriffenen Berliner Textes des Atharvaveda übernahm, war es mir von vornherein klar, daß ich Whitneys Lebenswerk, die Übersetzung dieses Veda, als Führer für die Textgestaltung der zweiten Auflage nehmen mußte, damit auch diese weiterhin mit vollem Rechte die Namen der Herausgeber tragen durfte. Ist doch in Whitneys Übersetzung und kritisch-exegetischem Kommentar ein großer Teil der Mitarbeit Roths enthalten, der für Whitney die Paippalāda-Rezension kollationierte und ihm ein ausführliches Scriptum von 250 Seiten mit kritisch-exegetischen Noten besonders schwieriger Stellen sandte. Whitney legte seiner Übersetzung den Text der Berliner Ausgabe zugrunde, und wenn er sich auch oftmals gezwungen sah, einer anderen Lesart zu folgen oder

eine neue Konjekture zu machen, darf man doch mit Fug und Recht behaupten, daß er nach Möglichkeit bestrebt war, den Berliner Text beizubehalten. Dieses Bestreben ging sogar so weit, daß er an vielen Stellen, wo er dem Berliner Texte gar keinen Sinn abzuringen vermochte, rein mechanisch Wort für Wort übersetzte, selbst da, wo er mit Leichtigkeit einen Paralleltext aus dem Rgveda oder anderen Quellen hätte heranziehen können. War ihm irgend ein Wort fremd, ließ er es lieber unübersetzt im Texte stehen, z. B. 11,9,8 *karúkara*, und versuchte nur im Kommentar eine Übersetzung zu geben, wobei er meist vorsichtigerweise ein fragendes „vielleicht“ hinzufügte, so bemerkt er a. a. O. „perhaps a point or spinous process of a vertebra“. Es würde mich zu weit führen, hier noch mehr derartige Beweise dafür anzuführen, daß Whitney in der Tat das ehrende Attribut „der große Skeptiker der Sprachwissenschaft“ verdient. Wollte also diese zweite Auflage des Atharvaveda allen Forderungen des großen Skeptikers gerecht werden, mußten wir bei ihrer Ausarbeitung doppelte, ja dreifache Vorsicht und Zurückhaltung bei allen Änderungen des Berliner Textes anwenden. Natürlich haben wir in erster Linie alle von Whitney selbst angemarkten Druckfehler und sonstigen kleinen Versehen berichtigt, aber auch die von Lanman notierten, die ja Whitney bei einer Neuauflage sicherlich ebenfalls beachtet hätte. Wir haben sogar einige kleine Akzentfehler, die Whitney und Lanman offenbar nur übersehen hatten, im Texte ohne jedes Bedenken verbessert. Wir glaubten trotzdem unser Ziel erreichen zu können, nämlich die zweite Auflage so zu gestalten, wie sie Whitney praeter propter ultima manu herausgegeben hätte. An diese, wie sich herausstellen wird, nicht immer ganz leichte Aufgabe heranzugehen, konnten wir nur deshalb wagen, weil uns Whitney im großen und ganzen hinreichend deutliche Fingerzeige gegeben hat, falls er den Berliner Text geändert wissen wollte. Wir haben ohne Zögern überall da den Text geändert, wo Whitney von „obvious emendation“ oder „true reading“ spricht. Ebenso glaubten wir das Recht zur Textverbesserung zu haben, wenn Whitney z. B. bemerkt: *we ought to have emended to bhūtá 18,3,19 oder there was no good reason for its alteration in our text 19,15,2 oder we ought unquestionably to have emended to vansidya 16,9,4 oder which... is doubtless to be accepted as the true reading etc.* In vielen Fällen setzt er wieder die Lesart der Hss. ein, aber zuweilen behält er auch

den Text von RW¹ bei¹⁾, obwohl ihm die Lesart der Hss. plausibler erscheint, z. B. 19, 42, 1, wo er zwar ausdrücklich bemerkt, yajñās (so lesen die Hss.) wäre besser unverändert geblieben, aber trotzdem den Text von RW¹ (yajñās) in seiner Übersetzung beibehält. Wenn wir folglich an dieser Stelle den Text nicht geändert haben, so geschah das nur im Hinblick auf den für die Übersetzung maßgebenden Text. Doch kann andererseits die Übersetzung allein nicht immer den einzigen Maßstab für die richtige Konstituierung des Textes bilden, weil Whitney trotz seiner streng konservativen Methode an einigen besonders dunklen Stellen Parallelverse des RV. übersetzt, an anderen Stellen den Text der Paippalāda-Rezension seiner Übersetzung zugrunde legt, zuweilen auch einen eklektischen Text, der teils den Hss., teils dem Kommentar, teils der Bombayer Ausgabe folgt. Wir können auch nachweisen, daß Whitney in einigen Fällen nur des besseren Verständnisses wegen seiner Übersetzung einen anderen Text als den von ihm für ursprünglich erachteten unterlegt, z. B. 18, 4, 5 *prāti mām*, obwohl für ihn *pratimām* „doubtless the true AV. reading“ ist. Hier haben wir selbstverständlich nicht gezögert, *pratimām* in den Text aufzunehmen. Whitney war keineswegs abgeneigt, eine gute Konjektur an die Stelle des Berliner Textes zu setzen, selbst wo dieser die Lesart aller Hss. wiedergab, aber sicherlich hätte er manche nicht ganz glückliche, gar zu kühne Konjektur in RW¹, die ihm keineswegs gefiel, aus Mangel an einer besseren im Texte stehen gelassen. An einer besonders schwierigen Stelle des in trostloser Textverfassung überlieferten 19. Buches (47, 8) überläßt er es resigniert anderen, eine bessere Lesart zu suchen: „any one is invited to do better if he can“. Natürlich war es für uns an solchen Stellen besonders schwierig, über den von Whitney hier vorgezogenen Text eine endgültige Entscheidung zu treffen; in dubio haben wir vorsichtigerweise den Berliner Text in seinem hoffnungslosen Zustande unverändert gelassen. Wir haben selbst eine von Whitney als unbefriedigend bezeichnete Lesart von RW¹ beibehalten, falls er keine andere dafür mit Bestimmtheit vorschlägt, oder falls er mehrere Lesarten nebeneinander stellt, ohne sich für eine bestimmte zu entscheiden, z. B. 4, 10, 7 *karśanās*. Dabei haben wir aber andererseits wohl erwogen, daß Whitney sich in allen Fällen, wo sich zwei

¹⁾ RW¹ im folgenden = erste Auflage des Berliner Textes, herausgegeben von Roth und Whitney (1856).

zweifelhafte Lesarten gegenüberstehen, stets für diejenige zu entscheiden pflegt, die sich enger an die Hss. anschließt. In der Praxis konnte aber auch diese Beobachtung zuweilen nicht als sicheres Kriterium gelten, so daß wir es dann vorzogen, den Text nicht zu ändern, wie z. B. 19, 48, 3, wo Whitney vielleicht die seiner Übersetzung zugrunde gelegte Lesart párvata á sattvám statt des in RW¹ konjizierten párvany ásakta in den Text aufgenommen hätte. In vielen zweifelhaften Fällen hat uns Whitneys mit vorbildlicher Sorgfalt ausgearbeiteter Index Verborum zum Atharvaveda recht gute Dienste geleistet, aber manche Verbesserungen des Index haben wir nicht mehr berücksichtigen können, da er ja zwar junger als die Berliner Ausgabe, aber alter als Whitneys Übersetzung und Kommentar ist. Deshalb haben wir z. B. 6, 140, 3 sayújau, die alte Lesart von RW¹, im Text stehen gelassen und nicht die verbesserte Lesart des Index suyújau eingesetzt¹⁾, weil sayújau der Übersetzung zugrunde liegt. Auch für eine zweifellos verderbte Stelle wie oben 19, 48, 3 ist aus dem Index kein entscheidendes Kriterium zu entnehmen. Damit wollen wir aber keineswegs in Abrede stellen, daß der Index eine außerordentlich wichtige, ja notwendige Ergänzung der kritisch-exegetischen Noten Whitneys zu seiner Übersetzung bildet; manche unbedingt nötige Verbesserung, die in Whitneys Kommentar nicht notiert ist, geht nur aus dem Index hervor. Wir müssen aber gestehen, daß wir trotz aller von Whitney selbst in reichlichstem Maße gegebenen Hilfsmittel, wozu außer dem Index und der kommentierten Übersetzung noch die oben erwähnte Ausgabe des Prātisākhya zu rechnen ist, nicht selten im Zweifel waren, welche Gestaltung Whitney dem Berliner Texte bei einer Neuauflage gegeben hätte, und oft sind wir über eine Vermutung nicht hinausgekommen. Sicherlich hätte Whitney in vielen recht kritischen Fällen den Text noch einmal sorgfältig geprüft, bevor er sich zu einer definitiven Textform entschlossen hatte. Selbst bei scheinbar ganz sicheren Lesarten, wo alle Ausgaben und Hss. mit dem Kommentar, der Paippalāda-Rezension und den anderen vedischen Parallelstellen übereinstimmen, darf man oft ihre Richtigkeit nicht mit apodiktischer Sicherheit behaupten; eine einzige kleine übersehene Sandhiregel des Prātisākhya kann eine zehnfach gestützte Lesart

¹⁾ Ich vermute s r suyújau im Index Verborum einen Hinweis auf die Lesart sayújau der Berliner Ausgabe

als falsch hinstellen. Das hat Whitney, der ausgezeichnete Kenner des Prātiśākhya, wiederholt bewiesen. Da er das 20. Buch nicht übersetzt und kommentiert hat, was für die Wissenschaft einen großen Ausfall bedeutet, hatte ich für diesen Teil des Atharvaveda gar keine Handhabe zur Gestaltung des Textes im Sinne Whitneys, und ich glaubte deshalb im Interesse der Einheitlichkeit des Planes dieses Buch ganz fortlassen zu dürfen, ja zu müssen. Besonders ungern habe ich darauf verzichtet, die Kuntāpa-Hymnen in neuer Textform zu bringen. Ich hoffe aber bestimmt, in absehbarer Zeit das schwierige 19. Buch und die Kuntāpa-Hymnen in einer Fachzeitschrift auf Grund eigener textkritischer Studien übersetzen und interpretieren zu können. Auch mußte ich aus ökonomischen Gründen von einer gleichzeitigen Veröffentlichung meiner zahlreichen eigenen Konjekturen zu Buch I—XIX absehen. Natürlich hätte ich am liebsten eine ganze Anzahl eigener Textverbesserungen in diese zweite Auflage hineingebracht, besonders an den nicht wenigen Stellen, wo ich die ursprüngliche Lesart gefunden zu haben glaube, z. B. 10, 2, 12 étum als Synonym von gātum und caritrāṇi statt des hier völlig deplazierten ketúm¹⁾, aber das hätte ja gegen meinen streng durchgeführten Plan verstoßen, den Text möglichst getreu so zu gestalten, wie ihn Whitney ultima manu ediert hätte. Besonders bedauere ich, daß mir hier sogar der Raum fehlt, eine nicht geringe Anzahl von Textverbesserungen, bei denen es zweifelhaft ist, ob sie Whitney ebenfalls vorgenommen hätte, eingehend zu begründen. Wo ich mich in dubio nicht für eine Verbesserung des Textes entscheiden konnte, habe ich mich damit begnügt, die Korrektur nur in der unten (S. VIII) beigefügten Liste der Abweichungen dieser zweiten Auflage von RW¹ vorzunehmen. Dabei sei sogleich bemerkt, daß ein Fragezeichen hinter dem Text nicht etwa dessen Richtigkeit in Frage stellen soll, sondern nur meine Ungewißheit andeutet, ob Whitney in diesem Falle dem Texte wirklich ultima manu diese Gestalt gegeben hätte. Leider stand mir nur ein lithographierter Abdruck der ersten Auflage von 1856 zur Herstellung des für diesen Obstdruck erforderlichen Exemplars zur Verfügung. Doch hatte dieser Ubelstand auch andererseits seinen Vorteil. Denn gerade der litho-

1) Der Sandhi vor étum muß natürlich dementsprechend geändert werden; in ketúm liegt jedenfalls ein Hörfehler vor, der durch die diversen mit k anlautenden Wörter in den beiden letzten Pādas entstanden war.

graphierte Text ließ sich leichter korrigieren als der Originaldruck, und ich hoffe, daß es mir gelungen ist, die Textänderungen derartig vorzunehmen, daß das Schriftbild überall deutlich und einheitlich geblieben ist, selbst da, wo ich gezwungen war, ganze Wörter durch andere zu ersetzen. Da es mir aus technischen Gründen nicht möglich war, einige von Whitney vorgeschlagenen Verbesserungen im Texte selbst vorzunehmen, besonders im 19. Buche, habe ich diese im Verzeichnis der von RW¹ abweichenden Lesarten notiert. Ebenda habe ich auch alle für Seite 353—360, die in meiner Vorlage fehlten und daher ohne jede Änderung des Textes von einem anderen Exemplar abgedruckt sind, in Betracht kommenden notwendigen Verbesserungen angemerkt. Schließlich sei noch ausdrücklich erwähnt, daß diese zweite Auflage des Berliner Atharvaveda keineswegs irgendwie die vortreffliche kritische Bombayer Ausgabe von Shankar Pandit entbehrlieh machen soll, sondern nur, allerdings für mindestens ein bis zwei Jahrzehnte, ein Notbehelf sein will, der dem längst bedauerten Mangel einer neueren europäischen Ausgabe des Atharvaveda, die sich für akademische Vorlesungen als Handbuch eignet, abhelfen soll. Es wird mir wohl jeder zugeben, daß die erste Auflage des Berliner Atharvaveda nicht nur völlig veraltet ist, sondern daß sie durch ihre zahlreichen Druckfehler und durch viele übereilte Konjekturen von jeher für den akademischen Gebrauch wenig geeignet war. Wenn ich trotzdem den Versuch wagte, aus dem veralteten, entstellten Berliner Text ein auch für den Anfänger brauchbares Buch zu machen, so geschah das nur in dem Bewußtsein, bei dieser schwierigen Aufgabe Whitney selbst, den bedeutendsten Forscher auf dem Gebiete des Atharvaveda, als Mentor geholt zu haben. Gerne hatte ich noch ein vollständiges Verzeichnis aller im Texte enthaltenen Konjekturen hinzugefügt. Nur aus ökonomischen Gründen habe ich davon Abstand genommen. Ich muß mich hier damit begnügen, ein kurzes Verzeichnis aller Abweichungen der zweiten Auflage von der ersten folgen zu lassen.

1, 1, 1 bāla; in RW¹ fehlt der Akzent unter lā. — 1, 7, 7 vājreṇa; RW¹: bājreṇa (Druckfehler). — 1, 9, 2 Les. asmāt; RW¹: asmāt. — 1, 9, 4 vittāni; RW¹: cittāni. — 1, 13, 1 āśmane; in RW¹ fehlt der Akzent über śma. — 1, 14, 3 samópyāt, RW¹: śamópyāt. — 1, 18, 1 tāni, in RW¹ steht unter tā irrtümlich ein Akzent. — 1, 18, 2 sāviṣāk; RW¹: sāviṣat. — 1, 18, 4 vṛśadatIm; in RW¹ fehlt m. — 1, 22, 3

róhiṇīdevatyās; RW¹: róhiṇī devatyās. — 1, 22, 4 súkeṣu; RW¹: súkeṣu. — 1, 24, 4 śyāmá; RW¹: śámá. — 1, 28, 1 úpa; RW¹: upá (Druckfehler). — 1, 31, 3 áślonas; RW¹: áślonas (Druckfehler). — 1, 32, 3 Lies: átakṣatām (?); RW¹: átakṣatam. — 2, 1, 1 Lies: jáyamānā (?); RW¹: jáyamānās. — 2, 3, 6 apás; RW¹: āpás. — 2, 5, 3 sasahé; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter he statt unter dem zweiten sa. — 2, 5, 4 Lies: aviddhí; RW¹: viddhí (so ist zu lesen statt des verdruckten vidhđhí). — 2, 5, 5 prá vocam; RW¹: prá vocam. — 2, 6, 5 Lies: nidás(?); RW¹: níhas. — sridhas; RW¹: sřdhas. — tára; RW¹: tara. — 2, 7, 1 máchapáthān; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ma statt unter cha. — 2, 7, 4 pári mām; RW¹: pári-mām. — 2, 12, 5 dyāvūprthiví; in RW¹ fehlt der Akzent unter vi. — 2, 13, 3 Lies: kṛṣṭinām; RW¹: grṣṭinām. — 2, 14, 1 niḥsálām; RW¹: nissálām. — 2, 14, 6 āśúḥ káṣṭhām; RW¹: āśúr káṣṭhām. — asaram; RW¹: asaran. — 2, 18, 5 sadānvācātanam; RW¹: sadanvācātanam (Druckfehler). — 2, 25, 2 vṛścāmi; RW¹: vṛścāmi. — śakúner; RW¹: śakṛner (Druckfehler). — 2, 27, 5 sālāvṛkán; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter kán statt unter vr. — Lies: sākṣye(?); RW¹: sākṣe. — 2, 28, 4 prthiví; in RW¹ fehlt der Akzent über pr. — 2, 29, 3 jáyan(?); RW¹: jáyam. — 2, 30, 2 áśvinā; RW¹: āścinā (Druckfehler). — 2, 31, 2 algāṇḍūn; RW¹: alāṇḍūn. — 2, 31, 3 algāṇḍūn; RW¹: alāṇḍūn. — 2, 31, 3 Lies: uchiṣyātai(?); RW¹: uchiṣātai. — 2, 32, 5 sárve té; RW¹: sárve te. — 2, 33, 7 viśvañcam; in RW¹ fehlt der Akzent unter ñcam. — 2, 35, 1 Lies: dúriṣṭes; RW¹: dúriṣṭis. — tám; RW¹: tán. — 2, 35, 4 námas; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich über mas statt unter mas. — 2, 36, 4 Lies: suśádām(?); RW¹: suśádā. — 3, 1, 2 pratyétu; RW¹: práty etu. — 3, 1, 3 amitrasenām; RW¹: amitrasénām. — agnis; RW¹: āgnis (Druckfehler). — Lies: tam(?); RW¹: tán. — 3, 2, 3 indra; in RW¹ fehlt der Akzent über dra. — 3, 3, 3 in RW¹ ist die Verszählung von V. 3 bis V. 6, die irrtümlich als V. 4 bis V. 7 gezählt werden (ebenso in der Ajmer-Ausgabe!), falsch. — 3, 3, 4 Lies: hávyam(?); RW¹: havyám. — 3, 3, 5 te; RW¹: té. — 3, 4, 1 Lies: agan(?); RW¹: gan. — 3, 4, 6 Lies: índra iva manuṣyās(?); RW¹: indrendra manusyās. — Lies: várñais(?); RW¹: váruñais. — 3, 4, 7 vasehá; RW¹: vaśehá. — 3, 5, 1 áprayāvam; RW¹: áprayāvan. — 3, 5, 4 bhriyāsam; RW¹: priyāsam. — 3, 6, 2 Lies: vaibādha dódhatas(?); RW¹: vaibādha. — 3, 7, 3 ténā; RW¹: téna. — 3, 8, 3 ahamuttaratvé; RW¹: ahám uttaratvé. — 3, 9, 1 dyaúḥ pitá; RW¹:

dyañśpita. — 3, 9, 5 bhantsyāmi; RW¹: bhartsyāmi. — 3, 10, 3 sṛja; in RW¹ fehlt der Akzent über sṛ. — 3, 10, 7 mā; RW¹: me. — 3, 11, 8 abhi; in RW² fehlt der Akzent unter a. — 3, 12, 4 ukṣāntūdnā; RW¹: uchāntūnnā. — 3, 13, 2 āpas; RW¹: āpas. — 3, 13, 6 amṛtasya; RW¹: amṛtastha (Druckfehler). — 3, 16, 7 gomatī; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter tī. — 3, 17, 2 śnūstis; RW¹: śruṣtis. — 3, 17, 7 Statt der richtigen Verszahl 7 liest RW¹ irrtümlich 6. — 3, 19, 2 śyāmi, RW¹: syāmi. — 3, 19, 5 śyāmi; RW¹: syāmi. 3, 19, 8 vāramvaram; RW¹: vāramvarām (Druckfehler) — 3, 20, 6 suhāvehā, RW¹: susāvehā (Druckfehler) — 3, 21, 1 Lies: yā āvivēśāuśadhī; RW¹: yā āvivēśādhī. — 3, 21, 2 vāyāḥsu; RW¹: vāyassu. — 3, 21, 3 Lies: viśvadēvyas (?); RW¹: viśvadāvyaś. — 3, 21, 4 kāmamāhū; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ma statt unter mā. — 3, 22, 1 sambabhūva, in RW² fehlt der Akzent unter ba. — 3, 22, 2 Lies: cetatu (?); RW¹: cetatus — 3, 24, 2 vādāhām; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ve statt unter dā. — 3, 27, 5 rakṣitā; in RW² steht der Akzent irrtümlich unter tā statt unter kṣi. — 3, 29, 1 iṣṭāpūrtāya, RW¹: pūrttasya — 3, 30, 2 Lies: śantivām; RW²: śantivān — 3, 31, 1 avrtan, RW¹: acrtan (Druckfehler). — 4, 1, 4 rōdasi āskabhāyat .. mahī askabhāyat; RW¹: rōdasi askabhāyat... mahī askabhāyat. — 4, 1, 7 nā dābhāya; RW¹: nā dābhāyat. — 4, 2, 3 āhvayetām, RW¹: āhvayethām. — 4, 3, 3 vyāghra, RW¹: vyāghra. — 4, 4, 4 ṛṣabhānām; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ṛ statt unter ṣa. — 4, 4, 5 ārsyām, RW¹: ārsām. — 4, 6, 2 Lies tāvatim (?); RW¹: tām itās. — 4, 7, 3 Vers 3 ist in RW¹ irrtümlich als Vers 6 bezeichnet. — 4, 8, 2 bravan; RW¹: bruvan — 4, 8, 6 asican; RW¹: asiḥcan. — 4, 9, 1 āksyam, RW¹: āksam — 4, 11, 1 śād urvīś, in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ṣa statt unter ḍu — bhūvanam ā; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter mā statt unter na. — 4, 11, 9 dōhānt saptā, RW¹: dōhān saptā. — Vers 9 ist in RW² irrtümlich als Vers 7 bezeichnet. — 4, 13, 2 āvātu; RW¹: ā vātu. — 4, 13, 5 Lies: ābhārcam; RW¹: ābhārisam — 4, 15, 15 khāṇvakhāśi ('kaśi in Whitney-Lanmans Kommentar ist Druckfehler) khāimakhāśi; in RW¹ stehen irrtümlich unter dem ersten kha sowie unter und über den beiden Zahlen 3 Akzente. — 4, 16, 1 Lies: adhiṣṭhātā antikād, RW¹: tāntikād. — 4, 16, 7 śramṣayitvā; RW¹: śramṣayitvā. — 4, 17, 2 punaḥsarām; RW¹: punaṣsarām. — 4, 17, 3 Vers 3 ist in RW¹ irrtümlich als Vers 6

bezeichnet. — 4, 17, 6 anapatyātām; RW¹: anapadyātām. — 4, 18, 1 kītvāris; in RW¹ fehlt der Akzent unter k. — 4, 18, 4 śāyā; RW¹: śāpayā. — 4, 18, 6 śāsāka; RW¹: śāsāka. — 4, 19, 2 asti; RW¹: āsti. — 4, 20, 9 Vers 9 ist in RW¹ irrthümlich als Vers 7 bezeichnet. — 4, 21, 2 Lies: prṇatē ca śikṣati (?); RW¹: grṇatē ca śikṣate. — 4, 21, 4 reṇūka-kāṣas; in RW¹ steht der Akzent irrthümlich über kā statt über ka. — 4, 21, 5 Lies: achān (?); RW¹: ichāt. — 4, 21, 7 Lies: riśāntis (?); RW¹: ruśāntis. — 4, 22, 1 tān randhaya; in RW¹ steht über nra irrthümlich ein anusvāra statt eines svarita. — 4, 28, 3 ugraú; in RW¹ fehlt der avasāna hinter ugraú. — 4, 29, 2 Lies: babhrúm á (?); RW¹: babhrúnā. — 4, 30, 8 divá; RW¹: divó (Druckfehler). — 4, 31, 4 Lies: ṇītás (?); RW¹: ṇītá. — 4, 32, 2 manyúm; RW¹: manyús. — 4, 32, 5 jihidāhām; RW¹: jihidāhām. — 4, 34, 2 prá dahati; RW¹: prádahati. — 4, 35, 5 prāṇadāvān; RW¹: prāṇadāvān. — 4, 37, 4 Vers 4 reicht in RW¹ bis Vers 5 inkl. der zweiten Auflage; tát páreta° fehlt in RW¹. — 4, 37, 6 víryāvati; mit diesem Wort schließt in RW¹ Vers 5. — 4, 37, 7 ápi yāmi; RW¹: ápi dyāmi. — 4, 37, 11 strīyas; RW¹: strīyam (Druckfehler). — 4, 38, 4 bíbhratī; RW¹: bíbhratī. — huve; in RW¹ steht irrthümlich ein Akzent unter hu. — Lies: yáksēṣu pramódante (?); RW¹: yá aksēṣu pramódante. — 4, 38, 7 In RW¹ fehlen hinter der Verszahl 7 die beiden vertikalen Striche. — 4, 39, 6 sá; RW¹: sá (Druckfehler). — 4, 39, 8 duhrām; RW¹: duhām. — 4, 39, 9 karma bhāgām; RW¹: karmabhāgām. — 5, 1, 2 kṛṇute; RW¹: kṛṇuse. — 5, 1, 3 asmé; RW¹: asmaí. — 5, 1, 5 yát; RW¹: tát (Druckfehler). — 5, 1, 6 upamāsyā nidé; RW¹: úpamasyā nidé. — 5, 1, 7 utá vā; RW¹: utá vā (Druckfehler). — 5, 2, 7 Lies: āptyām; RW¹: āptām. — 5, 2, 9 mātariḥvari; RW¹: mātariśvari. — 5, 3, 2 gopás; RW¹: gūpás (Druckfehler). — 5, 3, 6 urú ṇas; RW¹: urú nas. — 5, 4, 5 aritrāṇi; RW¹: áritrāṇi. — 5, 4, 10 Lies: akṣyós; RW¹: akṣós. — 5, 5, 9 sām patitā; RW¹: sápatitā (Druckfehler). — 5, 6, 12 táṃ tvā°; in RW¹ fehlt der Akzent unter tvā. — 5, 6, 13 vgl. zu 5, 6, 12. — 5, 6, 14 táṃ tvā prá padye; in RW¹ steht der Akzent irrthümlich unter tam statt unter tvā. — 5, 7, 3 árātim; RW¹: arātim. — 5, 8, 4 hata; RW¹: hátá (Druckfehler); mathnita; in RW¹ fehlt der Akzent unter ta. — 5, 8, 9 mārmaṇi; RW¹: mārmaṇi (Druckfehler). — 5, 10, 7 aśmavarmá; in RW¹ fehlt der Akzent unter va. — 5, 11, 1 punarmaghatvām; RW¹: púnarmagha tvām. — 5, 11, 2 samcákṣe; RW¹: sām cakse. — 5, 11, 5 Lies: amūra (?); RW¹: amura. — 5, 11, 6 vāruṇas; RW¹: varuṇa. —

5, 11, 7 Lies: bhūṣ(?) ; RW¹: bhūt. — 5, 11, 8 Lies: vikṣú(?) ; RW¹: dikṣú. — 5, 11, 9 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ási. — 5, 11, 10 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ásmi. — 5, 11, 11 sumedhās; in RW¹ fehlt der Akzent über su. — 5, 12, 5 Lies: suprayāṇās(?) ; RW¹: suprayāṇās. — 5, 12, 8 manusyāt; RW¹: manuśvāt — devī; RW¹: davis. — śārasvatī; RW¹: śārasvatīś. — 5, 13, 2 yāt te; RW¹: yāt ta (Druckfehler) — 5, 13, 5 aśitā alikās; RW¹: āśitā ālikās — śākhyas; in RW¹ fehlt der Akzent über khyas. — 5, 13, 6 Lies: manyūm(?) ; RW¹: manyós. — 5, 14, 3 řsyasi; RW¹: řisyasi. — 5, 14, 7 tám; RW¹: tám (Druckfehler) — 5, 17, 6 āpanitā; RW¹: ūpanitā. — 5, 18, 1 řājanya; in RW¹ fehlt der Akzent unter nya. — 5, 18, 3 śā; RW¹: mā (Druckfehler). — 5, 19, 5 ubhayādan; RW¹: ubhayādam. — 5, 19, 8 řsiré; in RW¹ fehlt der Akzent unter ři. — 5, 19, 6 yó řighatsati; RW¹: yá řighatsati. — 5, 20, 11 sámgrāma°; RW¹: sámgrama° (Druckfehler). — 5, 21, 4 'mītrān; in RW¹ fehlt der Akzent über trā. — 5, 21, 5 bíbhyatī; in RW¹ fehlt der avasāna hinter bíbhyatī — 5, 22, 1 āpa bādhatām; RW¹: āpabādhatām. — 5, 22, 3 suva; RW¹: suvā (Druckfehler). — 5, 22, 12 sabā; in RW¹ steht der Akzent irr-
tümlich unter ha. — 5, 22, 14 présyan; RW¹: praisyan — 5, 23, 3 gáchati tám; in RW¹ steht der Akzent irr-
tümlich unter tam statt unter ti. — 5, 23, 4 té; RW¹: te. — 5, 24, 1 ákūtyām; in RW¹ steht
irrtümlich ein Akzent unter der ersten Silbe — 5, 24, 3 Lies: datṛām; RW¹: dātrāpām. — 5, 25, 1 Lies: śārau(?) ; RW¹: śārau. —
5, 27, 10 asyā; in RW¹ steht der Akzent irr-
tümlich unter sya statt unter der ersten Silbe. — 5, 28, 4 posayīśnūs; RW¹: posayīśnú. —
5, 28, 6 Lies: vedhāsas(?) ; RW¹: vedhāsām. — 5, 30, 11 udéhi; RW¹:
údehi (Druckfehler). — 5, 30, 16 tvāyā; RW¹: tvāyā — 6, 1, 1 savitāram;
in RW¹ fehlt der Akzent über sa — 6, 3, 1 sindhavah sapta pātāna;
RW¹: sindhavah eaptā pātana — 6, 3, 2 devī; RW¹: devó — 6, 4, 2
ántitam; RW¹: ánti tám — 6, 4, 3 dyaús pítar; RW¹: dyaús pítar. —
6, 9, 1 ak-yaú; in RW¹ fehlt der Akzent über der zweiten Silbe. —
6, 12, 3 nadyā 15; RW¹: nadyò 3. — 6, 14, 1 balásam; in RW¹ steht
irrtümlich ein Akzent über sam. — 6, 18, 3 dītes; RW¹: nītes. —
6, 22, 3 Lies: údapruto marutas(?) ; RW¹: udaprúto marútas. — Lies:
tám, RW¹: tan — 6, 23, 2 Lies: apás(?) ; RW¹: āpas — 6, 28, 1 Lies:
prá patāt pátiśthas(?) ; RW¹: prá padāt páthiśthas. — 6, 43, 1 Lies:
vímanyukaś ca(?) ; RW¹: vímanyukasya. — 6, 46, 1 Lies: ararus(?) ;
RW¹: árarus. — 6, 50, 3 vyadvarás (2 mal); RW¹: vyadhvarás. —

6, 51, 1 áti drutás; RW²: áti hrutás. — 6, 59, 2 Lies: sahádovi (i); RW²: sahá devis. — 6, 60, 1 viṣitastupas; RW²: viṣitasrupas. — 6, 63, 4 sámśam; RW²: sám sam. — 6, 66, 2 páráśarit; RW²: páráśarait. — 6, 67, 2 amitrās; RW²: amitrās. — 6, 67, 3 nahya; RW²: nahyá (Druckfehler). — 6, 73, 2 Lies: tám; RW²: tán. — 6, 75, 3 púnar áyati śásvatibhyas; in RW² steht irrthümlich ein avasāna-Zeichen hinter áyati. — 6, 84, 2 Lies: bhúme(i); RW²: bhúte. — 6, 87, 3 tiṣṭhehá; in RW² fehlt der Akzent unter ṣṭhe. — 6, 89, 2 sadhryāñ; RW²: sadhryāñ. — 6, 94, 2 cittébbir éta; in RW² steht über ta irrthümlich das o-Zeichen statt des svarita. — 6, 95, 2 púśpam (i); RW²: púśyam. — 6, 95, 3 gárbho víśvasya; in RW² steht irrthümlich auf der zweiten Silbe von gárbho ein svarita. — 6, 96, 3 pádviśāt; RW²: pádviśāt. — 6, 100, 2 upajikās; RW²: upajikās. — 6, 102, 2 tīṇam; RW²: tīṇma. — 6, 104, 1 achidam; RW²: achidan. — 6, 110, 1 kam ... sátsi ... pipráyasva; RW²: kām ... satsi ... pipráyasva. — 6, 110, 2 jyēṣṭha°; RW²: jyaiṣṭha° (Druckfehler). — 6, 111, 4c púnas; in RW² fehlt das u-Zeichen unter p. — 6, 112, 3 ví tó; RW²: ví te. — 6, 117, 1 Lies: ádmi(i); RW²: ásmi. — 6, 117, 2 jaghása; RW²: jaghása. — 6, 118, 1 gatnúm; RW²: gaṇám. — 6, 125, 2 Lies: ávṛtam (i); RW²: ábhrtam. — 6, 127, 1 visálpakasya; RW²: visályakasya. — 6, 127, 2 cipúdrus (oder cipúduś); RW²: śípúdrus. — 6, 128, 3 sūryā-candramasābhyām, RW²: °candramāsābhyām. — 6, 129, 1 śāṃśapéna; RW²: śāṃśayéna. — 6, 133, 1 yásya; RW²: táśya (Druckfehler). — 6, 135, 3 girami (i); RW²: girāmi. — 6, 136, 3 Lies: vṛścyáte; RW²: vṛścáte. — 6, 137, 2 ásitās; RW²: asitās. — 6, 139, 3 Lies: samuśpalá (i); RW²: samuśyalá. — 6, 142, 1 Lies: pṛñihí(i); RW²: mṛñihí. — 7, 8, 1 airayata; RW²: airayat. — 7, 14, 3 kṛpá; RW²: kṛpát. — 7, 18, 1 udnás; RW²: ūdhnás. — 7, 20, 1 d Lies: dāśúśas (i); RW²: dāśúše. — 7, 23, 1 RW² liest in der ersten Zeile auf S. 150 irrthümlich 6 statt 7 hinter atharvavede. — 7, 26, 1 prá; RW²: prá (Druckfehler). — 7, 35, 3c kṛpomi; in RW² fehlt das Zeichen für r unter k. — 7, 38, 4 váda; RW²: vada. — 7, 40, 3 Lies: śravaśyam (i); RW²: śravaśyúm. — 7, 42, 2 asmé, RW²: asmát. — 7, 44, 1 viṣṇo; RW²: viṣṇo. — 7, 47, 1 Lies: suhávām (i); RW²: suhávā. — 7, 49, 1 devís, RW²: devis. — 7, 53, 1 bṛhaspate abhiśaster ámuñcaḥ; RW²: bṛhaspato'bhíśaster ámuñcaḥ. — Lies: asmát (i); RW²: asmát. — 7, 53, 2 śatám; in RW² fehlt der Akzent unter śa. — 7, 63, 1 Lies: krámat (i); RW²: ksámat. — 7, 68, 2 Lies: áśyām (i); RW²: áśyām. — 7, 73, 1 Lies: duhyáte (i);

5, 11, 7 Lies: bhūs(?) ; RW¹: bhūt. — 5, 11, 8 Lies: vikṣú(?) ; RW¹: dikṣú. — 5, 11, 9 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ási. — 5, 11, 10 Lies: ádattam ásti(?) ; RW¹: ádatto ásmi. — 5, 11, 11 sumedhás; in RW¹ fehlt der Akzent über su — 5, 12, 5 Lies: suprayāṇás(?); RW¹: suprayāṇás. — 5, 12, 8 manusyát; RW¹: manuṣvát. — devís; RW¹: devís. — śárasvatí; RW¹: sárasvatís. — 5, 13, 2 yát te; RW¹: yát ta (Druckfehler) — 5, 13, 5 asitā alikās; RW¹: ásitā álikās. — sákhyus; in RW¹ fehlt der Akzent über khyus. — 5, 13, 6 Lies: manyúm(?); RW¹: manyós. — 5, 14, 3 řsyasi; RW¹: rísyasi — 5, 14, 7 tám; RW¹: tám (Druckfehler) — 5, 17, 6 ápanitā; RW¹: úpanitā. — 5, 18, 1 rājanya; in RW¹ fehlt der Akzent unter nya. — 5, 18, 3 sá; RW¹: má (Druckfehler). — 5, 19, 2 ubhayádan; RW¹: ubhayádam. — 5, 19, 3 řsiré, in RW¹ fehlt der Akzent unter si. — 5, 19, 11 yó jighatsati; RW¹: yáj jighatsati. — 5, 20, 11 sámgrāma°; RW¹: sámgrama° (Druckfehler). — 5, 21, 4 'mítrān; in RW¹ fehlt der Akzent über trā. — 5, 21, 5 bíbhyatis, in RW¹ fehlt der avasāna hinter bíbhyatis — 5, 22, 1 ápa bādhatām; RW¹: ápabādhatām. — 5, 22, 3 suva; RW¹: suvā (Druckfehler). — 5, 22, 12 sabá; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ha — 5, 22, 14 présyan; RW¹: praiṣyān — 5, 23, 8 gáchati tám; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tam statt unter ti. — 5, 23, 4 té; RW¹: te. — 5, 24, 1 ákūtyām; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent unter der ersten Silbe. — 5, 24, 3 Lies: dātrñām; RW¹: dātrāpām. — 5, 25, 1 Lies: śárau(?); RW¹: sárau. — 5, 27, 10 asyá, in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter sya statt unter der ersten Silbe. — 5, 28, 4 posayisñús; RW¹: posayisñú. — 5, 28, 6 Lies: vedhásas(?); RW¹: vedhásām. — 5, 30, 11 udéhi; RW¹: údehi (Druckfehler) — 5, 30, 16 tváyā; RW¹: tvāyā — 6, 1, 1 savitāram; in RW¹ fehlt der Akzent über sa. — 6, 3, 1 sindhavah sapta pātana; RW¹: sindhavah saptā pātana — 6, 3, 2 deví; RW¹: devó. — 6, 4, 2 ántitam; RW¹: ánti tám — 6, 4, 3 dyaús pítar; RW¹: dyaús pítar. — 6, 9, 1 akṣyaù; in RW¹ fehlt der Akzent über der zweiten Silbe. — 6, 12, 3 nadyā 1s; RW¹: nadyò 3. — 6, 14, 1 balásam; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent über sam. — 6, 18, 3 dítes; RW¹: nrites. — 6, 22, 3 Lies: údapruto marutas(?); RW¹: udaprúto marútas — Lies: tám; RW¹: tan — 6, 23, 2 Lies: apás(?); RW¹: ápaś — 6, 28, 1 Lies: prá patāt pátiṣṭhas(?); RW¹: prá padāt páthiṣṭhas. — 6, 43, 1 Lies: vimanyukaś ca(?). RW¹: vimanyukasya. — 6, 46, 1 Lies: arárus(?); RW¹: árarus. — 6, 50, 3 vyadvárás (2mal); RW¹: vyadhvarás. —

6, 51, 1 áti drutás; RW¹: áti hrutás. — 6, 59, 2 Lies: sahádoṽi(?); RW¹: sabá devís. — 6, 60, 1 viṣitastupas; RW¹: viṣitasrupas. — 6, 63, 4 sám sam; RW¹: sám sam. — 6, 66, 2 páráśarit; RW¹: páráśarait. — 6, 67, 2 amitrās; RW¹: amitrās. — 6, 67, 3 nahya; RW¹: nahyá (Druckfehler). — 6, 73, 2 Lies: tám; RW¹: tán. — 6, 75, 3 púnar áyati śásvatibhyas; in RW¹ steht irrthümlich ein avasāna-Zeichen hinter áyati. — 6, 84, 2 Lies: bhúme(?); RW¹: bhúte. — 6, 87, 2 tiṣṭhehá; in RW¹ fehlt der Akzent unter ṣṭhe. — 6, 89, 2 sadhryāñ; RW¹: sadhryāñ. — 6, 94, 2 cittébhir éta; in RW¹ steht über ta irrthümlich das e-Zeichen statt des svarita. — 6, 95, 2 púṣpam (?); RW¹: púṣyam. — 6, 95, 3 gárbho víśvasya; in RW¹ steht irrthümlich auf der zweiten Silbe von gárbho ein svarita. — 6, 96, 2 páḍviśāt; RW¹: páḍviśāt. — 6, 100, 2 upajikās; RW¹: upajikās. — 6, 102, 2 tñam; RW¹: tñma. — 6, 104, 1 achidam; RW¹: achidan. — 6, 110, 1 kam ... sátsi ... pipráyasva; RW¹: kám ... satsi ... pipráyasva. — 6, 110, 2 jyēṣṭha°; RW¹: jyaiṣṭha° (Druckfehler). — 6, 111, 4c púnas; in RW¹ fehlt das u-Zeichen unter p. — 6, 112, 3 ví té; RW¹: ví te. — 6, 117, 1 Lies: ádmi(?); RW¹: ásmi. — 6, 117, 2 jaghása; RW¹: jaghása. — 6, 118, 1 gatnám; RW¹: gaṇám. — 6, 125, 2 Lies: ávṛtam (?); RW¹: ábhṛtam. — 6, 127, 1 visálpakasya; RW¹: visályakasya. — 6, 127, 2 cipúdrus (oder cipúḍus?); RW¹: śípúdrus. — 6, 128, 3 sūryā-candramasābhyām; RW¹: °candramasābhyām. — 6, 129, 1 śāṃśapéna; RW¹: śāṃśayéna. — 6, 133, 1 yásya; RW¹: táśya (Druckfehler). — 6, 135, 3 girami (?); RW¹: girāmi. — 6, 136, 3 Lies: vṛścyáte; RW¹: vṛścáte. — 6, 137, 2 ásitās; RW¹: asitās. — 6, 139, 3 Lies: samuspalá(?); RW¹: samuṣyalá. — 6, 142, 1 Lies: ṛpṛihí(?); RW¹: ṛpṛihí. — 7, 3, 1 airayata; RW¹: airayat. — 7, 14, 2 kṛpá; RW¹: kṛpát. — 7, 18, 1 udnás; RW¹: ūdhnás. — 7, 20, 1 d Lies: dāśúṣas(?); RW¹: dāśúse. — 7, 23, 1 RW¹ liest in der ersten Zeile auf S. 150 irrthümlich 8 statt 7 hinter atharvavede. — 7, 26, 1 prá; RW¹: prá (Druckfehler). — 7, 35, 3c kṛṇomi; in RW¹ fehlt das Zeichen für ṛ unter k. — 7, 38, 4 váda; RW¹: vada. — 7, 40, 2 Lies: śravasyam (?); RW¹: śravasyúm. — 7, 42, 2 asmé; RW¹: asmát. — 7, 44, 1 viṣṇo; RW¹: viṣṇo. — 7, 47, 1 Lies: suhávām(?); RW¹: suhávā. — 7, 49, 1 devís; RW¹: devís. — 7, 53, 1 bṛhaspate abhiśaster ámuñcaḥ; RW¹: bṛhaspate bhiśaster ámuñcaḥ. — Lies: asmát(?); RW¹: asmát. — 7, 53, 2 śatám; in RW¹ fehlt der Akzent unter śa. — 7, 63, 1 Lies: krámat(?); RW¹: kṣámat. — 7, 68, 2 Lies: āśyām(?); RW¹: āśyām. — 7, 73, 1 Lies: duhyáte(?);

RW¹: duhyate. — purutámāśas; RW¹ purudámāśas. — 7, 73, 6
 godhuk, RW¹ godhúk. — Lies. ánu prayānam, RW¹: 'nuprayānam. —
 7, 76, 1 Lies. susrāstarāś(?); RW¹: susrāsas. — 7, 81, 5 pyāśiśimahi;
 RW¹: pyāyiśimahi (Druckfehler). — 7, 82, 5 Lies: purutrā (?); RW¹.
 pūrudhá. — 7, 83, 2 ághnyās; RW¹ aghnyās. — 7, 83, 3 Lies. áthā (?);
 RW¹ ádhā. — 7, 83, 4 níhsvāsmát; RW¹. nísvāsmát. — 7, 84, 2 Lies:
 carsaṇinām (?), RW¹: carsaṇinām. — 7, 93, 1 syāma, RW¹: syāma. —
 7, 96, 1 atisthipam; RW¹ °pan (Druckfehler). — 7, 110, 1 hathās;
 RW¹: hatās. — 7, 114, 2 raksasvínir; in RW¹ steht das r-Zeichen an
 falscher Stelle. — 8, 1, 6 jírvis, RW¹: jivris. — 8, 1, 11 Lies. má prá
 dhāk, RW¹: mā dhāk (Druckfehler). — 8, 2, 1 śnústim; RW¹. śrústim.
 — 8, 2, 16 ádrūkṣam, RW¹ árūkṣam. — 8, 2, 17 Lies. śumbhan;
 RW¹: śumbham. — Lies. áyuḥ prá, RW¹. áyuh prá. — 8, 3, 19 paścád
 utá; in RW¹ fehlt der Akzent unter dem u-Zeichen. — 8, 3, 25
 jātavedo; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter ve statt unter
 do. — 8, 4, 2 agnimān; in RW¹ steht der Akzent an falscher Stelle. —
 8, 4, 3 duskítas, in RW¹ fehlt das u-Zeichen unter d. — 8, 4, 9
 dūśáyanti, in RW¹ fehlt der Akzent über ya. — 8, 5, 11 śvápádām
 iva; in RW¹ steht das Satzzeichen falsch hinter dem ersten iva. —
 ántitam, RW¹. ánti tám. — 8, 5, 12 sapatnakárṣaṇas, RW¹ °kárśaṇa.
 — 8, 5, 16 ójasvānt samjayás; RW¹ ójasvān samjayás. — 8, 5, 22
 somapás, in RW¹ fehlt der Akzent unter so. — 8, 6, 17 spandaná;
 RW¹ syandaná. — 8, 6, 18 krpótu, in RW¹ steht irrtümlich ein
 Akzent unter tu. — 8, 7, 7 medínis, in RW¹ sind zwei Akzente ver-
 druckt. — 8, 7, 10 krtyádúśaṇis; RW¹ krtya° (Druckfehler). — 8, 9, 9
 Lies virát svarájam, RW¹ virát svarájam. — tve ná tve, RW¹:
 tvé ná tvé. — 8, 10, 12 ásīt, RW¹ asīt. — 8, 10, 13 ástām, RW¹:
 āstām. — 8, 10, 22—29 āsit, RW¹ āsit. — 8, 10, 24 írāvati; in RW¹
 fehlt der Akzent unter va. — 8, 10, 27 jīvanti, in RW¹ fehlt der
 Akzent unter ti. — 8, 10, 30 tád; RW¹ yád. — 9, 1, 4 bhárgas;
 RW¹ gárbhas — 9, 1, 12 dvitíye, in RW¹ fehlt der Akzent unter
 ye. — 9, 1, 14 vamsisiya; RW¹. vamsīsiya. — 9, 1, 17 mádhu; in RW¹
 steht unter dhu irrtümlich ein Akzent. — 9, 3, 31 diśódíśas; RW¹:
 diśó diśas. — 9, 4, 8 kakút, RW¹ kákut (Druckfehler). — 9, 5, 31
 yád ajás; RW¹. yád ájas (Druckfehler). — 9, 5, 32 yád ajás; in RW¹
 fehlt der Akzent unter da. — 9, 5, 33 datte; in RW¹ fehlt das Inter-
 punktionszeichen hinter datte. — 9, 5, 36 eśá; RW¹. eśá (Druckfehler).
 9, 6, 18 bhúyás; RW¹. bhūyās. — 9, 6, 24 Lies mfmāṃsamānasya (?);

RW¹: mīmāṃsāmānasya. — 9, 6, 25 jagdhāpāpmā; in RW¹ fehlt der Akzent unter ja. — 9, 6, 50 pratyāśrāvayati; in RW¹ fehlt das Trennungszeichen hinter pra. — 9, 7, 3 grivāḥ; in RW¹ fehlt der visarga. — 9, 7, 21 savitā; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter sa statt unter vi. — 9, 9, 12 páre; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter pa statt unter re. — 9, 9, 18 kútas; RW¹: kṛtas. — 9, 10, 18 véda; RW¹: védam. — 9, 10, 19 vi tasthe; RW¹: vi tasthé. — 10, 1, 9 Lies: śambhū idám; RW¹: śambhūidám. — 10, 1, 17 úchiṣaiṣām; RW¹: úchiṣa eṣām. — 10, 2, 7 varivartti; RW¹: varivarti. — 10, 3, 6 yádi; RW¹: yāti. — 10, 3, 15 prá kṣiṇiḥ; RW¹: prákṣiṇiḥ. — 10, 3, 22 yáśo 'gnihotré; RW¹: yáśo agnihotré. — 10, 4, 11 vár; RW¹: vār. — 10, 4, 4 vár; RW¹: vār. — 10, 4, 17 prākvām; RW¹: prākvām. — 10, 5, 15 téna; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter te statt unter na. — 10, 5, 21 agnáyas; in RW¹ steht irrtümlich ein Akzent über yas. — 10, 5, 32 kramo; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter kra statt unter me. — 10, 5, 33 apás; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter der zweiten Silbe. — 10, 5, 35 prāṇasamśitas; RW¹: °saśitas. — 10, 6, 14 bhúyas; in RW¹ steht irrtümlich ein r-Zeichen über yas statt des svarita. — 10, 6, 27 kirtýá; RW¹: kirtýā. — 10, 6, 30 muñcāmi; RW¹: muñcāsi (Druckfehler). — 10, 6, 35 agne; RW¹: ágne. — 10, 7, 15 mrtyúśca; in RW¹ steht der Akzent irrtümlich unter tyu statt unter śca. — 10, 7, 16 prapyasás; RW¹: prathamás. — 10, 7, 24 devás, in RW¹ fehlt der Akzent unter de. — 10, 7, 26 prajānāyan; RW¹: prajānayan. — 10, 7, 38 mádhya; in RW¹ fehlt der Akzent unter dhye. — 10, 8, 22 bhógyas; RW¹: bhágyas (Druckfehler). — 10, 10, 18 jajñé; RW¹: yajñé. — 11, 1, 19 paktá; RW¹: paktvá. — 11, 2, 25 asmint samudré; RW¹: asmin samudré. — 11, 3, 19 yajñavatas; RW¹: °vacás. — 11, 3, 34 sūryācandramasābhyām; RW¹: °candramasābhyām. — 11, 3, 47 savitús; RW¹: savitus (Druckfehler). — 11, 4, 4 kím; RW¹: kím. — 11, 4, 25 suptésu; in RW¹ steht der Akzent auf der falschen Silbe. — 11, 5, 2 Lies: śaṭṭ sahasrás; RW¹: satsahasrás. — 11, 5, 12 Lies: abhikrándant stanāyan; RW¹: abhikrándan stanāyan. — 11, 5, 26 kálpan; RW¹: kálpāt. — 11, 6, 23 āpas; RW¹: āpas. — 11, 7, 19 tád iṣṭayas, RW¹: tádiṣṭayas (Druckfehler). — 11, 8, 7 tám; RW¹: tán. — 11, 8, 10 dattvá; RW¹: datvá. — 11, 8, 32 ivásate; RW¹: ivāsate. — 11, 10, 23 yé 'varmāṇas, RW¹: yé 'varmāṇas. — 11, 10, 26 Lies: suparnás(?); RW¹: suparnais. — 12, 1, 2 madhyatás; RW¹: badhyatás. — 12, 1, 14* pṛtanyád yas; in

RW¹ fehlt der Akzent über yas. — 12, 1, 40 anupráyuntām; RW¹:
 °yuntām. — 12, 1, 43 vikurváte; RW¹: vikrváte. — 12, 1, 49 te;
 RW¹: té. — 12, 1, 52 vṛtávṛtā, in RW¹ fehlt der Akzent unter tā.
 — 12, 2, 3 addhy agne akravyāt, RW¹: addhy āgne akravyāt. —
 12, 2, 9 loké'pi; RW¹: loké āpi. — 12, 2, 14 anīnaśan; RW¹: anīnaśam.
 — 12, 2, 36 vasnēna; RW¹: vastēna. — 12, 3, 18 jīhimsīs; RW¹:
 jīhimsīs (Druckfehler). — 12, 3, 21 sāmṛddhyā; RW¹: sāmṛdhyā. —
 12, 3, 27 āpah śikṣantīs, RW¹: āpah śikṣantīs. — 12, 3, 43 rundhmas;
 RW¹: rudhmas. — Lies: adityānam; RW¹: adityā enam. — 12, 3, 58
 Lies: rakṣitrē' śānyai; RW¹: rakṣitrē' śānyai. — 12, 4, 20 Lies:
 brāhmaṇām (?); RW¹: brāhmaṇam. — 12, 4, 23 anyēbhyo dādat; RW¹:
 anyēbhyo' dādat. — 12, 4, 27 vaset; RW¹: vašet. — 12, 4, 29 Lies:
 kṛṇute (?), RW¹: kṛṇuṣva. — Lies: jīgāmsati (?); RW¹: jīghāmsati.
 — 12, 4, 30 Lies: jīgāmsati (?), RW¹: jīghāmsati. — Lies:
 yācyāya; RW¹: yācyāya. — 12, 4, 41 vilīptyām; RW¹: vilip-
 tyām. — 12, 4, 44 Lies: vilīptī yā (?); RW¹: vilīptyās. — 12, 4, 45
 ādattvā; RW¹: ādatvā. — 12, 5, 58 Lies: abhīśastyās (?); RW¹: abhī-
 śastyā. — 13, 1, 15 brhaty ūta, RW¹: brhaty ūtā. — sahā; RW¹:
 saha (Druckfehler). — 13, 2, 35 Lies: jāgatas tas; RW¹: jāgas tas
 (Druckfehler). — 13, 2, 36 tarānim; in RW¹ fehlt der Akzent unter
 nim. — 13, 3, 16 tanvās, RW¹: tanvās. — 13, 3, 19 mīmānas; RW¹:
 mīmānas. — 13, 4, 45 bādve bādvāni, RW¹: bāddhe bāddhāni. —
 14, 1, 27 vāsasas, RW¹: vāsasā. — 14, 1, 32 kran, RW¹: krān. —
 14, 1, 39 acantu; RW¹: ajantu. — 14, 1, 42 kām, RW¹: kam. —
 14, 2, 17 devākāmā, RW¹: devīkāmā. — 14, 2, 18 devākāmā; RW¹:
 devīkāmā. — 14, 2, 28 dattvā, RW¹: datvā. — 14, 2, 33 nyāktām;
 RW¹: nyāktam. — 14, 2, 41 tālpyāni, RW¹: tālpāni. — 14, 2, 59
 kṛvāntas, RW¹: kṛvāntās. — 14, 2, 74 dattvā, RW¹: datvā. —
 15, 2, 1 mitrō māgadhās, RW¹: mātṛo māgadhās. — 15, 2, 2 mātṛo
 māgadhās, RW¹: mitrō māgadhās. — 15, 2, 3 Lies: irā; RW¹: irā. —
 15, 3, 5 tiraścyē, RW¹: tiraścé. — 15, 4, 1 ākurvan, RW¹: akurvan. —
 15, 5, 4 tāsmā, RW¹: tāsmāi. — 15, 5, 7b sārvebhyo antardeśebhyas;
 RW¹: sārvebhyo'ntardeśebhyas. — 15, 10, 1 praviśātu, RW¹: prā-
 viśātu. — 15, 11, 9 ainam, in RW¹ steht der Akzent unter der falschen
 Silbe. — 15, 12, 10 vṛścate āhutām, RW¹: vṛścate'hutām. — 15, 13, 4
 vidvān, in RW¹ steht der Akzent unter der falschen Silbe. —
 15, 13, 5 vidvān, vgl. zu Vers 4. — 16, 8, 26 jātāma; in RW¹ fehlt
 der avasāna hinter dem zweiten Kreise. — 16, 9, 4 vamaṣṭya; RW¹:

vaṃśiṣya. — 17, 1, 15 Lies: tritām(?) RW¹: trtām. — 17, 1, 18 tvām; in RW¹ fehlt das m. — 18, 1, 10 Lies: bibhṛāt(?); RW¹: vivṛhāt. — 18, 1, 14 śāyīya; RW¹: śayīya. — 18, 1, 31 devās; RW¹: dévās. — 18, 1, 38 śrutās; RW¹: śritās. — 18, 1, 39 pṛthivīm; in RW¹ fehlt das m. — 18, 1, 42 dakṣiṇā, RW¹: dākṣiṇā. — 18, 1, 48 Lies: svādūḥ kilāyām; RW¹: svādūh kilāyām. — 18, 1, 57 dyumatās; RW¹: dyumantās. — 18, 1, 61 údāruhan; RW¹: udāruhan. — 18, 2, 3 Lies: āyuḥ prā; RW¹: āyuh prā. — 18, 2, 14 pradhāvati; RW¹: pradhāvadhi. — 18, 2, 20 Lies: jīvan tās; RW¹: jīvaṃs tās. — 18, 2, 24 Lies: mānasas(?); RW¹: mānas. — 18, 2, 25 vittvaidhasva; RW¹: vitvaidhāsva. — 18, 2, 28 jñātīmukhās, RW¹: jñātīmukhas. — 18, 2, 35 yādi te; RW¹: yādi té. — 18, 2, 47 āgravas, RW¹: agrāvas. — 18, 2, 53 Lies: gāchantam(?); RW¹: gachalam. — 18, 2, 58 parīṅkhāyātai; RW¹: pārīṅkhayātai. — 18, 3, 2 didhīśós; RW¹: dadhīśós. — 18, 3, 8 jīvāṃ mṛtébhyas, RW¹: jīvāṃ ṛtébhyas. — 18, 3, 16 sūśaṃsāsas(?); RW¹: sūśaṃsāsas. — 18, 3, 19 bhūtā; RW¹: bhūtām. — 18, 3, 23 ugrās; RW¹: ugrā. — 18, 3, 38 aitam(?); RW¹: aitām. — 18, 3, 39 śṛṇvāntu; RW¹: śṛṇvātu (Druckfehler). — 18, 3, 50 śumbhatu; RW¹: śumbhantu. — 18, 3, 63 Lies: antārikṣe nā(?), RW¹: antārikṣeṇa. — 18, 4, 1 jātavedasas, RW¹: jātāvedasas. — 18, 4, 4 vīstās(?), RW¹: vīsthās. — 18, 4, 5 pratimām; RW¹: pratimām. — 18, 4, 14 citām; RW¹: cīttām. — 18, 4, 15 Lies: hutó 'yām; RW¹: hutó 'yām. — 18, 4, 34 ānapasphurantīs, RW¹: anapasphūrantīs. — 18, 4, 36 ānapasphurantam; RW¹: anapasphūrantam. — 18, 4, 49 vāsīyas(?); RW¹: vaśāya. — 18, 4, 50 upapṛcatt; RW¹: upapṛcatī. — 18, 4, 58 pratārīto 'śāsām, RW¹: pratārītā usāsām. — 18, 4, 66 āsau; RW¹: asaú. — 18, 4, 86 pitarah pitáro 'tra; RW¹: pitārah pitáro 'tra. — 18, 4, 87 pitaras, RW¹: pitāras. — 18, 4, 89 vidyutas, RW¹: vidyútas. — 19, 1, 1 Lies: giras; RW¹: gīras. — 19, 1, 2 Lies: giras, RW¹: gīras. — 19, 2, 3 Lies: gambhīré apāsas; RW¹: gambhīrávepasas. — 19, 3, 1 Lies: jātavedas; RW¹: jātāvedās. — 19, 3, 3 Lies: svargās; RW¹: svargé. — 19, 3, 4 Lies: astu; RW¹: astu (Druckfehler). — 19, 6, 4 Lies: bhāvyām; RW¹: bhāvyām. — 19, 6, 9 Lies: purās, RW¹: puras (Druckfehler). — 19, 6, 13 Lies: chāndo ha; RW¹: chāndāma. — 19, 7, 1 Lies: saparyāmi(?); RW¹: saparyāmi. — 19, 7, 2 Lies: pūsyas, RW¹: pusyās. — 19, 7, 4 Lies: yā hy úttarā á(?), RW¹: yé hy úttara á. — 19, 8, 4 Lies: sārvaír me rīktakumbhān

pārā tānt savitah suva(?); RW¹ sārvaṇi riktakumbhāny arāt tat savitah suva. — 19, 9, 8 Lies avadiryati(?); RW¹: avatiryati. — 19, 9, 10 Lies: ādityās ca rāhūṇā; RW¹: ādityāśca rāhūṇā. — 19, 9, 12 Lies: vedās, RW¹ vedās. — 19, 9, 13 Lies: astu; RW¹: asti. — 19, 14, 1 Lies u śréyas(?); RW¹ ūchréyas. — 19, 15, 1 tvām na; RW¹: tán na. — 19, 15, 2 drohās, RW¹ drūhas. — 19, 15, 3 parasphānas; RW¹: gayasphānas. — 19, 15, 6 Lies: paró yas(?); RW¹: paróksat. — 19, 18, 7 ūdicýās; in RW¹ fehlt ein Akzent unter va vor ūdicýās. — 19, 20, 3 Lies: ādhirājyāya yodbīnas; RW¹: rājyāya yodbīnas. — 19, 23, 22 ekāncēbhyas, RW¹: ekadvypcēbhyas (so ist statt ekadvro^o zu lesen). — 19, 24, 5 kṛtīnām; RW¹: grtīnām. — 19, 24, 6 Lies: ābhūr āpīnām(?); RW¹: 'bhūr vaśānām. — 19, 24, 6 Fußnote vāpīnām, RW¹ vapīnām (Druckfehler). — 19, 25, 1 bhava, RW¹: bhāva. — 19, 26, 1 enad arhati, RW¹: enam arhati. — 19, 27, 3 tīrāḥ prthivī; RW¹: tīrāḥ prthivī. — trivītaḥ trivīrbhis, RW¹: trivīṭā trivīrbhis. — 19, 27, 6 dévās, RW¹: devās. — 19, 27, 7 erjati, RW¹: erjanti. — 19, 27, 9 trivītaḥ trivīrbhis, RW¹: trivīṭā trivīrbhis. — 19, 30, 1 Lies jarāmṛtyu śātavarma suvárma te(?); RW¹: jarāmṛtyuḥ śātavarmanant suvárma te. — 19, 30, 2 tám asmaí, RW¹: tvám asmaí. — 19, 30, 5 samudrás, RW¹: samudrá. — 19, 31, 1 vedhāse; RW¹: vedhāsi. — 19, 31, 11 āmatim; RW¹: āvartim (so ist statt avārtim zu lesen). — 19, 32, 2 yāchati, RW¹: yachati. — 19, 32, 3 túlam, RW¹: mūlam. — 19, 32, 4 dívās; RW¹: divas. — 19, 32, 7 āsanam, RW¹: āsanām. — 19, 33, 3 Lies: abharanta, RW¹: bhārantas. — 19, 34, 1 Lies: jangidó'si jangidó ráksitāsi jangidāḥ; RW¹: āngirā asi jangidā ráksitāsi jangidā. — 19, 35, 3 āgatam, RW¹: āgamam. — jangidās; RW¹: jangida. — 19, 36, 4 Lies: śatām vīryāni janayan(?). RW¹: śatām vīryān ajanayat. — 19, 37, 2 Lies: tanvām; RW¹: tanvām. — 19, 38, 1 ā rundhate; RW¹: arundhate. — 19, 39, 3 jīvantās, RW¹: jīvalās. — 19, 39, 5 Lies: śāmbubhyas, RW¹: bhīgu-bhyas. — 19, 39, 8 Lies: nāva prabhramśanam, RW¹: nāvaprabhramśanam. — 19, 39, 9 Lies: ikṣvāku, RW¹: ikṣvāko. — 19, 40, 2 sumedhās, RW¹: sumédhā. — 19, 42, 1 Lies: yajñās(?), RW¹: yajñās. — 19, 42, 2 śrūcas, RW¹: srucās. — Lies: yajñāsya tattvām, RW¹: yajñāśca satrām ca. — 19, 44, 7 sārvas, RW¹: sārvas (Druckfehler). — 19, 44, 9 Lies: āghnyās; RW¹: aghnyās. — 19, 45, 1 Lies: samnyān, RW¹: sām naya. — 19, 45, 4 imā vīśas, RW¹: imā dīśas. — 19, 46, 7 āvo vaśi, RW¹: āvo vaśi. — 19, 47, 3 aptā, RW¹: āpta. — 19, 47, 8

andhám; RW¹: ándham (Druckfehler). — 19, 48, 6 vitté'dhi jāgr̥hi; in RW² steht der Akzent irrtümlich über jā statt über dhi. — 19, 49, 2 gambhīrá; RW¹: gabhīrá (Druckfehler?). — śraviṣṭhā; RW¹: śáviṣṭhā. — 19, 49, 3 vārye; RW¹: vārye. — Lies: ájagan(?); RW¹: ájagan. — Lies: asmé(?); RW²: asmán. — 19, 49, 4 Lies: budhnám(?); RW¹: bradhnám. — 19, 49, 5 Lies: śivá me rátry anūtsūryám ca(?); RW¹: śivám rátrim ánvásūryám ca. — 19, 49, 7 Lies: anutápa; RW¹: ánu tapa. — 19, 49, 8 Lies: víśvam górupam yuvatis; RW¹: víśvān-gám rūpám yuvatīa. — cákṣuṣmati; RW¹: cákṣuṣmate. — 49, 49, 10 Lies: sthāne(?); RW¹: sthalé. — 19, 50, 4 Lies: apaván; RW¹: aparám. — 19, 50, 5 nínīṣati; RW¹: nīnesati. — 19, 54, 3 káló ha ... putró ajanayat; RW¹: kálé ha. . mántro ajanayat. — 19, 54, 4 káló yajūám sámairayat; RW¹: kálé yajūám sámairayan. — 19, 55, 6 sábhya(?); RW¹: sábhya. — Lies: tvám indra puruhūya... áśnavan(?); RW¹: tváyéd gáḥ puruhūta... áśnavam. — 19, 55, 7 balím; RW¹: bálím (so die meisten Hss.). — 19, 56, 1 svápnam; RW¹: svápna. — 19, 56, 2 Lies: bandhás tvágre víśvavyā apaśyat(?); RW¹: budhnás tvágre víśvavyacā apaśyat. — Lies: bhiṣágbhyas(?); RW¹: gabhiṣák. — 19, 56, 4 Lies: antarédám(?); RW¹: antará tám. — 19, 56, 5 ábhajanta; RW¹: áśacanta. — bándhunā; RW¹: bandhúnā. — jajūīṣe; RW¹: jajūīṣá. — 19, 57, 3 Lies: devánām pátninām gárbho yamáśya káraṇo bhadrásvapnaḥ(?); RW¹: devápatnīnām gárbho yamáśya káraṇo bhadráḥ svápnāḥ. — 19, 58, 1 Lies: samanā sádaivá (so ist statt sadaiva zu lesen); RW¹: samāná sádeva. — 19, 58, 3 dyāvāpṛthivī... babhūvatus; RW¹: dyāvāpṛthivī... babhūvathus. — 19, 58, 6 haviṣā(?); RW¹: sám iṣá. — 19, 60, 1 akṣyós; RW¹: akṣnós. — Lies: áśīrṇā dántās(?); RW¹: áśonā dántās. — 19, 60, 11 javáḥ pádayos; RW¹: jávaḥ pādáyos. — 19, 64, 1 ágne; RW¹: ágre. — 19, 68, 1 ávyasaśca vyácasaśca; RW¹: ávyacasaśca vyacásaśca. — 19, 71, 1 stutá máyā varadā vedamātá; RW¹: sutá máyā varadā vándamānā.

Marburg, August 1924.

M. Lindemann.

॥ ओं ॥

ये विष्णोः परियन्ति विश्वा रूपाणि विभक्तः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥ १ ॥
पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसोऽप्यते नि रमय मध्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ २ ॥
इहैवाभि वि तनूमे आत्नी इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मध्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ ३ ॥
उपहूतो वाचस्पतिरुपासान्वाचस्पतिर्ह्ययताम् ।
सं श्रुतेन गमेमहि मा श्रुतेन वि राधिषि ॥ ४ ॥

विद्या शरस्यं पितरं पर्जन्यं भूरिधायसम् ।
विद्यो ध्वंस्य मातरं पृथिवीं भूरिवर्षसम् ॥ १ ॥
अपके परि णो नम्राप्मानं तन्वं कृधि ।
वीदुर्वरीयो ऽरातीरप देवांस्या कृधि ॥ २ ॥
वृक्षं यज्ञावः परिपस्वजाना अंनुस्फुरं शरमर्चन्यभुम् ।
शरमसद्यावय दिद्युमिन्द्र ॥ ३ ॥
यथा द्यां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति तेजंनम् ।
एवा रोगं चास्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुञ्ज इत ॥ ४ ॥

- ॥ ३ ॥ विद्वा शरस्य पितरं पर्जन्यं शतवृष्णयम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं वहिष्टे अस्तु बालिति ॥ १ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं मित्रं शतवृष्णयम् । तेना० ॥ २ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं वरुणं शतवृष्णयम् । तेना० ॥ ३ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं चन्द्रं शतवृष्णयम् । तेना० ॥ ४ ॥
 विद्वा शरस्य पितरं सूर्यं शतवृष्णयम् ।
 तेना ते तन्वेऽं शं करं पृथिव्यां ते निषेचनं वहिष्टे अस्तु बालिति ॥ ५ ॥
 यदान्तेषु गवीन्योयद्वस्तावधि संश्रुतम् ।
 एवा ते मूचं मुच्यतां वहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ६ ॥
 प्र ते भिनद्मि मेहनं वर्चं वेगन्या इव । एवा० ॥ ७ ॥
 विपितं ते वस्तिविलं समुद्रस्योदधेरिव । एवा० ॥ ८ ॥
 यथेपुका परापतदवसृष्टाधि धन्वनः ।
 एवा ते मूचं मुच्यतां वहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ९ ॥
- ॥ ४ ॥ अश्वयो यन्त्यध्वभिर्जामयो अश्वरीयताम् । पृच्छतीर्मधुना पयः ॥ १ ॥
 अमूया उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥ २ ॥
 आपो देवीरूपं ह्वये यव गात्रः पिबन्ति नः । सित्युभ्यः कर्त्तुं हविः ॥ ३ ॥
 अश्वस्वर्गान्तरमृतमप्सु भेषजम् ।
 आपामुत प्रगस्तिभिरया भवथ वाजिनो गावो भवथ वाजिनीः ॥ ४ ॥
- ॥ ५ ॥ आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे ॥ १ ॥
 यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः ॥ २ ॥
 तस्मा शरं गमाम वो यस्य द्याया जिवन्थ । आपो जनयथा च नः ॥ ३ ॥
 ईगाना वायूणां दायन्तीश्चपणीनाम् । आपो याचामि भेषजम् ॥ ४ ॥
- ॥ ६ ॥ शं नो देवीरुभिष्टय आपो भवन्तु प्रीतये । शं योरभि खवन्तु नः ॥ १ ॥

अप्सु मे सोमो अग्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निं च विश्वशम्भुवम् ॥ २ ॥

आपः पृणीत भेषजं वरूणं तन्वेऽ मम । ज्योक्च सूर्यं दृशे ॥ ३ ॥

शं न आपो धन्वत्याऽऽः शमु सन्वतूषाः ।

शं नः खनिभिमा आपः शमु याः कुम्भ आभृताः शिवा नः सन्तु वार्षिकीः

प्रथमो ऽनुवाकः

॥ ४ ॥

स्तुवानमप्य आ वह यातुधानं किमीदिनम् ।

॥ ७ ॥

त्वं हि देव वन्दितो हुन्ता दस्योर्गभूर्विष्य ॥ १ ॥

आज्यस्य परमेष्ठिं जातवेदस्तनूवशिन् ।

अप्ये तैलस्य प्राशेन यातुधानान्वि लापय ॥ २ ॥

वि लपन्तु यातुधाना अचिणो ये किमीदिनः ।

अथेदमप्ये नो हविरिन्द्रश्च प्रति हर्यतम् ॥ ३ ॥

अग्निः पूर्वं आ रभतां मेन्द्रो नुदतु बाहुमान् ।

ब्रवीतु सर्वो यातुमानयमस्मीत्येत्य ॥ ४ ॥

पश्याम ते वीर्यं जातवेदः प्र णो ब्रूहि यातुधानान्वृचक्षः ।

तया सर्वे परितप्ताः पुरस्तात् आ येन्तु प्रब्रुवाणा उपेदम् ॥ ५ ॥

आ रभस्व जातवेदो ऽस्माकार्थाय जज्ञिषे ।

दूतो नो अग्रे भूत्वा यातुधानान्वि लापय ॥ ६ ॥

त्वमप्ये यातुधानानुपबद्धो इहा वह ।

अथैषामिन्द्रो वज्रेणापि शीर्षाणि वृश्चतु ॥ ७ ॥

इदं हविर्यातुधानान्वृदी फेनमिवा वहत ।

॥ ८ ॥

य इदं स्त्री पुमानकंरिह स स्तुवतां जनः ॥ १ ॥

अयं स्तुवान आगमदिमं स प्रति हर्यत ।

बृहस्पते वशे लब्ध्वायीषोमा वि विंध्यतम् ॥ २ ॥

यातुधानस्य सोमप जहि प्रजां नयस्व च ।

नि स्तुवानस्य पातय परमह्युतावर्म ॥ ३ ॥

यवैषामग्रे जनिमानि वेत्स्य गुहा सतामचिर्णां जातवेदः ।

तांस्त्वं यक्षणा वावृधानो जह्येषां शततर्हमग्रे ॥ ४ ॥

॥ ९ ॥ असिन्वसु वसवो धारयन्निन्द्रः पूषा बरुणो मित्रो अग्निः ।

इममादित्या उत विश्वे च देवा उत्तरस्मिं ज्योतिषि धारयन्तु ॥ १ ॥

अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिस्तु सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् ।

सपत्नी अस्सदधरे भवन्तूत्तमं नाकमग्निं रोहयेमम् ॥ २ ॥

येनेन्द्राय समभरः पर्यास्युत्तमेन यक्षणा जातवेदः ।

तेन त्वमग्रे इह वर्धयेमं सजातानां श्रेष्ठ्य आ र्षेणेनम् ॥ ३ ॥

ऐषां यज्ञमुत वचो ददे ऽहं रायस्योर्धमुत वित्तान्यपि ।

सपत्नी अस्सदधरे भवन्तूत्तमं नाकमग्निं रोहयेमम् ॥ ४ ॥

॥ १० ॥ अयं देवानामसुरो वि राजति वगा हि सत्या बरुणस्य राज्ञः ।

ततस्परि यक्षणा शाशदान उग्रस्य मन्योरुदिमं नयामि ॥ १ ॥

नमस्ते राजन्वरुणास्तु मन्यवे विश्वे ह्युग्र निचिकेपि द्रुघम् ।

सहस्रमन्याम् सुवामि साकं शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥

यदुबक्यानृतं जिह्वया वृजिनं बहु ।

राज्ञस्त्वा सत्यधर्मणो मुञ्चामि बरुणादहम् ॥ ३ ॥

मुञ्चामि त्वा वैश्वानरादरुणं वामहस्तस्परि ।

सजातानुयेहा बटं यक्ष चापं विकीहि नः ॥ ४ ॥

॥ ११ ॥ यषट् ते पूयन्नसिन्सूतावर्यमा होतां कृणोतु वेधाः ।

सिधंता नार्यतर्पजाता वि पर्याणि जिहतां सूतवा च ॥ १ ॥

चतस्रो दिवः प्रदिग्धतस्रो भूम्या उत ।

देवा गर्भं समैरयन्तां यृणुवन्तु सूतवे ॥ २ ॥

सूपा षूणेतु वि योनिं हापयामसि ।

थयया सूपणे त्वमव त्वं विष्कले सृज ॥ ३ ॥

नेव मांसे न पीबसि नेव मज्जस्वाहंतम् ।

अर्वेतु पृश्नि शेवलं शुने जरायुत्तवे ऽव जरायुं पद्यताम् ॥ ४ ॥

वि ते भिनक्षि मेहनं वि योनिं वि गवीनिके ।

वि मातरे च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणाव जरायुं पद्यताम् ॥ ५ ॥

यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति पक्षिणः ।

एवा त्वं दशमास्य साकं जरायुणा पताव जरायुं पद्यताम् ॥ ६ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

जरायुजः प्रथम उस्त्रियो वृषा वातभ्रजा स्तनयन्नेति वृष्ट्या । ॥ १२ ॥

स नो मृडाति तन्वं अजुगो रुजन्य एकमोजस्वेधा विचक्रमे ॥ १ ॥

अङ्गेअङ्गे शोचिया शिथियाणं नमस्यन्तस्त्वा हविषा विधेम ।

अङ्गान्समङ्गान्हविषा विधेम यो अयभीत्यर्वास्या यभीता ॥ २ ॥

मुञ्च शीर्षक्त्या उत कास एने परुष्यरुराविवेशा यो अस्य ।

यो अभ्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्स्तचतां पर्वतांश्च ॥ ३ ॥

शं मे परस्मि गात्राय शमस्त्ववराय मे ।

शं मे चतुर्थ्यो अङ्गेभ्यः शमस्तु तन्वेऽ मम ॥ ४ ॥

नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयिल्लवे ।

॥ १३ ॥

नमस्ते अस्त्वर्ष्मने येना दृडाशे अस्थसि ॥ १ ॥

नमस्ते प्रवतो नपाद्यतस्तपः समूहसि ।

मृडया नस्तनूभ्यो मर्यस्तोक्तेर्भस्कृधि ॥ २ ॥

प्रवतो नपाक्षम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च कृणमः ।

विद्य ते धामं प्रमं गुहा यत्समुद्रे अन्तर्निहितासि नाभिः ॥ ३ ॥

यां त्वा देवा असृजन्त विश्व इधुं कृण्वाना असन्नाय धुणुम् ।

सा नो मृड विदधे गृणाना तस्यै ते नमो अस्तु देवि ॥ ४ ॥

॥ १४ ॥ भर्गमस्या वर्च आदिष्यधि वृक्षादिय स्रजम् ।
महाबुध इव पर्वतो ज्योक् पितृष्वास्ताम् ॥ १ ॥
एषा ते राजन्कन्या वधूनि धूयतां यम ।
सा मातुर्वध्यतां गृहे ऽथो भ्रातुरथो पितुः ॥ २ ॥
एषा ते कुलपा राजन्तामु ते परि ददसि ।
ज्योक् पितृष्वासाता आ शीर्ष्णः समोऽप्यात् ॥ ३ ॥
असितस्य ते ब्रह्मणा कस्यस्यस्य गयस्य च ।
अन्तःकोशमिव जामयो ऽपि नक्षामि ते भर्गम् ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ सं सं संवन्तु सिन्धवः सं वाताः सं पतत्रिणः ।
इमं यज्ञं प्रदिवो मे जुपन्तां संसाव्येण हविषा जुहोमि ॥ १ ॥
इहैव हवमा यात न इह संसावणा उतेमं वर्धयता गिरः ।
इहेतु सर्वो यः पगुस्सिन्निष्ठतु या रयिः ॥ २ ॥
ये नदीनां संस्रवन्पुत्सासः सदमर्षिताः ।
तेभिर्मि सर्वैः संसाविर्धनं सं सावयामसि ॥ ३ ॥
ये मर्षिषः संस्रवन्नि टीरस्य चोदकस्य च ।
तेभिर्मि सर्वैः संसाविर्धनं सं सावयामसि ॥ ४ ॥

॥ १६ ॥ ये ऽभावास्यां ऽ रात्रिमुदस्युर्वाजमचिणः ।
अग्निस्सुरीषो यातुहा सो अस्मभ्यमग्निं भवत् ॥ १ ॥
सीसायाध्याह वरुणः सीसायाधिरुपावति ।
सीसे म इन्द्रः प्रार्यद्वत्तदह यातुचातनम् ॥ २ ॥
इदं विष्कन्धं सहत इदं वोधते अचिणः ।
अनेन विष्ठा ससहे या जातानि पिण्गव्याः ॥ ३ ॥

यदि नो गां हंसि यद्यश्च यदि पूरुषम् ।

तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नो ऽसौ अवीरहा ॥ ४ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ प्रथमः प्रपाठकः ॥

अमूषा यन्ति योषितो हिरा लोहितवांससः ।

॥ १७ ॥

अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु हतवर्चसः ॥ १ ॥

तिष्ठावो तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे ।

कनिष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिङ्मनिर्मही ॥ २ ॥

शतस्य धूमनीनां सहस्रस्य हिराणाम् ।

अस्थुरिन्मध्यमा इमाः साकमन्तो अरंसत ॥ ३ ॥

परि वः सिकतावती धनूर्बृहन्त्यक्रमीत् । तिष्ठतेत्यता सु कम् ॥ ४ ॥

निरलक्ष्यं ललाम्यं निररातिं सुवामसि ।

॥ १८ ॥

अथ या भद्रा तानि नः प्रजाया अरातिं नयामसि ॥ १ ॥

निरराणि सवितासाविषरूपदोर्निहेस्तयोर्वरुणो मिषो अयमा ।

निरसभ्यमनुमती राणा प्रेमां देवा अंसाविषुः सौभगाय ॥ २ ॥

यत्त आत्मनि तन्वां घोरमस्ति यद्वा केरेषु प्रतिचक्षणे वा ।

सर्वं तद्वाचापं हन्मो वयं देवस्त्वा सविता सूदयतु ॥ ३ ॥

रिष्यपदीं वृषदतीं गोपेधां विधमामुत ।

विलीढ्ये ललाम्यं ता असच्चाशयामसि ॥ ४ ॥

मा नो विदन्विद्याधिनो मो अभिव्याधिनो विदन् ।

॥ १९ ॥

आराक्षत्या असद्विषूचीरिन्द्र पातय ॥ १ ॥

विष्वञ्चो असत्तरवः पतन्तु ये अस्ता ये चास्याः ।

दैवीर्मनुष्येषवो ममामिचाचि विध्यत ॥ २ ॥

यो नः स्तो यो अरेणः सजात उत निष्ठो यो अस्मौ अभिदामति ।
 रुद्रः शरैर्ययितान्ममामित्रान्वि विध्यतु ॥ ३ ॥
 यः सपत्नो यो ऽसपत्नो यश्च द्विषं हृषाति नः ।
 देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥ ४ ॥

॥ २० ॥ अदारमुद्रवतु देव सोमास्मिन्यज्ञे मरुतो मृडता नः ।
 मा नो विददभिभा मो अर्गस्त्रिमा नो विददृजिना द्वेषा या ॥ १ ॥
 यो अद्य सेन्यो वधो ऽघायूनामुदीरते ।
 युवं तं मित्रावरुणावस्मद्यावयतं परि ॥ २ ॥
 इतश्च यदमुतश्च यदधं वरुण यावय ।
 वि महर्द्धमं यद् वरीयो यावया वधम् ॥ ३ ॥
 शस इत्या महो अस्यमित्रसाहो अस्तुतः ।
 न मस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥ ४ ॥

॥ २१ ॥ स्वस्तिदा विशां पतिर्वृषहा विमुषो वशी ।
 वृषेन्द्रः पुर एतु नः सोमया अभयंकरः ॥ १ ॥
 वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यद्ध पृतन्यतः ।
 अघमं गमया तमो यो अस्मौ अभिदासति ॥ २ ॥
 वि रक्षो वि मृधो जहि वि वृषस्य हनू रुज ।
 वि मनुमिन्द्र वृषहवमित्रस्याभिदासतः ॥ ३ ॥
 अपेन्द्र द्विषतो मनो ऽप जिज्ञासतो वधम् ।
 वि महर्द्धमं यद् वरीयो यावया वधम् ॥ ४ ॥

॥ वतुषो ऽमुवाचः ॥

॥ २२ ॥ अमु सूर्यमुदयतां दद्योतो हरिमा च ते ।
 गो रोहितस्य वरुणं तेन न्ना परि दध्यसि ॥ १ ॥

परि त्वा रोहि॒तेर्व॑णे॒दीर्घा॑मु॒त्वाय॑ दध्मसि ।
यथा॑यम॒रपा॑ अस॒दयो॑ अ॒हरि॒तो भु॑वत् ॥ २ ॥
या रोहि॒णीदे॒वत्या॑ऽगावो॒ या उ॒त रोहि॑णीः ।
रूपं॑रूपं॒ वयो॑वय॒स्ताभि॑ष्टा परि दध्मसि ॥ ३ ॥
शुक्ले॑षु ते ह॒रिमा॑णं रोप॒णाका॑सु दध्मसि ।
अ॒यो हा॒रिद्र॑वेषु ते ह॒रिमा॑णं नि दध्मसि ॥ ४ ॥

नक्तं॑जा॒तास्यो॑पधे॒ रामे॑ कृ॒ष्णे अ॒सिंक्रि॑ च । ॥ २३ ॥
इ॒दं र॑जनि रजय कि॒लासं॑ प॒लितं॑ च॒ यत् ॥ १ ॥
कि॒लासं॑ च प॒लितं॑ च॒ निरि॑तो नाश॒या पृ॑षत् ।
आ त्वा स्त्रो वि॑शतां व॒र्णः परा॑ शु॒क्लानि॑ पातय ॥ २ ॥
अ॒सितं॑ ते प्र॒लय॑नमा॒स्थान॑म॒सितं॑ तव ।
अ॒सिंक्रि॑त्यस्योपधे॒ निरि॑तो नाश॒या पृ॑षत् ॥ ३ ॥
अ॒स्थिज॑स्य कि॒लास॑स्य तनू॒जस्य॑ च॒ यत्त्व॑चि ।
दू॒षा कृत॑स्य प्र॒क्षणा॑ लक्ष्मं श्रे॒तम॑नीनशम् ॥ ४ ॥

सुप॒र्णो जा॒तः प्र॑म॒स्तस्य॑ त्वं पि॒त्तमा॑सिष । ॥ २४ ॥
तदा॑सु॒री यु॒धा जि॒ता रूपं॑ च॒क्रे वन॑स्पतीन् ॥ १ ॥
आसु॒री च॑क्रे प्र॒ममे॑दं कि॒लास॑भेष॒जमि॑दं कि॒लास॑नाग्नम् ।
अ॒नीन॑शक्कि॒लासं॑ स॒रूपाम॑कर॒त्त्वचं॑ ॥ २ ॥
स॒रूपा॑ नामं ते मा॒ता स॒रूपो॑ नामं ते पि॒ता ।
स॒रूप॑कृ॒त्वमो॑पधे॒ सा स॒रूपमि॑दं कृ॒धि ॥ ३ ॥
ज्ञा॒मा स॒रूप॑कर॒णी पृ॑षि॒ष्या अ॒भ्यु॒द्भृता॑ ।
इ॒दमू॒ष्टु प्र॑ सा॒धय॒ पुनो॑ रू॒पाणि॑ कल्पय ॥ ४ ॥

यद॒पिरा॑पो अ॒दह॑त्प्रवि॒ष्य य॒चाकृ॑त्प्र॒थमं॑भृ॒तो न॑मांसि ।

॥ २५ ॥

तत्र त आहुः परमं जनिवं स नः संविद्वान्परि वृद्धिं तक्मन् ॥ १ ॥

यद्यचिर्यदि वासिं शोचिः शक्त्येषि यदि वा ते जनिवम् ।

हृदुर्नामासि हरितस्य देव स नः ० ॥ २ ॥

यदि शोको यदि वाभिश्शोको यदि वा राज्ञो वरुणस्यासि पुत्रः ।

हृदुर्नामासि हरितस्य देव स नः संविद्वान्परि वृद्धिं तक्मन् ॥ ३ ॥

नमः शीताय तक्मने नमो ह्य्राय शोचिषे कृणोमि ।

यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येति तृतीयकाम नमो अस्तु तक्मने ॥ ४ ॥

॥ २६ ॥ आरेऽ सावस्मदस्तु हेतिर्देवासो असत् । आरे अस्मा यमस्य च ॥ १ ॥

सखासावस्मभ्यमस्तु रातिः सखेन्द्रो भगः । सविता चित्रराधाः ॥ २ ॥

यूयं नः प्रवतो नयान्मरुतः सूर्यत्वचसः । गर्म यत्थाय सप्रथः ॥ ३ ॥

सुपुदतं मृडतं मृडया नस्तनूभ्यः । मयस्तोकेभ्यस्कुधि ॥ ४ ॥

॥ २७ ॥ अमूः पारे मृदाकस्त्रिपमा निर्जरायवः ।

तासां जरायुर्निर्वयमक्ष्णाऽवपिं व्ययामस्यघायोः परिप्रन्थिनः ॥ १ ॥

वियूच्येतु कृन्तती पिनाकमिव विभ्रती ।

विष्वक्पुनर्भुवा मनो ऽसंमृद्धा अघायवः ॥ २ ॥

न बहवः समशकत्तार्धका अभि दाधृपुः ।

वेणोरक्षा इवाभितो ऽसंमृद्धा अघायवः ॥ ३ ॥

मेतं पादो म स्फुरत् बहेतं पृणतो गृहान् ।

इन्द्राण्येतु प्रथमाजीतामुपिता पुरः ॥ ४ ॥

॥ २८ ॥ तप प्रागाहेवो अपी रक्षोहामीवचातनः ।

दहनपं हयाविर्नो यातुधानान्किमीदिनः ॥ १ ॥

प्रतिं दह यातुधानावति देव किमीदिनः ।

प्रतीषीः कृष्णयर्तने सं दह यातुधान्यः ॥ २ ॥

या शशाप शर्पनेन याधं मूरमादधे ।

या रसस्य हरणाय जातमस्मि तोकमन्तु सा ॥ ३ ॥

पुत्रमन्तु यातुधानीः स्वसारमुत नम्यम् ।

अधा मिथो विक्रम्योऽ वि धंतां यातुधान्योऽ वि तृहन्तामराय्यः ॥ ४ ॥

॥ पद्यमो ऽनुवाकः ॥

अभीवर्तेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावृधे ।

॥ २९ ॥

तेनास्मान्ब्रह्मणस्पते ऽभि राष्ट्राय वर्धय ॥ १ ॥

अभिवृत्य सपत्नानभि या नो अरातयः ।

अभि पृतन्यन्तं तिष्ठाभि यो नो दुरस्यति ॥ २ ॥

अभि त्वा देवः संविताभि सोमो अवीवृधत् ।

अभि त्वा विश्वा भूतान्यभीवर्तो यथासंसि ॥ ३ ॥

अभीवर्तो अभिभवः सपत्नक्षयणो मणिः ।

राष्ट्राय मह्यं बध्यतां सपत्नेभ्यः पराभुवे ॥ ४ ॥

उदसौ सूर्यो अगादुदिदं मामकं वचः ।

यथाहं शंभुहो ऽसान्यसपत्नः सपत्नहा ॥ ५ ॥

सपत्नक्षयणो वृषाभिर्गृहो विपासहिः ।

यथाहमेपां वीराणां विराजान्ति जर्नस्य च ॥ ६ ॥

विश्वे देवा वसवो रक्षन्तेममृतादित्या जागृत यूयमसिन् ।

॥ ३० ॥

मेमं सनाभिरुत वान्यनाभिर्ममं प्रापतीरुपयो वधो यः ॥ १ ॥

ये वो देवाः पितरो ये च पुत्राः सर्वतसो मे शृणुतेदमुक्तम् ।

सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं स्वस्व्येनं जरसे बहाय ॥ २ ॥

ये देवा दिवि ष ये पृथिव्या ये अन्तरिक्षे ओषधीषु पशुष्वप्स्व ॥ ३ ॥

ते कृणुत जरसमायुरस्मै शतमन्यापरि वृणक्तु मृत्यून ॥ ४ ॥

येषां प्रयाजा उत वानुयाजा हृतभागा अहुतादश्च देवाः ।

येषां वः पञ्च प्रदिशो विभक्तास्तान्वाँ अस्मै संचसदः कृणोमि ॥ ४ ॥

॥ ३१ ॥

आशानामाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतैभ्यः ।

इदं भूतस्यार्घ्यक्षेभ्यो विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥

य आशानामाशापालाश्चत्वारः स्यन् देवाः ।

ते नो निर्क्षत्याः पार्श्वेभ्यो मुञ्चतांहसोअंहसः ॥ २ ॥

असामस्ता हविषा यजाम्यद्योणस्ता घृतेन जुहोमि ।

य आशानामाशापालस्तुरीयो देवः स नः सुभूतमेह वंशात् ॥ ३ ॥

स्वस्ति माच उत पिबे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगते पुरुषेभ्यः ।

विषं सुभूतं सुविदधे नो अस्तु ज्योगेव दंशेम सूर्यम् ॥ ४ ॥

॥ ३२ ॥

इदं जंनासो विदधे महद्बलं वदिष्यति ।

न तत्पृथिष्ठां नो दिवि येन प्राणन्ति वीरुधः ॥ १ ॥

अन्तरिक्षे आसां स्याम अन्तःसदामिव ।

आस्थानमस्य भूतस्य विदुष्टद्वेषसो न वा ॥ २ ॥

यद्रोदसी रेजमाने भूमिश्च निरतंक्षतम् ।

आर्द्रं तदद्य सर्वदा संमुदस्येव स्रोत्याः ॥ ३ ॥

विष्वमन्यार्मभीवारं तद्वनस्यामधि श्रितम् ।

दिवे च विश्ववेदसे पृथिव्ये चाकां नमः ॥ ४ ॥

॥ ३३ ॥

हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका यामुं जातः संविता यास्वपिः ।

या अग्निं गर्भे दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ १ ॥

यासां राजा वरुणो याति मध्ये सत्यानृते अवयम्यं जनानाम् ।

या अग्निं • ॥ २ ॥

यासीं देवा दिवि कृणन्ति भर्तृ या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति ।

या अग्निं गर्भे दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ३ ॥

शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तच्चोप स्पृशत त्वर्च मे ।
घृतश्रुतः शुचयो याः पावकास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ४ ॥

इयं वीरुन्मधुजाता मधुना त्वा खनामसि । ॥ ३४ ॥
मधोरधि प्रजातासि सा नो मधुमतस्कृधि ॥ १ ॥
जिह्वाया अये मधु मे जिह्वामूले मधूर्लकम् ।
ममेदह क्रतावसो मम चित्तमुपार्यसि ॥ २ ॥
मधुमन्मे निःकर्मणं मधुमन्मे परार्यणम् ।
वाचा वदामि मधुमङ्गयासं मधुसंहशः ॥ ३ ॥
मधोरस्मि मधुतरो मदुषान्मधुमत्तरः ।
मामिक्तिलं त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥ ४ ॥
परि त्वा मरितान्नुनेक्षुणांगामविद्धिवे ।
यथा मां कामिन्यसो यथा मन्त्रार्पणा अंसः ॥ ५ ॥

यदाबन्धाद्यायणा हिरण्यं शतानीकाय सुमनस्यमानाः । ॥ ३५ ॥
तर्त्तं बभ्राम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्ताय शतशरदाय ॥ १ ॥
नेन रक्षांसि न पिशाचाः संहन्ते देवानामोजः प्रथमजं ह्येदं तत् ।
यो विभर्ति दाक्षायणं हिरण्यं स जीवेयुः कृणुते दीर्घमायुः ॥ २ ॥
अपां तेजो ज्योतिरोजो बले च वनस्पतीनामुत वीर्याणि ।
इन्द्र इवेन्द्रियाण्यधि धारयामो अस्मिन्तद्वर्षमाखो विभरद्विरण्यम् ॥ ३ ॥
सर्मानां मास्तामृतभिष्टा वयं संवत्सरस्य पर्यस्ता पिपसि ।
इन्द्रापी विष्वे देवास्ते ऽनु मन्यन्तामर्द्धणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ यज्ञो ऽनुषातः ॥

॥ द्वितीयः प्रपाठकः ॥

॥ प्रथमं पाठ्यं यमाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ वेनस्तत्पञ्चमरुमं गुहा यद्यच्च विश्वं भवत्येकरूपम् ।
 इदं पृथ्विर्दुहज्जायमानाः स्वर्विदो अर्भनूपतत्राः ॥ १ ॥
 प्र तश्चेदमृतस्य विद्वान्गन्धर्वो धामं परमं गुहा यत् ।
 चीणि पदानि निहिता गुहास्य यस्तानि वेद स पितृप्थितासत् ॥ २ ॥
 स नः पिता जनिता स उत वन्धुधामानि वेद भुवनानि विश्वा ।
 यो देवानां नामध एक एव तं संपन्नं भुवना यन्ति सर्वा ॥ ३ ॥
 परि छावापृथिवी सद्य आयमुप्रातिष्ठे प्रथमजामृतस्य ।
 वाचमिव वक्तारि भुवनेष्ठा धास्युरेप नन्वेऽधो ह्यग्निः ॥ ४ ॥
 परि विश्वा भुवनान्यायमृतस्य तन्तुं विततं दृशे कम् ।
 यच्च देवा अमृतमानशानाः समाने योनावधैरयन्त ॥ ५ ॥

॥ २ ॥ दिव्यो गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यो विस्वीड्युः ।
 तं त्वा योमि ब्रह्मणा दिव्य देव नमस्ते अस्तु दिवि ते सधस्यम् ॥ १ ॥
 दिवि स्पृष्टो यजतः सूर्यतगवयाता हस्तो देवस्य ।
 मृडाङ्गन्धर्वो भुवनस्य यस्पतिरेक एव नमस्यः मुजेवाः ॥ २ ॥
 अन्वद्याभिः समुं जग्म आभिरप्तरास्वपि गन्धर्व आसीत् ।
 समुद्र आसां सदेत् न आहृतः सद्य आ च परा च यन्ति ॥ ३ ॥

अभिये दिद्युचक्षत्रिये या विश्वावसुं गन्धर्व सचंध्वे ।

ताभ्यो वो देवीर्नम इत्कृणोमि ॥ ४ ॥

याः कृन्दास्तमिषीचयो ऽक्षकामा मनोमुहः ।

ताभ्यो गन्धर्वपत्नीभ्यो ऽप्सराभ्यो ऽकरं नमः ॥ ५ ॥

अदो यद्वधावन्त्यवत्कमधि पर्वतात् ।

॥ ३ ॥

तत्ते कृणोमि भेषजं सुभेषजं यथासंसि ॥ १ ॥

आदङ्गा कुविदङ्गा शतं या भेषजानि ते ।

तेषामसि त्वमुत्तममनास्त्रावमरोगणम् ॥ २ ॥

नीचैः खनन्त्यसुरा अरुस्त्राणमिदं महत् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ३ ॥

उपजीक्ता उद्भरन्ति समुद्रादपि भेषजम् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमशीशमत ॥ ४ ॥

अरुस्त्राणमिदं महर्षिष्या अध्युद्भूतम् ।

तदास्त्रावस्य भेषजं तदु रोगमनीनशत् ॥ ५ ॥

शं नो भवन्त्वप ओषधयः शिवाः ।

इन्द्रस्य वज्रो अप हन्तु रक्षसं आरादिसृष्टा इषवः पतन्तु रक्षसाम् ॥ ६ ॥

दीर्घायुत्वाय नृहते रणायारिष्यन्तो दक्षमाणाः सदैव ।

॥ ४ ॥

मणिं विष्कन्धद्रूपेण जङ्घिडं विभ्रमो वयम् ॥ १ ॥

जङ्घिडो नृम्भादिशराद्विष्कन्धादभिगोचरनात् ।

मणिः सहस्रवीर्यः परिणः पानु विश्रतः ॥ २ ॥

अयं विष्कन्धं सहते ऽयं बाधते अचिणः ।

अयं नो विश्वभेषजो जङ्घिडः पालंहसः ॥ ३ ॥

देवदेत्तेन मणिना जङ्घिडेन मयोभुवा ।

विष्कन्धं सर्वा रक्षांसि व्यायामे संहामहे ॥ ४ ॥

सपत्नहापे अभिमातिजिद्धव स्वे गये जागृहप्रयुद्धन् ॥ ३ ॥

क्षत्रेणामे स्वेन सं रभस्व मित्रेणामे मित्रधा यतस्व ।

सजातानां मध्यमेष्टा राज्ञामपे विहव्यो दीदिहीह ॥ ४ ॥

अति निहो अति सिधो ऽत्यचिंतीरति द्विषः ।

विश्वा ह्यपे दुरिता तर त्वमयासभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥

अथष्टिष्टा देवजाता वीरुद्धपथयोपनी ।

॥ ७ ॥

आपो मलमिव प्राणैस्तीक्ष्णान्मरुपथो अधि ॥ १ ॥

यश्च सापत्नः शपथो जाम्याः शपथश्च यः ।

ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात्सर्वं तन्नो अधस्पदम् ॥ २ ॥

दिवो मूलमवततं पृथिव्या अध्युर्ध्वतम् ।

तेन सहस्रकारेण परि णः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥

परिमां परि मे प्रजां परि णः पाहि यदनम् ।

अरातिनो मा तारीन्मा नस्तारिपुरभिमांतयः ॥ ४ ॥

शभारमेतु शपथो यः मुहार्जनं नः सह ।

चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हादः पृथीरपि शृणीमसि ॥ ५ ॥

उदगातां भगंयती विचृता नाम तारके ।

॥ ८ ॥

वि क्षेत्रियस्यं मुञ्चतामधमं पाशंमुत्तमम् ॥ १ ॥

अपयं रात्र्युदितपोदन्वभिकृत्तरीः ।

वीरुद्धक्षिपिनाशन्यपं क्षत्रियमुदनु ॥ २ ॥

बभ्रोर्जुनकारुडस्य यवस्य ते पलात्प्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या । वीरुत् ०

नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नमं देवासुरेभ्यः । वीरुत् ० ॥ ४ ॥ ॥ ३ ॥

नमः सनिष्ठसाद्येभ्यो नमः संदेव्येभ्यो नमः क्षत्रियेभ्यो नमः ।

वीरुद्धक्षिपिनाशन्यपं क्षत्रियमुदनु ॥ ५ ॥

शृणुष्व मा जङ्घिडश्च विष्कन्धादुभि रक्षताम् ।
 अरण्यादन्य आभृतः कृष्या अन्यो रसेभ्यः ॥ ५ ॥
 कृत्यादूर्ध्विरयं मणिरथो अरातिदूर्धिः ।
 अथो सहेस्तां जङ्घिडः प्र ण आरूयि तारिषत् ॥ ६ ॥

॥ ५ ॥

इन्द्र जुपस्व प्र ब्रहा माहि शूर हरिभ्याम् ।
 पिबो सुतस्य मतेरिह मर्धोश्चकानश्चार्मुदेदाय ॥ १ ॥
 इन्द्र जदरे नथो न पूणस्व मर्धोर्दिवो न ।
 अस्य सुतस्य स्वर्गं नोप त्वा मदाः सुवाचो अगुः ॥ २ ॥
 इन्द्रस्तुराषाणिमभो वृषं यो जघान यतीर्न ।
 विभेदे बलं भृगुर्न संसहे शशून्मदे सोमस्य ॥ ३ ॥
 आ त्वा विभन्तु सुतासं इन्द्र पूणस्व कुक्षी विरिड शक्र धियेह्य नः ।
 शुभी हव गिरो मे जुपस्वेन्द्र स्वयुग्भिर्मस्वेह महे रणाय ॥ ४ ॥
 इन्द्रस्य नु प्र वोच वीर्याणि यानि चकार प्रथमानि वृज्जी ।
 अहन्नहिमक्षपस्तर्द प्र वक्षणा अभिनत्सर्वतानाम् ॥ ५ ॥
 अहन्नहि पर्वते शिश्रिमाणं त्वष्टासौ वज्रं स्वयं ततश्च ।
 वाच्या इव धेनवः स्यन्दमाना अश्वः समुद्रमर्च जग्मुरापः ॥ ६ ॥
 वृषायमाणो अवृणीत सोमं त्रिकदुकेष्वपि वासुतस्य ।
 आ सार्यकं मयवादस्त वज्रमहन्नेन प्रथमजसमहीनान् ॥ ७ ॥

॥ अथोऽगुवाकः ॥

॥ ६ ॥ समस्ताय चतुर्वो वर्धयन्तु संवात्सरा चरुषो यानि सत्या ।
 सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विष्टा आ माहि प्रदिश्यतस्तः ॥ १ ॥
 सं चेधस्वाधे प्र च वर्धयेममुषं तिष्ठ महते सोमगाय ।
 मा ते रिपव्युपसत्तारो अये ब्रह्माणंस्ते यशसः सन्तु मान्ये ॥ २ ॥
 तामये वृणते वाङ्मणा इमे गिवो अये संवरणे भवा नः ।

सपत्नहाये अभिमातिजिह्वस्वे गये जागृह्यप्रयुञ्जन् ॥ ३ ॥

क्ष्वेणामे स्वेन सं रभस्व मित्रेणामे मित्रधा यतस्व ।

सज्जानानां मध्यमेष्टा राज्ञामये विह्व्यो दीदिहीह ॥ ४ ॥

अति निहो अति सिधो ऽत्यचिंतीरति द्विषः ।

विश्व्वा ह्यपे दुरिता तर त्वमयास्मभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥

अपदिष्टा देवजाता वीरुहपथयोपनी ।

॥ ७ ॥

आपो मलमिव प्राणैक्षीत्सर्वान्नहृपथो अधि ॥ १ ॥

यश्च सापन्नः शपथो ज्ञास्याः शपथश्च यः ।

ब्रह्मा यन्मन्युतः शपात्सर्वे तन्नो अधस्पदम् ॥ २ ॥

दिवो मूलमवततं पृषिप्या अध्युहंतम् ।

तेन सहस्रकारेण परि णः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥

परिमां परि मे प्रजां परि णः पाहि यदनम् ।

अरातिनो मा तारीन्मा नस्तारिपुरभिमांतयः ॥ ४ ॥

शभारमेतु शपथो यः मुहार्त्तेन नः सह ।

चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हादिः पृथीरपि शृणीमसि ॥ ५ ॥

उदगाता भगवती विचृती नाम तारके ।

॥ ८ ॥

वि क्षेपियस्यं मुञ्चतामधमं पार्श्वमुत्तमम् ॥ १ ॥

अपेयं रात्र्युल्लसपीदन्तभिकृन्तरीः ।

वीरुक्षेपियनाशन्यपं क्षेपियमुञ्चतु ॥ २ ॥

बभोरजुनकारडस्य यवस्य ते पलात्पा तिलस्य तिलपिञ्ज्या । वीरुत् ०

नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नमः ईषायुगेभ्यः । वीरुत् ० ॥ ४ ॥ ॥ ३ ॥

नमः सनिष्ठसाक्षेभ्यो नमः सदेभ्येभ्यो नमः क्षेपस्य पतये ।

वीरुक्षेपियनाशन्यपं क्षेपियमुञ्चतु ॥ ५ ॥

॥ ९ ॥ दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो याहा अधि येन जयाह पर्वसु ।

अथो एनं वनस्पते जीवानां लोकमुन्नम ॥ १ ॥

आगादुदगादयं जीवानां घातमर्थगात् ।

अभूद पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ॥ २ ॥

अधीतीरर्धगादयमधि जीवपुरा अगन् ।

शतं ह्यस्य भिषजः सहस्रमृत वीर्यः ॥ ३ ॥

देवास्ते चीतिमविदन्मन्त्राण उत वीर्यः ।

चीतिं ते विश्वे देवा अविदन्भूम्यामधि ॥ ४ ॥

यथकार स निष्कृत एव मुभिषक्तमः ।

स एव तुभ्य भेषजानि कृण्वद्विषजा शुचिः ॥ ५ ॥

॥ १० ॥ द्यौत्रियान्निर्ऋत्या जामिगंसादुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।

अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १ ॥

शं ते अग्निः सहाद्विरन्तु गं मोमः सहापधीभिः ।

एवाहं त्वां द्यौत्रियान्निर्ऋत्या जामिगंसादुहो ॥ २ ॥

शं ते वातो अन्तरिक्षे वयो धाव्यं ते भवन्तु प्रदिगश्चतस्रः । एवाहं ॥ ३ ॥

इमा या देवीः प्रदिगश्चतस्रो वातपत्नीरभि सूर्यो विचष्टे । एवा ॥ ४ ॥

तासु त्वान्तर्गस्या दधामि प्र यक्ष्म एतु निर्ऋतिः पराचिः । एवा ॥ ५ ॥

अमुक्ष्या यष्मादुरितादब्रह्मादुहः पाशाद्वाहाश्चोदमुक्ष्याः । एवा ॥ ६ ॥

अहा अरातिमविदः स्योनमणैर्भूभेदे सुकृतस्य लोके । एवाहं ॥ ७ ॥

सूर्यमृतं तमसो याहा अधि देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेनसः ।

एवाहं त्वां द्यौत्रियान्निर्ऋत्या जामिगंसादुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।

अनागसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ८ ॥

दू॒ष्या दू॒र्धिर॑सि हे॒न्या हे॒तिर॑सि मे॒न्या मे॒निर॑सि ।

॥ ११ ॥

आ॒प्नुहि॑ श्रेयांस॒मति॑ स॒मं क्रा॑म ॥ १ ॥

स॒क्त्यो ऽसि॑ प्र॒तिस॑रो ऽसि॑ प्र॒त्यभि॑चर॒णो ऽसि॑ । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ २ ॥

प्र॒ति त॑म॒भि च॑र॒ यो ऽस्मान्ने॑ष्टि॒ यं व॑यं द्वि॒ष्मः । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ ३ ॥

सूरि॑र॒सि च॑र्चो॒धा अ॑सि॒ तन॑पानो ऽसि॑ । आ॒प्नुहि॑ ० ॥ ४ ॥

शु॒क्रो ऽसि॑ भ्रा॒जो ऽसि॑ स्वर॒सि ज्योति॑र॒सि ।

आ॒प्नुहि॑ श्रेयांस॒मति॑ स॒मं क्रा॑म ॥ ५ ॥

द्या॒वापृ॑थि॒वी उ॒वेष॑न्तरि॒क्षुं द्ये॒षस्य॑ प॒त्युं रु॒गायो ऽहु॑तः ।

॥ १२ ॥

उ॒तान्तरि॑क्ष॒मु॒रु वा॒तगो॑पं॒ त इ॒ह त॑प॒न्तां भ॑यि॒ तप॑माने ॥ १ ॥

इ॒दं दे॒वाः शृ॑णु॒त ये य॑ज्ञि॒या स्य॑ भ॒रद्वा॑जो॒ मद्य॑मु॒क्थानि॑ शंसति ।

पा॒शे स॒ ब॒द्धो दु॑रि॒ति नि॑ यु॒ज्यतां॑ यो अ॒स्माकं॑ म॒न इ॒दं हि॑नस्ति ॥ २ ॥

इ॒दमि॑न्द्र॒ शृ॑णुहि॒ सोम॑प॒ यत्त्वा इ॒दा शो॑च॒ता जो॑ह॒वीमि॑ ।

वृ॒श्चामि॑ तं कु॒लिशे॑ने॒व वृ॒क्षं यो अ॒स्माकं॑ म॒न इ॒दं हि॑नस्ति ॥ ३ ॥

अ॒शीति॑भि॒स्ति॒सृभिः॑ सा॒मगे॑भि॒रादि॒त्येभि॑र्व॒सुंभि॑र॒ङ्गि॒त्येभिः॑ ।

इ॒ष्टापूर्त॑म॒वतु॑ नः॒ पि॒तृ॒णामा॑मुं दे॒ह ह॑र॒सा दै॒व्येन॑ ॥ ४ ॥

द्या॒वापृ॑थि॒वी अ॒नु मा॑ दी॒धीषां॑ वि॒श्वे दे॒वासा॑ अ॒नु मा॑ र॒भ॒ध्वम् ।

अ॒ङ्गिर॑सः॒ प्रि॒तरः॑ सो॒म्यासः॑ पा॒पमा॑रु॒त्वप॑काम॒स्य क॑ता ॥ ५ ॥

अ॒तीव॑ यो म॒रुतो॑ म॒न्यते॑ नो॒ ब्रह्म॑ वा॒ यो नि॒दि॒पन्क्रि॑यमा॒णम् ।

त॒पूषि॑ त॒स्यै वृ॑जि॒नानि॑ स॒न्तु व॒स॒द्विषं॑ द्यौ॒रभि॑संत॒पाति॑ ॥ ६ ॥

स॒प्त प्रा॑णान॒ष्टो म॒ज्ज॒स्तांस्ते॑ वृ॒श्चामि॑ ब्रह्म॒णा ।

अ॒या य॑म॒स्य सा॑र्द॒नम॑यि॒दृतो॑ अ॒र॒कृतः॑ ॥ ७ ॥

आ॒ द॑धामि॒ ते प॑दं स॒मिद्वे॑ जा॒तवे॑द॒सि ।

अ॒ग्निः शरी॑रं वे॒वेष्टु॑मुं वा॒गपि॑ ग॒च्छतु॑ ॥ ८ ॥

आ॒मु॒दा अ॒पे ज॒रसं॑ वृ॒णानो॑ घृ॒तप्र॑ती॒को घृ॒तपृ॑ष्ठो अ॒पे ।

॥ १३ ॥

पृतं पीत्वा मधु चारुं गर्भं पितेवं पुत्रानभि रक्षतादिमम् ॥ १ ॥

परि धत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः ।

बृहस्पतिः प्रायच्छासं एतत्सोमाय राज्ञे परिधातवा उं ॥ २ ॥

परीदं वासो अधिधाः स्वस्तये ऽभूगृहीतामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुची रायश्च पोषमुपसंख्ययस्व ॥ ३ ॥

एह्यम्मानमा तिष्ठाम्मा भवतु ते तनूः ।

कृषन्तु विश्वे देवा आयुष्टे शरदः शतम् ॥ ४ ॥

यस्य ते वासः प्रथमवास्यं षंहरामस्तं त्वा विश्वे ऽवन्तु देवाः ।

तं त्वा भर्तारः सुवृधा वर्षमानमनु जायन्तां बहवः सुजातम् ॥ ५ ॥

॥ १४ ॥

निःसालां धृषुं धिषणमेकवाद्यां जिघत्स्वम् ।

सर्वाश्चरदस्य नम्यो नाशयामः सदान्वाः ॥ १ ॥

निर्वो गोष्ठार्दजामसि निरक्षाचिरूपानसात् ।

निर्वो मगुन्धा दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे ॥ २ ॥

असी यो अंधराद्गृहस्तत्र सन्तराय्यः ।

तत्र सेदिन्युष्यतु सर्वाश्च मातुधान्यः ॥ ३ ॥

भूतपतिर्निरजन्विन्द्रश्चेतः सदान्वाः ।

गृहस्य बुध आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणाधि तिष्ठतु ॥ ४ ॥

यदि स्थ द्यौर्वियाणां यदि वा पुरुषेषिताः ।

यदि स्थ दस्युभ्यो जाता नम्यतेतः सदान्वाः ॥ ५ ॥

परि धामान्वासामाशुकाहामिवासरम् ।

अजैषं सर्वानाजीन्वो नम्यतेतः सदान्वाः ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥ यथा द्यौश्च पृथिवी च न विभीतो न रिच्यतः । एवा मे प्राण मा विभेः

यथाहं राक्षी च न विभीतो • । • ॥ २ ॥

॥ १ ॥

यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च • । • ॥ ३ ॥

यथा ब्रह्मं च क्षत्रं च ० । ० ॥ ४ ॥

यथा सत्यं चानृतं च ० । ० ॥ ५ ॥

यथा भूतं च भयं च न विभीतो न रिप्यतः । एवा मे प्राण मा विभेः ॥ ६ ॥

प्राणापानी मृत्योर्मा पातं स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १६ ॥

द्यावापृथिवी उपश्रुत्या मा पातं स्वाहा ॥ २ ॥

सूर्यं चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥ ३ ॥

अग्ने वैश्वानर विधेमो देवैः पाहि स्वाहा ॥ ४ ॥

विश्वम्भर विश्वेन मा भस्मा पाहि स्वाहा ॥ ५ ॥

ऋजो ऽस्योर्जो मे दाः स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १७ ॥

सहो ऽसि सहो से दाः स्वाहा ॥ २ ॥

बलमसि बले मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥

आयुस्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥

श्रोत्रमसि श्रोत्रं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥

चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥ ६ ॥

परिपाणमसि परिपाणं मे दाः स्वाहा ॥ ७ ॥

। तृतीयो ऽनुवाकः ।

। तृतीयः प्रपाठकः ।

भ्रातृव्यक्षयणमसि भ्रातृव्यचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १८ ॥

सपत्नक्षयणमसि सपत्नचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ २ ॥

अरायक्षयणमस्यरायचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥

पिशाचक्षयणमसि पिशाचचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥

सदान्वाक्षयणमसि सदान्वाचार्तनं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥

॥ १९ ॥ अग्ने यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ १ ॥

अग्ने यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्हेष्टि ॥ २ ॥

अग्ने यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्हेष्टि ॥ ३ ॥

अग्ने यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्हेष्टि ॥ ४ ॥

अग्ने यत्ते तेजस्तेन तमतेजसे कृणु योऽस्मान्हेष्टि ॥ ५ ॥

॥ २० ॥ वायो यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्हेष्टि ॥ १ ॥

वायो यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्हेष्टि ॥ २ ॥

वायो यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्हेष्टि ॥ ३ ॥

वायो यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्हेष्टि ॥ ४ ॥

वायो यत्ते तेजस्तेन तमतेजसे कृणु योऽस्मान्हेष्टि ॥ ५ ॥

॥ २१ ॥ सूर्य यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्हेष्टि ॥ १ ॥

सूर्य यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्हेष्टि ॥ २ ॥

सूर्य यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्हेष्टि ॥ ३ ॥

सूर्य यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्हेष्टि ॥ ४ ॥

सूर्य यत्ते तेजस्तेन तमतेजसे कृणु योऽस्मान्हेष्टि ॥ ५ ॥

॥ २२ ॥ चन्द्र यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योऽस्मान्हेष्टि ॥ १ ॥

चन्द्र यत्ते हरस्तेन तं प्रति हर योऽस्मान्हेष्टि ॥ २ ॥

चन्द्र यत्ते ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च योऽस्मान्हेष्टि ॥ ३ ॥

चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योऽस्मान्हेष्टि ॥ ४ ॥

चन्द्र यत्ते तेजस्तेन तमतेजसे कृणु योऽस्मान्हेष्टि ॥ ५ ॥

॥ २३ ॥ आपो यद्दत्तपस्तेन तं प्रति तपत योऽस्मान्हेष्टि ॥ १ ॥

आपो यद्दत्तो हरस्तेन तं प्रति हरत योऽस्मान्हेष्टि ॥ २ ॥

आपो यद्वो ऽर्चिस्तेन तं प्रत्यर्चत योऽं ० ॥ ३ ॥

आपो यद्वः शोचिस्तेन तं प्रति शोचत योऽं ० ॥ ४ ॥

आपो यद्वस्तेजस्तेन तमतेजसं कृणुत योऽं सान्धेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ५ ॥

शेरभक शेरभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः । ॥ २४ ॥

यस्य स्य तमन्त यो वः प्राहेतमन्त स्वा मांसान्यन्त ॥ १ ॥

शेर्वृधक शेर्वृध पुनर्वो ० । ० ॥ २ ॥

शोकानुशोक पुनर्वो ० । ० ॥ ३ ॥

सर्पानुसर्प पुनर्वो ० । ० ॥ ४ ॥

जूर्ण पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः । ० ॥ ५ ॥

उपन्दे पुनर्वो ० । ० ॥ ६ ॥

अर्जुनि पुनर्वो ० । ० ॥ ७ ॥

भर्हजि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनीः ।

यस्य स्य तमन्त यो वः प्राहेतमन्त स्वा मांसान्यन्त ॥ ८ ॥

शे नो देवी पृश्निपण्यं निर्घ्न्या अकः ।

॥ २५ ॥

उया हि कण्वजम्भनी तामभक्षि सहस्वतीम् ॥ १ ॥

सहमानेयं प्रथमा पृश्निपण्यजायत ।

तयाहं दुर्णामां शिरो वृधामि शकुनेरिव ॥ २ ॥

अरायमसृक्पावानं यथे स्फातिं जिहीषेति ।

गभोदं कण्वं नाशय पृश्निपण्यं सहस्व च ॥ ३ ॥

गिरिमेनो आ वेशय कणां जीवितयोपनान् ।

तांस्त्वं देवि पृश्निपण्यगिरिवानुदहन्निहि ॥ ४ ॥

पराच एनात्र पुंद् कणां जीवितयोपनान् ।

तमांसि यच्च गच्छन्ति तत्कृष्यादो अजीगमम् ॥ ५ ॥

॥ २६ ॥ एह यन्तु पशवो ये परेयुर्वायुर्येषां सहचारं जुजोषं ।
 त्वष्टा येषां रूपधेयानि वेदास्मिन्तान्गोष्ठे संविता नि यच्छतु ॥ १ ॥
 इमं गोष्ठं पशवः सं संवन्तु बृहस्पतिरा नयतु प्रजानन् ।
 सिनीवाली नयत्वार्यमेषामाजग्मुषो अनुमते नि यच्छ ॥ २ ॥
 सं सं संवन्तु पशवः समश्वाः समु पूरूपाः ।
 सं धान्यस्य या स्फातिः सैसाव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥
 सं सिञ्चामि गवां क्षीरं समार्ज्येन बलं रसम् ।
 संसिक्ता अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥ ४ ॥
 आ हंरामि गवां क्षीरमाहर्षि धान्यं रसम् ।
 आहता अस्माकं वीरा आ घानीरिदमस्तकम् ॥ ५ ॥
 ॥ चतुर्विंशं जुवाचः ॥

॥ २७ ॥ नेच्छन्तुः प्राशं जयाति सहमानाभिभूरसि ।
 प्राशं प्रतिप्राशो जस्यसान्कृषोपधे ॥ १ ॥
 सुपर्णस्तान्र्वविन्दस्तूकास्त्वास्तनक्षसा । प्राशं ॥ २ ॥
 इन्द्रो ह चक्रे त्वा बाहायसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ॥ ३ ॥
 पाटामिन्द्रो व्याघ्रादसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ॥ ४ ॥
 तयाहं शबूगस्ताह्य इन्द्रः सालावृको देव । प्राशं ॥ ५ ॥
 रुद्र जलापभेषज नीलशिखण्ड कर्मकृत् ।
 प्राशं प्रतिप्राशो जस्यसान्कृषोपधे ॥ ६ ॥
 तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति ।
 अधि नो ब्रूहि शक्तिभिः प्राशि मामुत्तरं कृधि ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ तुभमेव जरिमन्वर्धतामयं मेममन्ये मृत्यवो हिसिपुःशतं ये ।
 मातेर्व पुत्रं प्रमेना उपस्थे मिष एनं मित्रियात्पातंहसः ॥ १ ॥
 मिष एनं यरुणो वा रिणादा जरामृत्युं कृणुतां संविदानी ।

तदग्निर्होता वयुर्नानि विद्वान्विष्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥ २ ॥
 त्वमीशिषे पशूनां पार्थिवानां ये जाता उत वा ये जनिद्वाः ।
 मेमं प्राणो होसीन्मो अपानो मेमं मित्रा वधिषुर्मो अमित्राः ॥ ३ ॥
 द्यौर्द्वा पिता पृथिवी माता जरामृत्युं कृणुतां संविदाने ।
 यथा जीवा अदितेरुपस्थे प्राणापानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥ ४ ॥
 इममप्य आयुषे वर्चसे नय प्रियं रेतो वरुण मित्र राजन् ।
 मातेवासा अदिते शर्म यद्व बिभ्वं देवा जरदृष्टिर्यथासत् ॥ ५ ॥

पार्थिवस्य रसे देवा भगस्य तन्वोऽवले ।

॥ २९ ॥

आयुषमसा अपिः सूर्यो वर्च आ धावृहस्पतिः ॥ १ ॥

आयुस्सै धेहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरधिनिधेयसै ।

रायस्पोषे सवितर सुवासै शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥

आशीर्ये जर्जमुत सौप्रजास्त्वं दक्षं धत्तं द्रविण्यं सचेतसौ ।

जयन्क्षेत्राणि सहसायमिन्द्र कृण्वानो अन्यानर्धरान्सपत्नान् ॥ ३ ॥

इन्द्रेण दत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्भिस्त्वः ग्रहितो न आगन् ।

एष वां द्यावापृथिवी उपस्थे मा क्षुधन्मा तृपत् ॥ ४ ॥

जर्जमसा जर्जस्वती धत्तं पयो अस्सै पयस्वती धत्तम् ।

जर्जमसै द्यावापृथिवी अंधातां बिभ्वं देवा मरुत् जर्जमापः ॥ ५ ॥

शिवाभिष्टे हृदयं तपेयाम्यनमीवो मौदिपीडाः सुवचाः ।

सवासिनीं पिबतां मन्यमेतमग्निर्नो ह्यमं परिपाये मायाम् ॥ ६ ॥

इन्द्र एतां संसृजे बिबो अयं ऊर्जां स्वधामजरां सा तं एषा ।

तया त्वं जीव शरदः सुवचा मा त आ सुषोऽहिपजस्ते अक्रन् ॥ ७ ॥

यष्टेदं भूत्या अधि तृणं वार्तो मषायति ।

॥ ३० ॥

एवा मघामि ते मनो यथा मा कामिन्यसौ यथा मन्त्रार्पणा असः ॥ १ ॥

सं चेन्नयोषो अग्निना कामिना सं च वज्रपः ।

सं वां भगांसो अगमत् सं चित्तानि समु व्रता ॥ २ ॥
 यत्तुपर्णा विवक्ष्वो अनमीवा विवक्ष्वः ।
 तव मे गद्यताड्वै श्रुत्य इव कुल्मलं यथा ॥ ३ ॥
 यदन्तरं तद्वाहं यद्वाहं तदन्तरम् ।
 कन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभायौषधे ॥ ४ ॥
 एयमग्न्यतिकामा जनिकामो ऽहमागमम् ।
 अश्वः कनिक्कदद्या भगैनाहं सहारागमम् ॥ ५ ॥

॥ ३१ ॥

इन्द्रस्य या मही दृषत्क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी ।
 तया पिनप्मि सं क्रिमीन्हृपदा खर्त्वा इव ॥ १ ॥
 हृष्टमहृष्टमतृहृष्टमथो कुहृष्टमतृहम् ।
 अलगादूनसर्वा छलुनान्क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि ॥ २ ॥
 अलगादूनहन्मि महाता वधेन दूना अदूना असा अभूवन् ।
 शिष्टानशिष्टान्नि तिरामि वाचा यथा क्रिमीणां नक्किरुक्षिपति ॥ ३ ॥
 अन्वान्व्यं शीर्षेण्यं मथो पार्थेयं क्रिमिम् ।
 अवस्त्वं व्यध्वरं क्रिमीन्वचसा जम्भयामसि ॥ ४ ॥
 ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोषधीषु पशुष्वप्युपतः ।
 ये अस्माकं त्र्यम्भाविविशुः सर्वे तदहन्मि जनिम क्रिमीणाम् ॥ ५ ॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाचः ॥

॥ ३२ ॥

उद्यवादित्यः क्रिमीन्हन्तु निषोचन्हन्तु रुष्मिभिः ।
 ये अन्तः क्रिमयो गविं ॥ १ ॥
 विश्वरूपं चतुष्टयं क्रिमिं सारङ्गमर्जुनम् ।
 शृणाम्यस्य पृथीरपि वृक्षामि यद्धिरः ॥ २ ॥
 अभिवर्धः क्रिमयो हन्मि कण्ठवज्रमदपिवत् ।
 अगस्त्यस्य मृदंणा सं पिनप्म्यहं क्रिमीन् ॥ ३ ॥

ह॒तो राजा॑ क्रि॒मीणा॑मु॒तैषां॑ स्थ॒पति॑र्ह॒तः ।
ह॒तो ह॒तमा॑ता क्रि॒मिर्ह॒तधा॑ता ह॒तस्व॑सा ॥ ४ ॥
ह॒तासो॑ अस्य वे॒शसो॑ ह॒तासः॑ परि॒वेश॑सः ।
अथो॒ ये छु॑ल्लका इ॒व स॑र्वे ते क्रि॒मयो॑ ह॒ताः ॥ ५ ॥
प्र ते शृ॒णामि॑ शृ॒ङ्गे या॒भ्यां वि॒तुदा॑यसि ।
भि॒नष्टि॑ ते कु॒षुभ्मं॑ यस्ते वि॒षधा॑नः ॥ ६ ॥

अ॒क्षी॒भ्यां ते॒ नासि॑काभ्यां क॒णौ॒भ्यां छु॑नु॒काद॑धि । ॥ ३३ ॥
य॒क्ष्मं शी॒षे॒त्यं म॑स्ति॒ष्काज्जि॒ह्वाया॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ १ ॥
यी॒वाभ्य॑स्त उ॒ष्णिहा॑भ्यः की॒कसा॑भ्यो अ॒नू॒क्यात् ।
य॒क्ष्मं दोष॑ण्य॒मंस॑ाभ्यां बा॒हुभ्यां॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ २ ॥
हृद॑यास्ते परि॒ क्रो॒ञ्चो ह॒ली॒क्ष्णात्पा॑श्व॒ाभ्याम् ।
य॒क्ष्मं म॑र्त॒न्नाभ्यां॑ झी॒हो य॒क्रस्ते॑ वि वृ॒हाम॑सि ॥ ३ ॥
आ॒न्नेभ्य॑स्ते गु॒दाभ्यो॑ वनि॒ष्ठो॒रु॒द्राद॑धि ।
य॒क्ष्मं कु॑क्षि॒भ्यां आ॒शे॒र्नाभ्या॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ४ ॥
ऊ॒रुभ्यां॑ ते अ॒ष्टी॒वद्वा॑ पा॒र्ण्य॒भ्यां प्र॑प॒दाभ्याम् ।
य॒क्ष्मं भ॑स॒द्यं॒घ्रो॒णिभ्यां॑ भा॒सद् भ॑स॒सो वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ५ ॥
अ॒स्थि॒भ्यस्ते॑ म॒ज्ज॒भ्यः आ॒व॒भ्यो ध॑म॒नि॒भ्यः ।
य॒क्ष्मं पा॑णि॒भ्याम॒ङ्गुलि॑भ्यो न॒खेभ्यो॑ वि वृ॒हामि॑ ते ॥ ६ ॥
अ॒ङ्गे॒अ॒ङ्गे लो॒र्बिलो॑भि॒ यस्ते॑ प॒र्वणि॑प॒र्वणि॑ ।
य॒क्ष्मं त्व॑च॒स्य॑ ते व॒यं क॑म्प॒यस्य॑ वी॒वर्हे॑ण॒ विष्व॑ञ्चं॒ वि वृ॒हाम॑सि ॥ ७ ॥

य इ॒धे प॑शुपतिः पशूनां चतु॒प्पदा॑मु॒त यो द्वि॒पदा॑म् । ॥ ३४ ॥
नि॒ष्की॑तः स य॒ज्ञियं॑ भा॒गमे॑तु रा॒यस्यो॑षा य॒ज॒मानं॑ सच॒न्ताम् ॥ १ ॥
प्र॒मु॒ञ्चन्तो॑ भु॒वंस्य॑ रे॒तो गा॒तुं ध॑न्त॒ यज॑मानाय दे॒वाः ।
उ॒पा॒कृतं॑ श॒शमा॑नं यद॒स्था॒म्रियं॑ दे॒वाना॑म॒प्येतु॑ पा॒थः ॥ २ ॥

ये बध्यमानमनु दीध्याना अचैक्षन्त मनसा चक्षुषा च ।
 अपिष्टानये प्र मुमोक्तु देवो विश्वकर्म प्रजया संराणः ॥ ३ ॥
 ये याम्याः पञ्चवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः ।
 वायुष्टानये प्र मुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संराणः ॥ ४ ॥
 प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वं प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् ।
 दिवं गच्छ प्रति तिष्ठा गरीरिः स्वर्गं याहि पृथिविर्देवयानैः ॥ ५ ॥

॥ ३५ ॥ ये भक्षयन्तो न वसून्पानूपुर्यान्प्रयो अन्नतप्यन्त धिष्याः ।
 या तेषामवया दुरिष्टिः स्विष्टिं नस्तां कृणवद्विश्वकर्म ॥ १ ॥
 यज्ञपतिमृषय एनसाहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुतप्यमानम् ।
 मृषयान्स्तोकानप यान्त्राध सं नस्तेभिः सृजतु विश्वकर्म ॥ २ ॥
 अदान्यान्तोमपान्मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्तमये न धीरः ।
 यदेनश्चक्रुवान्वह एय तं विश्वकर्मन्त्र मुञ्चा स्वस्तये ॥ ३ ॥
 घोरा कृपयो नमो अस्त्वेभ्यश्चक्षुर्देयां मनसश्च सत्यम् ।
 बृहस्पतये महिष द्युमन्मो विश्वकर्मन्त्रमस्ते पाह्यस्मान् ॥ ४ ॥
 यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिमुखं च वाचा ओषेण मनसा जुहोमि ।
 इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ आ नो अये सुमतिं संभलो गमेदिमां कुमारीं सह नो भगेन ।
 जुष्टा वरेषु समनेषु बल्युरोप पत्या सोमगमस्त्वस्यै ॥ १ ॥
 सोमं जुष्टं ब्रह्म जुष्टमयमणा संभृतं भगम् ।
 धातुर्देवस्य सत्येन कृणोमि पतिर्वेदनम् ॥ २ ॥
 इयमये नारी पतिं विदेष्टु सोमो हि राजा सुभगी कृणोति ।
 सुवाना पुत्रान्महिषी भवाति गत्वा पतिं सुभगा वि राजतु ॥ ३ ॥
 यथास्तरो मघवंश्चाहुरेप प्रियो मृगाणां सुपदा बभूव ।
 एवा भगस्य जुष्टेयमस्तु नारी संप्रिया पत्याविराधयन्ती ॥ ४ ॥

भर्गस्य नावमा रोह पूर्णामनुपदस्वतीम् ।

तयोपप्रतारय यो वरः प्रतिकाम्यः ॥ ५ ॥

आ क्रन्दय धनपते वरमार्मनसं कृणु ।

सर्वं प्रदक्षिणं कृणु यो वरः प्रतिकाम्यः ॥ ६ ॥

इदं हिरण्यं गुग्गुल्वयमौषो अथो भर्गः ।

एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिकामाय वेत्तवे ॥ ७ ॥

आ ते नयतु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिकाम्यः । त्वमस्यै धेहोषधे ॥ ८ ॥

॥ षडोऽनुवाकः ॥

॥ चतुर्थः प्रपाठकः ॥

॥ द्वितीयं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ अपिर्नः शबून्प्रत्येतु विद्वान्रतिदहन्बभिर्गस्तिमरातिम् ।

स सेनी मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥ १ ॥

यूयमुया मरुत इहगे स्याभि प्रेतं मृणत सहध्वम् ।

अमीमृणवसंबो नायिता इमे अपिर्ह्येषां दूतः प्रत्येतु विद्वान् ॥ २ ॥

अमिचसेनां मघवन्नसां छबूयतीमभि ।

युवं तानिन्द्र वृचहवमिथं दहतं प्रति ॥ ३ ॥

प्रसूत इन्द्र प्रयता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्तेतु शबून् ।

जहि प्रतीचो अनूचः पराचो विष्वक्सत्यं कृणुहि चित्तमैयाम् ॥ ४ ॥

इन्द्र सेनी मोहयामिर्वाणाम् ।

अपेर्वातस्य भ्राज्या ताचिपूचो वि नाशय ॥ ५ ॥

इन्द्रः सेनी मोहयतु मरुतो मन्त्रोर्जसा ।

चक्षुष्यपिरा दत्तां पुनरेतु पराजिता ॥ ६ ॥

॥ ७ ॥ अपिर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान्रतिदहन्बभिर्गस्तिमरातिम् ।

स चिज्ञानि मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥ १ ॥

अयमपिरमूमुहृद्यानि चिज्ञानि वो हृदि ।

वि वो धगलोक्सः प्र वो धमतु सर्वतः ॥ २ ॥

इन्द्रं चित्तानि मोहयन्वाङ्माकूत्या चर ।

अग्नेर्वातस्य धाज्या ताचिधूचो वि नीशय ॥ ३ ॥

प्याकूतय एषामिताथो चित्तानि मुखत ।

अथो यदद्येषां हृदि तदैषां परि निर्जहि ॥ ४ ॥

अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्यध्वे परेहि ।

अभि प्रेहि निर्दह इत्सु शोकैर्याह्यामिचास्तमसा विध्य शत्रून् ॥ ५ ॥

असौ या सेना मरुतः परेषामस्मानैत्यभ्योर्जसा स्पर्धमाना ।

तां विध्यत तमसार्पघतेन यथेषामन्यो अन्यं न जानात् ॥ ६ ॥

अचिक्रदस्वपा इह भुवदये व्यचस्व रोदसी उरूची ।

॥ ३ ॥

युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आमुं नय नमसा रातह्वयम् ॥ १ ॥

दूरे चित्तान्तमरुपास इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् ।

यद्गायत्रीं बृहतीमर्कमसौ सौचामण्या दधृयन्त देवाः ॥ २ ॥

अग्नस्त्वा राजा वरुणो ह्ययतु सोमस्त्वा ह्ययतु पर्वतेभ्यः ।

इन्द्रस्त्वा ह्ययतु विद्म्य आभ्यः स्येनो भूत्वा विश आ पतेमाः ॥ ३ ॥

स्येनो हव्यं नयत्वा परसादन्यद्येवे अपरुदं चरन्तम् ।

अश्विना पन्थां कृणुतां सुगं तं इमं संजाता अभिसंविशध्वम् ॥ ४ ॥

ह्ययन्तु त्वा प्रतिजनाः प्रति मित्रा अवृषत ।

इन्द्रापी विषे देवास्ते विशि द्येर्ममदीधरन् ॥ ५ ॥

यस्ते हवे विवदत्सजातो यश्च निध्वः ।

अपाञ्चमिन्द्र तं कृत्वापेममिहाव गमय ॥ ६ ॥

आ त्वा गन्नाष्ट्रं सह बर्चसोर्दिहि प्राद्विशां पतिरेकपाद त्वं वि राज । ॥ ४ ॥

सयास्त्वा राजन्नादिशो ह्ययन्तूपसर्घो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥

त्वां विषो वृणता राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः ।

वर्षन्नाष्ट्रस्यं कुकुदि ययस्व ततो न उयो वि भञ्जा वसूनि ॥ २ ॥

अष्ट त्वा यन्तु हविनः सजाता अपिदृते अजिरः सं चरन्ति ।
 जायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु बहु बलिं प्रति पश्यासा उयः ॥ ३ ॥
 अश्विना त्वार्ये मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा ह्वयन्तु ।
 अधा मनो वसुदेवाय कृणुष्व ततो न उयो वि भञ्जा वसूनि ॥ ४ ॥
 आ प्र देव परमस्याः परावतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
 तदयं राजा वरुणस्तथाहं स त्वायमहस्त उपेदमेहि ॥ ५ ॥
 इन्द्रेन्द्र मनुष्याः परेहि सं ह्यज्ञास्या वरुणः संविदानः ।
 स त्वायमहस्त्वे सधस्ये स देवान्यद्यात्स उं कल्पयाद्विशः ॥ ६ ॥
 पश्या रेवतीवहपा विरूपाः सर्वाः संगत्य वरीयस्ते अक्रन् ।
 तास्त्वा सर्वाः संविदाना ह्वयन्तु दशमीमुखः सुमना वसेह ॥ ७ ॥

॥ ५ ॥ आयमग्न्यरुमणिवली चलैन प्रसृणन्मपत्नान् ।
 ओजो देवानां पय ओपधीनां वर्चसा मा जिञ्चत्वप्रयावम ॥ १ ॥
 मयि छात्रं पर्णमणे मयि धारयतादयिम ।
 अहं राष्ट्रस्याभीवर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
 ये निदधुर्वनम्पतो गुह्ये देवाः प्रिये मणिम् ।
 तमस्मभ्यं सहायुषा देवा ददतु भर्तवे ॥ ३ ॥
 सोमस्य पणैः सह उयसागविन्द्रेण दक्षो वरुणेन शिष्टः ।
 तं भ्रियासं बहु रोचमानो दीर्घायुत्वाम् शतशरदाय ॥ ४ ॥
 आ मारुक्षत्पर्णमणिमहा अरिष्टतातये ।
 यथाहमुत्तरो ऽमान्यर्यम्ण उत संविदः ॥ ५ ॥
 ये धीवानो रणकाराः कुमारो ये मनीषिणः ।
 उपस्तीर्ण्ये मद्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥ ६ ॥
 ये राजानो राजकृतः सूता यामय्यश्च ये ।
 उपस्तीर्ण्ये मह्यं त्वं सर्वान्कृण्वभितो जनान् ॥ ७ ॥
 पणौ ऽसि तनूपानः मयोनिर्दीरो वीरिण मया ।

संवत्सरस्य तेजसा तेन बभामि त्वा मये ॥ ८ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

पुमान्सुतः परिजातो ऽश्वत्थः खंदिरादधि ।

॥ ६ ॥

स हन्तु शबून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ १ ॥

तानाश्वत्थ निः शृणीहि शबून्वैबाधदोधतः ।

इन्द्रेण वृचम्ना मेदी मित्रेण वरुणेन च ॥ २ ॥

यथाश्वत्थ निर्भनो ऽन्तर्मेहृत्यर्णेवे ।

एवा तान्सर्वाच्चिर्भेदुः यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ ३ ॥

यः सहमानश्चरसि सासहान इव क्षुभः ।

तेनाश्वत्थ त्वया वयं सपत्नान्सहिषीमहि ॥ ४ ॥

सिनात्वेनाच्चिर्भेदुः पाशैरमोक्षैः ।

अश्वत्थ शबून्मामकान्यानहं द्वेष्मि ये च माम् ॥ ५ ॥

यथाश्वत्थ वानस्पत्यानरोहंकृणुषे ऽधरान् ।

एवा मे शबोर्मूर्धानं विष्वग्भिन्धि सहस्व च ॥ ६ ॥

ते ऽधराश्चः प्र संवन्तां ह्रिवा नौरिव वर्धनात् ।

न वैबाधप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥ ७ ॥

प्रेणाबुदे मनसा प्र चित्तेनोत ब्रह्मणा ।

प्रेणान्वृक्षस्य शाखयाश्वत्थस्य नुदामहे ॥ ८ ॥

हरिणस्य रघुपदो ऽधि शीर्षेणि भेषजम् ।

॥ ७ ॥

स क्षत्रियं विपार्याया विषूचीनमनीनशत् ॥ १ ॥

अनु त्वा हरिणो वृषा पद्भिश्चतुर्भिरक्रीत ।

विषाणे वि ष्य गुप्यितं यदस्य क्षत्रियं हृदि ॥ २ ॥

अदो यदवरोचते चतुष्पक्षमिव हृदिः ।

तेनांते सर्वे क्षत्रियमङ्गभ्यो नाशयामसि ॥ ३ ॥

अमू ये दिवि सुभगे विचृतौ नाम तारके ।
 वि द्येवियस्य मुञ्चतामधमं पार्श्वमुत्तमम् ॥ ४ ॥
 आप इहा उ भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
 आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्वा मुञ्चन्तु द्येवियात ॥ ५ ॥
 यदासुतेः क्रियमाणायाः द्येवियं त्वा प्यानजे ।
 वेदाहं तस्य भेषजं द्येवियं नाशयामि नत् ॥ ६ ॥
 अपवासो नष्टावाणामपवास उपसामुत ।
 अपासास्तव दुर्भूतमपं द्येवियमुच्छतु ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ आ यानु मिच चतुभिः कल्पमानः संवेग्यन्पृथिवीमुस्त्रियाभिः ।
 अयास्मभ्यं वह्णो वायुरपिर्वहद्राष्टं संवेम्य दधातु ॥ १ ॥
 धाता रातिः संवितेदं जुपन्तामिन्दुस्त्वष्टा प्रति हरन्तु मे बचः ।
 हुवे देवीमदितिं शूरपुत्रा मजातानां मध्यमेष्टा यथासानि ॥ २ ॥
 हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्या अहमुत्तरत्वे ।
 अयमपिदीदायदीर्घमेव संजातैरिहो ऽप्रतिब्रुवद्भिः ॥ ३ ॥
 इहृदसाय न परो गमाधेयो गोषाः पुष्टपतिर्व आशत ।
 अस्मै कामायोय कामिनीविश्वे वो देवा उपसंयन्तु ॥ ४ ॥
 सं वो मनीसि सं व्रता समाकूतीर्नेमामसि ।
 अमी ये विव्रता स्थन तान्वः सं नमयामसि ॥ ५ ॥
 अहं गृभ्णामि मनमा मनीसि मम चित्रमनु चित्तेभिरत ।
 मम वर्गेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्मान एत ॥ ६ ॥

॥ ९ ॥ कर्शफस्य विश्वस्य द्यौःपिता पृथिवी माता ।
 यथाभिचक्र देवास्तथाप कृणुता पुनः ॥ १ ॥
 अथेष्माणो अधारयन्तथा तन्मनुना कृतम् ।
 कृणोमि यद्भि विध्वंशं मुष्कावर्ही गवामिव ॥ २ ॥

पि॒शङ्गे॒ सूत्रे॒ खर्गलं॒ तदा॒ वभ्र॑न्ति वे॒धसः॑ ।
 अ॒व॒स्युं गु॒प्यं का॒व॒वं व॒ध्नि कृ॑खन्तु ब॒न्धुरः॑ ॥ ३ ॥
 येना॑ अ॒व॒स्यव॒श्चर॑ष दे॒वा इ॒वा॒सुर॑मा॒यया॑ ।
 शु॒नां क॒पि॒रिव॑ दू॒र्ष॒णो ब॒न्धुरा॑ का॒व॒वस्य॑ च ॥ ४ ॥
 दु॒ष्ट्यै हि॒ त्वा॒भ॒न्स्यामि॑ दू॒षयि॑ष्यामि का॒व॒वम् ।
 उ॒दा॒श॒वो र॒घो इ॒व श॒पथे॑भिः स॒रिष्य॑थ ॥ ५ ॥
 ए॒क॒शतं॑ वि॒ष्कन्थानि॑ वि॒ष्टिता॑ पृथि॒वीम॑नु ।
 ते॒पां त्वा॒मय॑ उ॒ज्ज॑ह॒रुमे॑णिं वि॒ष्कन्धू॒र्षण॑म् ॥ ६ ॥

प्रथ॒मा ह॒ व्यु॑वा॒स सा धे॒नु॒र्भव॑द्य॒मे ।

॥ १० ॥

सा नः॑ प॒र्य॒स्वती॑ दु॒हामु॑त्तरा॒मुत्तरा॑ स॒र्मा॒म् ॥ १ ॥
 यां दे॒वाः प्र॑ति॒नन्द॑न्ति रात्रिं धे॒नुमु॑पा॒यती॑म ।
 सं॒व॒त्सर॑स्य॒ या पा॒नी सा नो॑ अ॒स्तु सु॒मङ्ग॑ली ॥ २ ॥
 सं॒व॒त्सर॑स्य॒ प्रति॑मा॒ यां त्वा॑ रा॒त्र्युपा॑स॒हे ।
 सा न॒ आयु॑ष्म॒तीं प्र॒जां रा॒यस्यो॑र्षेण॒ सं सृ॑ज ॥ ३ ॥

इ॒यमे॒व सा या॑ प्रथ॒मा व्यौ॑र्द्धा॒स्वित॑रा॒सु च॑रति प्र॒विष्टा॑ ।
 म॒हान्तो॑ अ॒स्यां म॒हि॒मानो॑ अ॒न्तर्व॑धू॒र्जिगा॑य न॒व॒गज्ज॑नि॒ची ॥ ४ ॥
 वा॒न॒स्प॒त्या या॒वा॒णो घो॑प॒म॒क्रत॑ ह॒विष्कृ॑खन्तः प॒रि॒वत्स॑री॒णम् ।
 ए॒का॒ष्टके॑ सु॒प्र॒जसः॑ सु॒वीरा॑ व॒यं स्या॑म॒ पत॑यो र॒यीणा॑म् ॥ ५ ॥
 इ॒डा॒या॒स्पदं॑ धृ॒तव॑त्स॒रीसृ॑षं जा॒तंवे॒दः प्र॑ति॒ ह॒व्या गृ॑भा॒य ।
 ये या॒म्याः प॒शवो॑ वि॒श्वरू॑पा॒स्तिषां॑ स॒प्ता॒नां म॒यि र॑न्ति॒रस्तु॑ ॥ ६ ॥

आ मा॑ पु॒ष्टे च॒ पो॒षे च॒ रात्रिं॑ दे॒वानां॑ सु॒म॒तौ स्या॑म ।

पू॒र्णा द॑र्बे॒ परा॑ प॒त सु॒पूर्णा॑ यु॒नरा॑ प॒त ।

स॒र्वान्य॑ज्ञान्तं॒भु॒ञ्जती॑ष॒मूर्जे॑ न॒ आ भ॑र ॥ ७ ॥

आ॒य॒म॒गन्त॑व॒त्सरः॑ प॒ति॒रेका॑ष्टके त॒व ।

सा न॒ आयु॑ष्म॒तीं प्र॒जां रा॒यस्यो॑र्षेण॒ सं सृ॑ज ॥ ८ ॥

ऋतुर्न्यज ऋतुपतीनार्तवानुत हायनान् ।

समाः संवत्सरान्मासाभूतस्य पतये यजे ॥ ९ ॥

ऋतुर्भ्यस्वार्तवेभ्यो माद्वः संवत्सरेभ्यः ।

धावे विधावे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥ १० ॥

इदंया जुह्वतो वयं देवान्यृतवता यजे ।

गृहानलुभ्यतो वयं सं विशेमोप गोमतः ॥ ११ ॥

एकाएका तपसा तप्यमाना जज्ञान गर्भे महिमानमिन्द्रम् ।

तेन देवा व्यपहन्ता शर्वहन्ता दस्यूनामभवच्छचीपतिः ॥ १२ ॥

इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितासि प्रजापतेः ।

कामानस्माकं पूरय प्रति गृह्णाहि नो हविः ॥ १३ ॥

॥ द्वितीयोऽनुवाचः ॥

॥ ११ ॥ मुञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयस्मादुत राजयस्मात् ।

याहिर्जयाह मद्येतदेन तस्या इन्द्रायी प्र मुमुक्तमेनम् ॥ १ ॥

यदि छितायुर्मदि वा परेतो यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव ।

तमा हयामि निर्वृतेरुपस्थादस्मार्धमेनं शतशरदाय ॥ २ ॥

सहस्राक्षेण शतवीर्येण शतायुषा हविषार्हार्धमेनम् ।

इन्द्रो ययैनं शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥ ३ ॥

शतं जीव शरदो वर्धमानः शतं हेमन्तां छतमु वसन्तान् ।

शतं त इन्द्रो अग्निः संविता बृहस्पतिः शतायुषा हविषार्हार्धमेनम् ॥ ४ ॥

प्र विंशतं प्राणापानावनद्वाहाविच प्रजम् ।

प्यश्ने यन्तु मृत्यवो यानाहुतिरं छतम् ॥ ५ ॥

इहैव सै प्राणापानी मायं गातमितो युवम् ।

शरीरमस्याङ्गानि जरसे वहतं पुनः ॥ ६ ॥

जरायै त्वा परि ददामि जरायै नि धुवामि त्वा ।

जरा त्वा भद्रा नेष्ट प्यश्ने यन्तु मृत्यवो यानाहुतिरं छतम् ॥ ७ ॥

अभि त्वां जरिमाहिन्तं गामुक्ष्णमिव रज्ज्वा ।
यस्त्वा मृत्युरभ्यर्धेत्त जायमानं सुपाशया ।
तं ते सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद्बृहस्पतिः ॥ ८ ॥

इहैव ध्रुवां नि भिनोमि शालां क्षेमं तिष्ठति घृतमुक्षमाणा । ॥ १२ ॥
तां त्वां शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उप सं चरेम ॥ १ ॥
इहैव ध्रुवा प्रिति तिष्ठ शाले ऽश्वीवती गोमती सूनृतावती ।
ऊर्जस्वती घृतन्ती पर्यस्वत्युद्धयस्व महते सौभगाय ॥ २ ॥

धर्यसि शाले बृहच्छन्दाः पूतिधान्या ।
आत्वा वत्सो गमेदा कुमार आ धेनवः सायमास्यन्दमानाः ॥ ३ ॥
इमां शालां सविता वायुरिन्द्रो बृहस्पतिर्नि भिनोतु प्रजानन् ।
उक्षन्तुद्वा महतो घृतेन भर्गो नो राजा नि कृषिं तनोतु ॥ ४ ॥
मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमिन्तास्यये ।
तृणं वसना सुमना असस्वमपासभ्यं सहवीरं रयिं दाः ॥ ५ ॥
चूतेन स्थूणामधि रोह वंशोषो विराजन्नपं बृहः शबून्
मा ते रिषन्नुपसत्तारो गृहाणां शाले शतं जीवेम शरदः सर्ववीराः ॥ ६ ॥

एमां कुमारस्तरुण आ वत्सो जगता सह ।
एमां परिसृतः कुम्भ आ दधः कलशैरगुः ॥ ७ ॥
पूणे नारि प्र भर कुम्भमेतं घृतस्य धाराममृतेन संभृताम् ।
इमान्यातृनमृतेना समं दुष्टापूतमभि रक्षान्तिनाम् ॥ ८ ॥
इमा आपः प्र भराम्ययस्मा यक्षसुनाशनीः ।
गृहानुप प्र सीदाम्यमृतेन सहायिनी ॥ ९ ॥

यददः संप्रयतीह्रावन्दता हते ।
तस्मादा नद्योऽनामं स्य ता वो नामानि सिन्धवः ॥ १ ॥
यत्प्रेषिता वरेणेनाक्षीभे समबलात् ।

॥ १३ ॥

तदाग्नोदिन्द्रो वो यतीस्तस्मादापो अनु घ्न ॥ २ ॥

अपकामं स्यन्दमाना अवीचत वो हि कम् ।

इन्द्रो वः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्धानाम वो हितम् ॥ ३ ॥

एको वो देवो ऽप्यतिष्ठत्यन्दमाना यथावशम् ।

उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते ॥ ४ ॥

आपो भद्रा घृतमिदाम् आसन्नमीषोमौ विभ्रत्याप इहाः ।

तीव्रो रसो मधुपृचामरंगम आ मा प्राणेन सह वर्चसा गमेत् ॥ ५ ॥

आदित्यम्याम्युत वा शुणोम्या मा घोषो गच्छति वाह मासाम् ।

मन्ये भेजानो अमृतस्य तहि हिरण्यवर्णो अतृपं यदा वः ॥ ६ ॥

इदं व आपो हृदयमयं वत्स कृतावरीः ।

इहेत्यमेतं शकुरीर्यचेदं वेश्यामि वः ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥

सं वो गोष्ठेन सुषदा सं रय्या सं सुभृत्या ।

अहंजातस्य यन्नाम तेना वः सं सृजामसि ॥ १ ॥

सं वः सृजत्वयमा सं पूषा सं बृहस्पतिः ।

ससिन्द्रो यो धनंजयो मयि पुष्यत यदसु ॥ २ ॥

संजग्माना अबिभ्युपीरस्मिगोष्ठे कीरिपिणीः ।

विभ्रतीः सोम्यं मध्वनमीवा उपेतन ॥ ३ ॥

इहैव गाव एतनेहो शकैव पुष्यत ।

इहैवोत प्र जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ॥ ४ ॥

गिवो वो गोष्ठो भवतु गारिणाकैव पुष्यत ।

इहैवोत ॥ जायध्वं मया वः सं सृजामसि ॥ ५ ॥

मया गावो गोपतिना सचध्वमयं वो गोष्ठ इह पोषयिष्णुः ।

रामस्पोषेण बहुला भवन्तीजीवा जीवन्तीरूप वः सदेम ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥

इन्द्रमहं वणिजं वीदयामि स न ऐतुं पुण्यता नो अस्तु ।

नुदन्त्रातिं परिपन्थिनै मृगं स ईशानो धनटा अस्तु मह्यम् ॥ १ ॥

ये पन्थानो बहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति ।

ते मा जुपन्तां पर्यसा घृतेन यथा क्रीत्वा धनमाहराणि ॥ २ ॥

इध्मेनाग्र इक्ष्मानो घृतेन जुहोमि हव्यं तस्मे वलाय ।

यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियै शतमेयाय देवीम् ॥ ३ ॥

इमामये शरणि मीमृषो नो यमध्वानमर्गाम दूरम् ।

शुनं नो अस्तु प्रपणो विक्रयश्च प्रतिपणः फलिर्न मा कृणोतु ।

इदं हव्यं संविदानौ जुषेथां शुनं नो अस्तु चरितमुत्थितं च ॥ ४ ॥

येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः ।

तन्मे भूयो भवतु मा कनीयो ऽग्रं सातप्तो देवान्हविषा नि पेध ॥ ५ ॥

येन धनेन प्रपणं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः ।

तस्मिन् इन्द्रो रुचिमा दधातु प्रजापतिः सविता सोमो अग्निः ॥ ६ ॥

उप त्वा नमसा ययं होतर्वैश्वानर स्तुमः ।

स नः प्रजास्वात्मसु गोषु प्राणेषु जागृहि ॥ ७ ॥

विश्वाहा ते सदमिङ्गेरमाश्रायेव तिष्ठते जातवेदः ।

रायस्पोषेण सन्निषा मदन्तो मा ते अग्रे प्रतिवेशा रिषाम ॥ ८ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ पञ्चमः प्रपाठकः ॥

प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्मित्रावरुणा प्रातरश्विना ।

॥ १६ ॥

प्रातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे ॥ १ ॥

प्रातर्जितं भर्गमुयं हवामहे वयं पुत्रमर्दितर्या विपती ।

आप्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्चिद्राजा चिद्धं भगं भक्षीत्याहं ॥ २ ॥

भग प्रणेतर्भग सत्यंराधो भगेमां धियमुदवा ददन्तः ।

भग प्र णो जनय गोभिरश्विभेग प्र नृभिर्नृवन्तः स्याम ॥ ३ ॥

उतेदानीं भगवन्तः स्यामोत प्रपित्व उत मध्ये अहाम् ।

उतोदिती मधवन्सूर्यस्य वयं देवानां सुमतीं स्याम ॥ ४ ॥
 भग एव भगवाँ अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम ।
 तं त्वा भग सर्व इज्जोहवीमि स नो भग पुष्टता भवेह ॥ ५ ॥
 समध्वरायोपसो नमन्त दधिकावेव शुचये पदार्य ।
 अर्वाचीनं वंसुविदं भग मे रथमिवाश्वा वाजिन आ वहन्तु ॥ ६ ॥
 अश्वावतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदेमुद्यन्तु भद्राः ।
 पूतं दुहाना विश्वतः प्रपीता सूर्यं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुख्यौ ॥ १ ॥
 युनक्तु सीरा वि युगा तनोत कृते योनीं वपतेह बीजम् ।
 विराजः श्रुष्टिः सभरा असंख्यो नेदीय इत्सृण्यः पक्वमा यवन् ॥ २ ॥
 लाङ्गलं पवीरवन्सुशीर्षं सोमसत्सृ ।
 उदिद्वपतु गामवि मस्थावद्रथवाहनं पीवरीं च प्रफुर्यम् ॥ ३ ॥
 इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि रक्षतु ।
 सा नः पर्यस्वती दुहामुक्तरामुक्तरां समाम् ॥ ४ ॥
 शुनं सुफाला वि नृदन्तु भूमिं शुनं कीनाशा अर्जु यन्तु वाहान् ।
 शुनासीरा हविषा तीक्ष्णमाना सुषिष्यला श्रोत्रधीः कर्तमसौ ॥ ५ ॥
 शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृपतु लाङ्गलम् ।
 शुनं वरुणा नन्धतां शुनमष्टामुदिद्वय ॥ ६ ॥
 शुनासीरिह स मे जुषेयाम् ।
 यद्विनि चक्रयुः पयस्तेनेमामुपं सिञ्चतम् ॥ ७ ॥
 सीते वदामहे त्वावाची सुभगे भव ।
 यथा नः मुमना असौ यथा नः सुफला भुवः ॥ ८ ॥
 धृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वदेवेभ्यस्तुमता मरुद्भिः ।
 सा नः सीते पर्यस्ताभ्याववृत्स्वोर्जस्वती धृतवत्स्विन्यमाना ॥ ९ ॥

इमां खेनाम्योर्वधिं वीरुधां बलवत्तमाम् ।

॥ १८ ॥

यया सपत्नीं वार्यते यया संविन्दते पतिम् ॥ १ ॥

उत्तानपर्ये सुभगे देवजूते सहस्वति ।

सपत्नीं मे परा शुद् पतिं मे केवलं कृधि ॥ २ ॥

नहि ते नाम जयाह नो अस्मिन्मसे पतौ ।

परामेव परावर्त सपत्नीं गमयामसि ॥ ३ ॥

उत्तराहमुत्तर उत्तरेदुत्तराभ्यः ।

अधः सपत्नी या ममाधरा साधराभ्यः ॥ ४ ॥

अहमस्मि सहमानाथो त्वमसि सासहिः ।

उभे सहस्वती भूत्वा सपत्नीं मे सहावहे ॥ ५ ॥

अभि ते ऽधां सहमानामुप ते ऽधां सहीयसीम् ।

मामनु प्र ते मनो वत्सं गौरिव धावतु पया वारिव धावतु ॥ ६ ॥

संशितं म इदं ब्रह्म संशितं वीर्यवर्लम् ।

॥ १९ ॥

संशितं क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्येषामस्मि पुरोहितः ॥ १ ॥

समहमेषां राष्ट्रं श्यामि समोजो वीर्यवर्लम् ।

वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥ २ ॥

नीचैः पद्यन्तामधरे भवन्तु ये नः सूरि मघवानं पृतन्यान् ।

क्षिणामि ब्रह्मणामिबानुर्बयामि स्वानहम् ॥ ३ ॥

तीक्ष्णीयांसः परशोरपेस्तीक्ष्णतर उत ।

इन्द्रस्य वज्रास्तीक्ष्णीयांसो येषामस्मि पुरोहितः ॥ ४ ॥

एषामहमायुधा सं श्याम्येषां राष्ट्रं सुवीरं वर्धयामि ।

एषां क्षत्रमजरमस्तु जिष्णुर्लेडेषां चित्तं विश्वे ऽवन्तु देवाः ॥ ५ ॥

उर्ध्वेतां मघवन्वाजिनान्युद्गीराणां जयतामेतु घोषः ।

पृथग्घोषा उलुलयः केतुमन्त उदीरताम् ।

देवा इन्द्रज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥ ६ ॥

प्रेता जयन्ता नर उया वः सन्तु बाहवः ।

तीक्ष्णेष्वो ऽबलधन्वनो हतोयामुधा अबलानुयवाहवः ॥ ७ ॥

अवसृष्टा परा पत शरब्धे ब्रह्मसंशिते ।

जयामिचान्न पद्यस्व जह्येषां वरवरं मामीषां मोचि कश्चन ॥ ८ ॥

॥ २० ॥

अयं ते योनिर्वृत्तियो यतो जातो अरोचथाः ।

तं जानन्नय आ रोहाधा नो वर्धया रयिम् ॥ १ ॥

अग्रे अष्टा वदेह नः प्रत्यङ्गः सुमना भव ।

प्र शो यज्ञ विशां पते धनदा असि नस्त्वम् ॥ २ ॥

प्र शो यज्ञत्वयमा प्र भगः प्र बृहस्पतिः ।

प्र देवीः प्रोत सूनृता रयिं देवी दधातु मे ॥ ३ ॥

सोमं राजानमवसे ऽयिं गीभिर्हवामहे ।

आदित्यं विष्णुं सूर्यं अस्याणं च बृहस्पतिम् ॥ ४ ॥

त्वं नो अग्रे अपिभिर्घ्नस्व यज्ञं च वर्धय ।

त्वं नो देव दातवै रयिं दानाय चोदय ॥ ५ ॥

इन्द्रवायू उभाविह सुहवेह हवामहे ।

यथा नः सर्वे इज्जनः संगत्यां सुमना असहानकामश्च नो भुवंत ॥ ६ ॥

अयमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय ।

वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥ ७ ॥

वाजस्य नु प्रसवे सं बभूविमेमा च विष्णा भुवनान्यन्तः ।

उतादित्सन्तं दाषयतु प्रजानन्नयिं च नः सर्ववीरं नि यज्ञ ॥ ८ ॥

दुहां मे पञ्च प्रदिगो दहामृवीर्ययानलम् ।

प्रापेयं सर्वा साकृतीर्मनसा हृदयेन च ॥ ९ ॥

गोमनि वाचमुत्थं वर्धमा माभ्युदिहि ।

आ रुधां सर्वतो वायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥ १० ॥

॥ अथर्वो ऽगुवाच ॥

ये अग्रयो अस्वपन्तार्ये वृत्रे ये पुरुषे ये अग्रमंसु । ॥ २१ ॥
 य आविवेशोपधीर्यो वनस्पतीस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्वेतत् ॥ १ ॥
 यः सोमे अन्तर्यो गोष्वन्तर्य आविष्टो वर्यःसृ यो मृगेषु ।
 य आविवेश द्विपदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो ॥ २ ॥
 य इन्द्रेण सरथं याति देवो विश्वानर उत विश्वदाव्यः ।
 यं जोहवीमि पृतनासु सासहिं तेभ्यो ॥ ३ ॥
 यो देवो विश्वाद्यमु काममाहुय दातारं प्रतिगृह्णन्तमाहुः ।
 यो धीरः शक्रः परिभूरदाभ्यस्तेभ्यो ॥ ४ ॥
 यं त्वा होतारं मनसाभि सविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः ।
 वर्चोधसे यशसे सूनृतावते तेभ्यो ॥ ५ ॥

उक्षान्नाय वशन्नाय सोमपृष्टाय वेधसे ।

विश्वानरज्येभ्यस्तेभ्यो ॥ ६ ॥

दिवं पृथिवीमबन्तरिक्षं ये विद्युतमनुसंचरन्ति ।
 ये दिक्स्वपन्तार्ये वाते अन्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्वेतत् ॥ ७ ॥
 हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं वरुणं मित्रमग्निम् ।
 विश्वान्देवानङ्गिरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्त्वग्निम् ॥ ८ ॥
 शान्तो अग्निः क्रव्याद्यान्तः पुरुषैरघणः ।
 अघो यो विश्वदाव्यपस्तं क्रव्यादमशीशमम् ॥ ९ ॥
 ये पर्वताः सोमपृष्टा आपं उक्षानशीवरीः ।
 चातः पर्जन्य आदगिस्ते क्रव्यादमशीशमन् ॥ १० ॥

हस्तिवर्चसं प्रेषतां बृहद्यगो अदित्या यज्ञचः संबभूव । ॥ २२ ॥
 तत्सर्वं समदुर्मह्यमेतद्विश्वं देवा अदितिः सजोषाः ॥ १ ॥
 मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो रुद्रश्च चेततुः ।
 देवासो विश्वधायस्ते माञ्जन्तु वर्चसा ॥ २ ॥
 येन हस्ती वर्चसा संबभूव येन राजा मनुष्येष्वप्स्वपन्तः ।

येन देवा देवतामय आयन्तेन मामद्य वर्चसाये वर्चस्विनं कृणु ॥ ३ ॥

यत्ते वर्चो जातवेदो बृहद्भवत्याहुतेः ।

यावत्सूर्यस्य वर्च आसुरस्य च हस्तिनः

तावन्मे अश्विना वर्च आ धत्ता पुष्करस्रजा ॥ ४ ॥

यावद्यतसः प्रदिशश्चक्षुर्यावत्समधुते ।

तावत्समेतिन्द्रियं मयि तदस्तिवर्चसम् ॥ ५ ॥

हस्ती मृगाणां सुषदामतिष्ठावान्बभूव हि ।

तस्य भगेन वर्चसाभि पिबामि मामहम् ॥ ६ ॥

॥ २३ ॥

येन वेहद्भूविष्य नाशयामसि तत्त्वत् ।

इदं तदन्यत्र त्वदपं दूरे नि दध्मसि ॥ १ ॥

आ ते योनिं गर्भं एतु पुमान्बाणं इवेषुधिम् ।

आ वीरो ऽव जायतां पुत्रस्ते दर्शमास्यः ॥ २ ॥

पुमांसं पुत्रं जनय तं पुमाननु जायताम् ।

भवासि पुत्राणां माता जातानां जनयाश्च यान् ॥ ३ ॥

यानि भद्राणि बीजान्यृषभा जनयन्ति च ।

तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व सा प्रमूर्धेनुका भव ॥ ४ ॥

कृणोमि ते प्राजापत्यमा योनिं गर्भं एतु ते ।

विन्दस्व त्वं पुत्रं नारि यस्तुभ्यं शमसद्वसु तस्मै त्वं भव ॥ ५ ॥

यासां द्यौः पिता पृथिवी माता समुद्रो मूलं धीरूथीं बभूव ।

तास्वा पुत्रविद्याय देवीः प्रावन्तोर्षधयः ॥ ६ ॥

॥ २४ ॥

पर्यस्वतीरोर्षधयः पर्यस्वन्मामकं वर्चः ।

अथो पर्यस्वतीनामा भरे ऽहं संहस्रशः ॥ १ ॥

वेदाहं पर्यस्वन्तं चकार धान्यं बहु ।

संभृता नाम यो देवस्तं वयं हवामहे योयो अयंजनो गृहे ॥ २ ॥

इ॒मा याः प॒ञ्च प्र॒दिशो॑ मान॒वीः प॒ञ्च कृ॒ष्टयः ।
 वृ॒ष्टे शा॒पे न॒दीरिवे॒ह स्फा॒तिं स॒माव॑हान् ॥ ३ ॥
 उ॒दुत्त॑ श॒तधा॑रं स॒हस्र॑धा॒रम॒र्क्षित॑म् ।
 ए॒वासा॑के॒दं धा॒न्यं स॒हस्र॑धा॒रम॒र्क्षित॑म् ॥ ४ ॥
 श॒तह॑स्त स॒माह॑रं स॒हस्र॑हस्त सं कि॒र ।
 कृ॒तस्य॑ का॒र्यस्य॑ चे॒ह स्फा॒तिं स॒माव॑ह ॥ ५ ॥
 ति॒स्रो मा॒त्रा गन्ध॑र्वा॒णां च॒तस्रो॑ गृ॒हप॑त्याः ।
 तासां॑ या स्फा॒तिम॑त्त॒मा तया॑ त्वाभि मृ॒शाम॑सि ॥ ६ ॥
 उ॒पोह॑श्च स॒मूह॑श्च सृ॒त्तारो॑ ते प्र॒जाप॑ते ।
 तावि॒हा ब॑हतां स्फा॒तिं ब॒हुं भू॒मान॑म॒र्क्षित॑म् ॥ ७ ॥

उ॒ज्जु॒दस्त्वो॒ज्जु॒दतु॑ मा धृ॒षाः श॒यने॑ स्वे ।

॥ २५ ॥

इ॒ष्टुः का॒मस्य॑ या भी॒मा तया॑ वि॒ध्यामि॑ त्वा हृ॒दि ॥ १ ॥
 आ॒धी॒प॒र्णां का॒मश॑ल्यामि॒ष्टु संक॑ल्पकु॒ल्मलाम् ।
 तां सु॑स॒नतां॑ कृ॒त्वा का॒मो वि॒ध्यतु॑ त्वा हृ॒दि ॥ २ ॥
 या झी॒हाने॑ शो॒षय॑ति का॒मस्ये॑ष्टुः सु॑स॒नता ।
 प्रा॒चीन॑प॒क्षा व्यो॑धा तया॑ वि॒ध्यामि॑ त्वा हृ॒दि ॥ ३ ॥
 शु॒चा वि॒द्धा व्यो॑षया शु॒ष्कास्या॑भि सर्प॑ मा ।
 मृ॒दुर्नि॑म॒न्युः के॒वली॑ प्रियवा॒दिन्य॑नु॒व्रता ॥ ४ ॥
 अ॒जामि॑ त्वा॒ज॒न्या परि॑ मा॒तुर॑णो पि॒तुः ।
 यथा॑ मम॒ कृता॑व॒सो मम॑ चि॒त्तमु॑पा॒र्यसि ॥ ५ ॥
 व्य॑स्यै मि॒त्रावरु॑णी हृ॒दश्चि॒त्तान्य॑स्यतम् ।
 अ॒थैना॑म॒क्रतुं॑ कृ॒त्वा ममै॒व कृ॑णुतं व॒शे ॥ ६ ॥

॥ पञ्चमो ऽशुवाकः ॥

ये॒ऽस्यां स्य॑ प्रा॒च्यां दि॒शि हे॒तयो॑ नाम॒ देवा॑स्तेषां वो अ॒ग्नि॒रिव॑चः । ॥ २६ ॥

ते नो मृदत ते नो ऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥ १ ॥
 ये॒ऽस्यां स्य दक्षिणायां दि॒श्याविष्यवो नाम दे॒वास्तेषां वः काम इ॒षवः ।

ते नो० ॥ २ ॥

ये॒ऽस्यां स्य प्र॒तीच्यां दि॒शि वैरा॒जा नाम दे॒वास्तेषां व आप इ॒षवः ।

ते नो० ॥ ३ ॥

ये॒ऽस्यां स्योदी॒च्यां दि॒शि प्र॒विध्यन्तो नाम दे॒वास्तेषां वो वा॒त इ॒षवः ।

ते नो० ॥ ४ ॥

ये॒ऽस्यां स्य ध्रु॒वायां दि॒शि नि॒लिम्या नाम दे॒वास्तेषां व औष॑धीरि॒षवः ।

ते नो० ॥ ५ ॥

ये॒ऽस्यां स्योर्ध्वायां दि॒श्याव॑स्त्वन्तो नाम दे॒वास्तेषां वो बृ॒हस्प॑तिरि॒षवः ।

ते नो मृदत ते नो ऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥ ६ ॥

॥ २१ ॥ प्रा॒ची दि॒ग्प्रि॒रधि॑पतिर॒सितो रक्षि॑ता॒दित्या इ॒षवः । तेभ्यो नमो
 ऽधि॑पतिभ्यो नमो रक्षि॒तृभ्यो नम इ॒षुभ्यो नम ए॒भ्यो अ॒स्तु । यो॒ऽसा॒न्वेष्टि॑ यं वयं द्वि॒ष्मस्तं वो ज॒म्भे दध्मः ॥ १ ॥

दक्षि॑णा दि॒ग्निद्रो ऽधि॑पतिस्तिर॒श्विरा॒जी रक्षि॑ता पि॒तर इ॒षवः ।

तेभ्यो० । ० ॥ २ ॥

प्र॒तीची दि॒ग्वरु॑णो ऽधि॑पतिः पु॒दाकू रक्षि॑ता॒क्षमि॒षवः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ३ ॥

उ॒दीची दि॒क्सो॒मो ऽधि॑पतिः स्व॒जो रक्षि॑ता॒शनि॒रिष॑वः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ४ ॥

ध्रु॒वा दि॒ग्विष्णु॑रधि॑पतिः क॒स्मार्य॑मीवो रक्षि॑ता वी॒रुध इ॒षवः ।

तेभ्यो० । ० ॥ ५ ॥

ऊ॒र्ध्वा दि॒ग्नृहस्प॑तिरधि॑पतिः श्वि॒वो रक्षि॑ता व॒र्यमि॒षवः । तेभ्यो नमो
 ऽधि॑पतिभ्यो नमो रक्षि॒तृभ्यो नम इ॒षुभ्यो नम ए॒भ्यो अ॒स्तु । यो॒ऽसा॒न्वेष्टि॑ यं वयं द्वि॒ष्मस्तं वो ज॒म्भे दध्मः ॥ ६ ॥

एकैक्येपा सृष्ट्या सं बभूव यत्र गा असृजन्त भूतकृतो विश्वरूपाः । ॥ २८ ॥
यत्र विजायते यमिन्यपतुः सा पशून्दिश्याति रिफती रुशती ॥ १ ॥

एषा पशून्सं दिश्याति क्रव्याद्भूत्वा व्यडती ।

उतनां ब्रह्मणे दद्यात्तथा स्योना शिवा स्यात् ॥ २ ॥

शिवा भव पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा ।

शिवास्मै सर्वस्मै श्रेयाय शिवा न इहधि ॥ ३ ॥

इह पुष्टिरिह रसं इह सहस्रंसातमा भव । पशून्मिनि पोषय ॥ ४ ॥

यत्रा सुहार्दः सुकृतो मरन्ति विहाय रोगं तन्वः स्वायाः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्युरुषान्यशून्ध ॥ ५ ॥

यत्रा सुहार्दं सुकृतामपिहोचहुतां यत्र लोकः ।

तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत्युरुषान्यशून्ध ॥ ६ ॥

यद्राजानो विभजन्त इष्टापूतस्य षोडशं यमस्यामी संभासदः । ॥ २९ ॥

अविस्तस्मात्प्र मुञ्चति दत्तः शितिपात्स्वधा ॥ १ ॥

सर्वान्कामान्पूरयत्याभवन्नभवन्नवन् ।

आकूतिप्रो ऽविदत्तः शितिपात्रोप दस्यति ॥ २ ॥

यो ददाति शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

स नाकंमभ्यारोहति यत्र शुक्रो न क्रियते अबलेन बलीयसे ॥ ३ ॥

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

प्रदातोप जीवति पितृणां लोके ऽर्क्षितम् ॥ ४ ॥

पञ्चापूपं शितिपादमविं लोकेन संमितम् ।

प्रदातोप जीवति सूर्यमासयोरर्क्षितम् ॥ ५ ॥

इव नोप दस्यति समुद्र इव पयो महत् ।

देवो संवासिनाविं शितिपात्रोप दस्यति ॥ ६ ॥

क इदं कस्मा अदाकामः कामायादात् ।

कामो दाता कामः प्रतियहीता कामः समुद्रमा विवेश ।

कामेन त्वा प्रति गृह्णामि कामैतत्ते ॥ ७ ॥

भूमिं ध्वा प्रति गृह्णात्वन्तरिक्षमिदं महत् ।

माहं प्राणैः मात्मना मा प्रजया प्रतिगृह्य वि रधिषि ॥ ८ ॥

॥ ३० ॥

सहृदयं सांमनस्यमविद्वेषं कृणोमि वः ।

अन्यो अन्यमभि हृत्य वत्सं ज्ञातमिवाध्या ॥ १ ॥

अनुव्रतः पितुः पुत्रो माघा भवतु संमनाः ।

जाया पत्ये मधुमतीं वाचं वदतु शन्तिवाम् ॥ २ ॥

मा भ्राता भ्रातरं विसृन्वा स्वसारमुत स्वसा ।

सम्यच्चः सवता भूता वाचं वदत भद्रया ॥ ३ ॥

येन देवा न वियन्ति नो च विद्विषते मिथः ।

तत्कृणो वत्स वो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥

ज्यार्यस्वन्तश्चित्तो मा वि यीष्ट संराधयन्तः सपुत्राश्चरन्तः ।

अन्यो अन्यसै वत्सु वदन्त एतं सघ्नीचीनाम्बः संमनसकृणोमि ॥ ५ ॥

समानी मृषा सह वो ऽन्नभागः समाने योक्ते सह वो युनक्ति ।

सम्यच्चो ऽग्निं संपर्यतारा नाभिमिवाभितः ॥ ६ ॥

सघ्नीचीनाम्बः संमनसकृणोम्येकश्रुष्टीन्तर्वननेन सर्वान् ।

देवा इवामृतं रक्षमाणाः सार्यमातः सौमनसो वो अस्तु ॥ ७ ॥

॥ ३१ ॥

वि देवा अस्तावृत्तञ्च त्वमपि अरात्या ।

अथहं सर्वेण घाप्मना वि यक्ष्मेण समायुवा ॥ १ ॥

आत्या पर्वमानो वि शक्रः घापकृत्यया । अथहं ॥ २ ॥

वि याम्याः प्रजवं आरण्येष्वपस्तृष्णमासन् । अथहं ॥ ३ ॥

वीर्यमेघावापृषिषी इतो वि पन्थानो दिशेदिशम् । अथहं ॥ ४ ॥

नरो दुहित्रे बहूनुं युनक्तीतीदं विश्वं भुवनं वि योति । अथहं ॥ ५ ॥

अपिः प्राणान्तं दधाति चन्द्रः प्राणैः संहितः । अथहं ॥ ६ ॥

प्राणेन बिभ्रतोवीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् । व्य॑हं० ॥ ७ ॥
 आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव मा मृषाः । व्य॑हं० ॥ ८ ॥
 प्राणेन प्राणतां प्राणेहिव भव मा मृषाः । व्य॑हं० ॥ ९ ॥
 उदायुषा समायुषोदोषधीनां रसेन । व्य॑हं० ॥ १० ॥
 आ प॒जंन्यस्य वृ॒ष्ट्योद॑स्थामामृता व॒यम् ।
 व्य॑हं सर्वेण पाप्मना वि यस्मे॑ण॒ समा॑युषा ॥ ११ ॥

॥ पञ्चोऽनुवाकः ॥

॥ अष्टः प्रपाठकः ॥

॥ तृतीय काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्धि सीमतः सुरुचो वेन आवः ।
 स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च वि वः ॥ १ ॥
 इयं पित्र्या राष्ट्रोत्वये प्रथमायं जनुषे भुवनेष्टाः ।
 तस्मा एतं सुरुचं हारमहं घर्मे श्रीणन्तु प्रथमायं धास्यवे ॥ २ ॥
 प्र यो जज्ञे विद्वानस्य बभ्रुर्विष्टा देवानां जनिमा विवक्ति ।
 ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभात् मध्यान्नीचिरुचैः स्वधा अभि प्र तस्मै ॥ ३ ॥
 स हि दिवः स पृथिव्या ज्ञतस्या मही क्षेमं रोदसी अस्तभायत् ।
 महान्मही अस्तभायद्धि जातो छां सद्य पार्थिवं च रजः ॥ ४ ॥
 स बुध्यादाए जनुषो ऽभ्ययं बृहस्पतिर्देवता तस्य सभाद् ।
 अह्येष्टुर्क ज्योतिपो जनिष्टाय द्युमन्तो वि वंसन्तु विमाः ॥ ५ ॥
 नूनं तदस्य काय्यो हि नोति मही देवस्य पूर्यस्य धाम ।
 एष जज्ञे बहुभिः साकमित्या पूर्वे अर्धे विर्षिते सस्तनु ॥ ६ ॥
 यो ऽधवाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नमस्तावं च गच्छात् ।
 त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कविर्देवो न दभाय स्वधावान् ॥ ७ ॥

॥ २ ॥ य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपार्मते प्रशिषं यस्य देवाः ।
 योऽस्मेगे द्विपदो यश्चतुष्पदः कस्य देवाय हविषा विधेम ॥ १ ॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैको राजा जगतो बभूव ।
यस्य दायामृतं यस्य मृत्युः कर्त्सं ० ॥ २ ॥
यं क्रन्दसी अर्धतश्चस्कभाने भियसाने रोदसी अर्हयेताम् ।
यस्यासौ पन्था रजसो विमानः कर्त्सं ० ॥ ३ ॥
यस्य द्यौरुर्वो पृथिवी च मही यस्याद उर्वर्नन्तरिक्षम् ।
यस्यासौ सरो विततो महित्वा कर्त्सं ० ॥ ४ ॥
यस्य विश्वे हिमवन्तो महित्वा समुद्रे यस्य रुमामिदाहुः ।
इमाश्च प्रदिशो यस्य बाहू कर्त्सं ० ॥ ५ ॥
आपो अये विश्वमावगाभे दधाना अमृता अतज्ञाः ।
यासु देवीष्वधि देव आसीत्कर्त्सं ० ॥ ६ ॥
हिरण्यगर्भः समवर्तताये भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीमुत्त द्वां कर्त्सं ० ॥ ७ ॥

आपो घत्सं अनयन्तीर्गर्भमये समरयन् ।

तस्योत जार्यमानस्योत्वं आसीद्विरण्ययः कर्त्सं देवार्यहविषा विधेम ॥ ८ ॥

उदितस्त्रयो अक्रमन्याघ्रः पुरुषो वृकः ।

॥ ३ ॥

हिरुगि यन्ति सिन्धुवो हिरुदेवो वनस्पतिर्हिरुमन्तु गर्जवः ॥ १ ॥

परैणु प्रथा वृकः परमेणोत तस्करः ।

परैण दत्वती रज्जुः परैणाघायुर्येतु ॥ २ ॥

अष्टयौ च ते मुखे च ते व्याघ्र जम्भयामसि । आत्सर्वाचिंशतिं नखान् ॥ ३ ॥

व्याघ्रं दत्वतां वयं प्रथमं जम्भयामसि ।

आर्दु ऐनमणो अहिं यातुधानमणो वृकम् ॥ ४ ॥

यो अद्य स्तेन आर्यति स सर्पिष्टो अपायति ।

पथामेपध्वसेनतिन्द्रो बर्जेण हन्तु तम् ॥ ५ ॥

मूर्णो मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः ।

निमुक्ते गोधा भवतु नीचार्यद्वशुर्मृगः ॥ ६ ॥

यत्संयमो न वि यमो वि यमो यत्त संयमः ।

इन्द्रजाः सोमजा अथर्वणमसि व्याप्रजम्भनम् ॥ ७ ॥

॥ ४ ॥

मां त्वा गन्धर्वो अर्त्तनदहृणाय मृतभञ्जे ।

तां त्वा वयं त्वेनामस्योर्षधिं शेषहर्षणीम् ॥ १ ॥

उदुषा उदु सूर्य उदिदं मोमकं वचः ।

उदेजतु प्रजार्पतिर्वृषा शुष्मेण वाजिना ॥ २ ॥

यथा स ते विरोहन्तो ऽभितप्रमिवानति ।

ततस्ते शुष्मवत्तरमियं कृणोत्वोर्षधिः ॥ ३ ॥

उक्षुष्मीर्षधीनां सारं क्षृणुभारणाम् ।

सं पुंसामिन्द्र वृषार्पमस्मिन्नेहि तनूवशिन् ॥ ४ ॥

अपां रसः प्रपमजो ऽथो वनस्पतीनाम् ।

उत सोमस्य भ्रातास्युतार्पमसि वृषार्पम् ॥ ५ ॥

अद्याग्रे अद्य संवितरद्य देवि सरस्वति ।

अद्यास्य ब्रह्मणस्पते धनुरिवा तानया मसः ॥ ६ ॥

आहं तनोमि ते पत्नी अधि ज्वामिव धन्वेनि ।

क्रमस्वये इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥ ७ ॥

अश्वस्याश्वतरस्याजस्य देतस्य च ।

अश्वर्षभस्य ये वाजास्तानस्मिन्नेहि तनूवशिन् ॥ ८ ॥

॥ ५ ॥

सहस्रं गृह्णो वृषभो यः समुद्राहुदाचरत् ।

तेना सहस्येना वयं नि जलान्स्वापयामसि ॥ १ ॥

न भूमिं वातो अति वाति नाति पश्यति कश्चन ।

स्तिर्यश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरन् ॥ २ ॥

प्रोहेश्यास्तस्येश्या नारीया वंशशीवरीः ।

स्त्रियो याः पुण्यगन्धयुक्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥ ३ ॥

एजदेजदजयभं चक्षुः प्राणमजयभम् ।
 अङ्गान्यजयभं सर्वा राक्षीणामतिशब्दे ॥ ४ ॥
 य आस्ते यश्चरति यश्च तिष्ठन्विषम्यति ।
 तेषां सं दध्मो अक्षीणि यषेदं हर्म्यं तथा ॥ ५ ॥
 स्वप्नु माता स्वप्नु पिता स्वप्नु आ स्वप्नु विश्वपतिः ।
 स्वप्नन्त्वस्यै ज्ञातयः स्वप्नयमभितो जनः ॥ ६ ॥
 स्वप्नं स्वप्नाभिकरणेन सर्वं नि ष्वापया जन्मम् ।

ओत्सूर्यमन्यानस्वापयायुषं जागृताद्दहमिन्द्र इवारिष्टो अक्षितः ॥ ७ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

ब्राह्मणो जज्ञे प्रथमो दशशीर्षो दशास्यः ।

॥ ६ ॥

स सोमं प्रथमः पपौ स चकारारसं विषम् ॥ १ ॥

यावन्ती द्यावापृथिवी वरिष्णा यावत्सप्त सिन्धवो वितष्टिरे ।

वाचं विषस्य दुषणीं तामितो निरवादिषम् ॥ २ ॥

सुपर्णस्त्वा गरुत्मान्विषं प्रथममावयत् ।

नामीमदो नारु रूप उतासो अभवः पितुः ॥ ३ ॥

यस्त आस्यत्यश्वाङ्गुरिवैक्राक्षिदधि धन्वनः ।

अपस्क्लभस्य शल्यानिर्वोचमहं विषम् ॥ ४ ॥

शल्याविषं निर्वोचं प्राञ्जनादुत पर्णधेः ।

अपाहाङ्गुलाकुल्मलानिर्वोचमहं विषम् ॥ ५ ॥

अरसस्तं इषो गत्यो ऽथो ते अरसं विषम् ।

उतारसस्य वृक्षस्य धनुष्टे अरसारसम् ॥ ६ ॥

ये अपीषन्ते अर्दिहन्य आस्यन्ते अवाप्तुजन् ।

सर्वे ते वध्रयः कृता वध्रिविषगिरिः कृतः ॥ ७ ॥

वध्रयस्ते खनितारो वध्रिस्त्वमस्योषधे ।

वध्रिः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विषम् ॥ ८ ॥

॥ ७ ॥

वारिदं वारयातै वरणावन्वामधि ।

तचामृतस्यासिक्तं तेना ते वारये विषम् ॥ १ ॥

अरसं प्राच्यं विषमरसं यदुदीच्यम् ।

अयेदमधराच्यं कस्मेण वि कल्पते ॥ २ ॥

कस्मिं कृत्वा त्रियै पीबस्माकमुदारधिम ।

क्षुधा किल त्वा दुष्टनो जश्चिवान्त न रुरूपः ॥ ३ ॥

वि ते मदं मदावति शरमिव पातयामसि ।

प्र त्वा चरुमिव येयन्तं वचसा स्थापयामसि ॥ ४ ॥

परि यामनिवाचितं वचसा स्थापयामसि ।

तिष्ठा वृष्ट इव स्थाम्यभिखाते न रुरूपः ॥ ५ ॥

पवस्तेस्त्वा पर्यक्तीलन्दूर्णेभिर्जिनैरुत ।

प्रक्कीरसि तमोपधे ऽभिखाते न रुरूपः ॥ ६ ॥

अनात्ता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे ।

वीरान्नो अच मा दभन्तह एतत्पुरे दधे ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥

भूतो भूतेषु पय आ दधाति स भूतानामधिपतिर्बभूव ।

तस्य मृत्युश्चरति राजसूर्यं स राजा राज्यमनु मन्यतामिदम् ॥ १ ॥

अभि प्रेहि मापं वेन उयश्चेत्ता संपानहा ।

आ तिष्ठ मित्रवर्धन तुभ्यै देवा अधि ब्रुवन् ॥ २ ॥

आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूयं क्षियं वसानश्चरति स्वरोचिः ।

महद्बृष्णो अमुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ ॥ ३ ॥

प्याग्नौ अधि वैयाघ्रे वि क्रमस्व दिशो महीः ।

विशन्त्वा सूर्या वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पर्यस्ततीः ॥ ४ ॥

या आपो दिव्याः पर्यसा मदन्यन्तरिष्ट उत वा पृथिष्याम् ।

तासीं त्वा सर्वासामपामभि पित्र्यामि वचसा ॥ ५ ॥

अभि त्वा वर्चसामिचन्नापो दिव्याः पर्यस्ततीः ।

यथासौ मित्रवर्धनस्तथा त्वा सविता कर्तु ॥ ६ ॥

एना ध्याधं परिपस्वजानाः सिंहं हिंचन्ति महते सौभगाय ।

समुद्रं न सुभुवंस्तस्थिवांसं यमृज्यन्ते द्वीपिनमस्वपन्तः ॥ ७ ॥

एहिं जीवं चार्यमाणं पर्वतस्यास्यर्क्षम् ।

॥ ९ ॥

विश्वेभिर्देवेदेक्षं परिधिर्जीवनाय कम् ॥ १ ॥

परिपाणं पुरुषाणां परिपाणं गवामसि ।

अश्वानामवतां परिपाणाय तस्थिये ॥ २ ॥

उतासिं परिपाणं यातुजम्भनमाञ्जन ।

उतामृतस्य त्वं वेत्थायो असि जीवभोजनमथो हरितभेषजम् ॥ ३ ॥

यस्याञ्जनं प्रसर्पेत्सङ्गमङ्गं परुषरुः ।

ततो यक्षं वि बन्धस उयो मध्यमशीरिव ॥ ४ ॥

नैनं प्राप्नोति शपथो न कृत्या नाभिश्चोचनम् ।

नैनं विष्कन्धमधुते यस्त्वा बिभर्त्याञ्जन ॥ ५ ॥

असन्मन्वाहुष्वप्याहुष्कृताद्यमलादुत ।

दुर्हादेष्टुर्धुयो योरात्तस्मादः पाद्याञ्जन ॥ ६ ॥

इदं विद्वानाञ्जनं सत्यं वक्ष्यामि नानृतम् ।

सनेयमश्वं गामहमात्मानं तव पूरुष ॥ ७ ॥

चयो दासा आञ्जनस्य तस्मा बलास आदहिः ।

वर्षिष्ठः पर्वतानां चिककुचाम ते पिता ॥ ८ ॥

यदाञ्जनं चिककुदं जातं हिमवतस्परि ।

यातुंश्च सर्वां जम्भयत्सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ९ ॥

यदि वासिं चिककुदं यदि यामुनमुच्यसे ।

उभे ते भद्रे नास्ती ताभ्यां नः पाद्याञ्जन ॥ १० ॥

चाताज्जातो अन्तरिक्षाच्चिद्युतो ज्योतिष्यस्परि ।

स नो हिरण्यजाः शहः कृशेनः पातंहसः ॥ १ ॥

यो अयतो रोचनानां समुद्रादधि जज्ञिये ।

शहेन हत्वा रक्षांस्यत्रिणो वि यहामहे ॥ २ ॥

शहेनामीवामममतिं शहेनोत सदान्वाः ।

शहो नो विश्वभेषजः कृशेनः पातंहसः ॥ ३ ॥

दिवि जातः समुद्रजः सिन्धुतस्पर्याभृतः ।

स नो हिरण्यजाः शहः आयुष्यतरणो मणिः ॥ ४ ॥

समुद्राज्जातो मणिवृषाज्जातो दिवाकरः ।

सो अस्मान्तर्बतः पातु हेत्या देवासुरेभ्यः ॥ ५ ॥

हिरण्यानामेकौ ऽसि सोमास्त्वमधि जज्ञिये ।

रषे त्वमसि दर्शत इषुधौ रोचनस्त्वं म ण आयुषि तारिषत् ॥ ६ ॥

देवानामस्य कृशेनं बभूव तदात्मन्वर्चस्यस्त्वं न्तः ।

तत्ते बभाम्यायुषे वर्चसे बलाय दीर्घायुत्वाय शतशरदाय कर्शेनस्त्वाभि
रक्षतु ॥ ७ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ अनङ्गान्दाधार पृथिवीमुत द्यामनङ्गान्दाधारोर्वन्तरिक्षम् ।

अनङ्गान्दाधार प्रदिशः पदुर्वीरनङ्गान्विश्वं भुवन्मा विवेश ॥ १ ॥

अनङ्गानिन्द्रः स पशुभ्यो वि चष्टे चयां ह्रको वि मिमीते अध्वनः ।

भूतं भविष्यद्वचना दुहानः सर्वा देवानां चरति व्रतानि ॥ २ ॥

इन्द्रो जातो मनुष्येष्वन्तर्धर्मस्तु प्रथरति शोशुचानः ।

सुप्रजाः सन्त उदारो न संध्यो नाश्रीयार्दनुहो विजानन् ॥ ३ ॥

अनङ्गान्दुहे सुकृतस्य लोक ऐजं प्याययति पर्वमानः पुरस्तात् ।

पर्जन्यो धारा मरुत ऊधो अस्य यज्ञः पयो दर्शिणा दोहो अस्य ॥ ४ ॥

यस्य नैरे यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिपहीता ।

यो विश्वजिह्विभृष्टिष्वकमा धर्म नो ब्रूत यत्तमश्चतुर्प्यात् ॥ ५ ॥

येन देवाः स्वराहुरुहिन्वा शरीरममृतस्य नाभिम् ।
तेन गेषु सुकृतस्य लोकं घर्मस्य मतेन तपसा यशस्यवः ॥ ६ ॥
इन्द्रो रूपेणापिर्वहेन प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् ।
विश्वानरे अक्रमत यैश्वानरे अक्रमतानुदुर्लभकमत ।
सो ऽहं हयत सो ऽधारयत ॥ ७ ॥

मध्यमेतदनुहो येष वह आहितः ।
एतावदस्य प्राचीनं यावान्नत्यहं समाहितः ॥ ८ ॥
यो वेदानुहो दोहान्नामानुपदस्वतः ।
प्रजां च लोकं चाप्नोति तथा सप्तक्षय्यो विदुः ॥ ९ ॥
पद्भिः सेदिमं वक्रामचिरां जङ्गाभिरुत्तिदन् ।
अमेणानुङ्गान्कीलालं कीनार्शश्चाभि गच्छतः ॥ १० ॥
द्वादश वा एता रात्रीर्वत्या आहुः प्रजापतेः ।
तत्रोप ब्रह्म यो वेद् तद्वा अन्नुहो मतम् ॥ ११ ॥
दुहे सायं दुहे प्रातर्दुहे मध्यन्दिनं परि ।
दोहा ये अस्य संयन्ति तान्विद्वानुपदस्वतः ॥ १२ ॥

रोहण्यसि रोहण्यस्त्रिभुवनस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥ १ ॥ ॥ १२ ॥
यत्ते रिष्टं यत्ते द्युत्तमस्ति पेषै त आत्मनि ।
धाता तद्भद्रया पुनः सं दधत्यरुषा परुः ॥ २ ॥
सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परुः ।
सं ते मांसस्य विस्रस्तं समस्थयि रोहतु ॥ ३ ॥
मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु ।
अमृक्ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥ ४ ॥
लोम लोमा सं कल्पया त्वचा सं कल्पया त्वचम् ।
अमृक्ते अस्थि रोहतु द्विचं सं धेहोपधे ॥ ५ ॥
स उत्तिष्ठ मेहि प्र द्रव रणः सुचक्रः सुपविः सुनाभिः ।

प्रति तिष्ठोर्ध्वः ॥ ६ ॥

यदि कर्तुं पतित्वा संशये यदि वाग्मा प्रद्वतो जधान ।
जृभू रणस्येवाङ्गानि सं दधत्यस्या परः ॥ ७ ॥

॥ १३ ॥

उत देवा अर्वाहितं देवा उर्वयथा पुनः ।
उतागंश्चक्रुर्ष देवा देवा जीवयथा पुनः ॥ १ ॥
द्वाविमौ वातौ वात आ सिन्धोरा परावतः ।
दद्यं ते अन्य आ वातु अर्वाण्यो वातु यद्रपः ॥ २ ॥
आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्रपः ।
तं हि विश्वभेषज देवानां द्रुत ईर्यसे ॥ ३ ॥
वार्यन्तामिमं देवास्त्वार्यन्तां मरुतां गुणाः ।
वार्यन्तां विश्वा भूतानि यथायमेरणा अस्त ॥ ४ ॥
आ नागमं शतंतिभिरथो अरिष्टंतिभिः ।
दद्यं त उयमाभारिपं परा यक्ष्मं सुवामि ते ॥ ५ ॥
अयं मे हस्ती भगवानयं मे भगवत्तरः ।
अयं मे विश्वभेषजो ऽयं शिवाभिमर्शनः ॥ ६ ॥
हस्ताभ्यां दशशस्त्राभ्यां जिह्वा वाचः पुटोग्दी ।
अनाममिन्नुभ्यां हस्ताभ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशमसि ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥

अजो ह्यर्वायेरजनिष्ट शोकास्तो अपश्यज्जनितामये ।
तेन देवा देवतामय आयन्ते रोहानुरुहुर्मेषासः ॥ १ ॥
क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यान्हस्तेषु चिभतः ।
दिवस्पृष्टं स्वर्गेत्वा मिथ्या देवेभिराद्यम् ॥ २ ॥
पृष्टाभ्युषिष्या अहमन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षादिवमारुहम् ।
दियो नाकस्य पृष्टास्त्वर्वाज्योतिरगामहम् ॥ ३ ॥
स्वर्वायन्तो नापेद्यन्त आ द्यां रोहन्ति रोदसी ।

यज्ञं ये विश्वतोषारं सुविहांसो वितेनिरे ॥ ४ ॥

अये प्रेहि प्रथमो देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।

इयंक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्यन्तु यज्ञमानाः स्वस्ति ॥ ५ ॥

अजमनजि पयसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तम् ।

तेन गोप्सु सुकृतस्य लोकं स्वरोहन्तो अभि नार्कमुत्तमम् ॥ ६ ॥

पञ्चौदनं पञ्चभिर्हृलिभिर्द्व्योद्विर पञ्चधैतमोदनम् ।

प्राच्यां दिशि शितो अजस्यं धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥ ७ ॥

प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य धेद्युत्तरस्यां दिश्युत्तरं धेहि पार्श्वम् ।

ऊर्ध्वायां दिश्युर्नजस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजुस्त्यम् ।

अन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥ ८ ॥

शृतमजं शृतया प्रोर्णुहि त्वा सवैरङ्गैः संभृतं विश्वरूपम् ।

स उत्तिष्ठेतो अभि नार्कमुत्तमं पद्भिश्चतुर्भिः प्रति तिष्ठ दिक्षु ॥ ९ ॥

समुत्पतन्तु प्रदिशो नभस्वतीः सम्भ्राणि वातजूतानि यन्तु । ॥ १५ ॥

महच्छृणुभस्य नदतो नभस्वतो वाय्वा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ १ ॥

समीक्ष्यन्तु तविषाः सुदानवो ऽपा रसा ओषधीभिः सचन्ताम् ।

वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥ २ ॥

समीक्ष्यस्व गायन्तो नभास्त्यपां वेगासः पृथगुद्विजन्ताम् ।

वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग्जायन्तां वीरुषो विश्वरूपाः ॥ ३ ॥

गणास्त्वोषं गायन्तु मारुताः पर्जन्य घोषिणः पृथक् ।

सर्गा वर्षस्य वर्षतो वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ४ ॥

उदीरयत भरतः समुद्रतस्त्वेषो अर्को नभ उत्पातयाप ।

महच्छृणुभस्य नदतो नभस्वतो वाय्वा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ ५ ॥

अभि क्रन्द स्तनयादेयोदधिं भूमिं पर्जन्य पयसा समंङ्गि ।

त्वया सृष्टं बहुलमेतु वर्षमाशरिषी कृणुगुत्वस्तम् ॥ ६ ॥

सं वो ऽवन्तु सुदानव उता अजगरा उत ।

मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ७ ॥
 आशामाशां वि द्योततां वाता वान्तु दिशोदिशः ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥ ८ ॥
 आपो विद्युदधं वर्षे सं वो ऽवन्तु मुदानव उत्सा अजगरा उत ।
 मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः प्रार्वन्तु पृथिवीमनु ॥ ९ ॥
 अपामग्निसन्नूभिः संविदानो य औषधीनामधिपा बभूव ।
 स नो वर्षे वन्ततां ज्ञातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्पति ॥ १० ॥
 प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादाप ईर्यन्नुदधिर्मदेयाति ।
 प्र प्यायतां वृणो अश्वस्य रेतो ऽर्वाङ्तेन स्तनयित्नुनेहि ॥ ११ ॥
 अपो निषिञ्चचसुरः पिता नः अश्वसन्तु गर्गरा अयां वरुण ।
 अश्व नीचीरपः सृज वदन्तु पृथिवाहवो मण्डूका इरिणानु ॥ १२ ॥
 संवत्सर शशयाना व्रक्षणा व्रतचारिणः ।
 वाचं पर्जन्यजिचितां प्र मण्डूका अवादिषुः ॥ १३ ॥
 उपप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि ।
 मध्ये हृदस्य सवस्व विगृह्य चतुरः पदः ॥ १४ ॥
 सप्तखा३३ खेमखा३३ मध्ये तदुरि ।
 वर्षे वन्तुधं पितरो मरुतां मन इवत ॥ १५ ॥
 महान्तं कोशमुदचाभि पिञ्च सविद्युतं भवतु वातु वातः ।
 तन्वतां यज्ञं बहुधा विसृष्टा आनन्दिनीरोषधयो भवन्तु ॥ १६ ॥
 ॥ गृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ १६ ॥

बृहन्नेषामधिष्ठातान्तिकादिब परयति ।
 य स्तायन्मन्यते चरन्तस्य देवा इदं विदुः ॥ १ ॥
 यस्तिष्ठति चरति यथ वर्जति यो निलायं चरति यः प्रतङ्गम् ।
 हो सैन्यपद्य यन्मन्त्रयेते राजा तदेदं वरुणस्तृतीयः ॥ २ ॥
 उतेयं भूमिर्वरुणस्य राज्ञ उतासां द्यौर्वृहती दूरेअन्ता ।

उतो संमुद्रौ वरुणस्य कुक्षी उतास्मिन्नल्पं उदके निलीनः ॥ ३ ॥
 उत यो धामेति स पौत्परस्ताव स मुच्यातै वरुणस्य राज्ञः ।
 दिव स्पशः प्र चरन्तीदमस्य सहस्राक्षा अति पश्यन्ति भूमिम् ॥ ४ ॥
 सर्वं तद्राजा वरुणो वि चष्टे यदेन्नरा रोदसी यत्परस्तात् ।
 संख्याता अस्य निमिषो जनानामक्षानिव अग्नी नि मिनोति तानि ॥ ५ ॥
 ये ते पाशा वरुण सप्तसप्त चेधा तिष्ठन्ति विधिंता रुशन्तः ।
 सिनन्तु सर्वे अनृतं वदन्तं यः सत्यवाद्यति तं सृजन्तु ॥ ६ ॥
 शतेन पार्श्वेभि धेहि वरुणैनं मा ते मोच्यनृतवाङ् नृचक्षः ।
 आस्तां जात्म उदरं संस्रियित्वा कोशं इवाबन्धः परिकृत्यमानः ॥ ७ ॥
 यः संमाम्योऽ वरुणो यो ध्याम्योऽ यः संदेश्योऽ वरुणो यो विदेश्यः ।
 यो देवो वरुणो यश्च मानुषः ॥ ८ ॥
 तैस्त्वा सर्वैरभि धामि पार्श्वेस्तावामुष्यायणामुष्याः पुत्र ।
 तानुं ते सर्वाननुसंदिशामि ॥ ९ ॥

ईशानां त्वा भेषजानामुज्जेष आ रभामहे ।

॥ १७ ॥

चक्रे सहस्रवीर्यं सर्वस्मा ओषधे त्वा ॥ १ ॥

सत्यजितं शपथयावन्तीं सहमानां पुनःसराम् ।

सर्वाः समह्योर्पधीरिती नः पारयादिति ॥ २ ॥

या शशाम शर्मनेन याधं मूरमादधे ।

या रसस्य हरणाय जातमारिभे तौकमंशु सा ॥ ३ ॥

यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चकुर्नीललोहिते ।

आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतौ जहि ॥ ४ ॥

दौर्ध्वज्यं दौर्जीवित्यं रक्षो अर्ध्वमराय्यः ।

दुर्णाक्षीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्नाशयामसि ॥ ५ ॥

क्षुधामारं तृणामारमगोतामनपत्यताम् ।

अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ६ ॥

नृष्णामारं क्षुधामारमर्षो अक्षपराजयम् ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ७ ॥
 अपामार्गं ओषधीनां सर्वांसामेक इदृशी ।
 तेन ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर ॥ ८ ॥

॥ १८ ॥

समं ज्योतिः सूर्येणाहा राक्षी समावर्तती ।
 कृणोमि सत्यसूतये ऽरसाः संन्तु कृत्वरिः ॥ १ ॥
 यो देवाः कृत्यां कृत्वा हराद्विंदुषो गृहम् ।
 वत्सो धारुर्विव मातरं तं प्रत्यगुपं पद्यताम् ॥ २ ॥
 अमा कृत्वा पाप्मानं यस्तेनान्य जिघांसति ।
 अश्मानस्तस्यां दग्धायां बहुलाः फट्ठरिक्कति । ३ ॥
 सहस्रधामन्विशिखान्विषीवां ह्यायया त्वम् ।
 प्रति स चक्रुषे कृत्यां प्रियां प्रियावर्ते हर ॥ ४ ॥
 अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अंदूदुषम् ।
 यां क्षेत्रे चक्रुषां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥ ५ ॥
 यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्चे पार्दमहुरिम् ।
 चकार भद्रमस्मभ्यमात्मने तपनं तु सः ॥ ६ ॥
 अपामार्गो ऽपं माष्टु धेचियं शपथंश्च यः ।
 अपाहं यातुधानीरप सर्वा अराय्यः ॥ ७ ॥
 अपमृज्यं यातुधानानप सर्वा अराय्यः ।
 अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ८ ॥

॥ १९ ॥

उतो अस्यवन्धुकृदुतो असि नु जामिकृत ।
 उतो कृत्याकृतः प्रजां नहमिवा छिन्धि वार्षिकम् ॥ १ ॥
 ब्राह्मणेन पर्युक्तासि कर्त्तव्यं नार्थदेनं ।
 सेनेवपि तिपीमती न तत्र भयमस्ति यत्र ब्राह्मणोऽपथे ॥ २ ॥

अयमेधोपधीनां ज्योतिषेवाभिदीपयन् ।
उत चातासि पाकस्याधो हन्तासि रक्षसः ॥ ३ ॥
यदो देवा असुरांस्त्वयार्ये निरकुर्वन्त ।
ततस्त्वमधोपधे ऽपामार्गो अजायथाः ॥ ४ ॥
विभिन्दती शतशोखा विभिन्दचाम ते पिता ।
प्रत्यग्वि भिन्धि त्वं तं यो अस्मौ अभिदासन्ति ॥ ५ ॥
असद्भूम्याः समभवत्तद्यामेति महद्भुवः ।
तद्वि ततो विधूपायन्त्यङ्गर्तारमृच्छतु ॥ ६ ॥
प्रत्यङ् हि संबभूविष्य प्रतीचीनफलस्त्वम् ।
सवान्नहृपयो अधि वरीयो यावया वधम् ॥ ७ ॥
शतेन मा परि पाहि सहस्रेणाभि रक्ष मा ।
इन्द्रस्ते वीरुधां पत उय ओज्मानमा दधत् ॥ ८ ॥

आ पश्यति प्रति पश्यति परा पश्यति पश्यति ।
दिवमन्तरिक्षमाद्भुमिं सर्वं तदेवि पश्यति ॥ १ ॥
तिस्रो दिवस्त्रिभुवः पृथिवीः पट् चैमाः प्रदिशुः पृथक् ।
त्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योपधे ॥ २ ॥
दिव्यस्य सुपर्णस्य तस्य हासि कनीनिका ।
सा भूमिमा ह्योहिष वह्मं आन्ता बधूरिव ॥ ३ ॥
तां मे सहस्राक्षो देवो दक्षिणे हस्त आ दधत् ।
तयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उत्तार्यः ॥ ४ ॥
आविष्कृणुष्व रूपाणि मात्मानमपं गूहयाः ।
अथो सहस्रचक्षो त्वं प्रति पश्याः किमीदिनः ॥ ५ ॥
दर्शय मा यातुधानान्दर्शय यातुधान्यः ।
प्रिशाचान्तर्वान्दर्शयेति त्वा रभ ओषधे ॥ ६ ॥
कश्यपस्य चक्षुरसि शुन्याश्च चतुरस्थाः ।

॥ २० ॥

वीध्रे सूर्यमिव सर्पेणं मा पिशाचं तिरस्करः ॥ ७ ॥
 उदयभं परिपाणाद्यानुधानं किमीदिनेन ।
 तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥ ८ ॥
 यो अन्नरिक्षेण पतति दिवं यश्चातिसर्पति ।
 भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र दर्शय ॥ ९ ॥

॥ ऋषीः ऽगुवाचः ॥

॥ वसन्तः प्रपाठकः ॥

॥ २१ ॥ आ गावो अगमन्नुत भद्रमक्रन्तीदन्नु गोष्ठे रणयन्त्वसे ।
 प्रजावतीः पुरुषा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुषसो दुहानाः ॥ १ ॥
 इन्द्रो यज्जने गृणते च शिखंते उपेहंदाति न स्वं मुषायति ।
 भूयोभूयो रयिमिदंस्व वर्धयन्वभिन्ने स्तित्ये नि दधाति देवयुम् ॥ २ ॥
 न ता नयन्ति न दधाति तस्करो नासामामिषो व्यधिरा दधयेति ।
 देवाश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगिज्ञाभिः सचते गोपतिः सह ॥ ३ ॥
 न ता अवा रेणुर्काटो ऽश्रुते न संस्कृतचमुपं यन्ति ता अभि ।
 उरुगायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्जनेनः ॥ ४ ॥
 गावो भगो गाव इन्द्रो म इक्षामावः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः ।
 इमा या गावः स जनासु इन्द्र इक्षामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥ ५ ॥
 सूर्य गावो मेदयथा कृशं चिदथीरं चिन्कृणुषा सुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुष भद्रवाचो बृहदो वयं उच्यते सभासु ॥ ६ ॥
 प्रजावतीः सूर्यवसे रुशन्तीः शुद्धा अयः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।
 मा वं स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥ ७ ॥

॥ २२ ॥ इममिन्द्र वर्धय धृषियं म इमं विशामेकवृषं कृणु त्वम् ।
 निरमिषानह्णुष्यस्य सर्वास्तान्वन्धयासा अहमुत्तरेषु ॥ १ ॥
 एमं भञ्ज यामे अर्थेषु गोषु निष्टं भञ्ज यो अमिषो अस्य ।

वर्षं द्वावाणामयमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मि ॥ २ ॥
 अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं विशां विशपतिरस्तु राजा ।
 अस्मिन्निन्द्र महि वचांसि धेह्यवर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥ ३ ॥
 अस्मै द्यावापृथिवी भूरि वामं दुहाषां धर्मदुधे इव धेनू ।
 अयं राजा प्रिय इन्द्रस्य भूयात्प्रियो गवामोषधीनां पशूनाम् ॥ ४ ॥
 युनज्मि त उह्तरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते ।
 यस्ता करेदकवृषं जनानामुत राज्ञामुत्तमं मानवानाम् ॥ ५ ॥
 उत्तरस्त्वमधरे ते सपत्ना ये के च राजन्मतिश्चवस्ते ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा भण भोजनानि ॥ ६ ॥
 सिंहप्रतीको विशो अहि सर्षा व्याघ्रप्रतीको ऽव बाधस्व शत्रून् ।
 एकवृष इन्द्रसखा जिगीवां छत्रूयतामा खिंदा भोजनानि ॥ ७ ॥

अप्रेमन्वे प्रथमस्य प्रचेतसः पार्श्वजन्यस्य बहुधा यमिन्यते । ॥ २३ ॥
 विशोविशः प्रविशिवांसमीमहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥
 यथा हव्यं वहंसि जातवेदो यथा यज्ञं कल्पयसि प्रजानन् ।
 एवा देवेभ्यः सुमतिं न आ वह स० ॥ २ ॥
 यामन्यामनुष्युक्तं वहिष्ठं कर्मन्कर्मन्नाभगमयिमीडे ।
 रक्षोहणं यज्ञवृधं घृताहुतं स० ॥ ३ ॥
 सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम् ।
 हव्यवाहं हवामहे स० ॥ ४ ॥
 येन ऋषयो बलमद्योतयन्नुजा येनासुराणामयुवन्त मायाः ।
 येनाग्निना पृणीनिन्द्रो जिगाय स० ॥ ५ ॥
 येन देवा अमृतमच्चविन्द्येनौषधीर्मधुमतीरकृण्वन् ।
 येन देवाः स्वपराभरन्तः ॥ ६ ॥
 यस्येदं प्रदिशि यद्धिरोचते यज्जातं जनित्र्यं च केवलम् ।
 स्तौम्यग्निं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

॥ २४ ॥ इन्द्रस्य मन्महे शशदिदस्य मन्महे वृचस्र स्तोमा उप मेम आगुः ।

यो दाशुषः सृकृती हवमेति स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ १ ॥

य उयीणामुयवाहुययुर्यो दानवानां बलमासृज ।

येन जिताः सिन्धवो येन गावः स ० ॥ २ ॥

यथपेणिप्रो वृषभः स्वर्विद्यस्मै यावाणः प्रवदन्ति नृणाम् ।

यस्याध्वरः सप्रहोता मदिष्टः स ० ॥ ३ ॥

यस्य वशासं ऋयभासं उक्षणो यस्मै मीयन्ते स्वरवः स्वर्विदे ।

यस्मै शुक्रः पवते ब्रह्मणुम्भितः स ० ॥ ४ ॥

यस्य जुष्टिं सोमिनः कामयन्ते यं हवन्त इषुमन्तं गविष्टौ ।

यस्मिन्नर्कः जिष्टिये यस्मिन्नोज्ञः स ० ॥ ५ ॥

यः प्रथमः कर्मकृषाय जज्ञे यस्य वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् ।

मेनोद्यतो वज्रो ऽभ्यायताहिं स ० ॥ ६ ॥

यः संप्रामाच्चयति सं गुधे वशी यः पुष्टानि संसृजति हयानि ।

स्त्रीमीन्द्रं नायितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥ ७ ॥

॥ २५ ॥ वायोः सवितुर्विदधानि मन्महे यावात्मन्वद्विजयो यौ च रक्षयः ।

यी विश्वस्य परिभू बभूवधुस्ती नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥

ययोः संख्याता वरिमा पार्थिवानि याभ्यां रजो युयितमन्तरिक्षे ।

ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन तौ ० ॥ २ ॥

तव व्रते नि विशन्ते जनासस्त्वयुदिते प्रेते चिचभानो ।

युवं वायो सविता च भुवनानि रक्षयस्ती ० ॥ ३ ॥

अपेतो वायो सविता च दुष्कृतमप रक्षांसि शिमिदां च सेधतम् ।

सं त्सू३र्जया सृजयः सं वलेन तौ ० ॥ ४ ॥

यिं मे पोषे सवितो वायुस्तनू दक्ष्मा सुवतां सुशेवंम् ।

अयक्षन्तातिं मह इह पञ्चं तौ ० ॥ ५ ॥

प्र मुमतिं सवितवाय ऊतये महस्वन्तं मत्स्रं मादयाधः ।

अर्वाग्वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ ° ॥ ६ ॥

उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोधामन्वस्थिरन् ।

स्तौमि देवं संवितारं च वायुं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

॥ पद्यमोऽनुवाकः ॥

मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसौ सचेतसौ ये अप्रथेयाममिता यो- ॥ २६ ॥

जनानि ।

प्रतिष्ठे त्वभवतं वसूनां ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥

प्रतिष्ठे त्वभवतं वसूनां प्रवृद्धे देवी सुभगे उरूची ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते ° ॥ २ ॥

असन्तापे सुतपसौ हुवे ऽहमुर्वी गम्भीरे कविभिर्नमस्ये । द्या° ॥ ३ ॥

ये अमृतं विभृषो ये हवीषि मे स्रोत्या विभृषो ये मनुष्यान् । द्या° ॥ ४ ॥

ये उस्त्रिया विभृषो ये वनस्पतीन्ययोर्वा विश्वा भुवनान्यन्तः । द्या° ॥ ५ ॥

ये कीलालेन तपयथो ये घृतेन याभ्यामृते न किं च न शङ्कुवन्ति ।

द्यावापृथिवी भवतं मे स्योने ते ° ॥ ६ ॥

यन्मेदमभिषोचति येनयेन वा कृतं पौरुषेयाच्च दैवात् ।

स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जाह्वीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

मरुतां मन्वे अग्निं मे ब्रुवन्तु प्रेमं वाजं वाजंसाते अचन्तु ।

॥ २७ ॥

आशृनिव सुयमानह ऊतये ते नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १ ॥

उत्तमक्षितं व्यचन्ति ये मदा य आसिञ्चन्ति रसमोपधीषु ।

पुरो दधे मरुतः पृथिमातृस्ते ° ॥ २ ॥

पयो धेनुनां रसमोपधीनां जवमर्वतां कवयो य इन्वथ ।

शग्मा भवन्तु मरुतां नः स्योनास्ते ° ॥ ३ ॥

अपः संमुद्रादिवमुद्धहन्ति दिवस्पृथिवीमभि ये सृजन्ति ।

ये अद्भिरीशाना मरुतश्चरन्ति ते ° ॥ ४ ॥

ये कीलालेन तर्पयन्ति ये घृतेन ये वा वयो मेदसा संसृजन्ति ।
 ये अद्भिरीशाना मरुतो वर्षयन्ति ते ॥ ५ ॥
 यदीदिदं मरुतो मारुतेन यदि देवा दैव्येनेद्व्यगार ।
 यूयमीशिध्वे वसवस्तस्य निध्वृतेस्ते ॥ ६ ॥
 तिग्ममनीकं विदितं सहस्वन्मारुतं शर्धः पृतनासूयम् ।
 स्तौमि मरुतो नायितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वहंसः ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ भवाश्वौ मन्वे वा तस्य वित्तं ययौवामिदं प्रदिशि यद्भिरोचते ।
 यावस्येशाचे द्विपदो यौ चतुष्पदस्ती नो मुञ्चतमहंसः ॥ १ ॥
 ययोरभ्यध्व उत यदूरे चिद्यौ विदिताविपुभृतामसिद्यौ । याव ॥ २ ॥
 सहस्राक्षौ बृहहणा हुवे ऽहं दूरेग्यूती स्तुवन्वेम्ययौ । याव ॥ ३ ॥
 यावारेभाथे बहु साकमये प्र चेदस्राष्टमभिभां जनेषु । याव ॥ ४ ॥
 ययौवधान्नापमद्यते कश्चनान्तर्देवपूत मानुषेषु । याव ॥ ५ ॥
 यः कृत्याकृन्मूलकृद्यानुधानो नि तस्मिन्धत्तं वज्रमुयौ ।
 यावस्येशाचे द्विपदो यौ चतुष्पदस्ती ॥ ६ ॥
 अधि नो वृतं पृतनासूयौ सं वज्रेण सृजतं यः किमीदी ।
 स्तौमि भवाश्वौ नायितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमहंसः ॥ ७ ॥

॥ २९ ॥ मन्वे वा मिवावरुणावृतावृधौ सचेतसौ दुहृणो यौ नृदेथे ।
 प्र सत्यावानमवथो भरेषु तौ नो मुञ्चतमहंसः ॥ १ ॥
 सचेतसौ दुहृणो यौ नृदेथे प्र सत्यावानमवथो भरेषु ।
 यौ गह्वथो नृचर्यसौ बभ्रुणा सुतं तौ ॥ २ ॥
 यावद्भिरसमवथो यावगस्तिं मिवावरुणा जमदग्निमचिम् ।
 यौ कुर्यापमवथो यौ वसिष्ठं तौ ॥ ३ ॥
 यौ श्यावाश्वमवथो वध्यथं मिवावरुणा पुरुमीढमचिम् ।
 यौ विमदमवथः सप्रवधिं तौ ॥ ४ ॥

यौ भर्द्वाजमवधो यौ गविष्टिरं विश्वार्मिचं वरुण मिच कुत्तम् ।

यौ कक्षीवन्तमवधः प्रोत कक्षं तौ ० ॥ ५ ॥

यौ मेधातिथिमवधो यौ विशोकं मिचावरुणावुशनीं काव्यं यौ ।

यौ गोतममवधः प्रोत मुद्गलं तौ ० ॥ ६ ॥

ययो रथः सत्यवर्त्मजुरश्मिर्मिथुया चरन्तमभियातिं दूषयन् ।

स्तौमि मिचावरुणौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैस्त विश्वदेवैः ।

॥ ३० ॥

अहं मिचावरुणोभा विभर्म्येहमिन्द्रायी अहमश्विनोभा ॥ १ ॥

अहं राष्ट्री संगमनी बसूनां चिकितुषी प्रथमा यज्ञियानाम् ।

तां मा देवा व्यदधुः पुरुषा भूरिस्थाचां भूयैवेग्यन्तः ॥ २ ॥

अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् ।

यं कामये तन्तमुयं कृणोमि तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥ ३ ॥

मया सो ऽब्रमन्ति यो विप्रश्यन्ति यः प्राणति य ईं शृणोत्युक्तम् ।

अमन्तवो मां त उषं क्षियन्ति श्रुधि श्रुतं श्रद्धेयं ते वदामि ॥ ४ ॥

अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्महिषे शखे हन्तवा उ ।

अहं जनाय समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ५ ॥

अहं सोममाहनसं विभर्म्यहं त्वष्टारमुत पूषणं भगम् ।

अहं दधामि द्रविणा हविष्यन्ते सुग्राव्या ऽयजमानाय सुन्वते ॥ ६ ॥

अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरस्त्वन्तः संसुद्रे ।

ततो वि जिष्ठे भुवन्नानि विश्वोतामूं द्यां वर्षणोर्षं स्पृशामि ॥ ७ ॥

अहमेव वातं इव प्र वाम्यारभमाणा भुवन्नानि विश्वा ।

परो दिवा पर एना पृथिव्यैतावती महिष्वा सं बभूव ॥ ८ ॥

। यष्टी ऽनुवाकः ।

। अष्टमः प्रपाठकः ।

॥ ३१ ॥ त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणा दपितासो मरुत्वन् ।
 तिग्मेष्व आयुधा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अग्रिरुमाः ॥ १ ॥
 अग्रिरिव मन्यो त्विषितः सहस्व सेनानीनः सहुरे हूत एधि ।
 हत्वाय शवून्वि भजस्व वेद ओजो मिमानो वि मृधो नुदस्व ॥ २ ॥
 सहस्व मन्यो अभिमातिमस्मे रुजन्मृणन्मृणन्नेहि शवून् ।
 उयं ते पाजो नन्वा रुग्ने वगी वर्ग नयासा एकज त्वम् ॥ ३ ॥
 एको बहूनामसि मन्य ईडिता विगंविश युद्धाय सं शिशगधि ।
 अकृत्ररुक्ताया युजा वयं द्युमन्तं घोषं विजयाय कृणमसि ॥ ४ ॥
 विजेपकुदिन्द्र इवानवध्रवोऽस्माकं मन्यो अधिया भवेह ।
 प्रियं ते नाम सहुरे गृणीमसि बिद्या तमुत्सं यतं आवभूय ॥ ५ ॥
 आभूत्या सहजा वज्र सायक सहो विभयि सहभूत उत्तरम् ।
 क्रत्वा नो मन्यो सह मेघेधि महाधनस्य पुरुहूत संसृजि ॥ ६ ॥
 संसृष्टं धनमुभयं समार्कृतमस्मभ्यं धत्तां वरुणश्च मन्युः ।
 भियो दधाना हृदयेषु शत्रवः पराजितासो अप नि लयन्ताम् ॥ ७ ॥

॥ ३२ ॥ यस्ते मन्यो ऽविधइज सायक सह ओजः पुष्यति विश्वमानुषक् ।
 साह्याम दासमार्य त्वया युजा वयं सहस्कृतेन सहसा सहस्वता ॥ १ ॥
 मन्थुरिन्द्रो मन्थुरेवास देवो मन्थुर्हता वरुणो जातवेदाः ।
 मन्थुर्विश ईडते मानुषीर्याः पाहि नो मन्यो तपसा सजोषाः ॥ २ ॥
 अभीहि मन्यो तवसस्तवीयान्तपसा युजा वि जहि शवून् ।
 अमित्रहा वृत्रहा दस्युहा च विद्या वसूत्या भरा त्वं नः ॥ ३ ॥
 न हि मन्यो अभिभूयोजाः स्वयंभूर्भामा अभिमातिषाहः ।
 विश्वचर्षणिः संहुरिः सहीयान्सास्वोजः पूतनासु धेहि ॥ ४ ॥
 अभागः सन्नप परेतो असि तव क्रत्वा तविषस्य प्रचेतः ।
 तं त्वा मन्यो अकृत्तुर्जीहीडाह स्वा तनूर्बलदावा न एहि ॥ ५ ॥
 उयं ते अस्पर्ष न एष्वबाह प्रतीचीनः सहुरे विश्वदावन् ।

मन्यो वज्रिन्नभि न आ ववृत्स्व हनाव दस्यूरुत वोध्यापेः ॥ ६ ॥

अभि प्रेहि दक्षिणतो भवा नो ऽधा वृत्राणि जदन्नाव भूरि ।

जुहोमि ते धरुणं मध्वो अयमृभावुं पांशु प्रथमा पिबाव ॥ ७ ॥

अपं नः शोशुंचदघमं शुशुग्ध्या रयिम् । अपं नः शोशुंचदघम् ॥ १ ॥ ३३ ॥

सुष्टोत्रिया सुंगातृया वंसूया च यजामहे । अपं ० ॥ २ ॥

प्र यन्नन्दिष्ठ एषां प्रासाकासश्च सूरयः । अपं ० ॥ ३ ॥

प्र यत्ते अग्रे सूरयो जायेमहि प्र ते वयम् । अपं ० ॥ ४ ॥

प्र यदुपेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अपं ० ॥ ५ ॥

त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अपं ० ॥ ६ ॥

द्वियो नो विश्वतोमुखाति नावेवं पारय । अपं ० ॥ ७ ॥

स नः सिन्धुमिव नावाति, पयो स्वस्तये । अपं नः शोशुंचदघम् ॥ ८ ॥

ब्रह्मास्य शीर्षं बृहदस्य पृष्ठं वामदेव्यमुदरमोदनस्य ।

॥ ३४ ॥

छन्दांसि पक्षी मुखमस्य सत्यं विष्टारी जातस्तपसो ऽधि यज्ञः ॥ १ ॥

अनस्थाः पूताः पर्वनेन शुद्धाः शुचयः शुचिमपि यन्ति लोकम् ।

नैपां शिघ्रं प्रदहति जातवेदाः स्वर्गे लोके बहु स्त्रिणमेषाम् ॥ २ ॥

विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनानवर्तिः सचते कदा चन ।

आस्ते यम उप याति देवान्त्सं गन्धर्वैर्मदते सोम्येभिः ॥ ३ ॥

विष्टारिणमोदनं ये पचन्ति नैनान्यमः परि मुष्णाति रेतः ।

रपी ह भूत्वा रथयानं ईयते पक्षी ह भूत्वाति दिवः समेति ॥ ४ ॥

एष यजानां विर्ततो बहिष्ठो विष्टारिणं पक्वा दिवमा विवेश ।

आण्डीकं कुमुदं सं तनोति चिसं शालूकं शर्फको मुलाली ।

एतास्त्वा धारा उयं यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिन्बमाना

उप त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥ ५ ॥

घृतहृदा मधुकूलाः सुपेदकाः धरिणं पूष्णा उटकेन दध्ना एतास्त्वा ॥ ६ ॥

चतुरः कुम्भांश्चतुर्धा ददामि क्षीरिणं पूर्णोऽन्दकेन दध्मा ।

एतास्त्वा धारा उर्ध्वं यन्तु सर्वाः स्वर्गे लोके मधुमत्पिबन्माना

उर्ध्वं त्वा तिष्ठन्तु पुष्करिणीः समन्ताः ॥ ७ ॥

इममौदनं नि दधे ब्राह्मणेभ्य विष्टारिणं लोकजितं स्वर्गम् ।

स मे मा क्षेष्ट स्वधया पिबन्मानो विश्वरूपा धेनुः कामदुधा मे अस्तु ॥ ८ ॥

॥ ३५ ॥ यमौदनं प्रथमजा घृतस्य प्रजापतिस्तर्पसा ब्रह्मणे ऽर्धचत ।

यो लोकानां विधृतिर्नाभिरेपास्तेनौदनेनार्तिं तराणि मृत्युम् ॥ १ ॥

येनातरेभूतकृतो ऽति मृत्युं यमन्वर्विन्दन्तर्पसा अमेण ।

यं प्रपाच ब्रह्मणे ब्रह्म पूर्वं तेनौ ॥ २ ॥

यो दाधार पृथिवीं विश्वभोजसं यो अन्तरिक्षमापृणादस्तेन ।

यो अस्तन्नाद्विर्वमूर्ध्वो महिष्वा तेनौ ॥ ३ ॥

यस्मान्मासा निर्मितास्त्रिंशदराः संवत्सरे यस्मान्निर्मितो द्वादशरः ।

अहोरात्रा यं परियन्तो नापुस्तेनौ ॥ ४ ॥

यः प्राणदः प्राणदोन्वभूव यस्य लोका घृतवन्तः क्षरन्ति ।

ज्योतिष्मतीः प्रदिशो यस्य सर्वास्तेनौ ॥ ५ ॥

यस्मात्पक्वाद्मृतं संभूव यो गायत्र्या अधिपतिर्वभूव ।

यस्मिन्वेदा निर्हिता विश्वरूपास्तेनौदनेनार्तिं तराणि मृत्युम् ॥ ६ ॥

अव बाधे द्विपतं देवपीयुं सपत्ना ये मे ऽप ते भवन्तु ।

ब्रह्मौदनं विश्वजितं पचामि शृण्वन्तु मे अर्धधानस्य देवाः ॥ ७ ॥

॥ सप्तमो ऽनुपाकः ॥

॥ ३६ ॥

तान्सत्यीजाः प्र दहत्वपिर्विश्वानरो वृषा ।

यो नो दुरस्यादिप्साद्याधो यो नो अरातियात् ॥ १ ॥

यो नो दिप्सादिप्सतो दिप्सतो यश्च दिप्सति ।

विश्वानरस्य दध्म्योर्येर्धं दधामि तम् ॥ २ ॥

य आगरे मृगयन्ते प्रतिक्लोशे ऽमावास्ये ।
 क्रथ्यादो अन्यान्दिप्सतः सर्वांस्तान्सहसा सहे ॥ ३ ॥
 सहे पिशाचान्सहसैषां द्रविणं ददे ।
 सर्वान्दुरस्यतो हन्मि सं म आकूतिर्च्यताम् ॥ ४ ॥
 ये देवास्तेन हासन्ते सूर्येण मिमते ज्वम् ।
 नदीषु पर्वतेषु ये सं तैः पशुभिर्विदे ॥ ५ ॥
 तपनो अस्मि पिशाचानां व्याघ्रो गोमतामिव ।
 श्वानः सिंहमिव दृष्ट्वा ते न विन्दन्ते न्यञ्चनम् ॥ ६ ॥
 न पिशाचैः सं शक्नोमि न स्तेर्न वनर्गुभिः ।
 पिशाचास्तस्माच्चश्यन्ति यमहं याममाविशे ॥ ७ ॥
 यं याममाविशत इदमुपं सही मम ।
 पिशाचास्तस्माच्चश्यन्ति न पापमुपं जानते ॥ ८ ॥
 ये मा क्रोधयन्ति लपिता हस्तिनं मशका इव ।
 तानहं मन्ये दुहितां जने अल्पशयूनिव ॥ ९ ॥
 अग्निं तं निश्चेतिर्धत्तामश्वमिवाश्वमिधान्या ।
 मत्वो यो मह्यं कुर्याति स उ पाशाच्च मुच्यते ॥ १० ॥

त्वया पूर्वमथर्वाणो जघ्नु रक्षीस्योषधे ।

॥ ३७ ॥

त्वया जघान कश्यपस्त्वया कण्वो अगस्त्यः ॥ १ ॥

त्वया वयमप्सरसो गन्धर्वाश्चातयामहे ।

अजंशृङ्गजं रक्षुः सर्वान्गन्धेनं नाशय ॥ २ ॥

नदीं यन्त्वप्सरसो ऽपां तारमवश्वसम् ।

गुग्गूलूः पीला नलद्धौऽक्षगन्धिः प्रमन्दी ।

तत्प्रेताप्सरसुः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥ ३ ॥

यचाश्वत्था न्यपोधा महावृक्षाः शिखरिडनः । तमेरेता ॥ ४ ॥

यत्र वः प्रेह्ता हरिता अर्जुना उत यचाघाटाः कर्कर्येः संवदन्ति ।

तत्परंताप्सरसः प्रतिनुदा अभूतन ॥ ५ ॥

एयमगन्धोर्षधीनां वीरुषां वीर्यावती ।

अजगृह्यराट्की तीक्ष्णगृह्णी व्यृषतु ॥ ६ ॥

आनृत्यतः शिखशिडनो गन्धर्वस्याप्सरापतेः ।

भिनन्नि मुष्कावपि यामि शेषः ॥ ७ ॥

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीरयस्मयीः ।

ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्वृषतु ॥ ८ ॥

भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीर्हिरण्ययीः ।

ताभिर्हविरदान्गन्धर्वानवकादान्वृषतु ॥ ९ ॥

अवकादानभिगोचानप्सु ज्योतयमामकान् ।

पिशाचान्त्सर्वानोपधे प्र मृणीहि सहस्व च ॥ १० ॥

श्वैकः कपिरिवैकः कुमारः सर्वकेशकः ।

प्रियो दृश इव भूत्वा गन्धर्वेः संचते स्त्रियः ।

तमितो नाशयामसि ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ ११ ॥

जाया इहो अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् ।

अप धावतामर्त्या मर्त्यान्मा संचध्वम् ॥ १२ ॥

॥ ३८ ॥

उद्भिन्दतीं संजयन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।

ग्लहे कृतानि कृण्वानामप्सरां तामिह हुवे ॥ १ ॥

विचिच्छतीमाकिरन्तीमप्सरां साधुदेविनीम् ।

ग्लहे कृतानि गृह्णानामप्सरां तामिह हुवे ॥ २ ॥

यायैः परिनृत्यन्याददाना कृतं ग्लहन्त ।

सा नः कृतानि सीषती प्रहामाप्नोतु मायया ।

सा नः पर्यस्त्वत्येतु मा नो जैषुरिदं धनम् ॥ ३ ॥

या अशेषु प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च विधत्ती ।

आनन्दिनी प्रमोदिनीमप्सरां तामिह हुवे ॥ ४ ॥

सूर्यस्य रश्मीनन् याः संचरन्ति मरीचीवो या अंनुसंचरन्ति ।
यासामृषभो दूरतो वाजिनीवान्तस्थः सर्वां लोकान्पर्येति रक्षन् ।
स न रेतु होममिमं जुंषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥ ५ ॥
अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्कीं वत्सामिह रक्ष वाजिन ।
इमे ते स्तोका बंहुला एह्यवाङ्मियं ते कर्कीह ते मनोऽस्तु ॥ ६ ॥
अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवन्कर्कीं वत्सामिह रक्ष वाजिन ।
अयं घासो अयं व्रज इह वत्सां नि वधीमो यथानाम व ईशमहे स्वाहा ॥ ७ ॥

पृथिव्यामग्नये समनमन्त आर्धोत् ।

॥ ३९ ॥

यथा पृथिव्यामग्नये समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ १ ॥
पृथिवी धेनुस्तस्या अग्निवत्सः । सा मेऽपिना वत्सेनेषमूर्जे कामं
दुहाम् । आयुष्मधमं व्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त आर्धोत् ।

यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ३ ॥
अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुवत्सः । सा मे वायुना वत्सेनेषमूर्जे । ० ॥ ४ ॥
दिव्यादित्याय समनमन्त आर्धोत् ।

यथा दिव्यादित्याय समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ५ ॥
द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्यो वत्सः । सा मे आदित्येन वत्सेनेषमूर्जे । ० ॥ ६ ॥
दिक्षु चन्द्राय समनमन्त आर्धोत् ।

यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मर्ह्यं संनमः सं नमन्तु ॥ ७ ॥
दिशो धेनवस्तासां चन्द्रो वत्सः । ता मे चन्द्रेण वत्सेनेषमूर्जे कामं
दुहाम् । आयुष्मधमं व्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ ८ ॥

अपावपिथरति प्रविष्ट चृधोणां पुत्रो अंभिश्शस्त्रिया उ ।

नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुया कमेभागम् ॥ ९ ॥

इदा पूतं मनसा जातवेदो विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।

सप्तास्थानि तवं जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुषस्व हव्यम् ॥ १० ॥

- ॥ ४० ॥ ये पुरस्ताज्जुह्वति जातवेदः प्राच्या दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 अपिमृत्वा ते पराज्यो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनात्रतिसरेण हन्मि ॥ १ ॥
- ये दक्षिणतो जुह्वति जातवेदो दक्षिणाया दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 यममृत्वा ते ॥ २ ॥
- ये पश्चाज्जुह्वति जातवेदः प्रतीच्या दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 वरुणमृत्वा ते ॥ ३ ॥
- य उत्तरतो जुह्वति जातवेद उदीच्या दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 सोममृत्वा ते ॥ ४ ॥
- येऽधस्ताज्जुह्वति जातवेदो ध्रुवाया दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 भूमिमृत्वा ते ॥ ५ ॥
- येऽन्तरिक्षाज्जुह्वति जातवेदो व्यधाया दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 वायुमृत्वा ते ॥ ६ ॥
- य उपरिष्ठाज्जुह्वति जातवेद ऊर्ध्वाया दिशो ऽभिदासं न्युत्सान् ।
 सूर्यमृत्वा ते ॥ ७ ॥
- ये दिगामन्तर्दशेभ्यो जुह्वति जातवेदः सर्वाभ्यो दिग्भ्यो ऽभिदासं
 न्युत्सान् ।
 ब्रह्मर्त्वा ते पराज्यो व्यथन्तां प्रत्यर्गेनात्रतिसरेण हन्मि ॥ ८ ॥

॥ अष्टमो ऽनुपाकः ॥

॥ जपनः प्रपाठकः ॥

॥ अगुर्व्यं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

अर्धमन्त्रो योनिं य आबभूवामृतासुर्वर्धमानः सुजन्मा । ॥ १ ॥
 अर्धमासुर्धजमानो ऽहैव चितो धर्ता दापार षीणि ॥ १ ॥
 आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद् ततो वर्षेषि कृणुते पुरुणि ।
 धास्युर्योनिं प्रथम आ विवेश यो वाचमनुदितां चिकेत ॥ २ ॥
 यस्ते शोकाय तन्वं रिरेच सरद्धिरण्यं शुचयो ऽनु स्वाः ।
 अथा दधेते अमृतानि नामास्ते वस्त्राणि विश् एरयन्ताम् ॥ ३ ॥
 प्र यदेते प्रतर्प पूर्य गुः सद्ःसद् आतिष्ठन्तो अजुयम् ।
 कविः शुषस्नातरा रिहाणे जाम्यै धुर्य पतिमेरयेषाम् ॥ ४ ॥
 तद् यु ते महर्ष्युज्ज्वलमः कविः कार्थेना कृणोमि ।
 यत्सम्यच्चावभियन्तावभि क्षामवा मही रोधचक्रे वावृधेते ॥ ५ ॥
 सप्त मर्यादाः कवयस्ततस्तुस्तासामिदेकामभ्यंहुये गात ।
 आयोहं स्तम्भ उपमस्य नीडे पथां विसर्गे धरुणेषु तस्थौ ॥ ६ ॥
 उतामृतासुर्वर्त एमि कृणवन्मुखात्मा तन्वस्तुमद्गुः ।
 उत वो शक्रो रत्नं दधात्यूर्जया वा यत्सचते हविर्दाः ॥ ७ ॥
 उत पुचः पितरं स्रुचमीडे ज्येष्ठं मर्यादमहयन्स्वस्तये ।
 दर्शन्तु ता वरुण यास्ते विष्टा आवर्ततः कृणवो वर्षपि ॥ ८ ॥
 अर्धमर्धेन पर्यस्ता धृणस्यर्धेन शुष्म वर्धसे अमुर ।

अविं वृधाम शग्मियं सखायं बरुखं पुत्रमदिन्या इपिरम् ।
कविशस्तान्यसै वपूषवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥ ९ ॥

॥ २ ॥ तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उयस्त्वेषनुम्णः ।
सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शबूननु यदेनं मदेन्ति विश्व ऊमाः ॥ १ ॥
वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः शबुदासाय भियसं दधाति ।
अथ्यनश्च व्यनश्च सस्ति सं ते नवन्त प्रभृता मदेषु ॥ २ ॥
ते क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिर्भवन्पूमाः ।
स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समदः सु मधु मधुनाभि यौधीः ॥ ३ ॥
यदि चिन्तु ता धना जयन्तं रणेरखे अनुमदेन्ति विप्राः ।
ओजीयः गुप्तिनिस्थरमा तनुष्व मा ता दभन्दुरेवासः कुशोकाः ॥ ४ ॥
तया वयं प्राशन्नहे रणेषु प्रपश्यन्तो युधेन्यानि भूरि ।
चोदयामि त आयुधा वचोभिः सं ते शिशमि ब्रह्मणा वयांसि ॥ ५ ॥
नि तहधिषे ऽवरे परे च बस्मिन्नाविषावसा दुरोणे ।
आ स्थापयत् मातरं जिगन्तुमतं इन्वत कर्वराणि भूरि ॥ ६ ॥
स्तुष्व वर्ष्मन्पुरुवर्त्मनं समृन्वाणमिनतं ममाप्रमाप्मानाम् ।
आ दग्गति शर्वसा भूर्योजाः प्र संशति प्रतिमानं पृथिष्याः ॥ ७ ॥
इमा ब्रह्म बृहद्दिवः कृणवदिन्द्राय शूषमयियः स्वर्षाः ।
महो गोवस्य दायति स्वराजा तुरश्चिद्विश्वमर्णवत्तपस्वान् ॥ ८ ॥
एवा महान्वृहद्दिवो अथर्वावोचस्वां तन्वमिन्द्रमेव ।
स्वसारो मातृहिर्वी अरिमे हिन्वन्ति चने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥ ९ ॥

॥ ३ ॥ समापे वचो विहवेष्वस्तु वयं त्वेनानास्तन्व पुषेम ।
महं नमन्तां प्रदिश्वतंसस्त्वयार्थक्षेण पृतना जयेम ॥ १ ॥
अपे मन्युं प्रतिनुद्वरेषां त्वं नो गोपाः परि पाहि विश्वतः ।
अपाधो यन्तु निवता दुरस्यवो ऽमेपां चित्तं प्रयुषां वि नेशत् ॥ २ ॥

मम देवा विह्वे संतु सर्वे इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुर्गमिः ।
ममान्तरिक्षमुरुलोकमस्तु मह्यं वातः पवतां कार्मायासै ॥ ३ ॥
मह्यं यजन्तां मम यानीष्टाकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु ।
एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु मेह ॥ ४ ॥
मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः ।
देवा होतारः सनिषन्न एतदरिष्टाः स्याम तन्वा सुवीराः ॥ ५ ॥
देवीः षडुर्वीरुह णः कृणोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् ।
मा नो विदद्भिन्ना मो अशस्तिर्मा नो विदद्वृजिना वेष्या या ॥ ६ ॥
तिस्रो देवीर्महिं नः शर्म यच्छत प्रजायै नस्तन्वेऽयच्च पुष्टम् ।
मा हासहि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोम राजन् ॥ ७ ॥
उरुथ्यचा नो महिषः शर्म यच्छत्स्विन्हेवं पुरुहूतः पुरुष्टु ।
स नः प्रजायै हर्यश्च मुडेन्दु सा नो रीरियो मा परा दाः ॥ ८ ॥
धाता विधाता भुवनस्य यस्पतिर्देवः संविताभिमातिषाहः ।
आदित्या रुद्रा अश्विनोभा देवाः पान्तु यजमानं निर्वृष्यात् ॥ ९ ॥
ये नः सपत्ना अय ते भवन्तिन्द्रामिभ्यामव बाधामह एनान् ।
आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशे न उयं चेत्तारमधिराजमकत ॥ १० ॥
अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिह्वन्जिदंश्चजिह्वः ।
इमं नो यज्ञं विह्वे शृणोत्वस्माकमभूह्यश्च मेदी ॥ ११ ॥

यो गिरिष्वजायया वीरुधां चलवत्तमः ।

॥ ४ ॥

कुपेहिं तक्मनाशन तक्मानं नाशयन्नितः ॥ १ ॥
सुपर्णमुर्वने गिरे जातं हिमवतस्परि ।
धनैरभि श्रुत्वा येन्ति विदुहिं तक्मनाशनम् ॥ २ ॥
अश्वन्धो देवसदनस्मृतीयस्यामितो दिवि ।
तन्नामृतस्य चर्षणं देवाः कुष्टमवन्वत ॥ ३ ॥
हिरण्यमी नीरचरद्विरण्यवन्धना दिवि ।

तचामृतस्य पुण्यं देवाः कुहमवन्वत ॥ ४ ॥
 हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरिचाणि हिरण्यया ।
 नावो हिरण्ययीरासन्वाभिः कुष्ठं निरावहन् ॥ ५ ॥
 इमं मे कुष्ठं पूरुषं तमा वहतं तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥ ६ ॥
 देवेभ्यो अग्निं जातो ऽसि सोमस्यासि सखा हितः ।
 स प्राणाय ध्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥ ७ ॥
 उदङ् जातो हिमवतः स प्राच्या नीयसे जन्मम् ।
 तच्च कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि भेजिरे ॥ ८ ॥
 उत्तमो नाम कुष्टास्युत्तमो नाम ते पिता ।
 यक्ष्म च सर्वं नाशय तस्मान् चारुसं कृधि ॥ ९ ॥
 शीषामयमुपहृत्यामक्षोत्तचोर्ऽर्पः ।
 कुष्ठस्तासर्वं निष्कृष्ट्वैव समह वृष्यम ॥ १० ॥

॥ ५ ॥

रात्री माता नभः पितायमा ते पितामहः ।
 सिलाची नाम वा अस्ति सा देवानामसि स्वसा ॥ १ ॥
 यस्त्वा पिबति जीवति चार्यसे पूरुषं त्वम् ।
 भर्त्री हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्चेनी ॥ २ ॥
 वृष्टावृष्टमा रोहसि वृषण्यनीव कन्यला ।
 जयन्ती प्रत्यातिष्ठन्ती स्पर्शणी नाम वा अस्ति ॥ ३ ॥
 यद्गण्डेन यदिष्ट्वा यद्गर्हर्हमा कृतम् ।
 तस्य त्वमेसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि पूरुषम् ॥ ४ ॥
 भद्रात्मदानिस्तिष्ठस्यन्त्यान्तर्दिशद्वात् ।
 भद्राव्ययोधात्पर्णात्ता न एह्यन्त्यति ॥ ५ ॥
 हिरण्यवर्णं सुभगे सूर्यवर्णं वसुधमे ।
 रुतं गन्धासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम वा अस्ति ॥ ६ ॥
 हिरण्यवर्णं सुभगे शुषे लोमशवर्णम् ।

अपामंसि स्वसां लाक्षे वातो हात्मा बभूव ते ॥ ७ ॥

सिलाची नाम कानीनो ऽजं वधु पिता तव ।

अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य हाक्षास्युक्षिता ॥ ८ ॥

अश्वस्यास्रः संपतिता सा वृक्षा अभि सिंघदे ।

सरा पतचिणी भूत्वा सा न एहं रुन्धति ॥ ९ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः । ॥ ६ ॥

स बुध्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसतश्च वि बः ॥ १ ॥

अनाग्रा ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्री ।

वीराक्षो अत्र मा दभन्तहं एतत्पुणे दधे ॥ २ ॥

सहस्रधार एव ते समस्वरन्द्बो नाके मधुजिह्वा असुधतः ।

तस्य स्पशो न नि मिषन्ति भूण्यः पदपदे पाणिनः सन्ति सेतवे ॥ ३ ॥

पपू पु प्र पन्वा वाजमातये परि वृत्राणि सक्षणिः ।

द्विषस्तदध्यर्णवेनेयसे सनिस्सतो नामासि

चयोद्गो मास इन्द्रस्य गृहः ॥ ४ ॥

चे३तेनारात्सीरसौ स्वाहा ।

तिग्मायुधो तिग्महेतो सुगेवो सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ५ ॥

अर्चतेनारात्सीरसौ स्वाहा । तिग्मा० ॥ ६ ॥

अर्पतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।

तिग्मायुधो तिग्महेतो सुगेवो सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ७ ॥

मुमुक्तमस्मान्दुग्ितादवद्याज्जुषेयां यज्ञममृतमस्मासुं धत्तम् ॥ ८ ॥

चक्षुषो हेते मनसा हेते ब्रह्मणा हेते तपसश्च हेते ।

मेन्या मेनिस्समेनयस्ते मन्तु ये३स्मानभ्यषायन्ति ॥ ९ ॥

यो३स्माश्चक्षुषा मनसा चित्याकृष्या च यो अघायुरभिदासात् ।

तं तानये मेन्यामेनीकृषु स्वाहा ॥ १० ॥

इन्द्रस्य गृहो ऽसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विंशमि सर्वगुः सर्व-
पूरुषः सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मे ऽस्ति तेन ॥ ११ ॥

इन्द्रस्य शर्मासि । तं त्वा ० ॥ १२ ॥

इन्द्रस्य वरुणमसि । तं त्वा ० ॥ १३ ॥

इन्द्रस्य वरुणमसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विंशमि सर्वगुः सर्व-
पूरुषः सर्वात्मा सर्वतनूः सह यन्मे ऽस्ति तेन ॥ १४ ॥

॥ ७ ॥ आ नो भर मा परि ष्ठा अराते मा नो रक्षीर्दक्षिणां नीयमानाम् ।

नमो वीत्ताया असंमृद्धये नमो अस्त्वरतये ॥ १ ॥

यमराते पुरोधस्ते पुरुषं परिप्राणिम् ।

नमस्ते तस्यै कृणो मा वनिं व्यंषयीर्मम ॥ २ ॥

प्र णो वनिर्देवकृता दिवा नक्तं च कल्पताम् ।

अरातिमनुमेमो वयं नमो अस्त्वरतये ॥ ३ ॥

सरस्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे ।

वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिषं देवानां देवहूतिषु ॥ ४ ॥

यं याचाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा ।

अद्वा तमद्य विन्दतु दत्ता सोमेन बभ्रुणा ॥ ५ ॥

मा वनिं मा वाचं नो वीत्सीरुभाविन्द्रायी आ भरतां नो वसूनि

सर्वे नो अद्य दित्तन्तो ऽरातिं प्रति हर्यत ॥ ६ ॥

पुरो ऽपेक्षसमृद्धे वि ते हेतिं नयामसि ।

वेदे त्वाहं निमीवन्तो नितुदन्तीमराते ॥ ७ ॥

उत नया वोभुवती स्वप्रया संचसे जनम् ।

अराते चित्तं वीक्षेन्याकृतिं पुरुषस्य च ॥ ८ ॥

या महती महोन्माना विष्वा आशां ध्यानशे ।

तस्यै हिरण्यकेश्यै निर्वृत्या अकरं नमः ॥ ९ ॥

हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिप्रुर्मही ।

तस्यै हिरण्यद्रापये ऽरात्पा अकरं नमः ॥ १० ॥

॥ दशमः प्रपाठकः ॥

वैकङ्कतेनेध्मेन देवेभ्य आज्यं वह ।

॥ ८ ॥

अये तां इह मादय सर्व आ यन्तु मे हवम् ॥ १ ॥

इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तक्ष्णु ।

इम ऐन्द्रा अतिसरा आकूतिं सं नमन्तु मे ।

तेभिः गकेम वीर्यं जातवेदस्तनूबग्नि ॥ २ ॥

यदसावमुतां देवा अदेवः संश्विकीर्यति ।

मा तस्याग्निर्हव्यं वाक्षीइवं देवा अस्य मोषं गुर्ममैव हवमेतन ॥ ३ ॥

अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत ।

अविं वृकं इव मघीत स वो जीवन्मा मोचि प्राणमस्यापि नक्षत ॥ ४ ॥

यममीं पुरोदधिरे ब्रह्माणमपभूतये ।

इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ५ ॥

यदिं प्रेमुर्देवपरा ब्रह्म वर्माणि चक्रि ।

तनुपानं परिप्राणं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं तदंशं कृधि ॥ ६ ॥

यानसावतिसरांश्चकार कृण्वच्च यान ।

त्वं तानिन्द्र वृत्रहन्मतीचः पुनरा कृधि यथामुं तृणहां जनम् ॥ ७ ॥

यथेन्द्र उडाचनं लब्ध्वा चक्रे अधस्पदम् ।

कृण्वेऽहमधरांस्तपामूं हंश्चतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥

अर्चनानिन्द्र वृत्रहन्नुयो मर्मेणि विध्य ।

अर्चवनांभि तिष्ठेन्द्र मेद्यर्हं तव ।

अनु तन्द्रारंभामहे स्यामं सुमतां तव ॥ ९ ॥

॥ ९ ॥

दिवे स्वाहा ॥ १ ॥

पृथिव्यै स्वाहा ॥ २ ॥

अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ३ ॥

अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ४ ॥

दिवे स्वाहा ॥ ५ ॥

पृथिव्यै स्वाहा ॥ ६ ॥

सूर्यो मे चक्षुर्वीरः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् । अस्तुतो
नामाहमयमस्मि स आत्मानं नि दधे द्यावापृथिवीभ्यां गोपीधाय ॥ ७ ॥
उदायुरुच्चलमुक्तमुक्त्यामुन्मनीषामुर्दिन्द्रियम् । आयुष्कृदायुष्पत्नी
स्वधावन्तौ गोपा मे स्तं गोपायत मा । आत्मसदौ मे स्तं मा मा
हिसिएम् ॥ ८ ॥

॥ १० ॥ अग्मवर्म मे ऽसि यो मा प्राच्या दिशो ऽध्यायुरभिदासात् ।
एतत्त ऋक्षात् ॥ १ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मा दक्षिणाया दिशो० । ० ॥ २ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मा प्रतीच्या दिशो० । ० ॥ ३ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मोदीच्या दिशो० । ० ॥ ४ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मा ध्रुवाया दिशो० । ० ॥ ५ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मोर्ध्वाया दिशो० । ० ॥ ६ ॥

अग्मवर्म मे ऽसि यो मा दिशमन्तर्दिशेभ्यो ऽध्यायुरभिदासात् ।
एतत्त ऋक्षात् ॥ ७ ॥

बृहता मन उषं ह्ये मातरिर्धना प्राणायानी । सूर्याचक्षुरन्तरिक्षा-
द्योर्ध्वं पृथिव्याः शरीरम् । सरस्वत्या वाचमुषं ह्यामहे मनोयु-
जा ॥ ८ ॥

॥ द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ कथं महे अमुं रायाधवीरिह कथं धिषे हरये त्वेपनृमणः ।
पृथ्निं वरुण दक्षिणां ददावानुनमेषत्वं मनसाचिकित्सीः ॥ १ ॥

न कामेन पुनर्मघो भवामि संचक्षे कं पृथ्निमेतामुपाजे ।
 केन नु त्वमथर्वन्काव्येन केन जातेनासि जातवेदाः ॥ २ ॥
 सत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनासि जातवेदाः ।
 न मे दासो नार्यो महित्वा व्रतं मीमाय यदहं धरिष्ये ॥ ३ ॥
 न त्वदन्यः कवितरो न मेधया धीरतरो वरुण स्वधावन ।
 त्वं ता विश्वा भुवंनानि वेत्थ स चिबु त्वज्जनो मायी बिभाय ॥ ४ ॥
 त्वं ह्यपङ्क्तं वरुण स्वधावन्विश्वा वेत्थ जनिमा सुप्रणीते ।
 किं रजस एना परो अन्यदस्येना किं परेणावर्ममुर ॥ ५ ॥
 एकं रजस एना परो अन्यदस्येना पर एकेन दुर्गणं चिदवाक् ।
 तत्ते विद्वान्वरुणः प्र ब्रवीम्यधोवचंसः प्रणयो भवन्तु
 नीचिदोसा उप संपन्तु भूमिम् ॥ ६ ॥
 त्वं ह्यपङ्क्तं वरुण ब्रवीषि पुनर्मघेष्ववद्यानि भूरि ।
 मो घु पणीरभ्येऽतावतो भून्मा ता वोचन्नराधसं जनासः ॥ ७ ॥
 मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते पृथ्निं जरितदेदामि ।
 स्तोत्रं मे विश्वमा याहि शवीभिरन्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ॥ ८ ॥
 आ ते स्तोत्राण्युद्यंतानि यन्वन्तर्विश्वासु मानुषीषु दिक्षु ।
 देहि नु मे यन्मे अदत्तो असि युज्यो मे सप्तपदः सखासि ॥ ९ ॥
 समा नौ बन्धुवरुण समा जा वेदाहं तद्यज्ञावेषा समा जा ।
 ददामि तद्यज्ञे अदत्तो असि युज्यस्ते सप्तपदः सखासि ॥ १० ॥
 देवो देवाय गृणते वयोधा विप्रो विप्राय सुवते सुमेधाः ।
 अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नयवाणं पितरं देवबन्धुम् ।
 तस्मा उ राधः कृणुहि सुप्रशस्तं सखा नो असि परमं च बन्धुः ॥ ११ ॥

समिद्धो अद्य मनुष्यो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः । ॥ १२ ॥
 आ च वह मित्रमहश्चिकित्वा न्वं दूतः कविरसि प्रचेताः ॥ १ ॥
 तनूनपात्यथ ऋतस्य यानान्मध्या समञ्जनस्वदया सुजिह्व ।

मन्मनि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुत्यध्वरं नः ॥ २ ॥
 आजुह्वान ईड्यो वन्द्यश्वा यात्यग्रे वसुभिः सजोषाः ।
 त्वं देवानामसि यद्गृ होता स एनान्यस्तीषितो यजीयान् ॥ ३ ॥
 प्राचीनं बहिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोऽस्या वृज्यते अये अह्नाम् ।
 यं प्रथते वितरं वरीयो देवेभ्यो अर्दितमे स्योनम् ॥ ४ ॥
 यच्चस्वतीरुविद्या वि अयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुभमानाः ।
 देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिच्छा देवेभ्यो भवत सुप्रायणाः ॥ ५ ॥
 आ सुष्वयन्ती यजते उपाके उपासानक्ता मदतां नि योनी ।
 दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्ते अधि श्रियं शुक्रपिशुं दर्शने ॥ ६ ॥
 देव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाणा यज्ञं मनुषो यजयेत् ।
 प्रचोदयन्ता विदयेषु कारु प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥ ७ ॥
 आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्यदिह चेतयन्ती ।
 तिस्रो देवीर्बहिरुदं स्योनं सरस्वती स्वर्पसः सदन्ताम् ॥ ८ ॥
 य इमे द्यावापृथिवी जनिषी रुषैरपिशुद्रुक्नानि विश्वा ।
 तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवं नष्टारमिह यस्मि विद्वान् ॥ ९ ॥
 उपावं सृज त्वन्या समञ्जन्देवानां पाषं ऋतुया हवीषि ।
 वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना घृतेन ॥ १० ॥
 सद्यो जातो र्यमिमीत यज्ञमपिद्वानामभवत्पुरोगाः ।
 अस्य होतुः प्रशिष्यतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ ददिहि मह्यं वरुणो दिवः कविर्वचोभिर्यनि रिणामि ते विषम् ।
 सातमखातमुत सक्तमयभमिरेव धन्वचि जंजास ते विषम् ॥ १ ॥
 यत्ते अपोदकं विषं तत्त एतास्वयभम् ।
 गृह्णामि ते मध्यममुत्तमं रसमुतावर्म भियसा नेशदादु ते ॥ २ ॥
 वृषा मे रयो नभसा न तन्यतुरुयेण ते वचसा वाध आदु ते ।
 अहं तमस्य नृभिरपभं रसं तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥ ३ ॥

चक्षुषा ते चक्षुर्हन्मि विषेणं हन्मि ते विषम् ।

अहे म्रियस्व मा जीवीः प्रत्यगभ्येतु त्वा विषम् ॥ ४ ॥

कैरात पृश्न उपतृण्य बभ्र आ मे शृणुतासिता अलीकाः ।

मा मे सख्युः स्तामानमपिं हाताश्चावयन्तो नि विषे रमध्वम् ॥ ५ ॥

असितस्य तैमातस्य बभोरपोदकस्य च ।

सात्रासाहस्याहं मन्योरव ज्यामिं ब धन्वनो वि मुञ्चामि रथो इव ॥ ६ ॥

आलिङ्गी च विलिङ्गी च पिता च माता च ।

विद्य बः सर्वतो बन्धरसाः किं करिष्यथ ॥ ७ ॥

उत्सूलाया दुहिता जाता दास्यसिङ्गया ।

प्रतङ्गे दद्रुषीणां सर्वासामरसं विषम् ॥ ८ ॥

कर्णा श्वाविन्नदं ब्रवीद्भिरेव चरन्तिका ।

याः काशेमाः संनिचिमास्तासामरसतमं विषम् ॥ ९ ॥

ताबुवं न ताबुवं न घेह्वमसि ताबुवंम् । ताबुवेनारसं विषम् ॥ १० ॥

तस्तुवं न तस्तुवं न घेह्वमसि तस्तुवंम् । तस्तुवेनारसं विषम् ॥ ११ ॥

सुपर्णस्त्राचं विन्दत्सूकरस्त्रासनव्रता ।

॥ १४ ॥

दिप्तौषधे त्वं दिप्तन्तमव कृत्याकृतं जहि ॥ १ ॥

अव जहि यातुधानानव कृत्याकृतं जहि ।

अथो यो अस्मान्दिप्सति तमु त्वं जंक्षौषधे ॥ २ ॥

ऋश्यस्येव परीशासं परिकृत्य परि त्वचः ।

कृत्यां कृत्याकृतं देवा निष्कमिव प्रति मुञ्चत ॥ ३ ॥

पुनः कृत्यां कृत्याकृतं हस्तगृह्य परा शय ।

समक्षमस्मा आ धेहि यथा कृत्याकृतं हनत ॥ ४ ॥

कृत्याः संन्तु कृत्याकृतं शपथः शपथीयते ।

सुखो रथ इव वर्तता कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ ५ ॥

यदि स्त्री यदि वा पुमान्कृत्यां चकार पाप्मने ।

तामु तस्मै नयामस्यश्वमिवाश्वभिधान्या ॥ ६ ॥
 यदि वासि देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता ।
 तं त्वा पुनरुपयामसीन्द्रेण समुजा वयम् ॥ ७ ॥
 अये पृतनापाद् पृतनाः सहस्र ।
 पुनः कृत्यां कृत्याकृतं प्रतिहरणेन हरामसि ॥ ८ ॥
 कृत्याधनि विध्य तं यश्चकार तमिज्जहि ।
 न त्वामचक्रुषे वयं वधाय सं गिंशीमहि ॥ ९ ॥
 पुत्र इव पितरं गच्छ स्वज इवाभिषिक्तो दश ।
 वयमिवावक्रामी गच्छ कृत्यं कृत्याकृतं पुनः ॥ १० ॥
 उदेणीव वारण्यभिस्त्वन्दं मृगीव । कृत्या कृतारमृच्छतु ॥ ११ ॥
 इष्वा अजीयः पततु द्यावापृथिवी तं प्रति ।
 सा तं मृगमिव गृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ १२ ॥
 अमिरिवितु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् ।
 सुखो रथ इव वर्तता कृत्या कृत्याकृतं पुनः ॥ १३ ॥

॥ १५ ॥

एका च मे दश च मे ऽपवक्तारं ओषधे ।
 अतजात अतावरि मधु मे मधुला करः ॥ १ ॥
 द्वे च मे त्रिंशतिश्च मे ० । ० ॥ २ ॥
 तिस्रश्च मे त्रिंशच्च मे ० । ० ॥ ३ ॥
 चतसश्च मे चत्वारिंशच्च मे ० । ० ॥ ४ ॥
 पञ्च च मे पञ्चाशच्च मे ० । ० ॥ ५ ॥
 षट् च मे षष्टिश्च मे ० । ० ॥ ६ ॥
 सप्त च मे सप्ततिश्च मे ० । ० ॥ ७ ॥
 अष्ट च मे ऽशीतिश्च मे ० । ० ॥ ८ ॥
 नव च मे नवतिश्च मे ० । ० ॥ ९ ॥
 दश च मे शतं च मे ० । ० ॥ १० ॥

शतं च मे सहस्रं चापवृत्तारं श्रोपथे ।

चतुर्जातं चतुर्वारि मधु मे मधुला करः ॥ ११ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ एकादशः षष्ठाठकः ॥

यद्येकवृषो ऽसिं सृजारसो ऽसि ॥ १ ॥

॥ १६ ॥

यदि द्विवृषो ऽसिं ॥ २ ॥

यदि त्रिवृषो ऽसिं ॥ ३ ॥

यदि चतुर्वृषो ऽसिं ॥ ४ ॥

यदि पञ्चवृषो ऽसिं ॥ ५ ॥

यदि षड्वृषो ऽसिं ॥ ६ ॥

यदि सप्तवृषो ऽसिं ॥ ७ ॥

यद्यष्टवृषो ऽसिं ॥ ८ ॥

यदि नववृषो ऽसिं ॥ ९ ॥

यदि दशवृषो ऽसिं सृजारसो ऽसि ॥ १० ॥

यद्येकादशो ऽसिं सो ऽमोदको ऽसि ॥ ११ ॥

ते ऽवदप्रथमा ब्रह्मकिल्बिषे ऽकूपारः सलिलो मातरिषा ।

॥ १७ ॥

वीरुहंरास्तप उग्रं ममोभूरापो देवीः प्रथमजा चतस्र्य ॥ १ ॥

सोमो राजा प्रथमो ब्रह्मजायां पुनः प्रार्यद्वदहणीयमानः ।

अर्चतिता वरुणो मित्र आसीदग्निर्होता हस्तगृह्या निनाय ॥ २ ॥

हस्तेनेव ग्राह्यं आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेदवाचत ।

न दूताय प्रहेयां तस्थ एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥

यामाहुस्तारंकिषा बिंक्वैशीतिं दुह्नुनां याममवपद्यमानाम् ।

सा ब्रह्मजाया वि दुनोति राष्ट्रं यत्र प्रापादि शश उंत्कुषीमान् ॥ ४ ॥

ब्रह्मचारी चरति वेर्विषडिषः स देवानां भवत्येकमङ्गम् ।

तेन जायामन्वविन्दुहस्पतिः सोमेन नीतां जुह्वन् देवाः ॥ ५ ॥
देवा वा एतस्यामवदन्त पूर्वे सप्तऋषयस्तपसा ये निषेदुः ।

भीमा जाया ब्राह्मणस्यापनीता दुधां दधाति परमे व्योमन् ॥ ६ ॥

ये गर्भा अवपद्यन्ते जगद्यज्ञापलुष्यते ।

वीरा ये नृसन्ते मिथो ब्रह्मजाया हि नस्ति तान् ॥ ७ ॥

उत यत्पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः ।

ब्रह्मा चेदस्तमयहीत्स एव पतिरेकधा ॥ ८ ॥

ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योऽ न वैश्यः ।

तत्सूर्यः प्रब्रुवन्निति पञ्चभ्यो मानवेभ्यः ॥ ९ ॥

पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या अददुः ।

राजानः सत्यं गृह्णाना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥ १० ॥

पुनर्दाय ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकित्वियम् ।

ऊर्जं पृथिव्या भक्कोरुगायमुपासते ॥ ११ ॥

नास्य जाया गतवाही कल्याणी तत्पमा शये ।

यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचिन्त्या ॥ १२ ॥

न विकर्णः पूषुशिरास्तस्मिन्वेरमनि जायते । यस्मिन्ना० ॥ १३ ॥

नास्य क्षुत्ता निष्कसीवः सूनानामेत्ययतः । यस्मिन्ना० ॥ १४ ॥

नास्य श्वेतः कृष्णकण्ठी धुरि युक्तो महीयते । यस्मिन्ना० ॥ १५ ॥

नास्य क्षत्रे पुष्करिणी नाराडीक जायते विसम् । यस्मिन्ना० ॥ १६ ॥

नास्यै पूषिं वि दुहन्ति ये ऽस्या दोहमूपासते ।

यस्मिन्नाष्ट्रे निरुध्यते ब्रह्मजायाचिन्त्या ॥ १७ ॥

नास्य धेनुः कल्याणी नानद्वात्सहते धुरम् ।

विज्ञानिर्यत्र ब्राह्मणो रात्रिं वसन्ति पापया ॥ १८ ॥

नीतां तै देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अश्वे ।

मा ब्राह्मणस्य राजन्य गां जिघत्सो अनाद्याम् ॥ १ ॥

अक्षदुग्धो राजन्यः पाप आत्मपराजितः ।

स ब्राह्मणस्य गामद्यादद्य जीवानि मा श्वः ॥ २ ॥

आविष्टिताथविषा मृदाकूरिव चर्मणा ।

सा ब्राह्मणस्य राजन्य तृष्टिषा गौरनाद्या ॥ ३ ॥

निर्वै क्ष्वं नयति हन्ति वर्चो ऽपिरिवारब्धो वि दुनोति सर्वम् ।

यो ब्राह्मणं मन्यते अन्नमेव स विषस्य पिबति तैमातस्य ॥ ४ ॥

य एनं हन्ति मृदुं मन्यमानो देवपीयुर्धनकामो न चिन्तात् ।

स तस्येन्द्रो हृदये ऽपिमिन्ध उभे एनं द्विष्टो नर्भसी चरन्तम् ॥ ५ ॥

न ब्राह्मणो हिंसितुष्योऽपिः प्रियतनोरिव ।

सोमो ह्यस्य दायाद इन्द्रो अस्याभिषस्त्रिषाः ॥ ६ ॥

एतापाठां नि गिरति तां न शक्नोति निःस्त्रिदम् ।

अन्नं यो ब्राह्मणं मत्सः स्वाङ्गधीति मन्यते ॥ ७ ॥

जिह्वा ज्या भवति कुत्सलं वाङ्माहीका दन्तास्तपसाभिर्दिग्धाः ।

तेभिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयूद्वलैर्धनुर्भिर्देवजूतैः ॥ ८ ॥

तीक्ष्णैर्षवो ब्राह्मणा हन्तिमन्यो यामस्यन्ति शर्यांश्च न सा मृषा ।

अनुहाय तपसा मन्युना चोत दूरादव भिन्दत्येनम् ॥ ९ ॥

ये सहस्रमराजन्नासन्दशशता उत ।

ते ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा वैतह्व्याः पराभवन् ॥ १० ॥

गौरैव तान्हन्यमाना वैतह्व्यो अवातिरत् ।

ये कैसरप्राबन्धायाश्चरमाजामप्येचिरन् ॥ ११ ॥

एकशतं ता जनता या भूमिर्व्यूधूनुत ।

प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभवं पराभवन् ॥ १२ ॥

देवपीयुश्चरति मर्त्येषु गरगीर्णो भवत्यस्थिभूयान् ।

यो ब्राह्मणं देववन्धुं हिनस्ति न स पितृयाणमप्येति लोकम् ॥ १३ ॥

अपिर्वै नः पदबायः सोमो दायाद उच्यते ।

हन्ताभिषस्त्रिद्विषा तद्विषो विदुः ॥ १४ ॥

इषुरिव दिग्धा नृपते पृदाकूरिव गोपते ।

सा ब्राह्मणस्येयुर्धोरा तया विध्यति पीयतः ॥ १५ ॥

॥ १९ ॥

अतिमात्रमवर्धन् नोर्दिव दिवमस्पृशन् ।

भृगुं हिसित्वा सृञ्जया वैतहव्याः पराभवन् ॥ १ ॥

ये बृहत्सामानमाङ्गिरसमार्षयन्ब्राह्मणं जनाः ।

पेतस्तेषामुभयादन्नर्विस्तोकान्यावयत् ॥ २ ॥

ये ब्राह्मणं प्रत्यष्टीवन्ये वास्मिं ह्युक्रमीपिरे ।

अस्त्रस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान्वादन्त आसते ॥ ३ ॥

ब्रह्मगवी पय्यमाना यावत्साभि विजङ्गहे ।

तेजो राष्ट्रस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषा ॥ ४ ॥

क्रूरमस्या आशसनं तृष्टं पिंशितमस्यते ।

ष्टीरं यदस्याः पीयते तद्वि पितृषु कित्विपम् ॥ ५ ॥

उयो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति ।

परा तत्सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो यच्च जीयते ॥ ६ ॥

अष्टार्षदी चतुरष्टी चतुःश्रोत्रा चतुर्हनुः ।

द्यास्या द्वित्रिहा भूत्वा सा राष्ट्रमव धूनुते ब्रह्मज्यस्य ॥ ७ ॥

तद्वि राष्ट्रमा संवति नावं भिन्नामिबोदकम् ।

ब्रह्माणं यच्च हिसन्ति तद्राष्ट्रं हन्ति दुष्टुना ॥ ८ ॥

तं वृथा अर्पं सेधन्ति द्यायां नो मोषं गा इति ।

यो ब्राह्मणस्य सदनमभि नारद मन्यते ॥ ९ ॥

विपमेतदेवकृतं राजा वरुणो ऽब्रवीत् ।

न ब्राह्मणस्य गां जग्ध्वा राष्ट्रे जागार कश्चन ॥ १० ॥

नैव ता नवतयो या भूमिर्पृथुत ।

प्रजां हिसित्वा ब्राह्मणीमसंभयं पराभवन् ॥ ११ ॥

यां मृतायानुयुभन्ति कूटं पदयोपनीम् ।

तद्वै ब्रह्मज्य ते देवा उप्स्तरंणमब्रुवन् ॥ १२ ॥

अश्रूणि कृपमाणस्य यानि जीतस्य वावृतुः ।

तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥ १३ ॥

येन मृतं स्रपयन्ति श्मश्रूणि येनोन्दते ।

तं वै ब्रह्मज्य ते देवा अपां भागमधारयन् ॥ १४ ॥

न वर्षे मैवावहणं ब्रह्मज्यमभि वर्षेति ।

नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥ १५ ॥

उच्चैर्घोषो दुन्दुभिः सत्त्वनायन्वानस्यत्यः संभृत उस्त्रियाभिः ।

॥ २० ॥

वाचं ह्युवाचो दुमयन्त्सपानान्तिह इव जेष्यन्नभि तंस्तनीहि ॥ १ ॥

सिंह इवास्तानीद्वयो विबडो ऽभिकन्दचूपभो वाशितामिव ।

वृषा त्वं वध्र्यस्ते सपाना ऐन्द्रस्ते गुप्सो अभिमातिषाहः ॥ २ ॥

वृषेव यूषे सहसा विदानो गप्यन्नभि रुव सन्धनाजित् ।

शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा यामात्रच्युता यन्तु शचवः ॥ ३ ॥

संजयन्मृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्णा गृह्णानो बहुधा वि चक्ष्व ।

देवीं वाचं दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शन्नूणामुप भरस्व वेदः ॥ ४ ॥

दुन्दुभेवाचं प्रयतां वदन्तीमाश्रुत्वती नाधिता घोषबुद्धा ।

नारी पुत्रं धावतु हस्तगृह्णामित्री भीता संमरे वधानान् ॥ ५ ॥

पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे वद रोचमानः ।

अमित्रसेनामभिजञ्जानो द्युमर्दद दुन्दुभे सूनृतावत ॥ ६ ॥

अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक्ते धनयो यन्तु शीर्षम् ।

अभि क्रन्द स्तनयोत्पिषानः धोक्कृन्मित्रतूर्याय स्वधी ॥ ७ ॥

धीभिः कृतः प्र वदन्ति वाचमुर्धपय सत्त्वनामायुधानि ।

इन्द्रमेदी सत्वनो नि ह्वयस्व मित्रैरमित्राँ अश्वं जह्नीहि ॥ ८ ॥

संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुषेणः प्रवेदकृद्बहुधा यामघोषी ।

श्रेयो वचानो वयुनानि विद्वान्कीर्ति बहुभ्यो वि हर द्विपजे ॥ ९ ॥

श्रेयःकेतो वसुजित्तहीयान्संयामजित्संशितो ब्रह्मणासि ।
 अंगूनिव यावाधिषवणे अदिर्गेष्वन्दुभे ऽधि नृत्य वेदः ॥ १० ॥
 शत्रूषाणीपाडभिमातिषाहो गवेषणः सहमान उद्वित ।
 वाग्वीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेषमुददेह ॥ ११ ॥
 अच्युतच्युत्तमदो गमिष्ठो मृधो जेता पुरतायोध्यः ।
 इन्द्रेण गुप्तो विदथा निचिक्षुद्योतनो क्षिपतां याहि शीर्षम् ॥ १२ ॥

॥ २१ ॥

विहृदयं चैमनस्यं वदामिषेषु दुन्दुभे ।
 विद्वेषं कश्मरं भयममिषेषु नि दध्मस्यवैनान्दुन्दुभे जहि ॥ १ ॥
 उद्वेषमाना मनसा चक्षुषा हृदयेन च ।
 धावन्तु विभ्यतो ऽमिचाः प्रचासेनाज्ये हृते ॥ २ ॥
 वानस्पत्यः संभृत उक्षियाभिर्विष्वगोश्चः ।
 प्रचासममिषेभ्यो वदार्ज्येनाभिधारितः ॥ ३ ॥
 यथा भृगाः संविजन्त आरण्याः पुरुषादधि ।
 एवा त्वं दुन्दुभे ऽमिचानभि क्रन्द प्र चासयाथो चिन्तानि मोहय ॥ ४ ॥
 यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु विभ्यतीः एवा ॥ ५ ॥
 यथा ग्रयेनात्यतविणः संविजन्ते अहंदिवि मिहस्य स्तनयोरेषा ।
 एवा त्वं दुन्दुभे ऽमिचानभि क्रन्द प्र चासयाथो चिन्तानि मोहय ॥ ६ ॥
 परामिचान्दुन्दुभिना हरिणस्याजिर्नेन च ।
 सर्वे देवा अतिवसन्ये संपामस्येजते ॥ ७ ॥
 येरिन्द्रः प्रकीडते पद्मोषेण्डायया सह ।
 तैरमिचास्त्वमनु नो ऽमी ये यन्यनीकणः ॥ ८ ॥
 ज्याघोषा दुन्दुभयो ऽभि क्रोगन्तु या दिगं ।
 सेनाः पराजिता यतीरमिचाणामनीकणः ॥ ९ ॥
 आदित्य चक्षुरा दंस्य मरीचयो ऽनं धावत ।
 पासङ्गिनीरा संजन्तु विगति वाह्वीर्य ॥ १० ॥

सूयमुया भरुतः पृथिमातर इन्द्रेण मुजा प्र मृणीत शबून ।
सोमो राजा बरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥ ११ ॥
एता देवसेनाः सूर्यकेतवः सचेतसः । अमिर्वाजो जयन्तु स्वाहा ॥ १२ ॥

। चतुर्थो ऽगुणाकः ।

अपिस्तुक्रानमर्पबाधतामितः सोमो यावा बरुणः पूतदक्षाः । ॥ २२ ॥
वेदिर्वहिः समिधः शोशुंचाना अप द्वेपांस्यमुया भवन्तु ॥ १ ॥
अयं यो विश्वान्हरितान्कृणोषुष्टोचर्मचमिरिवाभिदुन्वन् ।
अथा हि तक्रन्नरसो हि भूया अथा न्यङ्घराङ्गा परेहि ॥ २ ॥
यः परुषः पारुपेयो ऽवध्वंस ईवारुणः ।
तक्राने विश्वधावीर्याधराञ्च परा सुव ॥ ३ ॥
अधराञ्च प्र हिणोमि नमः कृत्वा तक्राने ।
शक्रभरस्य मुष्टिहा पुनरितु महावृषान् ॥ ४ ॥
ओको अस्य भूजवन्त ओको अस्य महावृषाः ।
यार्वज्जातस्तक्रांस्तार्वानसि बर्हिंकेषु न्योचरः ॥ ५ ॥
तक्रान्ध्यालु वि गतु व्यङ्ग भूरि यावम ।
दासीं निष्टक्रमीमिह तां वज्रेण समर्पय ॥ ६ ॥
तक्रान्भूजवतो गङ्ग बर्हिंकान्वा परस्तराम् ।
शूद्रामिह प्रफर्ष्य तां तक्रान्धीव धूनुहि ॥ ७ ॥
महावृषान्भूजवतो बन्ध्वहि परेत्य ।
प्रेतानि तक्राने ब्रूमो अन्यक्षेत्राणि वा इमा ॥ ८ ॥
अन्यक्षेत्रे न रमसे वशी सन्मृडयासि नः ।
अभूदु प्रार्थस्तक्रा स गमिष्यति बर्हिंकान् ॥ ९ ॥
यत्नं शीतो ऽथो ह्यः सह कास्तावेपयः ।
भीमास्तं तक्रान्हेतयस्ताभिः स परि वृद्धि नः ॥ १० ॥
मा सैतान्तस्त्रीन्कुरुषा बलासं कासमुद्युगम् ।

मा स्मातो ऽवङ्गिः पुनस्तस्या तक्षन्नुप ब्रुवे ॥ ११ ॥
 तक्षन्भावा बलासेन स्वसा कासिकया सह ।
 पासा भानृत्येण सह गद्यामुमरणं जनम् ॥ १२ ॥
 तृतीयकं वितृतीयं सन्ददिमुत शारदम् ।
 तक्षानं गीतं ह्रं येषं नाशय वार्षिकम् ॥ १३ ॥
 गन्धारिभ्यो मूर्जवद्भ्यो ऽङ्गैर्भ्यो मगधेभ्यः ।
 प्रेषं जनमिव शेवधिं तक्षानं परि ददसि ॥ १४ ॥

॥ २३ ॥

ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओता म इन्द्रश्चापिश्च किमिं जम्भयतामिति ॥ १ ॥
 अस्येन्द्र कुमारस्य किमीन्धनपते जहि ।
 हुता विश्वा अरातय उयेण बर्चसा मम ॥ २ ॥
 यो अह्यो परिसर्पति यो नासे परिसर्पति ।
 दाता यो मध्यं गच्छति तं किमिं जम्भयामसि ॥ ३ ॥
 संहृषी द्वी विहृषी द्वी कृष्णी द्वी रोहिती द्वी ।
 बभ्रुश्च बभ्रुकर्णश्च गृध्रः कोकश्च ते हुताः ॥ ४ ॥
 ये किमयः गितिकटा ये कृष्णाः गितिबाहवः ।
 ये के च विश्वरूपास्तान्किमीं जम्भयामसि ॥ ५ ॥
 उत्तुरस्तात्सूर्य एति विश्वहृष्टो अदृष्टहा ।
 दृष्टाश्च प्रचदृष्टाश्च सर्वाश्च प्रभृणन्किमीन् ॥ ६ ॥
 येषांपामः कर्ष्कपाम ऋजुक्ताः शिंपवित्नुकाः ।
 दृष्ट्यं हन्यतां किमिस्तादृष्ट्यं हन्यताम् ॥ ७ ॥
 हुतो येषापः किमीणां हुतो नन्दनिमोत ।
 सर्वाच्च मप्यपाकरं दृषटा मर्त्यो द्व ॥ ८ ॥
 बिभीषाणं पिककुटं किमिं सारक्षुमर्जुनम् ।
 नृणाम्यस्य पृष्टीरपि वृथामि बहिरः ॥ ९ ॥

अचिवहः क्रिमयो हन्मि कण्वज्जमदपिवत् ।
 अगस्त्यस्य व्रक्षणा सं पिनघ्न्यहं क्रिमीन् ॥ १० ॥
 हतो राजा क्रिमीणामुतैषां स्पृपतिर्हतः ।
 हतो हतमाता क्रिमिर्हतभ्राता हतस्वसा ॥ ११ ॥
 हुतासो अस्य वेशसो हुतासः परिवेशसः ।
 अयो ये दुस्तका इव सर्वे ते क्रिमयो हुताः ॥ १२ ॥
 सर्वेषां च क्रिमीणो सर्वासो च क्रिमीणाम् ।
 भिनदम्यश्मना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥ १३ ॥

सविता प्रसवानामधिपतिः स भावतु । अस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्कर्म- ॥ २४ ॥
 एयस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां चित्यामस्यामाकूत्यामस्या-
 माशिष्यस्यां देवहूत्यां स्वाहा ॥ १ ॥
 अग्निर्वनस्पतीनामधिपतिः स भावतु । ० ॥ २ ॥
 द्यावापृथिवी द्यावाणामधिपत्नी ते भावताम् । ० ॥ ३ ॥
 वरुणो ऽपामधिपतिः स भावतु । ० ॥ ४ ॥
 मित्रावरुणो बृह्मा अधिपती तौ भावताम् । ० ॥ ५ ॥
 मरुतः पर्वतानामधिपतयस्ते भावन्तु । ० ॥ ६ ॥
 सोमो वीरुधामधिपतिः स भावतु । ० ॥ ७ ॥
 वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स ० । ० ॥ ८ ॥
 सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः स ० । ० ॥ ९ ॥
 चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स ० । ० ॥ १० ॥
 इन्द्रो दिवो ऽधिपतिः स ० । ० ॥ ११ ॥
 मरुतां पिता पशूनामधिपतिः स ० । ० ॥ १२ ॥
 मृत्युः प्रजानामधिपतिः स ० । ० ॥ १३ ॥
 यमः पितॄणामधिपतिः स भावतु । ० ॥ १४ ॥
 पितरः परे ते भावन्तु । ० ॥ १५ ॥

तता अर्वो ते ० । ० ॥ १६ ॥

ततस्ततामहास्ते मावन्तु । अस्मिन्त्रत्तण्यस्मिन्कर्मण्यस्यां पुंरोधाय
मस्यां प्रतिष्ठायामस्यां चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाग्न्यां दे-
हृत्यां स्वाहा ॥ १७ ॥

॥ २५ ॥

पर्वताहिवो योनिरङ्गादङ्गात्समाभृतम् ।

जेयो गर्भस्य रजोधाः सरो पुरमिवा दधत् ॥ १ ॥

ययेयं पृथिवी मही भृतानां गर्भमादधे ।

एवा दधामि ते गर्भं तस्मै त्वामवसे हुवे ॥ २ ॥

गर्भं धेहि सिनीवालि गर्भं धेहि सरस्वति ।

गर्भं ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ३ ॥

गर्भं ते मित्रावरुणो गर्भं देवो बृहस्पतिः ।

गर्भं त इन्द्रश्चापिष्व गर्भं धाता दधातु ते ॥ ४ ॥

विष्णुर्योनिं कल्पयतु त्वष्टा रूपाणि पिंशतु ।

आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भं दधातु ते ॥ ५ ॥

यद्वेद राजा वरुणो यदा देवी सरस्वती ।

यदिन्द्रो वृषहा वेद तद्रर्भकरणं पिय ॥ ६ ॥

गर्भो अस्योपधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् ।

गर्भो विश्वस्य भूतस्य सो अये गर्भमेह धाः ॥ ७ ॥

अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।

वृषासि वृषयावग्रजयि त्वा नयामसि ॥ ८ ॥

वि जिहोष्य बाहस्तामे गर्भस्ते योनिमा शयाम् ।

अदुष्टे देवाः पुषं सोमपा उभयाविर्नम् ॥ ९ ॥

धातः श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्या गयीन्योः ।

पुमांसं पुषमा धेहि दग्मे मामि मृतंवे ॥ १० ॥

तः श्रेष्ठेन ० । ० ॥ ११ ॥

सविताः श्रेष्ठेन ० । ० ॥ १२ ॥

प्रजायते श्रेष्ठेन रूपेणास्या नार्यो गवीन्योः ।

पुमांस पुत्रमा धेहि दशमे मासि मूर्तवे ॥ १३ ॥

यजूंषि यज्ञे समिधः स्वाहाभिः प्रविद्वान्हि वो युनक्तु ॥ १ ॥ ॥ २६ ॥

युनक्तु देवः सविता प्रजानन्नस्मिन्यज्ञे महिषः स्वाहा ॥ २ ॥

इन्द्र उक्थामदान्यस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥ ३ ॥

प्रेषा यज्ञे निचिदः स्वाहा शिष्टाः पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ॥ ४ ॥

छन्दांसि यज्ञे मरुतः स्वाहा मातेवं पुत्रं पिपृतेह युक्ताः ॥ ५ ॥

एयमगन्वहिषा प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वानादितिः स्वाहा ॥ ६ ॥

विष्णुर्युनक्तु बहुधा तपांस्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ७ ॥

त्वष्टा युनक्तु बहुधा नु रूपा अस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ८ ॥

भर्गो युनक्ताशिषो चरुस्मा अस्मिन्यज्ञे प्रविद्वान्युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥ ९ ॥

सोमो युनक्तु बहुधा पर्यास्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ १० ॥

इन्द्रो युनक्तु बहुधा वीर्याण्यस्मिन्यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ११ ॥

अश्विना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वषट्कारेण यज्ञं वर्धयन्तौ ।

वृहस्पते ब्रह्मणा याद्ववाङ्मृजो अयं स्वरिदं यजमानाय स्वाहा ॥ १२ ॥

॥ यज्ञमो जुवाचः ॥

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्तूर्ध्वा शुक्रा शोचीष्यतेः ।

॥ २७ ॥

द्युमत्तमा सुप्रतीकः ससृनुस्तनूनपादसुरो भूरिपाणिः ॥ १ ॥

देवो देवेषु देवः पथो अनेक्ति मर्ध्वा घृतेन ॥ २ ॥

मर्ध्वा यज्ञं नक्षति प्रैणानो नराशंसो अपिः सुकृद्देवः सविता विश्ववारः ॥ ३ ॥

अह्नायमेति शर्वसा घृता चिदीडानो वह्निर्ममसा ॥ ४ ॥

अपिः सुचो अश्वरेषु प्रयद्यु स यक्षदस्य महिमानं मयेः ॥ ५ ॥

तरो मन्द्रासु प्रयद्यु वसंवशातिष्ठच्चमुधातरथ ॥ ६ ॥

द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे व्रतं रक्षन्ति विश्वहा ॥ ७ ॥

उरुव्यचसायेधास्त्रा पर्यमाने ।

आ सुध्वयन्ती यजते उपाके उपासानक्तेमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥ ८ ॥

देवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नो ऽपेर्जिह्याभि गृणत गृणता नः स्विष्टये ।

तिस्रो देवीर्वहिरदं संदन्तामिडा सरस्वती मही भारती गृणाना ॥ ९ ॥

तन्वस्तुरीपमद्भुतं पुरुषु । देवं त्वष्टा एयस्योषं वि ध नाभिर्मस्य ॥ १० ॥

वनस्पते ऽवं सृजा राणः । त्वना देवेभ्यो अपिर्ह्यं शमिता स्वंदयतु ॥ ११ ॥

अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदः । इन्द्राय यज्ञं विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् ॥ १२ ॥

॥ १२ ॥

॥ २८ ॥ नवं प्राणान्नवभिः सं मिमीते दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ।

हरिते चीर्णि रजते चीर्णयसि चीर्णि तपसाविष्टितानि ॥ १ ॥

अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा भूमिरापो द्यौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशश्च ।

आर्तवा चतुर्भिः संविदाना अनेन मा चिबृता पारयन्तु ॥ २ ॥

चयः पोषास्त्रिवृतिं श्रयन्तामनक्तु पूषा पर्यसा धृतेन ।

अन्वस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पर्यगता त इह श्रयन्ताम् ॥ ३ ॥

इममादित्या वसुना समुदातेममये वधय वावृधानः ।

इममिन्द्र सं सृज वीर्येणासिन्नित्वबृह्यतां पोषयिषुः ॥ ४ ॥

भूमिंष्टा पातु हरितेन विश्वभृदग्निः पिपत्त्वयसा सजोषाः ।

वीरुर्द्विष्टे अर्जुनं संविदानं दद्यां दधातु सुमनस्यर्मानम् ॥ ५ ॥

चेधा जातं जन्मनेदं हिरण्यमग्रेरेकं प्रियतमं यभूव

सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत ।

अपामेकं वेधसां रेत आहुस्तत्ते हिरण्यं चिबृदस्त्रायुषे ॥ ६ ॥

आयुषं जमदग्नेः कश्यपस्य आयुषम् ।

चेधामृतस्य चक्षुषं चीर्णायुषि ते ऽकरम् ॥ ७ ॥

चयः सुपर्णास्त्रिवृता यदायन्तेकाद्यारमभिसंभूयं शक्ताः ।

प्रत्याहन्त्युमुमृतेन साकर्मन्तर्दधाना दुष्टानि विश्वा ॥ ८ ॥

दिवस्त्वा पातु हरितं मर्घात्त्वा पातुर्जुनम् ।

भूम्या अयस्सयं पातु प्रागाद्देवपुरा अयम् ॥ ९ ॥

इमास्तिष्ठो देवपुरास्तास्त्वा रक्षन्तु सर्वतः ।

तास्मिन् विभ्रद्वर्चस्युत्तरो द्विपतां भव ॥ १० ॥

पुरं देवानाममृतं हिरण्यं य आनेधे प्रथमो देवो अये ।

तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यनु मन्यतां चिवृदावये मे ॥ ११ ॥

आ त्वा चृतत्वर्यमा पूषा बृहस्पतिः ।

अहर्जातस्य यन्नाम तेन त्वातिं चृतामसि ॥ १२ ॥

चतुर्भिर्द्वातेवैरायुषे वर्चसे त्वा ।

संवात्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृणमसि ॥ १३ ॥

पुतादुर्धुमं मधुना समक्तं भूमिदंहमर्चुतं पारयिषु ।

भिन्दत्सपत्नानपरांश्च कृत्वदा मा रोह सहते सौमगाय ॥ १४ ॥

पुरस्ताद्युक्तो बह जातवेदो ऽयं विदि क्रियमाणं यथेदम् ।

॥ २९ ॥

त्वं निपग्भेयजस्यासि कर्ता त्वया गामश्च पुरुषं सनेम ॥ १ ॥

तथा तदमे कृणु जातवेदो विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ।

यो नो दिदेव यतमो जघास यथा सो अस्य परिधिष्यताति ॥ २ ॥

यथा सो अस्य परिधिष्यताति तथा तदमे कृणु जातवेदः ।

विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ॥ ३ ॥

अष्ट्यां नि विध्य हृदये नि विध्य जिह्वां नि नृन्धि प्र दतो मृणीहि ।

पिशाचो अस्य यतमो जघासायै यविष्ठ प्रति तं ग्रंणीहि ॥ ४ ॥

यदस्य हतं विद्वतं यत्पराभृतमात्मनो अग्धं यतमपिशाचैः ।

तदमे विद्वान्पुनरा भर त्वं शरीरे मांसमसुमेरयामः ॥ ५ ॥

आमे सुपंक्ते शबले विपंक्ते यो मां पिशाचो अशने ददम्भ ।

तदात्मनो प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽयमस्मि ॥ ६ ॥

शरीरे मां मन्ये यतमो ददम्भाकृष्टयन्त्ये अशने धान्येऽयः । तदा ॥ ७ ॥

अपां मा पाने यतमो ददम्भं क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् । तदा ॥ ८ ॥
 दिवा मा नक्तं यतमो ददम्भं क्रव्याद्यातूनां शयने शयानम् ।

तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽयमस्तु ॥ ९ ॥
 क्रव्यादमग्रे रुधिरं पिशाचं मनोहर्नं जहि जातवेदः ।

तमिन्द्रो वाजी वज्रेण हन्तु छिनत्तु सोमः शिरो अस्य धृष्णुः ॥ १० ॥
 सनादमे मृणसि यातुधानान्न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः ।

सहमूराननुं दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत दैव्यायाः ॥ ११ ॥
 समाहर जातवेदो यदृतं यत्पराभृतम् ।

गाबाण्यस्य वर्धन्तामंगुरिवा ष्यायतामयम् ॥ १२ ॥
 सोमस्येव जातवेदो अंगुरा ष्यायतामयम् ।

अये विरप्णिनं मेध्यमयक्ष्मं कृणु जीवन्तु ॥ १३ ॥
 एतास्ते अये समिधः पिशाचजम्भनीः ।

तास्त्वं जुपस्व प्रतिं चैना गृहाण जातवेदः ॥ १४ ॥
 ताष्टाधीरपे समिधः प्रतिं गृह्णात्यर्चिया ।

जहातु क्रव्याद्रूपं यो अस्य मांसं जिहीषेति ॥ १५ ॥

१३० ॥

आवतस्त आवतः परावतस्त आवतः ।

इहैव भव मा नु गा मा पूर्वाननु गाः पितृन्सु वधामि ते दृढम् ॥ १ ॥
 यत्वाभिचेरुः पुरुषः स्त्री यदरणो जनः ।

उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वंदामि ते ॥ २ ॥
 यदुद्रोहिष्य शेपिपे स्त्रिय पुंसे अर्चित्या । उन्मो ॥ ३ ॥

यदेनसो मातृकृताद्येयं पितृकृताच्च यत् ।
 उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वंदामि ते ॥ ४ ॥

यत्ते माता यत्ते पिता जामिर्भाता च सर्जतः ।
 प्रत्यक्सेवस्व भेषजं जरदष्टिं कृणोमि त्वा ॥ ५ ॥

इहैधि पुरुष सर्वेण मनसा सह ।

दूतौ यमस्य मानुं गा अधि जीवपुरा इंहि ॥ ६ ॥
 अनुहूतः पुनरेहिं विद्वानुदयनं पथः ।
 आरोहणमाक्रमणं जीवतो जीवतो ऽयनम् ॥ ७ ॥
 मा विभेर्न भरिष्यसि जरदंष्टिं कृणोमि त्वा ।
 निरवीचमहं यक्ष्ममर्हन्भ्यो अङ्गज्वरं तव ॥ ८ ॥
 अङ्गभेदो अङ्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः ।
 यक्ष्मः ऽयेन इव प्रापप्रहाचा साढः परस्तराम् ॥ ९ ॥
 क्षुधी बोधप्रतीबोधावस्वप्नो यश्च जागृविः ।
 ती ते प्राणस्य गोभारौ दिवा नक्तं च जागृताम् ॥ १० ॥
 अयमपिरूपसद्यं इह सूर्य उदेतु ते ।
 उदेहि मृत्योर्गम्भीरात्कृष्णाच्चित्तमसस्परि ॥ ११ ॥
 नमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति ।
 उत्पारणस्य यो वेद तमसि पुरो दधे ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ १२ ॥
 ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुरथो बलेम् ।
 शरीरमेस्य सं विदां तत्पद्मां प्रति तिष्ठतु ॥ १३ ॥
 प्राणेनापि चक्षुषा सं सृजेमं समीरय तच्चाङ्गं बलेन ।
 वेत्पामृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिगृहो भुवत् ॥ १४ ॥
 मा ते प्राण उष दसन्मो अपानो ऽपि धायि ते ।
 सूर्यस्त्वापिपतिर्मृत्योरुदायच्छतु रश्मिभिः ॥ १५ ॥
 इयमन्तर्वदति जिह्वा ब्रह्मा पनिय्यदा ।
 तथा यक्ष्मं निरवाचं शतं रोपीष्व तक्चनः ॥ १६ ॥
 अयं लोकः प्रियतमो देवानामपराजितः ।
 यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे ।
 स च त्वानुं ह्वयामसि मा पुरा जरसो मृषाः ॥ १७ ॥

यां ते चक्रामे पात्रे यां चक्रुर्मिथधान्ये ।

आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ १ ॥

यां ते चक्रुः कृकवाकावजे वा यां कुरेरिणि ।

अभ्यां ते कृत्यां यां ० ॥ २ ॥

यां ते चक्रुरेकगणे पशूनामुभयादति ।

गर्दभे कृत्यां यां ० ॥ ३ ॥

यां ते चक्रुर्मृलायां बलंगं वा नराच्याम् ।

क्षेवं ते कृत्यां यां ० ॥ ४ ॥

यां ते चक्रुरार्हपत्ये पूर्वायावुत दुश्चितः ।

शालायां कृत्यां यां ० ॥ ५ ॥

यां ते चक्रुः सभायां यां चक्रुरधिदेवने ।

अक्षेपु कृत्यां यां ० ॥ ६ ॥

यां ते चक्रुः सेनायां यां चक्रुरिष्वायुधे ।

दुन्दुभौ कृत्यां यां ० ॥ ७ ॥

यां ते कृत्यां कूपे ऽबद्धुः श्मशाने वा निचक्षुः ।

सन्ननि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ ८ ॥

यां ते चक्रुः पुरुषास्ये अग्नौ संकसुके च याम् ।

मोक् निर्दाहं कृत्यां पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ ९ ॥

अपचेना जभरिणां तां पथेतः प्र हिंमसि ।

अधीरो मर्याधीरिभ्यः सं जभाराचिंत्या ॥ १० ॥

यथकारं न शशाकं कर्तुं शशे पादमङ्गुरिम् ।

चकार भद्रमसर्भमभगो भर्गवद्वः ॥ ११ ॥

कृत्याकर्तुं बलगिनं मूलिनं गपथेयम् ।

इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेनाग्निर्विष्यत्स्तया ॥ १२ ॥

॥ परो ऽनुवाकः ॥

॥ वादयः प्रपाठकः ॥

॥ पथमं वाच्यं समाप्तम् ॥

दोषो गाय बृहन्नाय द्युमर्देत्याथर्वण । स्तुहि देवं संवितारम् ॥ १ ॥ ॥ १ ॥
तमुं द्रुहि यो अन्तः सिन्धोः सूनुः सत्यस्य युवानम् ।
अद्रोघवाचं सुशेवम् ॥ २ ॥
स घा नो देवः संविता साविषदमृतानि भूरि । उभे सुष्टुती सुगातवे ॥ ३ ॥

इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । ॥ २ ॥
स्तोतुर्यो वर्चः शृणवद्भवे च मे ॥ १ ॥
आ यं विशन्तीन्दवो वयो न वृक्षमन्धसः ।
विरप्पिन्वि मृधो जहि रक्षस्विनीः ॥ २ ॥
सुनोता सोमपावुः सोममिन्द्राय वज्रिणे ।
युवा जेतेशनः स पुरुष्टुतः ॥ ३ ॥

पातं न इन्द्रापूषणादितिः पान्तुं मरुतः । ॥ ३ ॥
अपां नपात्तिन्धवः सप्त पातनं पातुं नो विष्णुंरुत द्यौः ॥ १ ॥
पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टये पातु यावा पातु सोमो नो अंहसः ।
पातुं नो देवी सुभगा सरस्वती पान्तयिः शिवा ये अस्य पायवः ॥ २ ॥
पातां नो देवाश्विना शुभस्पती उपासानक्रोत न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहृती गर्यस्य चिद्देवं तष्टर्धये सर्वतातये ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

तथा मे देव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः ।
 पुनर्भार्तृभिरदितिर्नु पातु नो दुष्टं चार्यमाणं सहः ॥ १ ॥
 अंगो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तु मरुतः ।
 अथ तस्य देवो गमेदभिहतो यावयच्छत्रमर्नितम् ॥ २ ॥
 धिये समञ्चिना प्रावतं न उरुषा यं उरुज्मचप्रमुलम् ।
 द्यौष्पितर्यावयं दुहुना या ॥ ३ ॥

॥ ५ ॥

उदेनमुत्तरं नयार्यं घृतेनाहुत ।
 समेनं वर्चसा सृज प्रजया च बहुं कृधि ॥ १ ॥
 इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानामसङ्गि ।
 रामस्योर्वेण सं सृज जीवातवे जरसे नय ॥ २ ॥
 मस्य कृणो हविर्गृहे तमये वर्धया तम् ।
 तस्मै सोमो अधि प्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ६ ॥

योऽस्मान्ब्रह्मणस्पते ऽदेवो अभिमन्यते ।
 सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुचते ॥ १ ॥
 यो नः सोम सुजसिनो दुःशंसं आदिदेजति ।
 ब्रह्मणस्प मुसे जहि स संपिष्टो अषायति ॥ २ ॥
 यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्पः ।
 अथ तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वेध त्वना ॥ ३ ॥

॥ ७ ॥ येन सोमादितिः पथा मित्रा वा यन्यदुहः । तेना नो ऽवसा गहि ॥ १ ॥
 येन सोम साहुन्यासुं राजन्ययासि नः । तेना नो अधि वोचत ॥ २ ॥
 येन देवा असुराणामोजांस्यवृणीध्वम् । तेना नः शर्म यदत ॥ ३ ॥

॥ ८ ॥

मथा नृधं लिबुजा समन्तं परिपिस्वजे ।

ए॒वा परि॑ ष्वजस्व॒ मां यथा॑ मां का॒मिन्यसो॑ यथा॒ मन्त्रा॑र्प॒गा अ॒सः ॥ १ ॥

यथा॑ सु॒पर्णः प्र॒पत॑न्प॒क्षी नि॒हन्ति॑ भू॒म्याम् ।

ए॒वा नि ह॑न्मि ते॒ मनो॑ यथा॒ मां • ॥ २ ॥

यथे॒मे द्या॒वापृ॑षि॒वी स॒द्यः पर्ये॑ति॒ सूर्यः ।

ए॒वा पर्ये॑मि ते॒ मनो॑ यथा॒ मां का॒मिन्यसो॑ यथा॒ मन्त्रा॑र्प॒गा अ॒सः ॥ ३ ॥

वा॒ञ्छं मे त॒त्त्वं पा॒दौ वा॒ञ्छा॒क्षीऽ वा॒ञ्छं स॒क्थ्यौ ।

॥ ९ ॥

अ॒क्षी वृ॒षण्य॑न्त्याः केशा॒ मां ते का॒मेन॑ शु॒ष्यन्तु ॥ १ ॥

म॒म त्वा दो॑षणि॒थिषं॑ कृ॒णोमि॑ हृद॒यथि॑षम् ।

यथा॑ म॒म क॒ताव॑सो॒ मम॑ चि॒त्तमु॑पा॒र्यसि ॥ २ ॥

यासां॑ नाभि॒रुरे॑ह॒णं हृदि॑ सं॒व॒न॒नं कृत॑म् ।

गा॒वो घृ॒तस्य॑ मा॒तरो॑ ऽभू॑ सं वा॒नय॑न्तु मे ॥ ३ ॥

पृ॒षि॒व्यै श्रो॒त्राय॑ व॒नस्प॑ति॒भ्यो ऽग्नये॑ ऽधि॒पत॑ये स्वाहा ॥ १ ॥

॥ १० ॥

प्रा॒णायान्तरि॑क्षाय॒ वयो॑भ्यो वा॒यवे॑ ऽधि॒पत॑ये स्वाहा ॥ २ ॥

दि॒वे चक्षु॑षे॒ नक्ष॑त्रे॒भ्यः सू॒र्याया॑धि॒पत॑ये स्वाहा ॥ ३ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

श॒मीम॑श्वा॒थ आ॒रूढ॑स्त्व॒र्चं पुंसु॑र्व॒नं कृत॑म् ।

॥ ११ ॥

त॒द्वै पु॒त्रस्य॑ वेद॒नं तत्स्त्री॑ष्व॒वा भ॑राम॒सि ॥ १ ॥

पुंसि॑ वै रे॒तो भ॑वति॒ तत्स्त्रियाम॑नु॒ धिच्य॑ते ।

त॒द्वै पु॒त्रस्य॑ वेद॒नं तत्प्र॑जा॒र्यति॒रब॑वीत् ॥ २ ॥

प्र॒जाप॑ति॒रनु॑मतिः॒ सिनी॑वा॒त्यची॑कृ॒पत् ।

स्त्रै॒र्धूम॑म॒न्यन् द॑ध॒त्युमा॑ंस॒मु द॑ध॒द्दिह ॥ ३ ॥

परि॑ द्यामि॒व सू॒र्यो ऽही॑नां॒ जनि॑माग॒सम् ।

॥ १२ ॥

रात्री जगदिवान्यङ्गसात्तेना ते वारये विषम् ॥ १ ॥
 यद्वसभिर्यद्वर्षिभिर्यद्वैर्विदितं पुरा ।
 यद्वृतं भव्यमासच्चत्तेना ते वारये विषम् ॥ २ ॥
 मध्वा पृञ्चे नद्यः पर्वता गिरयो मधु ।
 मधु परुष्णी शीषाला गमास्ते अस्तु शं दृढे ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥

नमो देववधेभ्यो नमो राजवधेभ्यः ।
 अयो ये विरयानां वधास्तेभ्यो मृत्यो नमो ऽस्तु ते ॥ १ ॥
 नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः ।
 सुमत्यै मृत्यो ते नमो दुमत्यै तं इदं नमः ॥ २ ॥
 नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भेषजैभ्यः ।
 नमस्ते मृत्यो मूलैभ्यो द्वाक्षणेभ्य इदं नमः ॥ ३ ॥

॥ १४ ॥

अस्थिरसं परुःसंसमास्थितं हृदयानयम् ।
 बलासं सर्वं नाशयार्हृष्टा यश्च पर्वसु ॥ १ ॥
 निर्वलासं बलासिनः क्षिणोमि मुष्करं यथा ।
 छिनदम्यस्य बन्धनं मूलमुवावा इव ॥ २ ॥
 निर्वलासेतः प्र पंताशुङ्गः शिङ्गुको यथा ।
 अयो ददं इव हायनो ऽयं द्वाक्षवीरहा ॥ ३ ॥

॥ १५ ॥

उत्तमो अस्योर्यधीनां तव वृक्षा उपस्तयः ।
 उपस्तिरस्तु सोऽस्माकं यो अस्मां अभिदासति ॥ १ ॥
 सर्वन्पुष्पासनन्पुष्प यो अस्मां अभिदासति ।
 तेषां सा वृक्षार्णामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥
 यथा सोमं ओषधीनामुत्तमो हविषां कृतः ।
 नलाशा वृक्षार्णामिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ ३ ॥

आबयो अनाबयो रसस्त उय आबयो । आ ते कस्मभमन्नसि ॥ १ ॥ ॥ १६ ॥
 विहृहो नाम ते पिता मदावती नाम ते माता ।
 स हि न त्वमसि यस्त्वमात्मानमावयः ॥ २ ॥
 तोविलिके ऽवेलयावायमैलव ऐलयीत् ।
 बभुश्वं बभुकर्णश्चापेहि निराल ॥ ३ ॥
 अलसालासि पूर्वा सिलाञ्जालास्युत्तरा । नीलागलसाला ॥ ४ ॥

यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादधे । ॥ १७ ॥
 एवा ते धियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ १ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधारेमाचनस्पतीन् । एवा० ॥ २ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधार पर्वतान्गिरीन् । एवा० ॥ ३ ॥
 यथेयं पृथिवी मही दाधार विष्टितं जगत् ।
 एवा ते धियतां गर्भो अनु सूतुं सवितवे ॥ ४ ॥

ईर्याया धाजिं प्रथमां प्रथमस्या उतापंराम् । ॥ १८ ॥
 अमिं हृदय्यं शोकं ते ते निर्वापयामसि ॥ १ ॥
 यथा भूमिर्मृतमना मृतान्मृतमनस्तरा ।
 यथात मभुषो मन एवेधोर्मृतं मनः ॥ २ ॥
 अदो यत्ते हृदि श्रितं मनस्कं पतयिष्णुकम् ।
 ततस्त ईर्या मुञ्चामि निरुपमाणं हृत्तेरिव ॥ ३ ॥

पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया । ॥ १९ ॥
 पुनन्तु विश्वा भूतानि पर्वमानः पुनातु मा ॥ १ ॥
 पर्वमानः पुनातु मा क्रवे दक्षाय जीवसे । अथो अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मान्पुनीहि चक्षसे ॥ ३ ॥

॥२०॥ अ॒पेरि॒वास्य॒ दहंत॑ एति शु॒ष्मिण॑ उ॒तेव॑ म॒त्तो विल॑पन्नपा॒यति॑ ।
 अ॒न्यम॒सर्दि॒रुतु॑ कं चि॒द्वत॑स्त॒त्तुपु॑र्वधा॒य नमो॑ अस्तु त॒क्त्रने॑ ॥ १ ॥
 नमो॑ रु॒द्राय॑ नमो॑ अस्तु त॒क्त्रने॑ नमो॑ रा॒ज्ञे वरु॑णाय॒ त्रिधी॑मते ।
 नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृ॒थिव्यै॑ नम॒ ओष॑धी॒भ्यः ॥ २ ॥
 अ॒यं यो अ॑भि॒शोच॑मि॒ष्णुर्वि॑श्वं रू॒पाणि॑ ह॒रिता॑ कृ॒णोधि॑ ।
 तस्मै॑ ते ऽरु॒णाय॑ ब॒भवे॑ नमः॑ कृ॒णोमि॑ व॒न्याय॑ त॒क्त्रने॑ ॥ ३ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाचः ॥

॥२१॥ इ॒मा या॑स्ति॒स्रः पृ॑थि॒वीस्ता॑सं ह॒ भूमि॑रु॒त्तमा॑ ।
 ता॒साम॑धि त॒चो अ॒हं भे॑यजं स॒मु जय॑भम् ॥ १ ॥
 श्रेष्ठ॑मसि भे॒यजानां॑ वसि॒ष्ठं वी॑रु॒धानाम्॑ ।
 सोमो॑ भग॒ इव॑ या॒मेपु॑ दे॒वेषु॑ वरु॒णो यथा॑ ॥ २ ॥
 रेव॑ती॒रना॑धृषः॒ सिपा॑सवः॒ सिपा॑सथ ।
 उ॒त स्थ॑ के॒शहं॑णी॒रथो॑ ह॒ के॒शव॑र्धनीः ॥ ३ ॥

॥२२॥ कृ॒ष्णं नि॒यानं॑ ह॒रयः॑ सु॒पर्णा॑ अ॒पो व॑सा॒ना दि॒वमु॑त्प॒तन्ति॑ ।
 त आ॒ववृ॑च॒नस॑र्दना॒द्दृता॑स्यादि॒द्भुते॑न पृ॒थि॒वीं व्यू॑ढुः ॥ १ ॥
 प॒र्यस्व॑तीः कृ॒णुया॑प ओष॑धीः शि॒वा य॑दे॒जंथा॑ मरु॒तो रु॒क्मव॑क्षसः ।
 ऊ॒र्जं च॑ त॒त्तं सु॑म॒तिं च॑ पि॒बन्त॑ यत्रा॒ नरो॒ मरु॑तः॒ सिञ्च॑था मधु॑ ॥ २ ॥
 उ॒द्भुतो॑ म॒रुत॑स्तो॒ ड्यत॑ वृ॒ष्टि॒या वि॑श्वं नि॒वत॑त॒स्पृणा॑ति ।
 ए॒जाति॑ ग्ल॒हा क॒न्येव॑ तु॒र्वेर् तु॒न्दाना॑ प॒त्येव॑ जा॒या ॥ ३ ॥

॥२३॥ म॒मुषी॑स्त॒दप॑सो दि॒वा नक्तं॑ च स॒मुषीः॑ ।
 वे॒रेण्य॑क॒तुर॒हम॑पो दे॒वीरु॑प॒ ह्ये ॥ १ ॥
 ओ॒ता आ॑र्षः कर्म॒ण्या मु॒ञ्चन्ति॑तः प्र॒णीत॑ये ।
 स॒द्यः कृ॑ण॒न्तेत॑ये ॥ २ ॥

देवस्य सवितुः सवे कर्म कृण्वन्तु मानुषाः ।

शं नो भवन्त्वप ओषधीः शिवाः ॥ ३ ॥

हिमवतः प्र संवन्ति सिन्धौ समह संगमः ।

॥ २४ ॥

आपो ह मह्यं तद्देवीर्ददन्त्योतभेषजम् ॥ १ ॥

यन्मे अस्थोरादिद्योत पाषाण्योः प्रपदोष यत् ।

आपस्तत्सर्वं निष्करम्भिषजां सुभिषक्तमाः ॥ २ ॥

सिन्धुपत्नीः सिन्धुराज्ञीः सर्वा या नद्यस्थानं ।

दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहे ॥ ३ ॥

पञ्च च याः पञ्चाशच्च संयन्ति मन्या अभि ।

॥ २५ ॥

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ १ ॥

सप्त च याः सप्ततिश्च संयन्ति येषां अभि । इतस्ताः ० ॥ २ ॥

नव च या नवतिश्च संयन्ति स्कन्धा अभि ।

इतस्ताः सर्वा नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ ३ ॥

अवं मा पाप्मन्सृज वशी सन्मृडयासि नः ।

॥ २६ ॥

आ मा भद्रस्य लोके पाप्मन्नेह्यविहृतम् ॥ १ ॥

यो नः पाप्मन् जहासि तमुं त्वा जहिमो वयम् ।

पृथामनु ध्यावर्तने ऽन्यं पाप्मानुं पद्यताम् ॥ २ ॥

अन्यबासच्युप्यतु सहस्राक्षो अमर्त्यः ।

यं द्वेषाम तमृच्छतु यमुं द्विषस्तमिज्जहि ॥ ३ ॥

देवाः कपोत इषितो यदिहन्दूतो निर्वृत्त्या इदमाजगाम ।

॥ २७ ॥

तस्मा अचाम कृण्वाम निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ १ ॥

शिवः कपोत इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः ।

अग्निर्हि विप्रो जुषतां हविनेः परि हेतिः पक्षिणी नो वृणक्तु ॥ २ ॥
हेतिः पक्षिणी न देभात्यस्मानाग्नी पदं कृणुते अग्निधाने ।
शिवो गोभ्य उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीकृषोतः ॥ ३ ॥

॥ २४ ॥ अचा कपोतं नुदत प्रणोदमिषं मर्दन्तः परि गां नयामः ।
सलोभयन्तो दुरिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात्मधिष्ठः ॥ १ ॥
परीमेऽग्निसर्षत परीमे गार्मनेषत ।
देवेष्वकृत ध्रुवः क इमां आ दधर्षति ॥ २ ॥
यः प्रथमः प्रवतमाससार्द बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानः ।
योऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ २९ ॥ अमून्हेतिः प्रतञ्जिणी येन यदुलूको यदति मोघमेतत् ।
यद्वा कपोतः पदमयी कृणोति ॥ १ ॥
यौ ते दृती निर्वृत्त इदमेतो ऽग्रहितौ ग्रहितौ वा गृहं नः ।
कपोतोलूकाभ्यामपदं तदस्तु ॥ २ ॥
अवैरुहत्यायेदमा पंपत्यात्सुवीरताया इदमा संसद्यात् ।
परादेव परा बद् पराचीमनु संवतम् ।
यथा यमस्य त्वा गृहे ऽरसं प्रतिचाकशानाभूकं प्रतिचाकशान् ॥ ३ ॥

॥ ३० ॥ देवा इमं मधुना संयुतं यवं सरस्वत्यामधि मृणावचकृपुः ।
इन्द्रं आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः कीनाशा आसन्मस्तः सुदानवः ॥ १ ॥
यस्ते मदो ऽवकेशो विकेशो येनाभिहस्यं पुरुषं कृणोषि ।
आपत्त्वद्व्या वनानि वृक्षि त्वं शमि शतवल्गा वि रोह ॥ २ ॥
बृहत्पलाणे सुभगे वर्षवृद्ध चातावरि ।
मातेव पुत्रेभ्यो मृदु केकेभ्यः शमि ॥ ३ ॥

आयं गौः पृथ्निरक्रीदतदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयनस्वः ॥१॥ ॥३१॥
 अन्तश्चरति रोचनास्य प्राणादपानतः । व्यत्यन्महिषः स्वः ॥ २ ॥
 बिंशद्वामा वि राजति वाक्पतङ्गो अंशिथियत् । प्रति वस्तोरहर्द्युभिः
 ॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥ ॥ ३ ॥

अन्तर्दावे जुहुता स्वेऽतद्यातुधानक्षयं घृतेन । ॥३२॥
 आराद्रक्षांसि प्रति दह त्वमग्ने न नो गृहाणामुप तीतपासि ॥ १ ॥
 रुद्रो वो यीवा अशैरपिशाचाः पृष्टीर्वा ऽपि शृणुतु यातुधानाः ।
 वीरुद्रो विश्वतोवीर्यो यमेन समंजीगमत् ॥ २ ॥
 अभयं मित्रावरुणाविहास्तु नो ऽर्चिषाषिणो नुदतं प्रतीचः ।
 मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥ ३ ॥

मस्येदमा रजो युजस्तुजे जना वनं स्वः । इन्द्रस्य रत्नं बृहत् ॥१॥ ॥३३॥
 नाधृष आ दधृषते धृषाणो धृषितः शवः ।
 पुरा यथा व्यथिः अथ इन्द्रस्य नाधृषे शवः ॥ २ ॥
 स नो ददातु तां रयिमुहं पिण्डसंहसम् ।
 इन्द्रः पतिस्तुविष्टमो जनेष्वा ॥ ३ ॥

प्रापये वाचमीरय वृषभार्य क्षितीनाम् । स नः पर्येदति द्विपः ॥१॥ ॥३४॥
 यो रक्षांसि निजूर्बन्त्यभिस्तिग्मेन शोचिषा । स० ॥ २ ॥
 यः परंस्याः परावर्तस्तिरो धचान्तिरोचते । स० ॥ ३ ॥
 यो विश्वाभि विपश्यति भुवना सं च पश्यति । स० ॥ ४ ॥
 यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अपिरजायत । स नः पर्येदति द्विपः ॥ ५ ॥

वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यानु परावर्तः । अपिर्नः सुष्टुतीरुप ॥१॥ ॥३५॥
 वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं मजूरुप । अपिरुक्थेष्वंहसु ॥ २ ॥

वैश्वानरो ऽङ्गिरसां स्तोममुक्थं च चाकृपत् । ऐषुं द्युम्नं स्वर्यमत ॥ ३ ॥

॥ ३६ ॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिंस्पतिम् । अजसं घर्ममीमहे ॥ १ ॥
स विश्वा प्रति चाकृप ऋतूरुत्सृजते वशी । यज्ञस्य वर्य उत्तिग्न ॥ २ ॥
अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भयंस्य । सम्राडेको वि राजति ॥ ३ ॥

॥ ३७ ॥

उप प्रागात्सहस्राष्टौ युक्ता शपथो रथम् ।
शप्रारमच्छिन्मम वृकं इवाविंमतो गृहम् ॥ १ ॥
परि णो वृद्धि शपथ हृदमग्निरिवा दहन ।
शप्रारमच नो जहि दिवो वृष्टामिवाग्निः ॥ २ ॥
यो नः शपादगपतः शपतो यश्च नः शपात् ।
शुने पेट्मनिवावृष्टामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ ३८ ॥ सिंहे ध्याय उत या पृदाकी त्विषिर्यौ ब्राह्मणे सूर्ये या ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ १ ॥
या हुस्तिनि द्वीपिनि या हिरण्ये त्विषिरप्सु गोषु या पुरुषेषु । इन्द्रं ० ॥ २ ॥
रथे अद्योष्वृषस्य वाजे वाते पजन्ये वरुणस्य शुष्मे । इन्द्रं ० ॥ ३ ॥
राजन्वे दुन्दुभावार्यतायामश्वस्य वाजे पुरुषस्य मायी ।
इन्द्रं या देवी सुभगा जजान सा न ऐतु वर्चसा संविदाना ॥ ४ ॥

॥ ३९ ॥ यगो हविर्वर्धतामिन्द्रजुतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहस्रतम् ।
प्रसर्षाणमनु दीषाय चक्षसे हविष्यन्तं मा वर्धय ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥
सद्यो न इन्द्रं यगसं यगोभियेगस्विर्न नमसाना विधेम ।
स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रजुतं तस्य ते राती यगसंः स्याम ॥ २ ॥
यगा इन्द्रो यगा अपिर्यगाः सोमो अजायत ।
यगा विश्वस्य भूतस्याहर्मसि यगस्तमः ॥ ३ ॥

अभयं द्यावापृथिवी इहास्तु नो ऽभयं सोमः सविता नः कृणीतु ॥ ४० ॥
 अभयं नो ऽस्तुर्वेपथरिक्त्वं सप्रच्छपीणां च हविषाभयं नो अस्तु ॥ १ ॥
 अस्मै यामाय प्रदिशश्चतस्र ऊर्जं सुभृतं स्वस्ति सविता नः कृणीतु ।
 अश्विन्द्रो अभयं नः कृणोत्वत्यत्र रात्रामभि यातु मन्युः ॥ २ ॥
 अनमित्रं नो अधराटनमित्रं न उत्तरात् ।
 इन्द्रानमित्रं नः पश्चाटनमित्रं पुरस्कृधि ॥ ३ ॥

मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चिन्तये । ॥ ४१ ॥
 मन्यै श्रुताय चक्षसे विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥
 अपानाय प्यानाय प्राणाय भूरिधायसे ।
 सरस्वत्या उरुष्यचे विधेम हविषा वयम् ॥ २ ॥
 मा नो हासिषुर्क्षय्यो देव्या ये तनृपा ये तस्त्रबस्तनृजाः ।
 अमर्त्या मर्त्या अभि नः सचध्वमायुर्धेन प्रतरं जीवसे नः ॥ ३ ॥
 ॥ चतुर्थो ऽनुवाकः ॥

अव ज्यामिब धन्वनो मन्युं तनोमि ते हृदः । ॥ ४२ ॥
 यथा समनसौ भूत्वा सखायाविव सचावहै ॥ १ ॥
 सखायाविव सचावहा अव मन्युं तनोमि ते ।
 अधस्ते अग्मनो मन्युमुपास्यामसि यो गुरुः ॥ २ ॥
 अभि तिष्ठामि ते मन्युं पाप्मण्या प्रयदेन च ।
 यथावगो न वाटिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

अयं दर्भो विमन्युकः स्वाय चारणाय च । ॥ ४३ ॥
 मन्योर्विमन्युकस्यायं मन्युशर्मन उच्यते ॥ १ ॥
 अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति ।
 दर्भः पृथिव्या उत्थितो मन्युशर्मन उच्यते ॥ २ ॥

वि ते हन॒व्यां अ॒रणिं॑ वि ते मुख्यां॑ नयामसि ।
यथा॑व॒शो न वादि॑षी मम॒ चित्र॑मुपायसि ॥ ३ ॥

॥ ४४ ॥

अ॒स्थायी॑र॒स्थान्पृथि॒व्यस्था॑द्वि॒श्वमि॒दं जग॑त् ।
अ॒स्युर्वृ॒क्षा ऊ॒र्ध्वस्व॑प्रा॒स्तिष्ठा॒द्रोगो॑ अयं तव ॥ १ ॥
श॒तं वा भैष॑जानि ते सहस्रं॑ मंग॒तानि॑ च ।
श्रेष्ठ॑मा॒स्त्राव॑भे॒षजं॑ वसिष्ठं॑ रोगना॒शनम् ॥ २ ॥
रु॒द्रस्य॑ भूर्ब॒मस्य॑मूर्तस्य॒ नाभिः॑ ।

वि॒षाण॑का नाम॒ वा अ॒सि पि॒तॄणां॑ भू॒लादु॒त्थिता॑ वाती॒कृत्ना॑शनी॥३॥

॥ ४५ ॥

प॒रे ऽपे॑हि मन॒स्याप॑ किम॒गस्तानि॑ गंससि ।
पेरे॑हि न त्वा कामये वृ॒क्षा व॒नानि॑ सं चर॒ गृहेषु॑ गो॒षु मे मनः॑ ॥ १ ॥
अ॒व॒शसा॑ निःश॒सा यत्प॑रा॒शसो॑पा॒रिम॑ जाय॒तौ यत्स्व॑प॒न्तः ।
अ॒ग्निर्वि॒श्वान्य॑र्ष दुष्कृ॒तान्य॑जु॒ष्टान्य॑रे अ॒सह॑धातु ॥ २ ॥
यदि॑न्द्र ब्रह्म॒णस्प॑ते ऽपि मृ॒षा च॑रामसि ।
प्रचे॑ता न आ॒ङ्गिर॒सो दु॑रि॒तात्पा॑तंह॒मः ॥ ३ ॥

॥ ४६ ॥

यो न जी॒वो ऽसि॑ न मृ॒तो दे॒वाना॑ममृ॒तग॒र्भो ऽसि॑ स्व॒प्र । वृ॒क्ष॒णानि॑ ते मा॒ता यमः॑ पि॒तार॑स्ते॒नामा॑सि ॥ १ ॥
वि॒द्म ते॑ स्व॒प्र ज॒निच॑ दे॒वजा॑मी॒नां पु॒त्रो ऽसि॑ यम॒स्य कर॑णः । अ॒न्त॒को ऽसि॑ मृ॒त्युर॑सि । तं त्वा स्व॒प्र त॒था सं वि॒द्म स नः॑ स्व॒प्र दु॒ष्वप्मा॑त्पाहि ॥ २ ॥

यथा॑ क॒लां यथा॑ श॒र्फं यथा॑ण॒ संन॑रन्ति ।
ए॒वा दु॒ष्वप्मं॑ सर्वं हि॒पते॑ सं नयामसि ॥ ३ ॥

॥ ४७ ॥

अ॒ग्निः प्रा॑तःस॒वने॑ पा॒त॒स्पाचै॒श्वान॒पे वि॒श्वकृ॑द्वि॒श्वश॑भूः ।

॥ नः पावको द्रविणे दधात्वायुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम ॥ १ ॥
 विश्वे देवा मरुत इन्द्रो अस्मान्स्मिन्द्वितीये सर्वने न जह्युः ।
 आयुष्मन्तः प्रियमेपां वदेन्तो वयं देवानां मुमर्ता स्याम ॥ २ ॥
 इदं तृतीये सर्वने कवीनामृतेन ये चर्मसमैरयन्त ।
 ते सोधन्वनाः स्वरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥ ३ ॥

येनो ऽसि गायच्छन्दा अनु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य ॥ ४८ ॥
 यज्ञस्योद्वचि स्वाहा ॥ १ ॥
 ऋभूरसि जगच्छन्दा अनु त्वा रभे । ० ॥ २ ॥
 वृषासि बिष्टुच्छन्दा अनु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्यो-
 द्वचि स्वाहा ॥ ३ ॥

नहि ते अग्रे तन्वंः क्रूरमानंश मर्त्यः । ॥ ४९ ॥
 कपिर्वभस्ति तेजनें स्वं जरायु गौरिव ॥ १ ॥
 मेघ इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरद्रावुर्परश्च खादतः ।
 शीष्णा शिरो ऽप्ससाप्सो अर्दयन्त्यून्वभस्ति हरितेभिरासभिः ॥ २ ॥
 सुपर्णा वाचमक्रतोष द्यव्याखरे कृष्णा इषिरो अंनतिष्ठुः ।
 नि यच्चियन्त्युपरस्य निष्कृतिं पुरु रेतो दधिरे सूर्यच्यितः ॥ ३ ॥

हुतं तर्दं समङ्गमाखुर्मश्विना छिन्नं शिरो अपि पृष्टीः शृणोतम् । ॥ ५० ॥
 यवान्नेददानपि नहतं मुखमथार्भयं कृणुतं धान्याय ॥ १ ॥
 तर्दं है पतङ्गु है जभ्य हा उपकस ।
 ब्रह्मेवासंस्थितं हविरनन्दन्त इमान्यवानहिसन्तो अपोदितं ॥ २ ॥
 तर्दापते वधापते तृष्टजम्भा आ शृणोत मे ।
 य आरण्या व्यङ्गरा ये के च स्थ व्यङ्गरास्तान्सर्वा जम्भयामसि ॥ ३ ॥

॥ ५१ ॥ वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिदुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ १ ॥
 आपो अस्मान्मातरः सूदयन्तु घृतेन नो घृतध्वः पुनन्तु ।
 विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमि ॥ २ ॥
 यत्किं चेदं वरुण दैव्ये जने ऽभिद्रोहं मनुष्याऽश्चरन्ति ।
 अचिन्त्या चेत्तव धर्मा युयोपिम मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः ॥ ३ ॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाकः ॥

॥ षोडशः प्रपाठकः ॥

॥ ५२ ॥ उत्सूर्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निजूर्वेन ।
 आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदंष्ट्रो अदृष्टहा ॥ १ ॥
 नि गावो गोष्ठे अंसदन्नि मृगासो अविक्षत ।
 न्यूऽर्मयो नदीनां न्यऽदृष्टा अलिप्तत ॥ २ ॥
 आयुर्देव विपश्चितं श्रुतां कर्णस्य वीरुधम् ।
 आभार्थ विश्वभेयजीमस्यादृष्टान्नि जमयत् ॥ ३ ॥

॥ ५३ ॥ द्यौश्च न इदं पृथिवी च प्रचेतसी शुक्रो बृहन्दिक्षण्या पिपतु ।
 अनु स्वधा चिकिता सोमो अपिर्वायुर्नः पातु सविता भगश्च ॥ १ ॥
 पुनः प्राणः पुनरात्मा न ऐतु पुनश्चक्षुः पुनस्सुर्न ऐतु ।
 विश्वानरो नो अदव्यस्तनूपा अन्तस्तिष्ठाति दुरितानि विश्वा ॥ २ ॥
 सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिर्गन्महि मनसा सं शिवेन ।
 तष्टा नो अब वरीयः कृणोत्वनु नो मार्ष्टु त्वोऽ यद्विरिष्टम् ॥ ३ ॥

॥ ५४ ॥ इदं तद्युज उत्तरमिन्द्रं शुभाभ्यष्टये ।
 अस्य द्यौश्च धियं मही वृष्टिरिव वर्षया तृणम् ॥ १ ॥
 असौ द्यौश्चर्मपीयोमावस् धारयतं रुयिम् ।
 इमं राष्ट्रस्याभीवर्गे कृणुत युज उत्तरम् ॥ २ ॥

सर्वन्पुश्चासंवन्पुश्च यो अस्माँ अग्निदासति ।
सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥

ये पन्थानो बहवो देवयाना अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति । ॥ ५५ ॥
तेषामज्यानि यतमो वहन्ति तस्मै मा देवाः परि धत्तेह सर्वे ॥ १ ॥
यीष्पो हेमन्तः शिशिरो वसन्तः शरद्धर्षाः स्विते नो दधात ।
आ नो गोषु भजता प्रजारां निवात इक्षुः शरणे स्याम ॥ २ ॥
इदावत्तराय परिवत्तराय संवत्तराय कृणुता बृहन्नमः ।
तेषां वयं सुमता यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ ३ ॥

मा नो देवा अर्हिर्वेपीत्सतोऽकान्तहर्षूखान् । ॥ ५६ ॥
संयतं न वि प्यरद्वाहं न सं यमन्नमो देवजनेभ्यः ॥ १ ॥
नमो ऽस्वसिताय नमस्तिरश्चिराजये ।
स्वजाय वधवे नमो नमो देवजनेभ्यः ॥ २ ॥
सं ते हन्मि दता दतः समुं ते हन्वा हनू ।
सं ते जिह्या जिह्वां मचास्त्राह आस्यम् ॥ ३ ॥

इदमिद्धा उ भेषजमिदं रुद्रस्य भेषजम् । ॥ ५७ ॥
येनेषुमेकतेजनां शतशल्यामपब्रवत् ॥ १ ॥
जालापेणाभि पिञ्चत जालापेणोप सिञ्चत ।
जालापमुयं भेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥ २ ॥
शं च नो मर्यश्च नो मा च नः किं चनाममत् ।
द्युमा रपो विश्वं नो अस्तु भेषजं सर्वं नो अस्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

यशसं मेन्द्रो मृषवान्कृणोतु यशसं द्यावापृथिवी उभे इमे । ॥ ५८ ॥
यशसं मा देवः सविता कृणोतु प्रियो दानुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥ १ ॥

यपेन्द्रो द्यावापृथिव्योर्यगं स्वान्यथाप ओषधीषु यगं स्वतीः ।
 एवा विश्वेषु देवेषु वयं सर्वेषु यगसः स्याम ॥ २ ॥
 यगा इन्द्रो यगा अग्निर्यगाः सोमो अजायत ।
 यगा विश्वस्य भूतस्याहमस्मि यगस्तमः ॥ ३ ॥

॥ ५९ ॥

अनदुग्धस्त्वं प्रथमं धेनुभ्यस्त्वमंरुन्धति ।
 अर्धेनवे वयंसे गर्भं यद्वा चतुष्पदे ॥ १ ॥
 गर्भं यद्वत्तोयधिः सह देवीरंरुन्धती ।
 कश्यपस्त्वनं गोष्ठमयक्ष्मां उत पूरुषान् ॥ २ ॥
 विश्वरूपां मुभगामद्यावंदामि जीवलाम् ।
 सा नो रुद्रस्यास्तां हेतिं दूरं नयतु गोभ्यः ॥ ३ ॥

॥ ६० ॥

अयमा यात्यर्यमा पुरस्ताद्विपिंतस्तुपः ।
 अस्या इच्छन्नयुवै पतिमुत जायामजानयै ॥ १ ॥
 अश्रमदियमर्ममन्नन्यासां समनं यती ।
 अहो न्वर्ममन्नस्या अन्याः समनमायति ॥ २ ॥
 धाता दाधार पृथिवी धाता द्यामुत सूर्यम् ।
 धातास्या अमुवै पतिं दधातु पतिकाम्यम् ॥ ३ ॥

॥ ६१ ॥

मह्यमापो मधुमदेर्यन्तां मह्यं सूरों अभरज्ज्योतिषे कम् ।
 मह्यं देवा उत विश्वे तपोजा मह्यं देवः संविता य्यचो धातु ॥ १ ॥
 अहं विवेच पृथिवीमुत द्यामहमृतूरं जनयं सप्त साकम् ।
 अहं सत्यमनृतं यद्वदाम्यहं देवीं परि वाचं विश्वम् ॥ २ ॥
 अहं जंजान पृथिवीमुत द्यामहमृतूरं जनयं सप्त सिन्धून् ।
 अहं सत्यमनृतं यद्वदामि यो अंषीषोमावजुषे सखाया ॥ ३ ॥

वैश्वानरो रश्मिभिर्नः पुनातु वातः प्राणेनेपिरो नभोभिः ।
 छावापृषिवी पर्यसा पर्यस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥ १ ॥
 वैश्वानरीं सूनृतामा रभध्वं यस्या आशास्तन्वां वीतपृष्टाः ।
 तया गृणन्तः सधमादेषु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ २ ॥
 वैश्वानरीं वर्चस आ रभध्वं शुश्रा भवन्तः शुचयः पावकाः ।
 इहेडया सधमादं मदन्तो ज्योक्पश्येम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

यत्ते देवी निर्ऋतिरावबन्ध दामं यीवास्वविमोक्तं यत् । ६३ ॥
 तत्ते वि ष्याम्यायुषे वर्चसे बलायादोमदमन्त्रमहि प्रसूतः ॥ १ ॥
 नमो ऽस्तु ते निर्ऋते तिग्मतेजो ऽयस्मान्वि चृता बन्धपाशान् ।
 यमो मह्यं पुनरित्वां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ २ ॥
 अयस्ये द्रुपदे वैपिय इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।
 यमेन त्वं पितृभिः संविदान उन्नमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ३ ॥
 संसमिद्युवसे वृषक्षये विश्वान्यये आ ।
 इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्वा भर ॥ ४ ॥

सं जानीध्वं सं पृथ्यध्वं सं वो मनीसि जानताम् । ६४ ॥
 देवा भागं यथा पूर्वं संजानाना उयासन्ते ॥ १ ॥
 समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं व्रतं सह चित्रमेयाम् ।
 समानेन वो हविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविशध्वम् ॥ २ ॥
 समानी व आकूतिः समाना दद्यानि वः ।
 समानमस्तु वो मनो यथा वः सुसहासन्ति ॥ ३ ॥

अवं मन्युरवायतावं बाहू मनोयुजा । ६५ ॥
 पराशर त्वं तेषां पराश्वं शुष्ममदेयाधा नो रयिमा कृधि ॥ १ ॥
 निर्हस्तेभ्यो निर्हस्ते यं देवाः शुस्मस्येय ।

वृश्चामि शत्रूणां बाहूननेन हविषाहम् ॥ २ ॥

इन्द्रश्चकार प्रथमं नैर्हेस्तमसुरेभ्यः ।

जयन्तु सत्त्वानो मम स्थिरेणेन्द्रेण मेदिना ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥

निर्हेस्तः शत्रुरभिदासंचस्तु ये सेनाभिर्युधमायन्यस्मान् ।

समपयेन्द्र महता वधेन द्रात्वेषामघहारो विविजः ॥ १ ॥

आतन्वाना आयच्छन्तो ऽस्यन्तो ये च धार्वय ।

निर्हेस्ताः शषव स्यनेन्द्रो वो ऽद्य पराशरित ॥ २ ॥

निर्हेस्ताः सन्तु शषवो ऽङ्ग्रेषां स्नापयामसि ।

अथैषामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहे ॥ ३ ॥

॥ ६७ ॥

परि वर्त्मानि सवन्त इन्द्रः पूषा च सस्रतुः ।

मुह्यन्त्वद्यामूः सेनां अमिचाणां परस्तराम् ॥ १ ॥

मूढा अमिचाश्चरताशीर्षाणं इवाहयः ।

तेषां वो अमिमूढानामिन्द्रो हन्तु वरवरम् ॥ २ ॥

ऐषु नह्य वृषाजिनं हरिणस्या भियं कृधि ।

पराङ्मित्र एषत्वर्वाची गौरुपेपतु ॥ ३ ॥

॥ ६८ ॥

आयमंगन्तविता द्युरेणोष्णेन वाय उदक्नेहिं ।

आदित्या रुद्रा वसव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत् प्रचेतसः ॥ १ ॥

अदितिः श्मश्रु वपत्तार्ष उन्दन्तु वर्चसा ।

चिकित्सन्तु प्रजार्पतिर्दीर्घायुताय चक्षसे ॥ २ ॥

येनावपत्तविता द्युरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् ।

तेन ब्रह्मणो वपत्तेदमस्य गोमानर्धवानयमस्तु प्रजावान् ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥

गिरावर्गाराटेषु हिरण्ये गोषु यद्यगः ।

सुरायां सिष्यमानायां कीलाले मधु तन्मयि ॥ १ ॥
 अश्विना सारुषेण मा मधुनाइतं शुभस्पती ।
 यथा भर्गस्वतीं वार्वमावदानि जनां अनु ॥ २ ॥
 मयि वर्चो अथो यशो ऽथो यज्ञस्य यत्परः ।
 तन्मयि प्रजापतिर्दिवि द्यामिव दंहतु ॥ ३ ॥

॥ ७० ॥

यथा भस्तिं यथा सुरा यथाक्षा अग्निदेवने ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा ते अग्ने मनो ऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ २ ॥
 यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे । यथा पुंसो ० । ० ॥ २ ॥
 यथा प्रधिर्यचोपधिर्यथा नभ्यं प्रधावधि ।
 यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
 एवा ते अग्ने मनो ऽधि वत्से नि हन्यताम् ॥ ३ ॥

॥ ७१ ॥

यदक्षमग्निं बहुधा विरूपं हिरण्यमश्वमुत गामजामविम् ।
 यदेव किं च प्रतिजयहाहमग्निष्टोता सुहुतं कृणोतु ॥ १ ॥
 यन्मा हुतमहुतमाजगाम दत्तं पितृभिरनुमतं मनुष्यैः ।
 यस्मान्मे मन उदिव रारजीत्यग्निष्टोता सुहुतं कृणोतु ॥ २ ॥
 यदक्षमदृश्यन्तेन देवा दास्यन्नदास्यन्तुत सैगृणामि ।
 वैश्वानरस्य महतो महिम्ना शिवं मह्यं मधुमदस्त्वचम् ॥ ३ ॥

॥ ७२ ॥

यथासितः प्रथर्यते वर्शो अनु वर्षूषि कृत्स्नचसुरस्य मायया ।
 एवा ते शेषः सहसायमर्को ऽङ्गेनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥ १ ॥
 यथा पसस्तायादरं वार्तेन स्थूलं कृतम् ।
 यावत्परस्वतः पसस्तावत्ते वर्धतां पसः ॥ २ ॥
 यावदङ्गीनं पारस्वतं हास्तिनं गार्दिभं च यत् ।

यावदश्वस्य वाजिनस्तावन्ने वर्धतां पसः ॥ ३ ॥

॥ सप्तमो ऽनुषाकः ॥

॥ ७३ ॥ एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्वृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु ।
 अस्य श्रियमुपसंयात सर्व उयस्य चेतुः संमनसः सजाताः ॥ १ ॥
 यो वः शुष्मो हृदयेष्वन्तराकूतिया वो मनसि प्रविष्टा ।
 तां ह्रीवयामि हविषा घृतेन मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥ २ ॥
 इहैव स्त माय यातायस्मत्पूषा परस्तादपथं वः कृणोतु ।
 वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मयि सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥ ३ ॥

॥ ७४ ॥ सं वः पृथ्यन्तां तन्वपः सं मनींसि समु व्रता ।
 सं वो ऽयं ब्रह्मणस्पतिर्भगः सं वो अजीगमत ॥ १ ॥
 संज्ञपनं वो मनसो ऽथो संज्ञपनं हृदः ।
 अथो भगस्य यज्ञानं तेन संज्ञपयामि वः ॥ २ ॥
 यथादित्या वसुभिः संयभूवुर्मरुद्भिरूषा अहणीयमानाः ।
 एवा विणामन्नहणीयमान इमां जनान्संमनसस्कृधीह ॥ ३ ॥

॥ ७५ ॥ निरमुं नुद ओकसः सपत्नो यः पृतन्यति ।
 नैवार्धेन हविषेन्द्र एनं पराशरीत् ॥ १ ॥
 परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृचहा ।
 यतो न पुनरायति शश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ २ ॥
 एतुं तिस्रः परावत एतु पञ्च जना अति ।
 एतुं तिस्रो ऽति रोचना यतो न पुनरायति
 शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत्सूर्यो असंहिवि ॥ ३ ॥

॥ ७६ ॥ य एनं परिपीदन्ति समादर्पति चष्टांसे ।

संप्रेक्षो अग्निर्जिह्वाभिरुदेतु हृदयादधि ॥ १ ॥
 अग्नेः सांतपनस्याहमायुषे पदमा स्मे ।
 अद्वातिर्यस्य पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥ २ ॥
 यो अस्य समिधं वेद क्षुचिर्यणु समाहिताम् ।
 नाभिह्वारे पदं नि दधाति स मृत्यवे ॥ ३ ॥
 नैनं मन्ति पर्यायिणो न सन्नो अर्ब गच्छति ।
 अग्नेयः क्षुचियो विद्वान्नामं गृह्णात्यायुषे ॥ ४ ॥

अस्याद्यौरस्यात्पृथिव्यस्याद्विभंमिदं जगत् ।

॥ ७७ ॥

आस्थाने पर्वता अस्यु स्थाम्यग्नौ अतिरिष्यम् ॥ १ ॥
 य उदानद पृथयं य उदानएन्यायनम् ।
 आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अपि तं हुवे ॥ २ ॥
 जातवदो नि वर्तय शतं ते सन्त्वावृतः ।
 सहस्रं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥ ३ ॥

तेन भूतेन हविषायमा ष्यायतां पुनः ।

॥ ७८ ॥

जायां यामस्ता आवाक्षुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥ १ ॥
 अभि वर्धतां पर्यसाभि राष्ट्रेण वर्धताम् ।
 रूपा सहस्रवर्चसेमौ स्तामनुपक्षितौ ॥ २ ॥
 त्वष्टा जायामजनयत्त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
 त्वष्टा सहस्रमार्युषि दीर्घमार्युः कृणोतु वाम् ॥ ३ ॥

अयं नो नभसस्पतिः संस्फानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः ॥ १ ॥ ७९ ॥
 त्वं नो नभसस्पत ऊर्जं गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसुं ॥ २ ॥
 देवं संस्फान सहस्रापोषस्येशिषे ।
 तस्य नो रास्व तस्य नो धेहि तस्य ते भक्तिवांसः स्याम ॥ ३ ॥

॥ ८० ॥

अन्तरिक्षेण पतति विश्वा भूतावचार्कगत ।
 गुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ १ ॥
 ये चयः कालकात्रा दिवि देवा इव श्रिताः ।
 तान्सर्वानह ऊतये ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ २ ॥
 अस्म ते जन्म दिवि ते सधस्थं समुद्रे अन्तर्महिमा ते पृथिव्याम् ।
 गुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ ३ ॥

॥ ८१ ॥

यन्तासि यक्षसे हस्तावपु रक्षांसि सेधसि ।
 प्रजां धनं च गृह्णानः परिहृस्तो अभूदयम् ॥ १ ॥
 परिहृस्त वि धारय योनिं गर्भाय धातवे ।
 मर्मादे पुत्रमा धेहि तं त्वमा गर्भयागमे ॥ २ ॥
 यं परिहृस्तमविभरदितिः पुत्रकाम्या ।
 तृष्टा तमस्या आ वभाद्यथा पुत्रं जनादिति ॥ ३ ॥

॥ ८२ ॥

आगच्छत आगतस्य नाम गृह्णाम्यायतः ।
 इन्द्रस्य वृत्रघ्नो वन्धे वासवस्य शतक्रतोः ॥ १ ॥
 येन सूर्या सावित्रीमश्विनोहतुः पृथा ।
 तेन मामग्रवीद्भगो जायामा बहतादिति ॥ २ ॥
 यस्तं ऽङ्गुणो वंसुदानो बृहन्विन्द हिरण्ययः ।
 तेना जनीयते जायां मत्वं धेहि शचीपते ॥ ३ ॥

॥ अष्टमो ऽनुवाकः ॥

॥ ८३ ॥

अर्पचितः प्र पतत सुप्रणो वंसतेरिव ।
 सूर्यः कृणोतु भेषजं चन्द्रमा वो ऽपोऽद्यतु ॥ १ ॥
 अन्येका ग्येनेका कृष्णेका रोहिणी ३ ।
 सर्वासामयम् नामावीष्णीरपेतन ॥ २ ॥

असूतिका रामायण्यपुचित्र पतिष्यति ।

ग्लौरिः प्र पतिष्यति स गलुन्तो नशिष्यति ॥ ३ ॥

वीहि स्वामाहुतिं जुषाणो मनसा स्वाहा मनसा यदिदं जुहोमि ॥ ४ ॥

यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां बद्धानामवसर्जनाय कम् । ॥ ८४ ॥

भूमिरिति त्वाभिप्रमन्वते जना निर्ऋतिरिति त्वाहं परि वेद सर्वतः ॥ १ ॥

भूते हविष्मन्तो भवैष ते भागो यो अस्मासु । मृशेमानमूनेनसः स्वाहा ॥ २ ॥

एवो ष्वस्मिन्निर्ऋते ऽनेहा त्वमयस्मयाच्च चृता बन्धपाथान् ।

यमो मह्यं पुनरिच्छां ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

अयस्ये दुपदे वैधिष इहाभिहितो मृत्युभिर्ये सहस्रम् ।

यमेन त्वं पितृभिः संविदान उक्तं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

वारणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।

॥ ८५ ॥

यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमुं देवा अवीवरन् ॥ १ ॥

इन्द्रस्य वचसा वयं मित्रस्य वरुणस्य च ।

देवानां सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥ २ ॥

यथा वृच इमा आपस्तस्तम्भं विश्वधा यतीः ।

एवा ते अग्निना यक्ष्मं विश्वानरेण वारये ॥ ३ ॥

वृषेन्द्रस्य वृषा दिवो वृषा पृथिव्या अयम् ।

॥ ८६ ॥

वृषा विश्वस्य भूतस्य त्वमेकवृषो भव ॥ १ ॥

समुद्र ईशे स्रवतामयिः पृथिव्या वृशी ।

चन्द्रमा नक्षत्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥ २ ॥

सम्बाडस्यसुराणां ककुभन्नृपाणाम् ।

देवानामर्धभागसि त्वमेकवृषो भव ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥

आ त्वाहार्थमन्तरभूर्भुवस्तिष्ठाविचाचलत् ।
 विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्तु मा त्वद्राष्टमधि भ्रशत् ॥ १ ॥
 इहेवेधि मायं च्योष्टाः पर्वत इवाविचाचलत् ।
 इन्द्रेहेव भुवस्तिष्ठेह राष्ट्रमु धारय ॥ २ ॥
 इन्द्रे एतमदीधरक्षुवं भ्रुवेण हविषा ।
 तस्मै सोमो अयि भवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ८८ ॥

ध्रुवा द्यौर्ध्रुवा पृथिवी भुवं विश्वमिदं जगत् ।
 ध्रुवासः पर्वता इमे ध्रुवो राजा विगामयम् ॥ १ ॥
 ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो बृहस्पतिः ।
 ध्रुवं त इन्द्रश्चामिष्य राष्ट्रं धारयतां ध्रुवम् ॥ २ ॥
 ध्रुवो ऽच्युतः प्र मृणीहि शशू द्यूयतो ऽधरान्वादयस्व ।
 सर्वा दिशः संमनसः सध्रीचीर्ध्रुवाय ते समितिः कल्पतामिह ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥

इदं ममेण्यः शिरो दत्तं सोमेन वृषणम् ।
 ततः परि प्रजातेन हार्दि ते शोचयामसि ॥ १ ॥
 शोचयामसि ते हार्दि शोचयामसि ते मनः ।
 वातं धूम इव सध्रुव इ मामेवान्वेतु ते मनः ॥ २ ॥
 मर्त्यं त्वा मिषावरुणी मर्त्यं देवी सरस्वती ।
 मर्त्यं त्वा मर्त्यं भूम्या उभावन्तौ समस्यताम् ॥ ३ ॥

॥ ९० ॥

यां ते रुद्र इयुमास्यदङ्गेभ्यो ददयाय च ।
 इदं तामद्य त्वह्यं विपूचीं वि बृहामसि ॥ १ ॥
 याल्ले गतं धमन्यो ऽङ्गान्यनु विष्टिताः ।
 तासां ते सर्वासां ययं निर्विषारिं ह्वयामसि ॥ २ ॥
 नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितायै ।

नमो विसृज्यमानायै नमो निषत्तितायै ॥ ३ ॥

इमं यवमष्टायोगेः षड्योगेभिश्चर्क्युः ।
तेना ते तन्वोऽरपो ऽपाचीनमयं व्यये ॥ १ ॥
न्यग्वातो वाति न्यक्तपति सूर्यः ।
नीचीनसम्प्रा दुहे न्यग्भवतु ते रपः ॥ २ ॥
आप इद्वा उं भेषजीरापो अमीवचातनीः ।
आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

॥ ९१ ॥

वातरहा भव वाजिन्युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवे मनोजवाः । ॥ ९२ ॥
युञ्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदस आ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु ॥ १ ॥
जवस्ते अर्वन्निहिंती गुहा गः श्येने वातं उत यो ऽर्चस्परीक्षः ।
तेन त्वं वाजिन्बलवान्बलेनाजिं जय समने पारयिषुः ॥ २ ॥
तनूष्टे वाजिन्तन्वं नयन्ती वाममसभ्यं धावतु शर्म तुभ्यम् ।
अहुतो महो धरुणाय देवा दिवीव ज्योतिः स्वमा मिमीयात् ॥ ३ ॥

॥ यवमो ऽनुवाकः ॥

यमो मृत्युरपमारो निर्जृषो बभ्रुः शर्वो ऽस्ता नीलंशिखण्डः । ॥ ९३ ॥
देवजनाः सेनयोक्तस्थिवासस्ते अस्माकं परि वृञ्जन्तु वीरान् ॥ १ ॥
मनसा होमैर्हरसा धृतेन शर्वायास्त्रं उत राक्षे भवामं ।
नमस्त्यभ्यो नमं एभ्यः कृणोम्यन्यत्रासदधर्विषा नयन्तु ॥ २ ॥
चार्यध्वं नो अघर्विषाभ्यो वधादिश्वे देवा मरुतो विश्ववेदसः ।
अग्नीषोमा वरुणः पूतदक्षा वातापर्जन्ययोः सुमतौ स्याम ॥ ३ ॥

सं वो मनांसि सं वता समाकूतीर्नमामसि ।
अमी ये विव्रता स्थन् तान्वः सं नंसयामसि ॥ १ ॥

अहं गृभ्णामि मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरेत ।
 मम वर्गेषु हृदयानि वः कृणोमि मम यातमनुवर्तमान एत ॥ २ ॥
 ओते मे द्यावापृथिवी ओता देवी सरस्वती ।
 ओतौ म इन्द्रश्चाग्निश्चर्यासेदं सरस्वति ॥ ३ ॥

॥ ९५ ॥

अश्वत्थो देवसदनस्तृतीयस्यामितो दिवि ।
 तत्रामृतस्य चक्षुः देवाः कुष्ठमवचत ॥ १ ॥
 हिरण्ययी नारचरद्विरण्यबन्धना दिवि ।
 तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवचत ॥ २ ॥
 गर्भो अस्योपधीनां गर्भो हिमवतामुत ।
 गर्भो विश्वस्य भूतस्येम मे अगदं कृधि ॥ ३ ॥

॥ ९६ ॥

या औपधयः सोमराज्ञीर्वहीः शतविचक्षणाः ।
 बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्याद्ददधौ वरुण्यादुत ।
 अथो यमस्य पद्वीशाद्विश्वसाहेवकिस्त्रियात् ॥ २ ॥
 यच्चक्षुषा मनसा यच्च वाचोपास्मि जायन्तो यत्स्वपन्तः ।
 सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

॥ ९७ ॥

अभिभूर्यज्ञो अभिभूरयिरभिभूः सोमो अभिभूरिन्दः ।
 अभ्यर्हं विश्वाः पृतना यथासाम्येवा विधेमायिहोवा इदं हविः ॥ १ ॥
 स्वधास्तु मित्रावरुणा विपश्चिता प्रजावन्त्यश्वं मधुनेह पिबतम् ।
 वापेषां दूरं निर्वृतिं पराचिः कृतं चिदेतः प्र मुमुक्तमस्त ॥ २ ॥
 इमं वीरमनु हर्षध्वमुयमिन्द्रं सखायो अनृ सं रभध्वम् ।
 यामजिते गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमजमं प्रमृणन्तमोजसा ॥ ३ ॥

इन्द्रो जयाति न परा जयाता अधिराजो राजंसु राजयाति । ॥ ९८ ॥
 चकृत्य ईड्यो वन्द्योपसद्यो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥
 त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिभूतिर्जनानाम् ।
 त्वं देवीविशं इमा वि राजायुष्मन्धुचमजरं ते अस्तु ॥ २ ॥
 प्राच्या दिशस्त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्या दिशो वृषहं हवुहो ऽसि ।
 यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥ ३ ॥

अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वांहूणाबुवे । ॥ ९९ ॥
 ह्योम्युयं चेत्तारं पुरुणांमानमेकजम् ॥ १ ॥
 वो अद्य मेन्यो बधो जिघांसव उदीरते ।
 इन्द्रस्य तत्र बाहू समन्तं परि दध्मः ॥ २ ॥
 परि दध्म इन्द्रस्य बाहू समन्तं चातुस्तायतां नः ।
 देवं सवितः सोमं राजन्सुमनसं मा कृणु स्वस्तर्यं ॥ ३ ॥

देवा अद्भुः सूर्यो अदाद्यीरंदात्पृषियंदात् । ॥ १०० ॥
 तिस्रः सरस्वतीरदुः सचिन्ता विषदूर्धणम् ॥ १ ॥
 यद्वो देवा उंपजीका आमिन्धन्धन्धुदकम् ।
 तेन देवप्रसूतेनेदं दूषयता विषम् ॥ २ ॥
 असुराणां दुहितासि सा देवानांमसि स्वसा ।
 दिवस्पृषियाः संभूता सा चंकर्षास्सं विषम् ॥ ३ ॥

आ वृषायस्व अस्तिहि वर्षस्व प्रययस्व च । ॥ १०१ ॥
 मयाङ्गं वर्षतां शेषस्तेन योषितमिज्जहि ॥ १ ॥
 येन कृशं वाजयेन्ति येन हिन्वन्त्यातुरम् ।
 तेनास्य ब्रह्मणस्पते धनुर्वा तानया पसः ॥ २ ॥
 आहं तनोमि ते पसो अघि ज्यामिव धन्वनि ।

क्रमस्वर्श इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥ ३ ॥

॥ १०२ ॥

यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते ।
एवा मामभि ते मनः समेतु सं च वर्तताम् ॥ १ ॥
आहं खिंदामि ते मनो राजाश्वः पृष्ठमिव ।
रेष्मद्वित्रं यथा तृणं मयि ते वेष्टतां मनः ॥ २ ॥
आञ्जनस्य मदुर्घस्य कुर्घस्य नलदस्य च ।
तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधनमुञ्जरे ॥ ३ ॥

॥ दशमो ऽनुवाकः ॥

॥ चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

॥ १०३ ॥

संदानं वो बृहस्पतिः संदानं सविता कर्त ।
संदानं मित्रो अर्यमा संदानं भर्गो अश्विना ॥ १ ॥
सं परमान्तसमवमानयो सं द्यामि मध्यमान् ।
इन्द्रस्तान्पर्यहार्दास्वा तानग्ने सं द्या त्वम् ॥ २ ॥
अग्नी ये युधमायन्ति केतून्कृत्वानीकशः ।
इन्द्रस्तान्पर्यहार्दास्वा तानग्ने सं द्या त्वम् ॥ ३ ॥

॥ १०४ ॥

आदानेन संदानेनामित्राना द्यामसि ।
अपाना ये चैषां प्राणा अमुनासून्तर्महिदम् ॥ १ ॥
इदमादानमकारं तपसेन्द्रेण संशितम् ।
अमित्रा ये ऽर्च नः सन्ति तानय आ द्या त्वम् ॥ २ ॥
ऐनाद्यतामिन्द्रापी सोमो राजा च मेदिनी ।
इन्द्रो मरुतानादानममित्रैभ्यः कृणोतु नः ॥ ३ ॥

॥ १०५ ॥

यथा मनो मनस्वेतिः परापतत्याशुमत ।

ए॒वा त्वं का॒से प्र॒ पंत॒ मन॒सो ऽनु॒ प्रवा॒य्यम् ॥ १ ॥
यथा॒ बा॒णः सु॒सं॒शितः॒ परा॒पत॑न्त्यागु॒मत ।
ए॒वा त्वं का॒से प्र॒ पंत॒ पृथि॒व्या अ॒नु सं॒वर्त॑म् ॥ २ ॥
यथा॒ सूर्य॑स्य र॒श्मयः॑ परा॒पत॑न्त्यागु॒मत ।
ए॒वा त्वं का॒से प्र॒ पंत॒ समु॒द्रस्या॑नु॒ विक्ष॑रम् ॥ ३ ॥

आ॒यने॑ ते प॒राय॑णे दू॒र्वा रो॒हतु॑ पु॒ष्पिणी॑ ।
उ॒त्तो वा॒ तश्च॒ जा॒यतां॑ हृ॒दो वा॒ पुण॑ड॒रीक॒वान् ॥ १ ॥
अ॒पामि॑दं न्य॒यने॑ समु॒द्रस्य॑ नि॒वेश॑नम् ।
म॒ध्ये हृ॒दस्य॑ नो गृ॒हाः प॒राची॑ना मु॒खा कृ॒धि ॥ २ ॥
हि॒मस्य॑ त्वा ज॒रायु॑णा श॒ले परि॑ व्य॒याम॑सि ।
शी॒तहृ॑दा हि नो भु॒वो ऽमि॑ष्कृ॒णोतु॑ भे॒पज॑म् ॥ ३ ॥

॥ १०६ ॥

वि॒श्वजि॒ज्ञाय॑मा॒ण्यि मा॒ परि॑ देहि ।
चा॒यमा॑णे द्वि॒पाच्च॒ सर्वे॑ नो र॒क्ष चतु॑ष्पा॒द्यच्च॒ नः स्व॑म् ॥ १ ॥
चा॒यमा॑णे वि॒श्वजि॒ते मा॒ परि॑ देहि । वि॒श्वजि॒द्विपा॑च्च॒ ॥ २ ॥
वि॒श्वजि॒क्तत्पा॑ण्यि मा॒ परि॑ देहि । क॒र्त्याणि॑ द्वि॒पाच्च॒ ॥ ३ ॥
क॒र्त्याणि॑ सर्व॒विदे॑ मा॒ परि॑ देहि ।
सर्वे॑चिद् द्वि॒पाच्च॒ सर्वे॑ नो र॒क्ष चतु॑ष्पा॒द्यच्च॒ नः स्व॑म् ॥ ४ ॥

॥ १०७ ॥

त्वं नो॑ मे॒घे प्रथ॑मा गो॒भिर॒श्वेभिरा॑ ग॒हि ।
त्वं सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॑स्त्वं नो॑ अ॒सि य॒ज्ञिया॑ ॥ १ ॥
मे॒धाम॑हं प्रथ॒मां ब्र॒ह्म॒ण्वतीं॑ ब्र॒ह्म॒जूता॑मृषि॒ष्टुता॑म् ।
प्र॒पीतां॑ ब्र॒ह्मचा॑रिभिर्दे॒वाना॑मव॒से हु॒वे ॥ २ ॥
यां मे॒धामृ॑भ॒वो वि॒दुषां॑ मे॒धाम॑सु॒रा वि॒दुः ।
ऋ॒षयो॑ भ॒द्रां मे॒धां यां॑ वि॒दुस्तां॑ म॒म्या वै॒श्याम॑सि ॥ ३ ॥

॥ १०८ ॥

यामृषयो भूतकृतो मेधा मेधाविनो विदुः ।
 तया मामद्य मेधयार्थे मेधाविनं कृणु ॥ ४ ॥
 मेधां सायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि ।
 मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वैश्यामहे ॥ ५ ॥

॥ १०९ ॥

पिप्पली क्षिप्रभेषज्युः प्रातिविहभेषजी ।
 तां देवाः समंकल्पयन्त्रियं जीवित्वा अलम् ॥ १ ॥
 पिप्पल्युः समवदन्तायतीर्जननादधि ।
 यं जीवमथ्रवामहे न स रिष्याति पूरुषः ॥ २ ॥
 असुरास्त्वा न्यखनन् देवास्त्वोदवपत्युनः ।
 पातीकृतस्य भेषजीमथो क्षिप्रस्य भेषजीम् ॥ ३ ॥

॥ ११० ॥

प्राज्ञो हि कमीड्यो अघ्वरेणु सनाच्च होता नव्यश्च सति ।
 स्वां चाये तनूँ पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौर्भगमा यजस्व ॥ १ ॥
 ज्येष्ठ्यां जातो विवृतोर्यमस्य मूलबर्हणात्परि पाशेनम् ।
 अत्येनं नेषद्विगतानि विश्वा दीर्घायुत्वाय शतशरदाय ॥ २ ॥
 ष्याघ्रे ऽहंजनिष्ट वीरो नैषचजा जायमानः सुवीरः ।
 स मा वधीत्पितरं वर्धमानो मा मातरं प्र मिनीज्जनिबीम् ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥

इमं मे अग्रे पूरुषं मुमुग्ध्ययं यो बहः सुयतो लालपीति ।
 अतो ऽधि ते कृणवद्भागधेयं यदानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ १ ॥
 अग्निष्टे नि शमयतु यदि ते मन उद्युतम् ।
 कृणोमि विद्वाभ्येषजं यषानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ २ ॥
 देवेनसादुन्मदितमुन्मत्तं रक्षसस्परि ।
 कृणोमि विद्वाभ्येषजं यदानुन्मदितो ऽसन्ति ॥ ३ ॥
 पुनस्त्वा दुस्सरसः पुनरिद्धः पुनर्भगः ।

पुनस्त्वा दुर्विश्वे देवा यथानुन्मदितो ऽस्तसि ॥ ४ ॥

मा ज्येष्ठं वधीदयमय एषां मूलवर्हणात्परि पाप्मेनम् ।

॥ ११२ ॥

स यास्याः पाशाच्चि चृत प्रजानन्तुभ्यं देवा अमुं जानन्तु विश्वे ॥ १ ॥

उन्मुञ्च पाशांस्त्वमय एषां वयस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन् ।

स यास्याः पाशाच्चि चृत प्रजानन्वितापुत्रौ मातरौ मुञ्च सर्वान् ॥ २ ॥

येभिः पाशैः परिविहो विवहो ऽङ्गेअङ्ग आर्पित उत्सितश्च ।

वि ते मुञ्चन्तां विमुचो हि सन्ति भूणमि पूषन्दुरितानि मृक्ष ॥ ३ ॥

तृते देवा अमृजतैतदेनस्तुत एनं मनुष्येषु ममृजे ।

॥ ११३ ॥

ततो यदि त्वा याहिरान्शे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ १ ॥

मरीचीर्धूमान्म विशन्तु पाप्मन्बुदरान्छोत वा नीहारान् ।

नदीनां फेलां अमु ताच्चि नश्य भूणमि पूषन्दुरितानि मृक्ष ॥ २ ॥

डादशधा निहितं तृतस्यार्पमृष्टं मनुष्यैरसानि ।

ततो यदि त्वा याहिरान्शे तां ते देवा ब्रह्मणा नाशयन्तु ॥ ३ ॥

॥ एकादशमो ऽध्यायः ॥

येद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा वयम् ।

॥ ११४ ॥

आदिन्यास्तस्मान्नो यूयमृतस्यर्तेनं मुञ्चत ॥ १ ॥

चृतस्यर्तेनादित्या यजंवा मुञ्चतेह नः ।

यजं यद्यज्ञवाहसः शिष्यन्तो नोर्षशेकिम ॥ २ ॥

मेदस्वता यजमानाः सुचाज्यानि जुहंतः ।

अकामा विश्वे वो देवाः शिष्यन्तो नोर्ष शेकिम ॥ ३ ॥

यद्विडांसो यद्विडांस एनीसि चकृमा वयम् ।

॥ ११५ ॥

यूयं नस्तस्मान्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोषसः ॥ १ ॥

यदि जाग्रद्वदि स्वपन्नेन एनस्यो ऽकरम् ।
 भूतं मा तस्माद्भयं च दुषदादिव मुञ्चताम् ॥ २ ॥
 दुषदादिव मुमुचानः स्विन्नः स्नात्वा मलादिव ।
 पूतं यविर्बेणेवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मेनसः ॥ ३ ॥

॥ ११६ ॥ यद्यामं चक्रुर्निखनन्तो अये कधीवणा अन्नविदो न विद्यया ।
 वैवस्वते राजन्नि तज्जुहोम्यथ यज्ञियं मधुमदस्तु नो ऽन्नम् ॥ १ ॥
 वैवस्वतः कृणवद्भागधेयं मधुभागो मधुना सं सृजाति ।
 मातुर्यदेन इषितं न आगन्वद्वा पितापराद्धो जिहीडे ॥ २ ॥
 यदीदं मातुर्यदि वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राश्चेतस एन आगन् ।
 यावन्तो अस्मान्पितरः सचन्तो तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु मन्युः ॥ ३ ॥

॥ ११७ ॥ अपमित्यमप्रतीक्षं यदस्मि यमस्य येन बलिना चरामि ।
 इदं तदमे अनृणो भवामि त्वं पाशाच्चित्तं वेत्थ सर्वान् ॥ १ ॥
 इहैव सन्तः प्रति दद्य एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत ।
 अपमित्य धान्यं यज्जप साहमिदं तदमे अनृणो भवामि ॥ २ ॥
 अनृणा अस्मिन्ननृणाः परस्मिन्नृतीये लोके अनृणाः स्याम ।
 ये देवयानाः पितृयाणाश्च लोकाः सर्वान्यथो अनृणा आ क्षियेम ॥ ३ ॥

॥ ११८ ॥ यदस्ताभ्यां चक्रुर्म किल्बिषाण्यद्याणीं गलुमुपलिप्तमानाः ।
 उर्यपरये उर्यजितौ तदद्याप्सरसावनुं दत्तामृणं नः ॥ १ ॥
 उर्यपरये राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि यदद्यावृत्तमनुं दत्तं न एतत ।
 अष्टानो नष्टमेतमानो यमस्य लोके अधिरज्जुरायत ॥ २ ॥
 यसा अष्टां यम्यं जायामुपेमि यं यार्चमानो अभ्येमि देवाः ।
 ते वाचं वादिपुर्मोक्षरां महैवपत्नी अप्सरसावधीतम् ॥ ३ ॥

यददीव्यनृणमहं कृणोम्यदास्यन्नम उत संगृणामि । ॥११९॥
 वैश्वानरो नो अधिषा वसिष्ठ उदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥
 वैश्वानराह प्रति वेदयामि यद्यृणं संगरो देवतासु ।
 स एतान्माशाच्चित्तं वेद सर्वानर्थ पक्वेन सह सं भवेम ॥ २ ॥
 वैश्वानरः पविता मा पुनातु यत्संगरमभिधावाभ्याशाम् ।
 अनाजानन्मनेसा याचमानो यत्तन्नो अप तत्सुवामि ॥ ३ ॥

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम । ॥१२०॥
 अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अपिरुदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥
 भूमिर्मातादितिर्नो जनिष्व भ्रातान्तरिक्षमभिषंस्था नः ।
 द्यौर्नः पिता पित्र्याहं भवाति जामिमृत्वा माव पत्ति लोकात् ॥ २ ॥
 यचा मुहार्दः सुकृतो मदन्ति विहाय रोगं तच्च १ः स्वार्थाः ।
 अष्टौणा अङ्गैरहुताः स्वर्गे तन्न पश्येम पितरौ च पुत्रान् ॥ ३ ॥

विषाणा पाशाच्च प्याध्यस्मद्य उतमा अंधमा वारुणा ये । ॥१२१॥
 दुष्बभूव दुरितं निः प्वासदपं गळेम सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥
 यद्गार्हणि बध्यसे यच्च रज्ज्वां यद्भूम्यां बध्यसे यच्च वाचा ।
 अयं तस्माद्गार्हपत्यो नो अपिरुदिचयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ २ ॥
 उदंगातां भगवती विचृती नाम तारके ।
 प्रेहामृतस्य यद्यतां प्रेतु बडकमोचनम् ॥ ३ ॥
 वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्मुञ्चासि बडकम् ।
 योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पथः सर्वो अनु क्षिय ॥ ४ ॥

एतं भागं परि ददामि विडाचिर्ष्वकर्मन्मथमजा क्षुतस्य । ॥१२२॥
 अस्माभिर्देतं जरसः परस्तादक्षिचं तन्नुमनु सं तेरेम ॥ १ ॥
 ततं तन्नुमचेकं तरन्ति येषां दत्तं पित्र्यमायनेन ।

अवन्धेके ददंतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिष्टान्तस्वर्ग एव ॥ २ ॥
 अन्वारभेयामनुसंभेयामितं लोकं श्रद्धाणाः सचन्ते ।
 यदां पक्कं परिविष्टमगौ तस्य गुप्त्रये दंपती सं श्रयेषाम् ॥ ३ ॥
 यज्ञं यन्तं मनसा बृहन्तमन्वारोहामि तर्पसा सयोनिः ।
 उपहूता अग्रे जरसः परस्तावृतीये नाके सधमादं मदेम ॥ ४ ॥
 गुह्याः पूता योपितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।
 यत्काम इदमभिधिञ्चामि वो ऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त ददातु तन्मे ॥ ५ ॥

॥ १२३ ॥ एतं सधस्याः परि वो ददामि यं शैवधिमावहाज्जातवेदाः ।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्वं जानीत परमे ध्योमन् ॥ १ ॥
 जानीत सैनं परमे ध्योमन्देवाः सधस्या विद लोकमथ ।
 अन्वागन्ता यजमानः स्वस्तीष्टापूर्तं स्वं बृणुताविरसै ॥ २ ॥
 देवाः पितरः पितरो देवाः । यो असि सो असि ॥ ३ ॥
 स पंचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा यूपम् ॥ ४ ॥
 नाके राजन्प्रति तिष्ठ तच्चैतत्प्रति तिष्ठतु ।
 विद्धि पूर्तस्य नो राजन्त देव सुमना भव ॥ ५ ॥

॥ १२४ ॥ दिवो नु मां बृहतो अन्तरिक्षादपां स्तोको अभ्यपन्नदसेन ।
 समिन्द्रियेण पर्यसाहमये छन्दोभियेज्ञैः सुकृतां कृतेन ॥ १ ॥
 यदि बृहदाभ्यपन्नत्फलं तद्यद्यन्तरिक्षात्स उ वायुरेव ।
 यचास्पृष्टास्तत्रोऽयं यश्च वासस आपो नुदन्तु निर्ऋतिं पराचैः ॥ २ ॥
 अभ्यञ्जनं सुरभि सा समृद्धिर्हिरण्यं बर्चस्तर्दु पूषिममेव ।
 सर्वो पविषा वितताभ्यस्तन्मा तारीन्निर्ऋतिर्मो अरातिः ॥ ३ ॥

॥ वादयो ऽगुणाकः ॥

॥ १२५ ॥ यनस्पते वीर्यवतो हि भूया अस्मास्तसा प्रतरणः सुवीरः ।

गोभिः संनहो असि बीडयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि ॥ १ ॥
 दिवस्पृथिव्याः पर्योज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्योभृतं सहः ।
 अपामोज्ज्मानं परि गोभिराभृतमिन्द्रस्य बज्रं हविषा रथं यज ॥ २ ॥
 इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
 स इमां नो हव्यदाति जुषाणो देवं रथं प्रति हव्या गृभाय ॥ ३ ॥

उपे ष्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुषा ते ववतां विद्धितं जगत् । ॥ १२६ ॥
 स दुन्दुभे सज्जुरिन्द्रेण देवैर्दूरादवीयो अर्प सेधु शर्भून् ॥ १ ॥
 आ क्रन्द्य बलमोजो न आ धा अग्निं हन दुरिता चार्धमानः ।
 अर्प सेध दुन्दुभे दुधुनामित इन्द्रस्य मुष्टिरसि बीडयस्व ॥ २ ॥
 प्रामूं जयाभीमे जयन्तु केतुमदुन्दुभिर्वीवरीतु ।
 समर्धपर्णाः पतन्तु नो नरो ऽसाकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥ ३ ॥

विद्रुपस्य बलासस्य लोहितस्य वनस्पते । ॥ १२७ ॥
 विसर्त्यकस्यौषधे मोक्षिषः पिशितं चन ॥ १ ॥
 यो ते बलास तिष्ठतः कर्षे मृष्कावर्पश्चितौ ।
 वेदाहं तस्य भेषजं धीपुटुरभिचक्षणम् ॥ २ ॥
 यो अङ्गो यः कर्ष्यो यो अक्ष्यो विसर्त्यकः ।
 वि वृहामो विसर्त्यकं विद्रुपं हृदयामयम् ।
 परा तमज्ञातं यक्ष्ममधराब्धं सुवामसि ॥ ३ ॥

शकधूमं नक्षत्राणि यद्राजानमकुर्वत । ॥ १२८ ॥
 भद्राहमसौ प्रायश्चित्तिदं राष्ट्रमसादिति ॥ १ ॥
 भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः ।
 भद्राहं नो अह्नां प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥ २ ॥
 अहोरात्राभ्यां नक्षत्रिभ्यः सूर्याचन्द्रमसाभ्याम् ।

भद्राहमसभ्यं राजं छकधूम त्वं कृधि ॥ ३ ॥
 यो नो भद्राहमकरः सायं नक्तमथो दिवा ।
 तस्मै ते नक्षत्रराजं शकधूम सदा नमः ॥ ४ ॥

॥ १२९ ॥

भगेन मा शंशपेन साकमिन्द्रेण मेदिना ।
 कृणोमि भगिनं मापं द्रान्त्वरतयः ॥ १ ॥
 येन वृक्षो अभ्यर्भवो भगेन वर्चसा सह ।
 तेन मा भगिनं कृत्वपं द्रान्त्वरतयः ॥ २ ॥
 यो अन्यो यः पुनःसरो भगो वृक्षेष्ववाहितः ।
 तेन मा भगिनं कृत्वपं द्रान्त्वरतयः ॥ ३ ॥

॥ १३० ॥

रथजितां राथजितेयीनामस्तरसाभ्यं स्मरः ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
 असौ मे स्मरतादिति प्रियो मे स्मरतादिति । देवाः ॥ २ ॥
 यथा मम स्मरतासौ नामुष्याहं कटा चन ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ ३ ॥
 उन्मादयत मरुत उदन्तरिष्य मादय ।
 अय उन्मादया त्वमसौ मामनु शोचतु ॥ ४ ॥

॥ १३१ ॥

नि शीपतो नि पतत आप्योऽनि तिरामि ते ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥
 अनुमते ऽन्विदं मन्यस्वाकृते समिदं नमः ।
 देवाः प्र हिणुत स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ २ ॥
 यदावसि चियोजनं पञ्चयोजनमार्ध्विनम् ।
 ततस्त्वं पुनरार्यसि पुष्याणी नो असः पिता ॥ ३ ॥

यं देवाः स्मरमसिञ्चन्स्व॑न्तः शोशु॑चानं सहा॒ध्या ।

॥ १३२ ॥

तं ते॑ तपामि वरु॑णस्य धर्म॒णा ॥ १ ॥

यं वि॒श्वे देवाः स्मरमसिञ्चन्स्व॑न्तः ० । ० ॥ २ ॥

यमिन्द्रा॑णी स्मरमसिञ्चन्स्व॑न्तः ० । ० ॥ ३ ॥

यमिन्द्रा॑मी स्मरमसिञ्चन्ताम॑स्व॑न्तः ० । ० ॥ ४ ॥

यं मि॒त्रावरु॑णौ स्मरमसिञ्चन्ताम॑स्व॑न्तः शोशु॑चानं सहा॒ध्या ।

तं ते॑ तपामि वरु॑णस्य धर्म॒णा ॥ ५ ॥

य इ॒मां दे॒वो मे॒खला॑माव॒बन्ध॒ यः स॑न॒नाह॒ य उ॑ नो यु॒योज॑ । ॥ १३३ ॥

यस्य॑ दे॒वस्य॑ प्र॒शिषा॑ च॒रामः॑ स धा॒रमि॑ह्यात्स उ॑ नो वि मु॒ञ्चात् ॥ १ ॥

आहु॑तास्यभिहु॑त च॒षीणा॑मस्यायु॑धम् ।

पूर्वा॑ व्रतस्य॑ प्रा॒घ्नी वी॒रघ्नी॑ भ॒व मे॒खले ॥ २ ॥

मृ॒त्योर्हं ब्र॑ह्म॒चारी॑ यद॒सि नि॒र्याच॑भूतात्पु॒रुषं॑ य॒माय॑ ।

तम॒हं ब्र॑ह्म॒णा तप॑सा अ॒मे॒णान॑र्यै॒नं मे॒खला॑या सि॒नामि ॥ ३ ॥

अ॒द्याया॑ दुहि॒ता तप॑सो ऽधि॒ ज्ञाता॑ स्व॒स च॒षीणा॑ भू॒तकृ॑तां ब॒भूव॑ ।

सा नो॑ मे॒खले॑ म॒तिमा॑ धेहि मे॒धाम॑र्यो नो धेहि॒ तप॑ इन्द्रि॒यं च॑ ॥ ४ ॥

यां त्वा॒ पूर्वे॑ भू॒तकृ॑त॒ कृष॑यः परि॒वेधि॑रे ।

सा त्वं॑ परि॒ष्वज॑स्व मां दी॒र्घायु॑त्वाम॒ मेखले॑ ॥ ५ ॥

अ॒यं वज्र॑स्तपै॒यता॑मृ॒तस्या॑वा॒स्य रा॒ष्ट्रमप॑ ह॒न्तु जी॑वितम् । ॥ १३४ ॥

शृ॒णातु॑ यी॒वाः प्र॒ शृ॒णातु॑ष्णिहा॒ वृत्र॑स्यै॒व श॒चीप॑तिः ॥ १ ॥

अ॒धरो॑ ऽध॒र उ॒त्तरे॑भ्यो गूढः पृथि॒ष्या मो॑त्सृ॒पत् ।

वज्रे॑णा॒वहतः॑ श॒याम् ॥ २ ॥

यो जि॒नाति॑ तम॒चिच्छ॒ यो जि॒नाति॑ तमिज्ज॒हि ।

जि॒नतो॑ वज्र॒ त्वं सी॒मना॑म॒चञ्च॑मनु॒ यात॑य ॥ ३ ॥

॥ १३५ ॥

यदन्नामि बलं कुर्वे इत्थं वज्रमा ददे ।
 स्तुनानमुष्यं शतयच्चुवस्येव शचीपतिः ॥ १ ॥
 यत्पिबामि सं पिबामि समुद्र इव संपिबः ।
 प्राणानमुष्यं संपाय सं पिबामो अमुं वयम् ॥ २ ॥
 यद्विरामि सं गिरामि समुद्र इव संगिरः ।
 प्राणानमुष्यं संगीर्यं सं गिरामो अमुं वयम् ॥ ३ ॥

॥ १३६ ॥

देवी देव्यामधि जाता पृथिव्यामस्योषधे ।
 तां त्वा नितन्ति केशेभ्यो दृढेणाय खनामसि ॥ १ ॥
 दृढं प्राणां जनयाजानां जातानु वर्धयसकृधि ॥ २ ॥
 यस्ते केशो ऽवपद्यते समूलो यश्च वृधते ।
 इदं तं विश्वभेषज्याभि पिबामि वीरुधा ॥ ३ ॥

॥ १३७ ॥

यां जमदग्निखनदुहिषे केशवर्धनीम् ।
 तां वीतहंष्य आभरदसितस्य गुहेभ्यः ॥ १ ॥
 अभीशुना मेया आसन्ध्यामेनानुमेयाः ।
 केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ २ ॥
 दृढं मूलमायं यद् वि मध्यं यामयौषधे ।
 केशा नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते असिताः परि ॥ ३ ॥

॥ १३८ ॥

त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिभुतास्योषधे ।
 इमं मे अद्य पूरुषं क्रीवमोपशिर्न कृधि ॥ १ ॥
 क्रीवं कृष्योपग्निसमर्थो कुरीरिणं कृधि ।
 अपास्येन्दो यावन्ध्यामुभे भिनत्त्याण्ड्यौ ॥ २ ॥
 क्रीवं क्रीवं त्वाकरं यध्वे वध्निं त्वाकरमरसारसं त्वाकरम् ।
 कुरीरमस्य शीर्षेण कुशं चाधिनिर्दध्यसि ॥ ३ ॥

ये ते नाङ्गौ देवकृते ययोस्तिष्ठन्ति वृष्यम् ।
 ते ते भिनद्धि शम्ययामुथा अथि मुष्कयोः ॥ ४ ॥
 यथा नडं कशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यश्रमना ।
 एवा भिनद्धि ते शेषो ऽमुषा अथि मुष्कयोः ॥ ५ ॥

न्यस्तिका रुरोहिण्य मुभगंकारणो मम ।
 ॥ १३९ ॥
 शतं तव प्रतानास्त्रयस्त्रिंशन्नितानाः ।
 तया सहस्रपर्या ददयं शोषयामि ते ॥ १ ॥
 शुष्यतु मयि ते ददयमथो शुष्यत्वास्यम् ।
 अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥ २ ॥
 संवननी समुष्णला बभु कत्याणि सं नुद ।
 अमूं च मां च सं नुद समानं ददयं कृधि ॥ ३ ॥
 यथोदकमपपुषो ऽपशुष्यत्वास्यम् ।
 एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥ ४ ॥
 यथा नकुलो विच्छिद्यं संदधात्यहिं पुनः ।
 एवा कामस्य विच्छिन्नं सं धेहि वीर्यावति ॥ ५ ॥

यौ व्याघ्रावर्वह्नी जिघत्सतः पितरं मातरं च ।
 ॥ १४० ॥
 तौ दन्तौ ब्रह्मणस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥ १ ॥
 ग्रीहिमंसं यवंमत्तमथो माषमथो तिलम् ।
 एष वां भागो निहितो रत्नधेयाय दन्तौ
 मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥ २ ॥
 उषहूतौ समुजौ स्योनौ दन्तौ सुमङ्गलौ ।
 अन्यत्र वां घोरं तच्च १ः परंतु दन्तौ
 मा हिंसिष्टं पितरं मातरं च ॥ ३ ॥

॥ १४१ ॥

वायुरेनाः समाकर्त्तव्यं पोषाय ध्रियताम् ।
 इन्द्रं आभ्यो अग्निं ब्रह्मदुद्रो भूमे चिकित्सतु ॥ १ ॥
 लोहितेन स्वर्धितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि ।
 अर्कतोमश्चिना लक्ष्म तदस्तु प्रजया बहु ॥ २ ॥
 यथा चक्रुर्देवासुरा यथा मनुष्या उत ।
 एवा संहस्रपोषाय कृणुतं लक्ष्माश्चिना ॥ ३ ॥

॥ १४२ ॥

उच्छ्रयस्व बहुभैव स्वेन महसा यव ।
 मृणीहि विश्वा पार्चाणि मा त्वा दिव्याशनिर्वधीत ॥ १ ॥
 आशुखन्तं यवं देवं यवं त्वाह्वावदामसि ।
 तदुच्छ्रयस्व द्यौरिव समुद्र इवैष्यक्षितः ॥ २ ॥
 अक्षितास्त उपसदो ऽक्षिताः सन्तु राशयः ।
 पूर्यन्तो अक्षिताः सन्वत्तारः सन्वक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ ययोदयो ऽनुवाकः ॥

॥ पंचदशः प्रपाठकः ॥

॥ अथ वापटं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

धीती वा ये अनयन्वाचो अयं मनसा वा ये ऽवदवृतानि । ॥ १ ॥
तृतीयेन ब्रह्मणा वावृधानास्तुरीयेणामचत नाम धेनोः ॥ १ ॥
स वेद पुत्रः पितरं स मातरं स सूनृभुवत्स भुवत्पुनर्मघः ।
स द्यामीशोदन्तरिक्षं स्वर्गः स इदं विश्वमभवत्स आभवत् ॥ २ ॥

अथर्वाणं पितरं देवयन्तुं मातुर्गर्भं पितुरसुं युवानम् । ॥ २ ॥
य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ १ ॥

अया विष्टा जनयन्कर्वराणि स हि घृणिंरुर्वराय गातुः । ॥ ३ ॥
स प्रत्युर्दहरुणं मधो अयं स्वयः तृचा तृचमैरयत ॥ १ ॥

एकया च दशभिश्चा सुहृते द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च । ॥ ४ ॥
तिसृभिश्च वहसे चिंशता च त्रिसृभिर्वाय इह ता वि मुञ्च ॥ १ ॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् । ॥ ५ ॥
ते ह नाकं महिमानः सचन्त यच्च पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः ॥ १ ॥
यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः ।

स देवानामधिपतिर्वभूव सो अस्मां द्रविणमा दधातु ॥ २ ॥

यद्देवा देवान्हविषायजन्तामर्त्यान्मनसामर्त्येन ।

मर्त्येन तच्च परमे व्योमन्यग्येन तदुदितौ सूर्यस्य ॥ ३ ॥

यत्पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा अतन्वत ।

अस्ति नु तस्मादोजीयो यद्विहव्येनेजिरे ॥ ४ ॥

मुग्धा देवा उत गुनायजन्तो गोरक्षैः पुरुषायजन्त ।

य इमं यज्ञं मनसा चिकेत प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।

विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ १ ॥

महीमू पु मातरं सुप्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हवामहे ।

तुविष्टधामजरन्तीमुखी सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ॥ २ ॥

सुवामाणं पृथिवीं धामनेहसे सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।

देवीं नावं स्वरिवामनागसो असंवन्तोमा रूहेमा स्वस्तये ॥ ३ ॥

वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचना करामहे ।

यस्या उपस्य उवंपन्तरिक्षं सा नः शर्मं चिबह्वं नि यद्यात् ॥ ४ ॥

॥ ७ ॥ दितेः पुत्राणामदितेरकार्षमव देवानां बृहतामनमर्णाम् ।

तेषां हि धामं गभिषक्समुद्रियं नैनाचमसा परो अस्ति कश्चन ॥ १ ॥

॥ ८ ॥ भद्रादधि धेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरस्ता ते अस्तु ।

अपेममस्या वर आ पृथिव्या आरेशंनुं कृणुहि सर्ववीरम् ॥ १ ॥

॥ ९ ॥ प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।

उभे अभि म्रियतेमे सधस्ये आ च परा च चरति प्रजानन् ॥ १ ॥

पूषेमा आशा अर्नु वेद सर्वाः सो अस्मा अभयतमेन नेपत् ।

स्वस्तिदा आपृणिः सर्ववीरो ऽप्रमुह्यन्तु रंतु प्रजानन ॥ २ ॥
 पूयन्तव्यं वृते वयं न रिषेम कदा चन । स्तोतारस्त इह स्तसि ॥ ३ ॥
 परं पूषा पुरस्तादस्तौ दधातु दक्षिणम् ।
 पुनर्नो नष्टमार्जतु सं नष्टेनं गमेमहि ॥ ४ ॥

यस्ते स्तनः शशपुयो मयोभूर्यः सुधयुः सुहवो यः सुदवः । ॥ १० ॥
 येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि सरस्वति तमिह धातवे कः ॥ १ ॥

यस्ते पृषु स्तनयित्नुये ऋष्वो देवः क्तुर्विष्वमाभूपतीदम् । ॥ ११ ॥
 मा नो वधीर्विद्युता देव सस्यं मोत वधी रग्निभिः सूर्यस्य ॥ १ ॥

सभा च मा समितिश्चावतां प्रजापतेर्देहितरौ संविदाने । ॥ १२ ॥
 येना संगृहा उप मा म शिक्षाञ्चारं वदानि पितरः संगतिषु ॥ १ ॥

विद्य ते सभे नाम नरिहा नाम वा अंसि ।
 ये ते के च सभासदस्ते मे सन्तु सवाचसः ॥ २ ॥
 एषामहं समामीनानां वचो विज्ञानमा ददे ।
 अस्याः सर्वस्याः संसदो मामिन्द भगिनं कृणु ॥ ३ ॥
 यद्वो मनः परागतं यद्वदमिह वेह वा ।
 तद्व आ वतयाममि मयि वो रमतां मनः ॥ ४ ॥

यथा सूर्यो नष्टावाणामृष्टंस्तेजोम्याददे । ॥ १३ ॥
 एवा स्त्रीणां च पुंसां च द्विषतां वच आ ददे ॥ १ ॥
 यावन्तो मा सपत्नानामायन्तं प्रतिपश्यथ ।
 उद्यन्तसूर्ये इव सुप्तानां द्विषतां वच आ ददे ॥ २ ॥

॥ १४ ॥

अभि त्वं देवं संवितारमोक्ष्योः कविकृतम् ।
 अर्चामि सत्यसवं रत्नधामभि प्रियं मतिम् ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अर्दिद्युतस्त्वीमनि ।
 हिरण्यपाणिरमिमीत सुकृतुः कृपा स्वः ॥ २ ॥

सावीर्हि देव प्रथमाय पित्रे वर्षमाणमसौ वरिमाणमसौ ।
 अथासभ्यं सवितर्वाय्याणि दिवोर्दिव आ सुवा भूरि पश्वः ॥ ३ ॥
 दसूना देवः संविता वरेण्यो दधद्रत्नं दक्षं पितृभ्य आरूषि ।
 पिवात्सोमं ममदेनमिष्टे परिज्मा चित्क्रमते अस्य धर्मणि ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ तां संवितः सत्यसवां सुचित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्ववाराम् ।
 यामस्य कण्ठो अर्दुहन्मपीनां सहसंधारां महियो भगाय ॥ १ ॥

॥ १६ ॥ बृहस्पते सवितर्वर्धयेनं ज्योतयैनं महते सौभगाय ।
 संशितं चित्संतरं सं शिशाधि विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

॥ १७ ॥ धाता दधातु नो रयिमीशानो जगत्स्पतिः । स नः पूर्येनं यद्धतु ॥ १ ॥
 धाता दधातु दाशुषे प्राचीं जीवातुमक्षिताम् ।
 वयं देवस्य धीमहि सुमतिं विश्वराधसः ॥ २ ॥
 धाता विश्वा वार्या दधातु प्रजाकामाय दाशुषे दुरोणे ।
 तस्मै देवा अमृतं सं व्ययन्तु विश्वे देवा अर्दितिः सजोषाः ॥ ३ ॥
 धाता रतिः संवितेदं जुषन्तां प्रजार्पतिनिधिपन्तिर्नो अग्निः ।
 त्वष्टा विष्णुः प्रजया संराणो यजमानाय द्रविणं दधातु ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥

प्र नभस्व पृथिवि भिन्धीर्दं दिव्यं नभः ।
 उद्वो दिव्यस्य नो धातरीशानो वि ष्या दितिम् ॥ १ ॥
 न प्रस्तताप न हिमो जघान प्र नभतां पृथिवी जीरदानुः ।

आपश्चिदसौ पृतमिर्धरन्ति यच्च सोमः सद्मित्तर्च भद्रम् ॥ २ ॥

प्रजापतिर्जनयति प्रजा इमा धाता दधातु सुमनस्यमानः । ॥ १९ ॥
संजानानाः संमनसः समोनयो मयि पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ॥ १ ॥

अच्छद्य नो ऽनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् । ॥ २० ॥

अपिष्वं हव्यवाहनो भवतां दाशुषे मम ॥ १ ॥

अचिदनुमते त्वं मंससे शं च नस्कृधि ।

जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि रास्व नः ॥ २ ॥

अनु मन्यतामनुमन्यमानः प्रजावन्तं रयिमस्वीयमाणम् ।

तस्य वयं हेडंसि मायि भूम सुमृडीके अस्य सुमती स्याम ॥ ३ ॥

यज्ञे नाम सुहवं सुप्रणीते ऽनुमते अनुमतं सुदानु ।

तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥ ४ ॥

एवं यज्ञमनुमतिर्जगाम सुष्टेचतायै सुवीरतायै सुजातम् ।

भद्रा संस्थाः प्रमतिर्बभूव सेमं यज्ञमवतु देवगोपा ॥ ५ ॥

अनुमतिः सर्वमिदं बभूव यत्तिष्ठति चरति यदु च विश्वमेजति ।

तस्यास्ते देवि सुमती स्यामानुमते अनु हि मंससे नः ॥ ६ ॥

समेत विश्वे वचसा पति दिव एको विभूरतिथिर्जनानाम् । ॥ २१ ॥

स पूष्यो नूतनमाविवास्तन्नं वर्तनिरनु वावृत एकमित्पुरु ॥ १ ॥

अयं सहस्रमा नो हृशे कवीनां मतिर्ज्योतिर्विधर्मणि ॥ १ ॥ ॥ २२ ॥

ब्रध्नः समीचीरूपसः समैरयन् ।

अरेपसः सचेतसः स्वसरे मन्युमत्तमाश्रिते गोः ॥ २ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ २३ ॥

दौर्ध्वं दौर्जीवित्य रक्षो अभ्वमराय्यः ।
दुर्णाग्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता असचागयामसि ॥ १ ॥

॥ २४ ॥

यच्च इन्द्रो अस्त्रं ह्यदग्निर्विष्णु देवा मरुतो यत्स्वकाः ।
तदस्त्रभ्यं सविता सत्यधर्मो प्रजापतिरनुमतिर्नि यज्ञात् ॥ १ ॥

॥ २५ ॥

ययोरोजसा स्तभिता रजांसि यौ वीर्यवीरितमा शबिहा ।
यौ पत्येते अप्रतीती सहोभिर्विष्णुमगच्छरुणं पूर्वहूतिः ॥ १ ॥
यस्येदं प्रदिशि यद्विरोचते प्र चानति वि च चष्टे शचीभिः ।
पुरा देवस्य धर्मणा सहोभिर्विष्णुमगच्छरुणं पूर्वहूतिः ॥ २ ॥

॥ २६ ॥

विष्णोर्नु कं प्राचोचं वीर्याणि यः पार्थिवानि बिभ्रमे रजांसि ।
यो अस्त्रभायदुत्तरं सधस्यं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ १ ॥
प्र तद्विष्णुं स्ववते वीर्याणि मृगो न भीमः कुचरो गिरिहाः ।
परावत आ जंगम्यात्परस्याः ॥ २ ॥
यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वधिष्ठियन्ति भुवन्नानि विश्वा ।
उरु विष्णो वि क्रमस्त्रोरु क्षयाय नस्कृधि ।
पृतं पृतयोने पिब प्रमं यज्ञपतिं तिर ॥ ३ ॥
इदं विष्णुर्वि चक्रमे चेधा नि दधि पदा । समूढमस्य पांसुरे ॥ ४ ॥
वीर्यं पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।
इतो धर्माणि धारयन् ॥ ५ ॥
विष्णोः कर्माणि परयत यतो व्रतानि पश्यरे ।
इन्द्रस्य मुज्यः सखा ॥ ६ ॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा परयन्ति सूर्यः । दिवीव चक्षुराततम् ॥ ७ ॥
दिवो विष्ण उत वा पृथिव्या महो विष्ण उरोरन्तरिक्षात् ।
हस्तो पृणस्व बहुभिर्वसवैराप्रयच्छ दक्षिणादोन सव्यात् ॥ ८ ॥

इडेवासो अ॒नु व॒स्तां व्र॒तेन॒ यस्याः प॒दे पु॒नते॑ दे॒व॒यन्तः । ॥ २७ ॥
घृ॒तप॑दी श॒क्रो सोम॑पृ॒ष्ठोप॑ य॒ज्ञम॑स्थि॒त वैश्व॑दे॒वी ॥ १ ॥

वे॒दः स्व॒स्तिर्दु॒षणः स्व॒स्तिः पर॑गुर्वेदिः पर॒शुर्नः स्व॒स्ति । ॥ २८ ॥
ह॒विष्कृ॑तो य॒ज्ञियो य॒ज्ञको॑मा॒स्ते दे॒वासो य॒ज्ञमि॑मं जु॒पन्ता॑म ॥ १ ॥

अ॒योवि॑ष्णू म॒हि त॒द्यं म॒हितं पा॑पो घृ॒तस्य॑ गु॒ह्यस्य॑ ना॒म । ॥ २९ ॥
दमे॑दमे स॒प्र र॒त्ना द॒धानौ प्र॑ति॒ वां जि॒ह्वा घृ॒तमा च॑र॒णया॑त् ॥ १ ॥
अ॒योवि॑ष्णू म॒हि धा॒मं प्रि॒यं वां वी॒थो घृ॒तस्य॑ गु॒ह्या जु॒पाणी॑ ।
दमे॑दमे सु॒ष्टुत्या वा॑वृ॒धानौ प्र॑ति॒ वां जि॒ह्वा घृ॒तमु॑च॒र॒णया॑त् ॥ २ ॥

स्वा॒क्तं मे द्या॑वापृ॒थिवी स्वा॒क्तं मि॒त्रो अ॒क्रय॑म । ॥ ३० ॥
स्वा॒क्तं मे ब्र॑ह्म॒णस्प॑तिः स्वा॒क्तं स॒विता क॑र॒त् ॥ १ ॥

इ॒न्द्रोति॑भिर्ब॒हुलाभि॑र्नो अ॒द्य या॑व॒द्येष्टाभि॑र्म॒घवं हू॑र जि॒ब । ॥ ३१ ॥
यो नो ब॑ह्म॒र्धः स॒स्यदी॑ष्ट॒ यमुं द्वि॒ष्मस्त॑मुं प्रा॒णो ज॑हा॒त् ॥ १ ॥

उ॒षं प्रि॒यं य॒नि॒म्रतं यु॒वान॑माहु॒तीवृ॑ध॒म् । ॥ ३२ ॥
अ॒गन्म॑ वि॒भ॒तो न॑मो दी॒र्घमा॑युः कृ॒णोतु॑ मे ॥ १ ॥

सं मा॑ सि॒ञ्चन्तु॑ म॒रुतः॒ सं पू॒षा सं बृ॑ह॒स्पतिः॑ । ॥ ३३ ॥
सं मा॑य॒मयिः सि॑ञ्च॒तु प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च दी॒र्घमा॑युः कृ॒णोतु॑ मे ॥ १ ॥

अ॒ये जा॑ता॒त्र शु॒दा मे स॑प॒न्नात्र॑न्य॒जातां जा॑त॒विदो॑ नुद॒स्व । ॥ ३४ ॥
अ॒प॒स्पदं॑ कृ॒णुष्व॒ ये पू॑त॒न्यवो ऽना॑ग॒सस्ते व॒यम॑दि॒तये॒ स्याम॑ ॥ १ ॥

॥ ३५ ॥

प्रान्यान्तुपान्तान्तहंसा सहस्व प्रत्यजातां जातवेदो नुदस्व ।
इदं राष्ट्रं पिपृहि सौभगाय विश्व एनमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

इमा यास्ते शतं हिराः सहस्रं धमनीरुत ।

तासां ते सर्वासामहमश्मना विलमप्यधाम ॥ २ ॥

परं योनेरवरं ते कृणोमि मा त्वा प्रजाभि भून्मोत सूतुः ।

अस्वं १ त्वाप्रजसं कृणोम्यश्मानं ते अयिधानं कृणोमि ॥ ३ ॥

॥ ३६ ॥

अस्यौ नौ मधुसंकाशे अनीकं नौ समर्जनम् ।

अन्तः कृणुष्व मां हृदि मन इक्षौ सहासति ॥ १ ॥

॥ ३७ ॥

अभि त्वा मनुजातेन दधामि मम वासंसा ।

यथासौ मम केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ १ ॥

॥ ३८ ॥

इदं खनामि भेषजं मां पश्यमभिरुदम् ।

परायतो निवर्तनमायतः प्रतिनन्दनम् ॥ १ ॥

येना निचक्र आसुरीन्द्रे देवेभ्यस्परि ।

तेना नि कुर्वे त्वामहं यथा ते ऽसानि सुप्रिया ॥ २ ॥

प्रतीची सौममसि प्रतीच्युत सूर्यम् ।

प्रतीची विश्वान्देवान्तां त्वाद्यावदामसि ॥ ३ ॥

अहं वदामि नेह्यं सभायामह त्वं वद ।

ममेदसस्त्वं केवलो नान्यासां कीर्तयाश्चन ॥ ४ ॥

यदि यासि तिरोजनं यदि वा नद्यस्त्रिरः ।

इयं ह मद्यं तामोपधिर्वदेव न्यानयत ॥ ५ ॥

द्विष्यं सुंप्रणं पर्यसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनाम् । ॥३९॥
अभीपतो वृष्ट्या तपेयन्तमा नो गोष्ठे रयिष्ठां स्थापयति ॥ १ ॥

यस्य घृतं पशवो यन्ति सर्वं यस्य घृत उंपतिष्ठन्त आर्षः । ॥४०॥
यस्य घृते पुष्टपतिर्निर्विष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हवामहे ॥ १ ॥
आ प्रत्यञ्चं दाशुषे दाश्यांसं सरस्वन्तं पुष्टपतिं रयिष्ठाम् ।
रामस्पोषं यवस्युं वसंता इह हुवेम सदेनं रयीणाम् ॥ २ ॥

अति धन्वान्यत्यपस्ततर्दं श्येनो नृबद्धा अवसानदर्शः । ॥४१॥
तर्द्विश्चान्यवरा रजांसीन्द्रेण सख्यां शिव आ जंगम्यात् ॥ १ ॥
श्येनो नृबद्धा द्विष्यः सुंप्रणः सहस्रपादृतयोनिर्वयोधाः ।
स नो नि बद्धावसु यत्पराभृतमस्माकमस्तु पितृपुं स्वधावन्त ॥ २ ॥

सोमारुद्रा वि बृहन्तं विषूचीममीवा या नो गर्यमाविवेश । ॥४२॥
बाधेषां दूरं निर्वृतिं पराचिः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमस्तत् ॥ १ ॥
सोमारुद्रा युवमेतान्यसे विश्वा तनूषु भेषजानि पतम् ।
अव स्यात् मुञ्चतं मजो असत्तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्तत् ॥ २ ॥

शिवास्त एका अशिवास्त एकाः सर्वा विभर्षि सुमनस्यमानः । ॥४३॥
तिस्रो वाचो निहिता अन्तःसिन्तासामेका वि पंपातानु घोषम् ॥ १ ॥

उभा जिग्यषुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनयोः । ॥४४॥
इन्द्रश्च विष्णो यदर्पस्पृधेषां चेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम् ॥ १ ॥

जनांश्चिज्जनीनांस्तिन्धुतस्पर्याभृतम् । ॥४५॥
दूरात्त्वा मन्य उद्धतमीर्षाया नाम भेषजम् ॥ १ ॥

अपेरिवास्य दहतो दावस्य दहतः पृथक् ।
एतामेतस्येर्धामुद्रायिमिव शमय ॥ २ ॥

॥४६॥

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिद्वि नः ॥ १ ॥
या सुवाहुः स्वहुरिः सुपूमा बहुसूवरी ।
तस्यै विष्पत्न्यै हविः सिनीवास्यै जुहोतन ॥ २ ॥
या विष्पत्नीन्मसिं प्रतीची सहस्रस्तुकाभियन्ती देवी ।
विष्णोः यन्ति तुभ्य राता हवींषि यतिं देवि राधसे चोदयस्व ॥ ३ ॥

॥४७॥

कुहूँ देवीं सुकृतं विघ्ननापसमसिन्यज्ञे सुहवां जोहवीमि ।
सा नो रयिं विष्ववारं नि यज्ञाहदातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
कुहूँ देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषो जुवेत ।
शृणोतु यज्ञमुशन्ती नो अद्य रायस्पोषं चिकितुषी दधातु ॥ २ ॥

॥४८॥

राकामहं सुहवां सुदुती हुवे शृणोतु नः सुभगा वीर्यतु त्मना ।
सीष्यत्पः सूर्याद्विद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥
यस्ते राके सुमतयः सुपेशसो बाभिर्देदासि दाशुषे यस्तूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागंहि सहस्रापोषं सुभगे रराणा ॥ २ ॥

॥४९॥

देवानां पत्नीरुशन्तीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तृजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि यते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यद्वन्तु ॥ १ ॥
उत या यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यप्याम्यश्विनी राद ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु यन्तु देवीये अतुर्जनीनाम् ॥ २ ॥

॥५०॥

यथा वृधमशनिर्विन्धाहा हन्यप्रति ।

एवाहमद्य किंतवान्धैर्बभ्यासमप्रति ॥ १ ॥

तुराणामतुराणां विशामवर्जुषीणाम् ।

समितु विश्वतो भर्गो अन्तर्हस्तं कृतं मम ॥ २ ॥

इ अयि स्वावंसु नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयंकृतं नः ।

धैरिव प्र भरे वाजयन्तिः प्रदक्षिणं मरुतां स्तोर्ममृष्याम् ॥ ३ ॥

यं जयेम त्वया युजा वृतमस्माकमंशुमुदेवा भेरभरे ।

प्रसभ्यमिन्द्र वरीयः सुगं कृधि प्र शशूणा मघवन्मृष्या रुज ॥ ४ ॥

अजपं त्वा संलिखितमजपमुत संरुधम् ।

अविं वृको यथा मर्यदेवा मंश्रामि ते कृतम् ॥ ५ ॥

उत प्रहामतिदीवा जयति कृतमिव शमी वि चिनोति काले ।

यो देवकामो न धने रुणद्धि समित्तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥ ६ ॥

गोभिष्टरेमामतिं दुरवां यवेन वा क्षुधे पुरुहूत विश्वे ।

वपे राजसु प्रथमा धनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥ ७ ॥

कृतं मे दक्षिणे हस्ते जयो मे सव्य आहितः ।

गोजिह्वासमश्वजिह्वनंजयो हिरण्यजित् ॥ ८ ॥

अक्षाः फलवतीं क्षुवं दत्त गां क्षीरिणीमिव ।

सं मा कृतस्य धारया धनुः सार्वेव नक्षत ॥ ९ ॥

बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्तादर्धरादयायोः ।

इन्द्रः पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥ १ ॥

॥ ५१ ॥

। अतुषोऽनुवाकः ।

संज्ञाने नः स्वेभिः संज्ञानमरणेभिः ।

संज्ञानमश्विना युवमिहासासु नि यद्वतम् ॥ १ ॥

॥ ५२ ॥

सं जानामहे मनसा सं चिक्त्वा मा युक्सहि मर्नसा दैव्येन ।

मा घोषा उत्थुर्बहुले विनिर्हन्ते मेघुः पप्रदिन्द्रस्याहव्यागति ॥ २ ॥

॥ ५३ ॥

अमुचभूयादधि यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः ।
 प्रत्यौहितामश्विना मृत्युमसद्देवानामये भिषजा शचीभिः ॥ १ ॥
 सं क्रामतं मा जहीतं शरीरं प्राणापानी तं समुजाविह स्ताम् ।
 शतं जीव शरदो वर्धमानो ऽग्निष्टे गोपा अधिपा वसिष्ठः ॥ २ ॥
 आयुर्यज्ञे अतिहितं पराचैरपानः प्राणः पुनरा ताविताम् ।
 अपिष्टदाहानिर्वर्तितरूपस्यात्तदात्मनि पुनरा वेश्यामि ते ॥ ३ ॥
 मेमं प्राणो हासीन्मो अपानो ऽबहाय परा गात् ।
 सुमच्छुपिभ्य एनं परि ददामि त एनं स्वस्ति जरसे वहन्तु ॥ ४ ॥

प्र विशतं प्राणापानावनद्वाहाविव ध्रजम् ।
 अयं जरिष्णः जैबधिररिष्ट इह वर्धताम् ॥ ५ ॥
 आ तं प्राणं सुवामसि परा यक्ष्मं सुवामि ते ।
 आयुर्नो विश्वतो दधद्यममिर्वैरण्यः ॥ ६ ॥
 उद्वयं तमसस्परि रोहन्तो नाकमुत्तमम् ।
 देवं देव्या सूर्यमगन्तु ज्योतिरुत्तमम् ॥ ७ ॥

॥ ५४ ॥

ष्टुचं सामं यजामहे याभ्यां कर्माणि कुर्वते ।
 एते सदैसि राजतो यज्ञं देवेषु यद्यतः ॥ १ ॥
 ष्टुचं साम यदप्राक्षं हविरोजो यजुर्बलम् ।
 एष मा तस्मान्मा हिंसीद्देदः पृष्टः शचीयते ॥ २ ॥

॥ ५५ ॥

ये ते पन्थानो ऽबं दिवो येभिर्विष्णुमैरयः ।
 तेभिः सुम्रया धेहि नो वसो ॥ १ ॥

॥ ५६ ॥

तिरिष्ठिराजेरसितात्पृदाकोः परि संभृतम् ।
 तत्कृद्भर्षणो विपमिथं वीरुदनीनशत् ॥ १ ॥

इयं वीरुन्मधुजाता मधुश्चुन्मधुला मधूः ।
 सा विहृतस्य भेषज्यथो मशकजम्भनी ॥ २ ॥
 यतो दृष्टं यतो धीतं ततस्ते निर्हयामसि ।
 अर्भस्य तृप्रदंशिनो मशकस्यासं विषम् ॥ ३ ॥
 अयं यो वक्रो विषरुर्व्यङ्गो मुखानि वक्रा वृजिना कृणोषि ।
 तानि त्वं मंक्षणस्पत इषीकामिव सं नमः ॥ ४ ॥
 अरसस्य अकोटस्य नीचीनस्योपसर्पतः ।
 विषं ह्यस्यादिष्यथो एनमजीजभम् ॥ ५ ॥
 न ते बाहोर्वलमस्ति न शीर्षं नोत मध्यतः ।
 अथ किं पापयामुयां पुच्छे विभर्षभैकम् ॥ ६ ॥
 अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृषन्ति मयूयः ।
 सर्वे भल ब्रवाथ शाकोटमरसं विषम् ॥ ७ ॥
 य उभाभ्यां प्रहरसि पुच्छेन चास्येन च ।
 आस्येऽं न ते विषं किमु ते पुच्छधावसत ॥ ८ ॥

यदाशस्ता वदतो मे विबुधुभे यद्याचमानस्य चरतो जनों अनु । ॥ ५७ ॥
 यदात्मनि तद्धो मे विरिष्टं सास्वती तदा मृण्णुतेन ॥ १ ॥
 सप्त क्षरन्ति शिर्शवे मरुन्वते पिबे पुत्रासो अर्षवीवतनृतानि ।
 उभे इदस्योभे अस्य राजत उभे यतेते उभे अस्य पुष्यतः ॥ २ ॥

इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मघं धृतवतौ । ॥ ५८ ॥
 सुवो रथो अश्वरो देववीतये प्रति स्वसामुप यातु पीतये ॥ १ ॥
 इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृष्णा वृषेयाम् ।
 इदं वामन्यः परिषिक्तमासद्यासिन्वर्हिषि मादयेयाम् ॥ २ ॥

यो नः शपादशपतः शपतो यच्च नः शपात । ॥ ५९ ॥

वृक्ष ईव विद्युता हत आ मूलादनुं शुष्यतु ॥ १ ॥

॥ पञ्चमोऽनुवाचः ॥

॥ षोडशः प्रपाठकः ॥

॥ ६० ॥

ऊर्जं विभ्रं हसुवनिः सुमेधा अपोरिण चक्षुषा मित्रियेण ।

गृहानिर्मि सुमना वन्दमानो रमध्वं मा विभीत मत ॥ १ ॥

इमे गृहा मयोभुव ऊर्जस्वन्तः पर्यस्वन्तः ।

पूर्णा वामेन तिष्ठन्तस्ते नो जानन्तायतः ॥ २ ॥

येषामध्येति प्रवसन्त्येषु सीमनसो बहुः ।

गृहानुपं हयामहे ते नो जानन्तायतः ॥ ३ ॥

उपहूता भूरिपनाः सखायः स्वादुसमुदः ।

अक्षुष्या अक्षुष्या स्त गृहा मासङ्गिभीतन ॥ ४ ॥

उपहूता इह गाव उपहूता अजावयः ।

अपो अर्बस्य कीलाल उपहूतो गुहेषु नः ॥ ५ ॥

सूनृतावन्तः सुभगा इरावन्तो हतामुदाः ।

अक्षुष्या अक्षुष्या स्त गृहा मासङ्गिभीतन ॥ ६ ॥

इहव स्त मानुं गात विश्वा रूपाणि पुष्यत ।

ऐषामि भूदेणा सह भूर्यासो भवता मया ॥ ७ ॥

॥ ६१ ॥

यद्रे तर्पसा तर्प उपतप्यामहे तर्पः ।

प्रियाः श्रुतस्य भूयास्मार्युष्मन्तः सुमेधसः ॥ १ ॥

अये तर्पस्तप्यामह उप तप्यामहे तर्पः ।

श्रुतानि श्रुतन्तो वयमार्युष्मन्तः सुमेधसः ॥ २ ॥

॥ ६२ ॥

अयमग्निः सत्यतिर्वृद्धवृष्णो रयीव पत्नीनजयत्पुरोहितः ।

नाभां पृषिष्यां निर्हितो दविद्युतदधस्यदं कृणुतां ये पृतन्यवः ॥ १ ॥

पूतनाजितं सहमानमपिमुक्थेह्वामहे परमात्सपस्यात् । ॥६३॥
स नः पर्येदति दुर्गाणि विश्वा क्षामहेवो ऽति दुर्जितान्यभिः ॥ १ ॥

इदं यत्कृष्णः शकुनिरभिनिष्यन्नपीपतत् । ॥६४॥
आपो मा तस्मात्सर्वस्मादुर्जितात्पान्वंहसः ॥ १ ॥
इदं यत्कृष्णः शकुनिरवामृक्षचिच्छेते ते मुखेन ।
अपिर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥ २ ॥

प्रतीचीनफलो हि त्वमपामार्गे ह्येहिष । ॥६५॥
सर्वान्नद्वपण्यो अग्निं वरीयो यावया इतः ॥ १ ॥
यहुष्कृतं यच्छर्मलं यडा चेस्मि पापया ।
त्वया तद्विभक्तोमुखापामार्गार्प मृग्महे ॥ २ ॥
श्यावदता कुन्तिनी बग्नेन यत्सहासिम ।
अपामार्गे त्वया वयं सर्वे तदप्य मृग्महे ॥ ३ ॥

यद्यन्तरिक्षे यदि वात आसु यदि वृक्षेषु यदि वोल्हपेषु । ॥६६॥
यदस्रवन्पशव उद्यमानं तद्वाक्ष्यं पुनरसानुपेतु ॥ १ ॥

पुनर्मेविन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च । ॥६७॥
पुनरप्यो धिषण्या यथास्याम कल्पयन्तामिहैव ॥ १ ॥

सरस्वति व्रतेषु ते दिव्येषु देवि धामसु । ॥६८॥
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि रासु नः ॥ १ ॥
इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वतीदे पिनूणां हविरास्यं यत् ।
इमानि त उदिता शंतमानि तेभिर्वयं मधुमन्तः स्याम ॥ २ ॥
शिवा नः शंतमा भव समृडीका सरस्वति । मा ते युयोम संदृशः ॥३॥

॥ ६९ ॥ शं नो वातो वातु शं नस्तपतु सूर्यः ।
अहानि शं भवन्तु नः शं रात्री प्रति धीयतां शुभुषा नो षुछतु ॥ १ ॥

॥ ७० ॥ यत्किं चासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति हविषा यजुषा ।
तन्मृत्युना निर्वृतिः संविदाना पुरा सत्यादाहुतिं हन्वस्य ॥ १ ॥
यातुधाना निर्वृतिराहु रक्षस्ते अस्य घ्नन्वर्ततेन सत्यम् ।
इन्द्रेपिता देवा आज्यमस्य मयन्तु मा तत्सं पादि यदसौ जुहोति ॥ २ ॥

अजिराधिराजौ ग्येनौ संपातिनाबिव ।
आज्यं पृतन्यतो हतां यो नः कक्षाभ्यघायति ॥ ३ ॥
अपाञ्चो न उभौ बाहू अपि नक्षाम्यास्यम् ।
अपेदेवस्य मन्युना तेन ते ऽवधिषं हविः ॥ ४ ॥
अपं नक्षामि ते बाहू अपि नक्षाम्यास्यम् ।
अपेर्षोरस्य मन्युना तेन ते ऽवधिषं हविः ॥ ५ ॥

॥ ७१ ॥ परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रे सहस्य धीमहि ।
धूपङ्गं दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुपावतः ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ उत्तिष्ठताव पश्यतेन्द्रस्य भागमुत्तिर्यम् ।
यदि आतं जुहोतन यद्यथातं ममर्शन ॥ १ ॥
आतं हविरो प्विन्द्र प्र याहि जगाम सूरौ अर्ध्वनो वि मर्ध्यम् ।
परि त्वासते निधिभिः सखायः कुलपा न वाजपतिं चरन्तम् ॥ २ ॥
आतं मन्य ऊर्ध्वनि आतमपीं मुर्धूतं मन्ये तदृतं नवीयः ।
मार्ध्यन्दिनस्य सर्वनस्य दुधः पिबेन्द्र वजिन्युरुकृज्जुपाणः ॥ ३ ॥

॥ ७३ ॥ समिद्धो अग्निरवृषणा रूषी दिवस्तप्नो घूर्मो दुंसते वामिपे मधु ।
वयं हि वां पुरुतमासो अग्निना हवामहे सपमादेषु कारवः ॥ १ ॥

समिहो अपिरंश्विना तप्नो वां घर्म आ गंतम्

दुहन्ते नूनं वृषणेह पेनवो दसा मदन्ति वेधसः ॥ २ ॥

स्वाहाकृतः शुचिर्देवेषु यज्ञो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।

तमु विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यासा रिहन्ति ॥ ३ ॥

यदुस्रियास्वाहुतं घृतं पयो ऽयं स वामश्विना भाग आ गंतम् ।

माधी धर्तारा विदधस्य सप्तती तप्तं घर्म पिबतं रोचने दिवः ॥ ४ ॥

तप्नो वां घर्मो नक्षतु स्वहोता प्र वामध्वर्युश्चरतु पर्यस्वान् ।

मधोर्दुग्धस्याश्विना तनाया वीतं पातं पर्यस उस्रियायाः ॥ ५ ॥

उप द्रव पर्यसा गोधुगोपमा घर्मे सिञ्च पर्य उस्रियायाः ।

वि नाकमस्थत्सविता वरेण्यो ऽनुप्रयाणमुपसो वि राजति ॥ ६ ॥

उप हस्ते सुदुषां पेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।

श्रेष्ठं सव सविता साविपवो ऽभीहो घर्मस्तदु घु प्र वोचत ॥ ७ ॥

हिङ्गुण्वती वंसुपत्नी वसूनां वत्समिच्छन्ती मनसा न्यागन् ।

दुहामश्विभ्यां पयो अघ्रेयं सा वर्धतां महते सौभगाय ॥ ८ ॥

जुष्टो दमूना अतिपिदुरेण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान् ।

विश्वे अघ्रे अभियुजो विहत्य शबूयतामा भंरा भोजनानि ॥ ९ ॥

अघ्रे शर्धं महते सौभगाय तव दुश्चान्युत्तमानि सन्तु ।

सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शबूयतामभि तिहा महांसि ॥ १० ॥

सूयवसाङ्गवती हि भूया अघा वयं भगवन्तः स्याम ।

अहि तृणमघ्रे विश्वदानीं पिबं शुद्धमुदकमाचरेन्ती ॥ ११ ॥

॥ वही ऽनुवाकः ॥

अपचितां लोहिनीनां कृष्णा मातेति शुथुम् ।

मुनेर्देवस्य मूलेन सर्वा विध्यामि ता अहम् ॥ १ ॥

विध्याम्यासां प्रथमां विध्याम्युत मध्यमाम् ।

इदं जघन्यामासामा छिनत्ति स्तुकीमिव ॥ २ ॥

त्वाष्ट्रेणाहं वचसा वि तं ईष्याममीमदम् ।

अथो यो मन्युष्टे पते तमु ते शमयाममि ॥ ३ ॥

वतेन त्वं वतपते समन्तो विश्वाहा सुमना दीदिहीह ।

तं त्वा वयं जातवेदः समिद्धं प्रजावन्त उषं सदेम सर्वे ॥ ४ ॥

॥ ७५ ॥ प्रजावन्तीः सुयवसे रुग्न्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ।

मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि वो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥ १ ॥

पद्मा स्थ रमतयः संहिता विश्वनाम्नीः ।

उषं मा देवीर्देविभिरेत ।

इमं गोष्ठमिदं सदी घृतेनास्मान्समुक्षत ॥ २ ॥

॥ ७६ ॥

आ सुस्रमः सुस्रसो असन्तीभ्यो असन्तराः ।

सेहोरसन्तरा लवणादिक्रेदीयसीः ॥ १ ॥

या येषा अपचितो ऽथो या उषपक्ष्याः ।

विजान्मि या अपचितः स्वयंस्रसः ॥ २ ॥

यः कीकसाः प्रगृणाति तलीर्धमवतिष्ठति ।

निरास्तं सर्वं जायान्यं यः कश्च ककुदि श्रितः ॥ ३ ॥

पक्षी जायान्यः पतति स आ विंशतिं पूरुषम् ।

तदद्यात्तस्य भेषजमुभयोः सुधातस्य च ॥ ४ ॥

विश्व ये ते जायान्य जानं यतो जायान्य जायसे ।

कथं ह तत्र त्वं हनो यम्यं कृणमो हविर्गृहे ॥ ५ ॥

पृषसिच कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वर्मनाम् ।

माघ्यन्दिने सर्वेन आ वृषस्व रयिष्ठानो रयिमस्मासु धेहि ॥ ६ ॥

॥ ७७ ॥ सातपन्ना इदं हविर्महत्तस्तज्जुष्टन । अस्माकीती रिणदमः ॥ १ ॥

यो नो मर्तो भरतो दुहृणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति ।

दुहः पाशाभ्रतिं मुञ्चतां स तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम् ॥ २ ॥
 संवत्सरीणा मरुतः स्वर्का उरुष्टायाः संगणा मानुपासः ।
 ते अस्मत्पाशाभ्र मुञ्चन्त्वेनसः सांतपना भंसरा मादयिष्णवः ॥ ३ ॥

वि ते मुञ्चामि रग्नां वि योक्तुं वि नियोजनम् । ॥ ७८ ॥

इहैव त्वमजस्र एध्यसे ॥ १ ॥

अस्मै क्षवाणि धारयन्तमये युनज्मिं त्वा वसंणा देयेन ।
 दीदिह्यसभ्यं द्रविणेह भद्रं प्रेमं वोचो हविर्दा देवतासु ॥ २ ॥

यज्ञे देवा अकृण्वन्भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा । ॥ ७९ ॥

तेना नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरस ॥ १ ॥

अहमेवास्यमावास्याऽ मामा वसन्ति मुकृतो मयीमे ।

मयि देवा उभये साध्याश्चेन्द्रज्येष्ठाः समंगहन्त सर्वे ॥ २ ॥

आग्नावी संगमनी वसूनामूजं पुष्टं वस्त्वावेशयन्ती ।

अमावास्यायि हविषा विधेमोज्ज दहाना धयसा न आगन् ॥ ३ ॥

अमावास्ये न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुस्त्यादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय । ॥ ८० ॥

तस्यां देवः संवसन्तो महित्वा नाकस्य पृष्ठे समिधा मंदेम ॥ १ ॥

वृषभं वाजिनं वयं पौर्णमासं यजामहे ।

स नो ददात्वर्ष्टितां रयिमनुपदस्वामीम् ॥ २ ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परिभूर्जजान ।

यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ३ ॥

पौर्णमासी प्रथमा यज्ञियासीदहं रात्रीणामतिगवैर्यु ।

ये त्वां यज्ञिर्यज्ञिये अर्धयन्त्यमी ते नाके मुकृतः प्रविष्टाः ॥ ४ ॥

- ॥ ८१ ॥ पूर्वोपरं चरजो माययेतौ शिशू क्रीडन्तौ परि यातो ऽर्णवम् ।
 विश्वान्यो भुवना विचष्टं चतून्त्यो विदधेज्जायसे नवः ॥ १ ॥
 नवोनवो भवसि जायमानो ऽहं केतुरूपसामेष्यम् ।
 भागं देवेभ्यो वि दधास्यायत्र चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २ ॥
 सोमस्यांशो युधां पते ऽनूनो नाम वा ऋसि ।
 अनूनं दर्श मा कृधि प्रजया च धनेन च ॥ ३ ॥
 दर्शो ऽसि दर्शतो ऽसि समयो ऽसि समन्तः ।
 समयः समन्तो भूयासं गोभिरर्षैः प्रजया पशुभिर्गृहधनेन ॥ ४ ॥
 योऽस्मान्वेष्टि यं वयं द्विष्यस्तस्य त्वं प्राणेना ध्यायस्व ।
 आ वयं ध्यासिषीमहि गोभिरर्षैः प्रजया पशुभिर्गृहधनेन ॥ ५ ॥
 यं देवा अंशुमाध्यायन्ति यमर्क्षितमर्क्षिता भक्षयन्ति ।
 तेनास्मानिन्द्रो बरुणो बृहस्पतिरा ध्यायन्तु भुवनस्य गोपाः ॥ ६ ॥
- ॥ वसन्तो ऽगुपावः ॥

- ॥ ८२ ॥ अभ्यर्चत सुष्टुतिं गव्यमाजिमस्सासु भद्रा द्रविण्यानि धत्त ।
 इमं यज्ञं नयत दवता नो घृतस्य धारा मधुमत्पवन्ताम् ॥ १ ॥
 मय्यये अयिं गृह्णामि सह क्षत्रेण वर्चसा बलेन ।
 मयिं प्रजां मय्यायुर्देधामि स्वाहा मय्ययिम् ॥ २ ॥
 इहैवापे अयिं धारया रयिं मा त्वा नि ऋपूर्वचित्ता निकारिणः ।
 क्षत्रेणापे सुयममस्तु तुभ्यमुपसृता वर्धतां ते अर्निष्टतः ॥ ३ ॥
 अक्षयिरूपसामयमख्यदत्तहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 अनु सूर्य उपसो अनु रप्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ४ ॥
 प्रत्ययिरूपसामयमख्यदत्तहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 प्रति सूर्यस्य पुरुषा च रप्मीनति द्यावापृथिवी आ ततान ॥ ५ ॥
 पुतं ते अये दिव्ये सधस्थे घृतेन त्वां मनुरक्षा समिधे ।
 पुतं ते देवीनमप्य आ वहन्तु पुतं तुभ्यं दुहतां गावो अये ॥ ६ ॥

अप्सु ते राजवरुण गृहो हिंरण्ययो मितः ।

॥ ८३ ॥

ततो धृतप्रतो राजा सर्वो दामानि मुञ्चतु ॥ १ ॥

दासोदासो राजक्षितो वरुण मुञ्च नः ।

यदापो अघ्ना इति वरुणेति यद्विचिम ततो वरुण मुञ्च नः ॥ २ ॥

उदुत्तमं वरुण पार्यमस्मदवाधमं वि मध्यमं प्रथाय ।

अधो वयमादित्य प्रते तवानागसो अर्दितये स्याम ॥ ३ ॥

मासत्पाशावरुण मुञ्च सर्वान्य उत्तमा अधमा वारुणा ये ।

दुष्प्राप्ये दुरितं निष्वासदयं गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ४ ॥

अनाधृष्यो जातवेदा अमर्त्यो विराडये क्षमभृद्दीदिहीह ।

॥ ८४ ॥

विश्वा अमीवाः प्रमुञ्चन्मानुषीभिः शिवाभिरुद्यं परि पाहि नो गर्यम् ॥ १ ॥

इन्द्र क्षममभि वाममोजो ऽजायथा नृषभ चर्षणीनाम् ।

अपानुदो जनममिषायनामुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् ॥ २ ॥

मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः पणवत आ जंगम्यात्परस्थाः ।

सृकं संपायं पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून्तादि वि मृधो नुदस्व ॥ ३ ॥

त्पमू षु वाजिनं देवजुतं सहोवानं तरुतार् रथानाम् ।

॥ ८५ ॥

अरिहनेमिं पृतनाजिमाशुं स्वस्तये तार्क्ष्यमिहा हुवेम ॥ १ ॥

चातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवैहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।

॥ ८६ ॥

हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति न इन्द्रो मघवान्कृणोतु ॥ १ ॥

यो अयौ रुद्रो यो अम्वपुन्ये ओषधीर्वीरुध आबिवेशे ।

॥ ८७ ॥

य इमा विश्वा भुवन्नानि चाकूपे तस्य रुद्राय नमो अस्त्यये ॥ १ ॥

॥ ८८ ॥ अपेह्यरिस्मरिवा असि । विपे विपमंपृक्था विपमिहा अपृक्थाः ।
अहिमेवाभ्यपेहि तं जहि ॥ १ ॥

॥ ८९ ॥ अपो दिव्या अचायिपं रसेन समंपृक्षमहि ।
पर्यस्वानय आगमं तं मा सं सृज वचसा ॥ १ ॥
सं माये वचसा सृज सं प्रजया समारुपा ।
विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सहचर्यिभिः ॥ २ ॥
इदमायः प्र वहतावद्यं च मर्लं च यत् ।
यच्चाभिदुद्रोहानृतं यच्च जेपे अभीरुणम् ॥ ३ ॥
एधो ऽस्येधिपीय समिदंसि समेधिपीय । तेजो ऽसि तेजो मयि धेहि ॥ ४ ॥

॥ ९० ॥ अपि वृश्च पुराणवद्वततेरिव गुप्पितम् । ओजो दासस्य दम्भय ॥ १ ॥
वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भंजामहे ।
स्नापयामि भजः शिभं वरुणस्य व्रतेन ते ॥ २ ॥
यया जेपो अपायति स्त्रीषु चासदनावयाः ।
अवस्यस्य क्रदीवतः शङ्कुरस्य नितोदिनः ।
यदाततमव तन्ननु यदुत्तं नि तन्ननु ॥ ३ ॥

॥ अष्टमो ऽनुवाकः ॥

॥ ९१ ॥ इन्द्रः सुचामा स्वर्वा अवोभिः सुमूडीको भवतु विश्ववेदाः ।
वार्यतां द्वेपो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १ ॥

॥ ९२ ॥ स सुचामा स्वर्वा इन्द्रो असदाराद्धिद्वेपः सनुतयुयोतु ।
तस्य वयं सुमती यज्ञियस्यापि भदे सौमनसे स्याम ॥ १ ॥

॥ ९३ ॥ इन्द्रेण मनुना वयमभि स्याम पृतन्यतः । मन्तो वृचार्ण्यप्रति ॥ १ ॥

ध्रुवं ध्रुवेणं हविषाव सोमं जयामसि । ॥९४॥
यथा न इन्द्रः केवलीर्विशः संमनसस्करत ॥ १ ॥

उदस्य म्यार्या विष्णुरी गृध्रो द्यामिव पेततुः । ॥९५॥
उद्धोचनप्रशोचनावस्थोद्धोचनी हृदः ॥ १ ॥
अहमेनायुदतिष्ठिपं गावो यान्तसदाविव ।
कुक्कुराविव कूञ्जन्तायुदवन्ता वृकाविव ॥ २ ॥
आतोदिनीं नितोदिनावधो संतोदिनावृत ।
अपि नत्याम्यस्य मेदं य इत स्त्री पुमां जभार ॥ ३ ॥

असदग्नावः सद्ने ऽपम्रदमतिं वयः । ॥९६॥
आस्थाने पर्वता अस्यु स्यामि वृक्षावन्तिष्ठिपम् ॥ १ ॥

यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे असिन्होतश्चिकित्त्ववृणीमहीह । ॥९७॥
ध्रुवमयो ध्रुवमुता रविष्ट प्रविद्वान्यज्ञमुप याहि सोमम् ॥ १ ॥
समिन्द्र नो मनसा नेष गोभिः सं सूरिभिर्हरिवृत्सं स्वस्त्या ।
सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमतौ यज्ञिर्यानाम् ॥ २ ॥
यानावह उणतो देव देवांस्ताम्रेरय स्वे अये सधस्ये ।
जग्धिवासंः पपिवासो मर्षन्यस्मै धत्त वसवो वसूनि ॥ ३ ॥
सुगा वो देवाः सदेना अकर्म य आजगम सर्वने मा जुपाणाः ।
वहमाना भरमाणाः स्वा वसूनि वसुं धर्म दिवमा रोहतातुं ॥ ४ ॥
यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञर्षति गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहा ॥ ५ ॥
एष ते यज्ञो यज्ञपते महसूक्तवाकः सुवी स्वाहा ॥ ६ ॥
वर्षद्भुतेभ्यो वयद्भुतेभ्यः । देवा गानुविदो गानुं विस्त्वा गानुमिन्त ॥ ७ ॥
मनसस्पत इमं नो दिवि देवेषु यज्ञम् । स्वाहा दिवि स्वाहा पृथिव्यां
स्वाहान्तरिक्षे स्वाहा वाते धां स्वाहा ॥ ८ ॥

- ॥९८॥ सं ब॒हिर॒क्तं ह॒विषा घृतेन॒ समिन्द्रेण॑ वसु॒ना सं म॒रुद्भिः ।
सं दे॒वैर्वि॒श्वदे॒वेभिर॒क्तमिन्द्रं॑ गच्छतु ह॒विः स्वाहा ॥ १ ॥
- ॥९९॥ परि॑ स्तृणीहि परि॑ धेहि वेदिं मा ज्ञामि॑ मो॒षीर॒मुया श॒यानाम् ।
होतृ॑प॒दं ह॒रितं॑ हि॒रण्यं नि॒ष्का ए॒ते यज॑मानस्य लोके ॥ १ ॥
- ॥१००॥ पर्या॑वर्ते॒तु दु॒ष्प्र॒भ्या॒त्पापा॒स्व॒भ्या॒द॒भूत्याः ।
ब॒ह्म॒हम॒न्तरं॑ कृषे॒ परा॒ स्व॒प्न॒मुखाः शुचः॑ ॥ १ ॥
- ॥१०१॥ यस्व॒प्ने अ॒न॒म॒न्नामि॑ न प्रा॒तर॑धिगम्यते ।
सर्वं॑ तद॒स्तु मे शि॒वं न॒हि तद्ग॑म्यते दि॒वा ॥ १ ॥
- ॥१०२॥ नम॑स्कृत्य द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑म॒न्तरि॑क्षाय मृत्य॒र्वे ।
मे॒त्याम्यूर्ध्वे॑स्ति॒ष्ठन्मा मा हिं॑सिषु॒रीश्वराः ॥ १ ॥
॥ नवमी ऽनुवाकः ॥
- ॥१०३॥ को अ॒स्या नो द्रुहो॑ ऽव॒द्यव॑त्या उ॒र्ध्वेय॑ति धृ॒त्रियो वस्य॑ इ॒ध्नम् ।
को य॒ज्ञका॑मः क उ॒ पू॒र्ति॒कामः॑ को दे॒वेषु॑ व॒नुते दी॒र्घमा॑युः ॥ १ ॥
- ॥१०४॥ कः पृ॒थि॒ धेनुं॑ व॒रुणे॑न द॒त्ताम॑र्च॒वेणे सु॒दुषां॑ नित्य॒वत्साम् ।
बृ॒हस्प॑ति॒ना स॒व्यं जु॑पा॒णो य॑षाव॒शं त॒चः कल्प॑याति ॥ १ ॥
- ॥१०५॥ अ॒प॒क्राम॑न्धो॒रुषे॑या॒शृणा॑नो दै॒व्यं वचः॑ ।
प्र॒णीती॒रभ्या॑वर्त॒स्व वि॒श्वेभिः॑ स॒र्षिभिः॑ सह ॥ १ ॥
- ॥१०६॥ यद॑सृ॒ति च॒कृम॑ किं चि॒दस्य॑ उपा॒रिम॑ च॒रणे जा॑तवेदः ।

ततः पाहि त्वं नः प्रचेतः शुभे सखिभ्यो अमृतत्वमस्तु नः ॥ १ ॥

अवं दिवस्तांरयन्ति सप्त सूर्यस्य एमयः ।

॥ १०७ ॥

आपः समुद्रिया धारास्तास्ते शल्यमसिससन् ॥ १ ॥

यो न स्तायद्दिप्सन्ति यो न आविः स्वो विद्वानरणो वा नो अमे । ॥ १०८ ॥

प्रतीच्येत्वरणी दृत्वती तान्मेषामये वास्तु भून्मो अर्पत्यम् ॥ १ ॥

यो नः सुप्तां जायतो वाभिदासात्तिष्ठतो वा चरंजो जातवेदः ।

वैश्वानरेण सयुजा सजोपास्ताम्रतीचो निर्दह जातवेदः ॥ २ ॥

इदमुयायं बभूवे नमो यो अस्तेषु तनूवशी ।

॥ १०९ ॥

घृतेन कलिं शिक्षामि स नो मृडातीदृशे ॥ १ ॥

घृतमस्तराभ्यो वह त्वमये पांसूनस्तेभ्यः सिकता अपथं ।

यथाभागं हव्यदाति जुषाणा मदन्ति देवा उभयानि हव्या ॥ २ ॥

अस्तरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च ।

ता मे हस्तौ सं सृजन्तु घृतेन सपत्नं मे कितवं रन्धयन्तु ॥ ३ ॥

आदिनवं प्रतिदीवं घृतेनासां अभि क्षर ।

वृक्षमिवाशान्या जहि यो अस्माभ्रंतिदीप्यन्ति ॥ ४ ॥

यो नो ध्रुवे धनमिदं चकार यो अक्षाणां ग्लहंनं शेषणं च ।

स नो देवो हविरिदं जुषाणो गन्धर्वभिः सधमादं मदेम ॥ ५ ॥

सर्वसव इति वो नामधेयमुयंपण्या राष्ट्रभृतो ह्यक्षाः ।

तेभ्यो व इन्द्रो हविषा विधेम वयं स्याम पतंयो रयीणाम् ॥ ६ ॥

देवान्यन्नापितो ह्रुवे ब्रह्मचर्यं यदूषिम ।

अक्षान्यद्भूनालभे ते नो मृडन्वीदृशे ॥ ७ ॥

अथ इन्द्रश्च दाशुषे हयो वृषाण्यमृति । उभा हि वृत्रहन्तमा ॥ १ ॥ ॥ ११० ॥

याभ्यामजयन्स्वयं एव यावात्स्थतुर्भुवनानि विष्वा ।
 प्रचर्येणी वृषणा वज्रबाहू अयिमिन्द्र वृत्रहणा हुवे ऽहम् ॥ २ ॥
 उष त्वा देवो अयभीक्ष्मसेन वृहस्पतिः ।
 इन्द्र गीर्भिर्न आ विष् यजमानाय सुव्रते ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥ इन्द्रस्य कुक्षिरसि सोमधानं आत्मा देवानामुत मानुषाणाम् ।
 इह प्रजा जनय यास्तं आसु या अन्यचेह तास्तं रमन्ताम् ॥ १ ॥

॥ ११२ ॥ शुभ्रं नो द्यावापृथिवी अन्तिमुन्ने महिषते ।
 आपः सप्त सुसुबुर्देवीस्ता नो मुञ्चन्त्वर्हसः ॥ १ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्याऽदयो वरुण्यादुत ।
 अयो यमस्य पृथ्वीशद्विष्यसादेवकिस्त्विपात ॥ २ ॥

॥ ११३ ॥ तृष्टिके नृष्टवन्दन उदमूं छिन्धि तृष्टिके ।
 यथा कृतद्विष्टासो ऽमुष्यं शेष्यार्वते ॥ १ ॥
 तृष्टासि तृष्टिका विषा विपातक्षमि ।
 परिवृक्ता यथासंस्युषभस्य वशेयं ॥ २ ॥

॥ ११४ ॥ आ ते ददे वृष्टाणाभ्य आ ते ऽहं हृदयाहृदे ।
 आ ते मुखस्य संकाशात्सर्वं ते वर्च आ दंदे ॥ १ ॥
 प्रीतो यन्तु प्याध्यः प्रानुध्याः प्रो अर्शस्तयः ।
 अपी रक्षस्विनीर्हन्तु सोमो हन्तु दुरस्यतीः ॥ २ ॥

॥ ११५ ॥ प्र पतितः पापि लक्ष्मि नश्येतः प्रामुतः पत ।
 अयस्सयेनाङ्गेन क्षिपते त्वा संजामसि ॥ १ ॥
 या मा लक्ष्मीः पतयालृज्जुष्टाभिचस्कन्द यन्दनेव बृक्षम् ।

अन्यथासत्सवितस्तामितो धा हिरण्यहस्तो वसु नो रराणः ॥ २ ॥
 एकशतं लक्ष्म्योऽमृतस्य साकं तत्त्वा जनुषो ऽधि जाताः ।
 तासां पापिष्ठा निरितिः प्र हिंस्रमः शिवा अस्मभ्यं जातवेदो नि यच्छ ॥ ३ ॥
 एता एना व्याकरं खिले गा विष्टिता इव ।
 रमन्तां पुण्या लक्ष्मीयाः प्रापीस्ता अनीनशम् ॥ ४ ॥

नमो ह्यराय च्यवनाय चोदनाय धृष्णवे । ॥ ११६ ॥
 नमः शीताय पूर्वकामकृत्स्ने ॥ १ ॥
 यो अन्येद्युस्मभ्यद्युरभ्येतीमं मरुदूकमभ्येत्वतः ॥ २ ॥

आ मन्दैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयूरैरोमभिः । ॥ ११७ ॥
 मा त्वा के चिद्वि यमन्वि न पाशिनो ऽति धर्मेव तौ इहि ॥ १ ॥

मर्माणि ते वर्मणा ह्यादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् । ॥ ११८ ॥
 जुरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥ १ ॥

॥ द्यमो ऽनुवाकः ॥

॥ सप्तदशः प्रपाठकः ॥

॥ अष्टमं चापठं समाप्तम् ॥

॥ श्रौ ॥

- ॥ १ ॥ अन्तर्काय मृत्यवे नमः प्राणा अपाना इह ते रमन्ताम् ।
 इहायमस्तु पुरुषः सहासुना सूर्यस्य भागे समृतस्य लोके ॥ १ ॥
 उदेनं भगो अयभीदुदेनं सोमो अंशुमान् ।
 उदेनं मरुतो देवा उदिन्द्रापी स्वस्तये ॥ २ ॥
 इह ते ऽसुरिह प्राण इहासुरिह ते मनः ।
 उक्षा निर्क्षत्याः पार्श्वेभ्यो देव्या वाचा भरामसि ॥ ३ ॥
 उक्रामातः पुरुष माव पत्या मृत्योः पङ्क्तीशमवमुञ्चमानः ।
 मा छित्या अस्माहोकादयेः सूर्यस्य संहगः ॥ ४ ॥
 तुभ्यं वातः पवतां मातरिषा तुभ्यं वर्यन्त्वमृतान्यार्षः ।
 सूर्यस्ते तच्चेऽं तं पाति तां मृत्युर्दयतां मा प्र मेष्टाः ॥ ५ ॥
 उद्यानं ते पुरुष नावयानं जीवानुं ते दद्यातातिं कृणोमि ।
 आ हि रोहेमममृतं सुखं रघमथ जिर्विर्विदधमा वंदासि ॥ ६ ॥
 मा ते मनस्तर्धं गान्मा तिरो भून्मा जीवेभ्यः प्र मंदो मानुं गाः पितृन् ।
 विश्वे देवा अभि रंद्यान्तु त्वेह ॥ ७ ॥
 मा गतानामा दीधीषा ये नयन्ति यरावतम् ।
 आ रोह तमसो ज्योतिरेषा ते हस्तीं रभामहे ॥ ८ ॥
 श्यामर्धं ता मा श्वलं प्रेषिती यमस्य यो पश्चिरह्नी श्वानी ।

अर्वाङ्गेहि मा वि दीध्यो माचं तिष्ठः पराङ्मनाः ॥ ९ ॥

मैतं पन्थामनु गा भीम एष येन पूर्वं नेयष तं ब्रवीमि ।

तम एतत्पुरुष मा प्र पन्था भयं परस्तादर्भयं ते अर्वाक् ॥ १० ॥ (१)

रक्षन्तु त्वाययो ये अप्सवन्ता रक्षन्तु त्वा मनुष्या इयमित्यते ।

वैश्वानरो रक्षन्तु जातवेदा दिव्यस्त्वा मा धाग्विद्युता सह ॥ ११ ॥

मा त्वा क्रथादभि मेस्तारात्संकमुकाश्चर ।

रक्षन्तु त्वा द्यौ रक्षन्तु पृथिवी सूर्यश्च त्वा रक्षतां चन्द्रमाश्च ।

अन्तरिक्षं रक्षन्तु देवहेत्याः ॥ १२ ॥

बोधश्च त्वा प्रतीबोधश्च रक्षतामस्वप्नश्च त्वानवद्राणश्च रक्षताम् ।

गोपायंश्च त्वा जागृविश्च रक्षताम् ॥ १३ ॥

ते त्वा रक्षन्तु वे त्वा गोपायन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥

जीवेभ्यस्त्वा समुदे वायुरिन्द्रो धाता दधातु सविता चार्यमायः ।

मा त्वा प्राणो बले हासीदसुं ते ऽनु ह्वयामसि ॥ १५ ॥

मा त्वा जम्भः सहेनुर्मा तमो विदन्मा जिह्वा बहिः प्रमयुः कृपा स्याः ।

उत्त्रादित्या वसवो भरन्तुर्दिन्द्रायी स्वस्त्वये ॥ १६ ॥

उत्त्वा द्यौरुप्यिष्युम्रजापतिरयभीत ।

उत्त्वा मृत्योर्योधयः सीमराक्षीरपीपरन् ॥ १७ ॥

अयं देवा इहेवास्त्वयं मामुष गादितः ।

इमं सहस्रवीर्येण मृत्योरुत्पारयामसि ॥ १८ ॥

उत्त्वा मृत्योरपीपरं सं धमन्तु वयोधसः ।

मा त्वा व्यस्तकेभ्योऽमा त्वायुरुदो रुदन् ॥ १९ ॥

आर्हापमविदं त्वा पुनरागाः पुनरेवः ।

सर्वाहु सर्व ते चक्षुः सर्वमार्युश्च ते ऽविदम् ॥ २० ॥

अवाहे ज्योतिर्भूदप त्वन्नमो अकमीत ।

अप तन्मृत्युं निर्वर्तिमप यक्षं नि दप्ससि ॥ २१ ॥ (२)

- ॥ २ ॥ आ रभस्वेमाममृतस्य शुष्टिमच्छिद्यमाना जरदंष्टिरस्तु ते ।
 असुं त आयुः पुनरा भवामि रजस्तमो मोष गा मा प्र मेष्टाः ॥ १ ॥
 जीवतां ज्योतिरभ्येक्षवाङ्मा त्वा हरामि शतशारदाय ।
 रुवमुश्चन्मृत्युपाशानशस्तिं द्राघीय आयुः प्रतरं ते दधामि ॥ २ ॥
 वातात्ते प्राणमविदं सूर्याच्चक्षुरहं तव ।
 यत्ते मनस्त्वयि तर्ह्यारयामि सं वित्स्वाङ्निर्वेदं जिह्यालपन् ॥ ३ ॥
 प्राणेन त्वा विपदां चतुष्पदामयिमिव जातमभि सं धमामि ।
 नमस्ते मृत्यो चक्षुषे नमः प्राणाय ते ऽकस्म ॥ ४ ॥
 अयं जीवतु मा मृतेमं समीरयामसि ।
 कृणोम्यस्मै भेषजं मृत्यो मा पुरुषं वधीः ॥ ५ ॥
 जीवतां नधारिषां जीवन्तीमोषपीमहम् ।
 आयमाणां सहमानां सहस्वतीमिह हुवे ऽस्मा अरिष्टतातये ॥ ६ ॥
 अधि ब्रूहि मा रभ्याः सृजेमं तवैव सनसर्वहाया इहास्तु ।
 भवाशयो मृडतं शर्म यत्तमपसिध्यं दुरितं धन्वमायुः ॥ ७ ॥
 अस्मै मृत्यो अधि ब्रूहीमं दयस्वोदितोऽयमेतु ।
 अरिष्टः सर्वाङ्गः सुश्रुज्जरसां शतहायन आत्मना भुजमद्युताम् ॥ ८ ॥
 देवानां हेतिः परि त्वा वृणक्तु पारयामि त्वा रजसं उत्त्वा मृत्योरपीपाम् ।
 आरादयि क्रव्यादं निरूहं जीवातवे ते परिधिं दधामि ॥ ९ ॥
 यत्ते नियानं रजसं मृत्यो अन्नवधर्ष्यम् ।
 पथ इमं तस्माद्वर्षन्तो वत्सास्मै वरं कृणमसि ॥ १० ॥ (३)
 कृणोमि ते प्राणायानीं जरां मृत्युं दीर्घमायुः स्वस्ति ।
 वैवस्वतेन प्रहितान्यमदृताश्चरतो ऽयं सेषामि सर्वान् ॥ ११ ॥
 आरादयति निर्वृतिं परो याहि क्रव्यादः पिशाचान् ।
 रक्षो यात्सर्वं दुर्भूतं तत्तमं इवाप हन्मसि ॥ १२ ॥
 अपेष्टे प्राणममृतादामुष्मतो वन्वे जातवेदसः ।
 यथा न रिष्या अमृतः सज्रसस्तत्ते कृणोमि तदु ते समृष्यताम् ॥ १३ ॥

शिवे ते स्तां द्यावापृथिवी अंसंतापे अभिचिद्यौ ।

शं ते सूर्य आ तंपनु शं वातो वातु ते दृदे ।

शिवा अभि क्षरन्तु त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः ॥ १४ ॥

शिवास्ते सन्वोपधय उच्चाहार्षमर्धस्या उत्तरां पृथिवीमभि ।

तत्र त्वादिन्यौ रक्षतां सूर्याचन्द्रमसावुभा ॥ १५ ॥

यज्ञे वासः परिधानं यां नीविं कृणुषे त्वम् ।

शिवं ते तन्वेऽ तत्कृणमः संस्पर्शेऽ दूष्णमस्तु ते ॥ १६ ॥

यत्क्षुरेण मन्वेयता सुतेजसा बभ्रा वर्षसि केगम्भु ।

शुभन्नुत्वं मा न आयुः प्र मोषीः ॥ १७ ॥

शिवौ ते स्तां ग्रीह्यवाध्वबलासावदोमधौ ।

एतौ यक्ष्मं वि बाधेते एतौ मुञ्चतो अंहसः ॥ १८ ॥

यदधासि यत्पिबन्मि धान्यं कृष्याः पर्यः ।

यदाद्यं यदनाद्यं सर्वं ते अन्नमवियं कृणोमि ॥ १९ ॥

अहं च त्वा रात्रये चोभाभ्यां परि दक्षसि ।

अरायेभ्यो जिघत्सुभ्य इमं मे परि रक्षत ॥ २० ॥ (४)

शतं ते ऽयुतं हायनान्धे युगे भीणिं चत्वारि कृणमः ।

इन्द्रायी विश्वे देवास्ते ऽनु मन्यन्तामर्दणीयमानाः ॥ २१ ॥

शरदे त्वा हेमन्ताय वसन्ताय शीष्माय परि दक्षसि ।

वर्षाणि तुभ्यं स्योनानि येषु वर्धन्त ओषधीः ॥ २२ ॥

मृत्युरीगे द्विपदां मृत्युरीणे चतुष्पदाम् ।

तस्मात्त्वां मृत्योर्गोपतेरुद्धरामि स मा विभेः ॥ २३ ॥

सो ऽरिष्ट न मरिष्यसि न मरिष्यसि मा विभेः ।

न वै तत्र क्षियन्ते नो यन्त्यधमं तमः ॥ २४ ॥

सर्वे वि तत्र जीवन्ति गौरव्यः पुरुषः पशुः ।

यचेदं ब्रह्म क्रियते परिधिर्जीवनाय कम् ॥ २५ ॥

परि त्वा पानु समानेभ्यो ऽभिचारात्सर्वभ्युः ।

अमग्निर्भवामृतो ऽतिजीवो मा ते हासिषुस्तवः शरीरम् ॥ २६ ॥

ये मृत्यव एकशतं या नाष्टा अतितायाः ।

मुञ्चन्तु तस्मात्त्वा देवा अग्नेर्वैश्वानरादधि ॥ २७ ॥

अग्नेः शरीरमसि पारयिषू रक्षोहासि सपत्नहा ।

अथो अमीवचार्तनः घृतुदुर्नाम भेषजम् ॥ २८ ॥ (५)

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ रक्षोहणं वाजिनमा जिघमि मिधं प्रथिष्टमुप यामि शर्म ।
 शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिपः यातु नक्तम् ॥ १ ॥
 अयोदष्टो अर्चिषा यातुधानानुप स्पृश जातवेदः समिद्धः ।
 आ जिह्या मूर्देवानभस्व क्रव्यादो वृष्टापि धत्स्वासन् ॥ २ ॥
 उभोर्भयाविचुपं धेहि दष्टौ हिंसः शिशानो ऽवरं परं च ।
 उतान्तरिक्षे परि यात्यग्ने जम्भेः सं धेसुभि यातुधानान् ॥ ३ ॥
 अग्ने त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंसाशनिर्हरसा हन्त्वेनम् ।
 प्र पर्वाणि जातवेदः शृणीहि क्रव्यात्क्रविष्णुर्वि चिनोत्वेनम् ॥ ४ ॥
 यचेदानीं पश्यसि जातवेदस्तिष्ठन्तमय उत वा चरन्तम् ।
 उतान्तरिक्षे पतन्तं यातुधानं तमस्ता विध्य शर्वा शिशानः ॥ ५ ॥
 यज्ञेरिषूः संनममानो अग्ने वाचा श्रुत्यो अशनिभिर्दिहानः ।
 ताभिर्विष्य हृदये यातुधानां त्रयीचो बाहूभ्रति भुजेषाम् ॥ ६ ॥
 उतारव्यान्स्पृणुहि जातवेद उतारैर्भाणो अष्टिभिर्यातुधानान् ।
 अग्ने पूर्वो नि जहि शोशुचान आमादः क्ष्विङ्कास्तमदन्त्वेनीः ॥ ७ ॥
 इह प्र ब्रूहि यतमः सो अग्ने यातुधानो य इदं कृणोति ।
 तमा रभस्व समिधा यविष्ट नृचथासथ्यद्युये रन्धयेनम् ॥ ८ ॥
 तीक्ष्णेनाग्ने चथुपा रथ यज्ञं प्राञ्चं वसुभ्यः प्र याय प्रचेतः ।
 हिंसं रक्षीस्यभि शोशुचानं मा त्वा दभन्यातुधाना नृचथाः ॥ ९ ॥
 नृचथा रथः परि पश्य विद्यु तस्य बीणि प्रति शृणीष्यथा ।

तस्याग्ने पृथीर्हरसा शृणीहि चेधा मूलं यातुधानस्य वृक्ष ॥ १० ॥ (६)
 चिरयातुधानः प्रसितिं त एतृतं यो अग्ने अनृतेन हन्ति ।
 तमचिषा स्फूर्जयं जातवेदः समक्षमेनं गृणते नि युंक्ति ॥ ११ ॥
 यदग्ने अद्य मिथुना शपातो यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः ।
 मन्योर्मनेसः शर्या ३ जायते या तया विध्य हृदये यातुधानान् ॥ १२ ॥
 परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराग्ने रक्षो हरसा शृणीहि ।
 पराचिषा मूर्देवां हृणीहि परासुतृपः शोशुंचतः शृणीहि ॥ १३ ॥
 पराद्य देवा वृजिनं गृणन्तु प्रत्यगेनं शपथा यन्तु सृष्टाः ।
 वाचास्तेनं शरव च्छन्तु मनेचिषस्वितु प्रसितिं यातुधानः ॥ १४ ॥
 यः पौरुषेयेण क्रविषा समहते यो अश्वेनं प्रशुना यातुधानः ।
 यो अग्न्याया भवति क्षीरमग्ने तेषां शीयेणि हस्तापि वृक्ष ॥ १५ ॥
 विषं गवां यातुधानां भरन्तामा वृथन्तामदितये दुर्वाः ।
 परैरान्देवः संविता दंदातु परा भागमोषधीनां जयन्ताम् ॥ १६ ॥
 संवत्सरीणं पयं उस्त्रियायास्तस्य माशीद्यातुधानो नृचक्षः ।
 पीयूषमग्ने यतमस्तिर्तृप्तात्तं प्रत्यश्वमचिषा विध्य मर्मेणि ॥ १७ ॥
 सनादग्ने मृणसि यातुधानां त्वा रक्षांसि पृतनासु जिम्युः ।
 सहमूषानतु दह क्रव्यादो मा ते हेत्या मुक्षत देवायाः ॥ १८ ॥
 तं नो अग्ने अपरादुदकस्त्वं पश्चादुत रक्षा पुरस्तात् ।
 प्रति त्वे ते अजरासस्तपिषा अघग्नेमं शोशुंचतो दहन्तु ॥ १९ ॥
 पश्चात्पुरस्तादपरादुतोत्तरात्क्रविः कार्येन परि पात्यसे ।
 सखा सखायमजरो जरिष्णे अग्ने मर्तो अमन्यस्त्वं नः ॥ २० ॥ (७)
 तदग्ने चक्षुः प्रति धेहि रेभे शफारुजो येन पश्यसि यातुधानान् ।
 अथर्ववज्ज्योतिषा दिप्येन सत्यं पूर्वन्तमचितं न्योष ॥ २१ ॥
 परि ताम्रे पुरं वयं विमं सहस्य धीमहि ।
 धृषदणे दिवेदिवे हन्तारं भङ्गुपर्वतः ॥ २२ ॥
 चिपेणं भङ्गुपर्वतः प्रति स रक्षसो जहि ।

अग्ने तिग्मेन शोचिषा तपुस्याभिरचिभिः ॥ २३ ॥

वि ज्योतिषा बृहता भान्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महिषा ।

प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षोभ्यो विनिक्षे ॥ २४ ॥

ये ते शृङ्गे अजरे जातवेदस्तिग्महेती ब्रह्मसंगिते ।

ताभ्यां दुर्होदमभिदासन्तं किमीदिनं प्रत्यश्चमर्चिषा जातवेदो वि
निक्ष्व ॥ २५ ॥

अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमन्त्यः । शुचिः पावक ईड्यः ॥ २६ ॥ (८)

॥ ४ ॥ इन्द्रासोमा तपतं रक्ष उञ्चतं न्यर्पयतं वृषणा तमोवृधः ।

परा शृणीतमचितो न्योषतं हतं नुदेयां नि शिशीतमचिणः ॥ १ ॥

इन्द्रासोमा समघर्षसमभ्यर्षं तपुर्नयस्तु चरुरग्निमां इव ।

ब्रह्मद्विषे क्रथादे घोरचक्षसे द्वेषो घत्तमनवायं किमीदिने ॥ २ ॥

इन्द्रासोमा दुष्कृतो वप्रे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्यतम् ।

यतो नेषां पुनरेकश्चनोदयत्तद्वामस्तु सहसे मन्युमद्यवः ॥ ३ ॥

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवो वधं सं पृथिव्या अघर्षसाय तर्हणम् ।

उसक्षतं स्वये ष पर्वतेभ्यो येन रक्षो वावृधानं निजूर्वधः ॥ ४ ॥

इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्यग्नितप्रेभिर्युवमग्महन्मभिः ।

तपुर्वधेभिरजरेभिरचिणो नि पर्याने विध्यतं यन्तु निस्वरम् ॥ ५ ॥

इन्द्रासोमा परि वां भूतु विश्वतं इयं मतिः कक्ष्याश्वेव वाजिनी ।

यां वां होवां परिहिनोमि मेधयेमा ब्रह्माणि नृपतीव जिञ्चतम् ॥ ६ ॥

प्रतिं सरेषां तुजयद्भिरैवेहेतं दुहो रक्षसो भङ्गुरावन्तः ।

इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद्यो मा कदा चिदभिदासति दुहुः ॥ ७ ॥

यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अनृतेभिर्वचोभिः ।

आपं इव काशिना संगृभीता असन्नस्त्वासन्त इन्द्र वक्ता ॥ ८ ॥

ये पाकगंसं विहरन्त एवैर्यं वा भद्रं दूषयन्ति स्वपाभिः ।

सहये वा ताभ्रददातु सोम आ वा दधातु निर्वृतेरूपस्ये ॥ ९ ॥

यो नो रसं दिप्सन्ति पित्वो अग्रे अश्वानां गवां यस्तनूनाम् ।
 रिपु स्तेन स्तेयकृद्भमेतु नि ष हीयतां तच्चा ३ तना च ॥ १० ॥ (९)
 परः सो अस्तु तच्चा ३ तना च तिस्रः पृषिवीरधो अस्तु विश्वाः ।
 प्रति गुप्यतु यगो अस्य देवा यो मा दिवा दिप्सन्ति यश्च नक्तम् ॥ ११ ॥
 सुविज्ञानं चिकितुषे जनाय सच्चासंश्च वचंसी पस्पृधाते ।
 तयोयस्तस्य येतरहजीयस्तदित्सोमो ऽवति हन्यासंत ॥ १२ ॥
 न वा उ सोसो वृजिनं हिनोति न द्यविषं मिथुया धारयन्तम् ।
 हन्ति रक्षो हन्यासद्वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसिंतां गयाते ॥ १३ ॥
 यदि बाहमनृतदेवो अस्मि मोघं वा देवो अपूहे अग्रे ।
 किमस्मभ्यं जातवेदो हृणीषे द्रोणवाचस्ते निष्कुप्यं संचन्ताम् ॥ १४ ॥
 अद्या मुरीय यदि यातुधानो अस्मि यदि वार्युस्ततप पुरुषस्य ।
 अपा स वीरिदेशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याहं ॥ १५ ॥
 यो मायातुं यातुधानेत्याहं यो वा रक्षाः शुचिरस्मीत्याहं ।
 इन्द्रस्तं हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरेधमस्यंदीष्ट ॥ १६ ॥
 प्र या जिगाति खर्गलेव नक्तमपं दुहुस्तचं १ गूहमाना ।
 वधमनन्तमव सा पंदीष्ट यावाणो मनु रक्षसं उपर्चैः ॥ १७ ॥
 वि तिष्ठथं मरुतो विष्टिष्व १ छतं गूभायतं रक्षासः सं पिंनहन ।
 वयो ये भूत्वा पतयन्ति नक्तभिर्य वा रिपो दधिरे देवे अश्वरे ॥ १८ ॥
 प्र वर्तय दिवो ऽग्मानमिन्द्र सोमं गितं मधवन्तं गिंशाधि ।
 प्राक्तो अपाक्तो अपरादुदक्तो ३ भि जंहि रक्षासः पर्वतेन ॥ १९ ॥
 एत उ त्वे पतयन्ति श्वयातव इन्द्रं दिप्सन्ति दिप्सवो ऽदोभ्यम् ।
 शिशोति शक्रः पिशुनभ्यो वधं नूनं मृजदगनिं यातुमद्रां ॥ २० ॥ (१०)
 इन्द्रो यातूनामभवत्परागरे हविर्मघीनामभ्या ३ विवांसताम् ।
 अभीदुं शक्रः परशुर्यथा वनं याचं व भिन्दन्तत एतु रक्षासः ॥ २१ ॥
 उलूकयातुं शुश्रूकं यातुं जहि श्वयातुमृत कौकयातुम् ।
 सुपणयातुमृत गृध्रयातुं हृषदेव प्र मृण रथं इन्द्र ॥ २२ ॥

मा नो रक्षो अ॒भि न॒द्यानु॒माव॒दपो॑छन्तु मिथु॒ना ये कि॒मीदि॒नः ।
पृ॒थि॒वी नः पा॒थि॒वापा॒त्वंह॑सो ऽन्तरि॒ष्टां दि॒व्यात्पा॒त्वंह॑सान् ॥ २३ ॥

इन्द्रं ज॒हि पु॒मांसं या॒तु॒षान॑मु॒त स्त्रियं मा॒यया शार्श॑दानाम् ।
वि॒सी॒वा॒सो मूर्दे॒वा अ॒दन्तु॒ मा ते दृ॒शन्त॑सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ २४ ॥

प्रति॑ च॒ख्व वि च॒ख्वेन्द्र॑श्च सोम जागृतम् ।

रक्षो॑भ्यो व॒धम॑स्यतम॒शनिं या॒तुम॑र्घ्यः ॥ २५ ॥ (११)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥

अ॒यं प्र॑ति॒सरो म॒णिर्वी॒रो वी॒राय॑ ब॒ध्यते ।

वी॒र्य॑वान्स॒पान॒हा शू॒रवी॒रः परि॑पा॒णः सु॒म॒ङ्गलः ॥ १ ॥

अ॒यं म॒णिः स॒पान॒हा सु॒वी॒रः स॒ह॒स्वा॒न्वा॒जी स॒ह॒मा॒न उ॒यः ।

प्र॒त्य॒कृ॒त्या दू॒ष॒प्र॒त्नेति॑ वी॒रः ॥ २ ॥

अ॒नेनेन्द्रो॑ म॒णिना॑ वृ॒षम॑ह॒न्नेना॑सु॒ण्यरा॑भा॒वय॑न्मनीषी ।

अ॒नेना॑ज॒य॒द्यावा॑पृ॒थि॒वी उ॒भे इ॒मे अ॒नेना॑ज॒य॒त्यदि॑श॒श्चत॑स्रः ॥ ३ ॥

अ॒यं सा॒क्षो म॒णिः प्र॑ती॒वर्तः॑ प्र॑ति॒सरः॑ ।

अ॒र्ज॒स्वा॒न्नि॒मृ॒धो व॒शी सो अ॒सा॒न्या॒नु स॒र्वतः॑ ॥ ४ ॥

तद॒ग्निरा॑ह॒ तदु॒ सोम॑ आ॒ह बृ॒हस्प॑तिः स॒विता॑ तदिन्द्रः ।

ते मे॑ दे॒वाः पु॒रोहि॑ताः प्र॒ती॒वीः कृ॒त्याः प्र॑ति॒सैर॑जन्तु ॥ ५ ॥

अ॒न्तर्द॑धे॒ द्यावा॑पृ॒थि॒वी उ॒ताह॑रु॒त सूर्य॑म् ।

मे॑ दे॒वाः पु॒रोहि॑ताः प्र॒ती॒वीः कृ॒त्याः प्र॑ति॒सैर॑जन्तु ॥ ६ ॥

ये सा॒क्ष्यं म॒णिं ज॒ना वर्मा॑णि कृ॒ण्वते॑ ।

सूर्य॑ उ॒व दि॒वमा॑रु॒ह्य वि कृ॒त्या ना॑यते व॒शी ॥ ७ ॥

सा॒क्ष्येन॑ म॒णिन॒ अ॒र्षि॒णेव॑ मनीषि॒णा ।

अ॒ज्ञेयं॑ स॒र्वाः पृ॒त॒ना वि मृ॒धो ह॒न्मि र॒द्यसः॑ ॥ ८ ॥

याः कृ॒त्या आ॒ङ्गि॒रसी॑याः कृ॒त्या आ॑सु॒रीः ।

याः कृ॒त्याः स्व॒यंकृ॑ता॒ या उ॑ चान्येभि॒राभृ॑ताः ।

उभयीस्ताः परा यन्तु परावतो नवतिं नाव्याऽं अतिं ॥ ९ ॥

असौ मणिं वर्मं वधन्तु देवा इन्द्रो विष्णुः सविता रुद्रो अग्निः ।

प्रजापतिः परमेष्ठी विराड्भानरः क्षयं यश्च सर्वे ॥ १० ॥ (१२)

उत्तमो अस्योपधीनामनडां जगतामिव

व्याघ्रः श्वर्पदामिवायमैहामाविदाम् तं प्रतिस्पर्शनमर्नितम् ॥ ११ ॥

स इद्याघ्रो भवत्यथो सिंहो अथो वृषा ।

अथो सपत्नकर्षणो यो विभर्तीमं मणिम् ॥ १२ ॥

नेनै घ्नत्यप्सरसो न गन्धर्वा न मर्त्याः ।

सर्वा दिशो वि रंजति यो विभर्तीमं मणिम् ॥ १३ ॥

कम्पयस्त्वामं सृजत कम्पयस्त्वा समरयत् ।

अविभस्वेन्द्रो मानुषे विभर्तस्त्रेषिणे ऽजयत् ।

मणिं सहस्रवीर्यं वर्मं देवा अंकुषत ॥ १४ ॥

यस्त्वा कृत्वाभिर्यस्त्वा दीक्षाभिर्यज्ञैर्यस्त्वा जिघांसति ।

मृत्युकृमिन्द्र तं जहि वज्रेण शतपर्वणा ॥ १५ ॥

अयमिह प्रतीवर्त ओर्गस्वान्तसंजयो मणिः ।

प्रजां धने च रक्षतु परिपारुणः सुमङ्गलः ॥ १६ ॥

असपत्नं नो अभिरादसपत्नं न उज्जरात् ।

इन्द्रासपत्नं नः पश्चाज्ज्योतिः शूर पुरस्कृधि ॥ १७ ॥

वर्मं मे द्यावापृथिवी वर्माहवर्मं सूर्यः ।

वर्मं मे इन्द्रश्चाग्निश्च वर्मं धाता दधातु मे ॥ १८ ॥

ऐन्द्राय वर्मं बहुलं यदुयं विश्वे देवा नातिविध्यन्ति सर्वे ।

तन्मे तन्वं त्रायतां सर्वतो बृहदायुष्मां जरदृष्टिर्यथासन्ति ॥ १९ ॥

आ मारुणहेवमणिर्महा अरिष्टतातये ।

इमं मेघिर्मभिसंविशध्वं तनूपानं चिबह्वमोजसे ॥ २० ॥

अस्मिन्नन्द्रो नि दधातु नृमणमिमं देवासो अभिसंविशध्वम् ।

दीर्घायुत्वाय शतशारदायायुष्मां जरदृष्टिर्यथासन्ति ॥ २१ ॥

स्वस्तिदा वि॒शां पति॑र्वृ॒त्रहा वि॑मृ॒धो व॒शी ।

इन्द्रो॑ वभा॒तु ते म॒णिं जि॒गीवाँ अ॒परा॑जितः ।

सोम॑पा अ॒भय॑करो वृ॒षा ।

• स त्वा र॑क्षतु सर्व॒तो दि॒वा नक्तं॑ च वि॒श्वतः॑ ॥ २२ ॥ (१३)

॥ अष्टादशः प्रपाठकः ॥

॥ ६ ॥

यो ते॑ मा॒तोन्म॒मार्जे॑ जा॒तायाः पति॑वेद॒नी ।

दु॒र्णामा॑ तच्च॒ मा गृ॑धद॒लिंशं॑ उ॒त व॒त्सर्पः॑ ॥ १ ॥

प॒लाला॑नुप॒लालौ॑ शकु॒ कोकं॑ म॒लिमु॑चं प॒लीज॑कम् ।

आ॒श्रये॑ व॒विवा॑सस॒मृक्ष॑यी॒वं प्र॑मी॒लिर्न॑म् ॥ २ ॥

मा सं वृ॑तो मो॒षं सृ॑ष ऊ॒रु मा॑र्व सृ॒षो ऽन्तरा॑ ।

कृ॒णोम्य॑स्य भे॒षजं॑ वृ॒जं दु॒र्णाम॑चा॒र्तन॑म् ॥ ३ ॥

दु॒र्णामा॑ च सु॒नामा॑ चो॒भा संवृ॑तमि॒च्छतः॑ ।

अ॒रा॒यान॑प॒ हन्मः॑ सु॒नामा॑ स्त्रै॒र्लमि॑च्छताम् ॥ ४ ॥

यः कृ॒ष्णः के॒ष्यसु॑र स्त॒स्रज॑ उ॒त तुरि॑डं॒कः ।

अ॒रा॒यान॑स्या मु॒ष्काभ्या॑ भंस॒सो ऽप॑ हन्म॒सि ॥ ५ ॥

अ॒नु॒जिघ्रं॑ प्र॒मृश॑न्तं क॒प्याद॑मु॒त रे॒हिम् ।

अ॒रा॒यां ह॒किष्कि॑णो॒ वृजः॑ पि॒ङ्गो अ॒नीन॑शत् ॥ ६ ॥

यस्त्वा॒ स्वर्गे॑ नि॒पद्य॑ते भ्रा॒ता भू॒त्वा पि॑ते॒वं च ।

वृ॒जस्तान्त्सं॑हता॒मितः॑ क्री॒वरू॑पांस्ति॒रीटि॑नः ॥ ७ ॥

यस्त्वा॒ स्वप॑न्ती॒ त्सर॑न्ति॒ यस्त्वा दि॑प्सन्ति॒ जाय॑न्तीम् ।

छा॒याभि॑व॒ प्र तान्त्सू॑र्यः प॒रि॒क्राम॑न्व॒नीन॑शत् ॥ ८ ॥

यः कृ॒णोति॑ मृ॒तवंत्साम॑वंतो॒कामि॑मां स्त्रि॒यम् ।

तमो॑प॒धे त्वं ना॑शया॒स्याः क॑म॒लम॑ञ्जि॒वम् ॥ ९ ॥

ये शा॒लाः प॒लित्य॑न्ति सा॒यं ग॑र्द॒भना॑दि॒नः ।

कु॒सूला॑ ये च॒ कु॒क्षिलाः॑ क॒कु॒भाः क॒रु॒माः सि॒माः ।

तानोषधे त्वं गन्धेन विपूचीनाच्च नाशय ॥१०॥ (१४)

ये कुकुन्धाः कुकूभाः कृत्तोदृशानि विभ्रंति ।

क्लीबा इव प्रनृत्यन्तो वने ये कुर्वन्ते घोषं तानितो नाशयामसि ॥११॥

ये सूर्ये न तितिक्षन्त आतपन्तममुं दिवः ।

अरायावस्तवासिनो दुर्गन्धीलोहितास्यान्मककाच्चाशयामसि ॥ १२ ॥

य आत्मानंमतिमाचमंसं आपाय विभ्रंति ।

स्त्रीणां श्रोणिप्रतोदिन इन्द्र रक्षांसि नाशय ॥ १३ ॥

ये पूर्वे बभ्रुवोऽयन्ति हस्ते शृङ्गाणि विभ्रंतः ।

आपाकेस्याः प्रहासिनस्तुबे ये कुर्वन्ते ज्योतिस्तानितो नाशयामसि ॥१४॥

येषां पश्चात्प्रपदानि पुरः पार्ष्णीः पुरो मुखं ।

खलजाः शंकधूमजा उत्पृष्टा ये च मदमटाः कुम्भमुष्का अयाशवः ।

तानस्या ब्रह्मणस्पते प्रतीबोधेन नाशय ॥ १५ ॥

पर्यस्ताक्षा अग्रचङ्कशा अस्त्रिणाः संन्तु पराङ्गाः ।

अव भेषज पादय य इमां संविवृत्सत्यपतिः स्वपतिं स्त्रियम् ॥ १६ ॥

उद्धयिणं मुनिकेशं जम्भयन्तं मरीमृशम् ।

उपेयन्तमुदुबलं तुराडेलमुत शालुडम् ।

मृदा प्र विध्य पाम्पाया स्थालीं गौरिव स्पन्दना ॥ १७ ॥

यस्ते गर्भे प्रतिमृशज्जातं वा मारयाति ते ।

पिङ्गस्तमुयधंवा कृणोतुं हृदयाविधम् ॥ १८ ॥

ये अक्षो जातान्मारयन्ति सूतिका अनुशेति ।

स्त्रीभागान्पिङ्गो गन्धवाच्चातो अभर्मिचाजतु ॥ १९ ॥

परिस्पृष्टं धारयन्तु यद्वितं मावं पादि तत ।

गर्भे त उर्या रक्षतां भेषजी नीविभार्या ॥ २० ॥ (१५)

पवीनसात्तङ्गत्वाङ्गच्छायकादुत नयंकात् ।

प्रजायै पत्ये त्वा पिङ्गः परि पातु किमीदिनः ॥ २१ ॥

शोस्याचतुरक्षात्पञ्चपादादनहुरेः ।

वृन्तादभि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥

य आमं मांसमदन्ति पीरुपेयं च ये ऋविः ।

गर्भान्स्वादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥ २३ ॥

ये सूर्यात्परिसर्पन्ति क्षुपेव अश्वरादधि ।

वज्रश्च तेषां पिङ्गश्च हृदये ऽधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥

पिङ्गः रक्ष जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं क्रन् ।

आण्डादो गर्भान्मा दंभच्छार्धस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥

अप्रजास्त्वं मार्तवत्समाद्रोदमघमावयम् ।

वृक्षादिष्व स्रजं कृत्वाग्निं प्रति मुञ्च तत् ॥ २६ ॥ (१६)

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥

या बभूवो याश्च शुक्रा रोहिणीस्त पृथ्वयः ।

असिक्नीः कृष्णा ओषधीः सर्वा अह्नावदामसि ॥ १ ॥

चार्यन्तामिमं पुरुषं यक्ष्माहेवेवितादधि ।

यासां द्यौः पिता पृथिवी माता संसृद्रो मूलं वीरुधां बभूव ॥ २ ॥

आपो अयं दिव्या ओषधयः ।

तास्ते यक्ष्ममेनस्य मङ्गादङ्गादनीनशन् ॥ ३ ॥

प्रस्तृणती स्तब्धिनीरिक्कुङ्गाः प्रतच्छतीरोषधीरा वदामि ।

अंशुमतीः कारिडनीया विशाखा ह्वयामि ते वीरुधो वैश्वदेवीर

उयाः पुरुषजीवनीः ॥ ४ ॥

यद्वः सहः सहमाना वीर्यं यश्च वो नलम् ।

तेनेममस्माद्यक्ष्मात्पुरुषं मुञ्चतीरोषधीरणो कृणोमि भेषजम् ॥ ५ ॥

जीवलां नृपारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।

अरुन्धतीमुच्चर्यन्तीं पुषां मधुमतीमिह हुवे ऽस्मा अरिष्टतांतये ॥ ६ ॥

इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम ।

मयेमं पारयांमसि पुरुषं दुष्टितादधि ॥ ७ ॥

अप्रेधासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णेवाः ।

ध्रुवाः सहस्रनाक्षीर्भिषजीः सन्नाभृताः ॥ ८ ॥

अवकोत्वा उदकात्मान ओषधयः । व्यूषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्गाः ॥ ९ ॥

उन्मुञ्चन्तोर्विवरुणा उया या विषदूषणीः ।

अधो बलासनाशनीः कृष्णदूषणीश्च यास्ता इहा यन्त्वोषधीः ॥ १० ॥ (११)

अपक्वीताः सहोयसीर्वीरुधो या अभिर्भृताः ।

चार्यन्तामसिन्ध्यामे गामश्च पुरुषं पशुम् ॥ ११ ॥

मधुमन्मूलं मधुमदयमासां मधुमन्मध्यं वीरुधां बभूव ।

मधुमत्पुष्पं मधुमत्पुष्पमासां मधोः सर्भक्ता अमृतस्य भक्षो

घृतमर्चं दुहतां गोपुण्ड्रगवम् ॥ १२ ॥

यावतीः कियंतीश्चेमाः पृथिव्यामप्योषधीः ।

ता मां सहस्रपुण्यो मृत्योर्मुञ्चन्तंहंसः ॥ १३ ॥

विद्याधो मणिर्वीरुधां चार्यमाणो ऽभिश्शस्त्रिपाः ।

अमोवाः सर्वा रक्षांस्यपं हन्तधि दूरमसत ॥ १४ ॥

सिंहस्यैव स्तनयोः सं विजन्ते ऽयेरिव विजन्त आभृताभ्यः ।

गवां यक्षः पुरुषाणां वीरुद्भिरतिनुहो नाथा एतु स्रोत्याः ॥ १५ ॥

मुमुक्षाना ओषधयो ऽयेर्वैश्वानरादधि ।

भूमिं संतच्छतीरित यासां राजा वनस्पतिः ॥ १६ ॥

या रोहन्त्याङ्घ्रिरसीः पर्वतेषु समेषु च ।

ता नः पर्यस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु यं इदे ॥ १७ ॥

याश्चाहं वेदं वीरुधो याश्च पर्यामि चक्षुषा ।

अज्ञाता जानीमश्च या यासुं विद्य च संभृतम् ॥ १८ ॥

सर्वाः समया ओषधीर्बोधन्तु बर्चसो मम ।

यथेमं पारयामसि पुरुषं दुष्टिादधि ॥ १९ ॥

अश्वप्यो दुर्भो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।

घीहिर्बवश्च भेषजी दिवस्पुत्रावर्मयो ॥ २० ॥ (१८)

वृन्तादभि प्रसर्पतः परि याहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥

य आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये क्रविः ।

गर्भान्सादन्ति केशवास्तानितो नाशयामसि ॥ २३ ॥

ये सूर्यात्परिस्पर्शन्ति क्षुधेव शशुरादधि ।

वज्रश्च तेषां पिङ्गश्च हृदये ऽधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥

पिङ्गं रक्ष जायमानं मा पुर्मासं स्त्रियं क्रन् ।

आण्डादो गर्भान्मा दंभचार्धस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥

अप्रजास्त्वं मार्तवत्समादोदमघर्मावयम् ।

वृक्षादिव स्रनं कृत्वाग्निं प्रति मुञ्च तत् ॥ २६ ॥ (१६)

॥ तृतीयो ऽनुवाचः ॥

॥ ७ ॥

या बभूवो याश्च शुक्रा रोहिणीस्त पृथ्वयः ।

असिङ्गीः कृष्णा ओषधीः सर्वा ज्ञात्वा वदामसि ॥ १ ॥

जायन्तानिमं पुरुषं यक्ष्महेवेवितादधि ।

यासां घीः पिता पृथिवी माता संसृद्रो मूलं वीरुधां बभूव ॥ २ ॥

आमो अयं दिष्वा ओषधयः ।

तास्ते यक्ष्ममेनस्य ऽमङ्गादङ्गादनीनशन् ॥ ३ ॥

प्रस्तुण्ती स्त्रिचिनीरिक्कुङ्गाः प्रतवन्तीरोषधीरा वदामि ।

अंगुमतीः कारिङ्गीर्या विशास्ता ह्वयामि ते वीरुधो वैश्वदेवीर्

उयाः पुरुषजीवनीः ॥ ४ ॥

यहः सहः सहमाना वीर्यं यश्च वो बलम् ।

तेनेममसाद्यस्मात्पुरुषं मुञ्चतापधीर्यो कृणोमि भेषजम् ॥ ५ ॥

जीवला नषारिषां जीवन्तीमोषधीमहम् ।

अरुण्यतीमुच्यन्तीं पुष्पां मधुमतीमिह ह्रुवे ऽस्मा अरिहन्तातये ॥ ६ ॥

इहा यन्तु प्रचेतसो मेदिनीर्वचसो मम ।

यपेमं पारयामसि पुरुषं दुष्टितादधि ॥ ७ ॥

अमेधासो अपां गर्भो या रोहन्ति पुनर्णवाः ।
 ध्रुवाः सहस्रनाक्षीर्भेषजीः सन्वामृताः ॥ ८ ॥
 अक्वकोत्वा उदकात्मान् ओषधयः । व्यूषन्तु दुरितं तीक्ष्णशृङ्गाः ॥ ९ ॥
 उन्मुञ्चन्तीर्विवरुणा उया या विषदूषणीः ।
 अथो बलासनाशनीः कृत्स्नदूषणीश्च यास्ता इहा मन्त्रोषधीः ॥ १० ॥ (१७)
 अपक्रीताः सहीयसीर्वीरुधो या अभिष्टुताः ।
 भार्यन्तामसिन्ध्यामे गामश्वं पुरुषं पशुम् ॥ ११ ॥
 मधुमन्मूलं मधुमदयमासां मधुमन्मध्यं वीरुधां बभूव ।
 मधुमत्पुण्यं मधुमत्पुष्पमासां मधोः संभक्ता अमृतस्य भक्षो
 घृतमन्नं दुहतां गोपुण्येगवम् ॥ १२ ॥
 यावन्तीः किर्यतीश्वेनाः पूषिष्यामण्योषधीः ।
 ता मां सहस्रपण्यो मृत्योर्मुञ्चन्तंहंसः ॥ १३ ॥
 वैयाघ्रो मणिर्वीरुधा भार्यमाणो ऽभिशस्त्रिपाः ।
 अमौवाः सर्वा रक्षास्तप हन्तधि दूरमसात् ॥ १४ ॥
 सिंहस्त्र्येव स्तनयोः सं विजन्ते ऽमेरिव विजन्त आभृताभ्यः ।
 गवां यक्षः पुरुषाणां वीरुद्भिरतिनुहो नाभ्या एतु स्रोत्याः ॥ १५ ॥
 मुमुक्षाना ओषधयो ऽमेरैश्चानुरादधि ।
 भूमिं संतबतीरित्मासां राजा वनस्पतिः ॥ १६ ॥
 या रोहन्त्याङ्गिस्तीः पर्वतेषु समेषु च ।
 ता नः पर्यस्वतीः शिवा ओषधीः सन्तु शं हृदे ॥ १७ ॥
 याश्चाहं वेदं वीरुधो याश्च पश्यामि चक्षुषा ।
 अज्ञाता जानीमश्च या यास्तु विद्वन् च संभृतम् ॥ १८ ॥
 सर्वाः समया ओषधीर्नोर्धन्तु वचसो मम ।
 यथेमं पारयामसि पुरुषं दुरितादधि ॥ १९ ॥
 अष्टात्पो रूर्धो वीरुधां सोमो राजामृतं हविः ।
 प्रीहियं वंश भेषजी दिवस्सुषावमर्त्यो ॥ २० ॥ (१८)

उज्जिहीध्वे स्तनयन्त्यभिक्कन्दत्योषधीः ।

यदा वंः पृथिमातरः पर्जन्यो रेतुसावन्ति ॥ २१ ॥

तस्यामृतस्येमं चलं पुरुषं पाययामसि ।

अथो कृणोमि भेषजं यथासंस्तुतहायनः ॥ २२ ॥

ब्राह्मो वेद वीरुषं नकुलो वेद भेषगीम् ।

सपो गन्धर्वा या विदुस्ता अस्ता अवसे हुवे ॥ २३ ॥

याः सुपर्णा आङ्गिरसीदित्या या रघवो विदुः ।

वयांसि हंसा या विदुर्याश्च सर्वे पतत्रिणः ।

मृगा या विदुरोषधीस्ता अस्ता अवसे हुवे ॥ २४ ॥

यावन्तीनामोषधीनां गावः प्राघ्नन्त्यध्या यावन्तीनामजावयः ।

तावन्तीस्तुभ्यमोषधीः शर्म यच्छन्वाभृताः ॥ २५ ॥

यावन्तीषु मनुष्या भेषजं भिषजो विदुः ।

तावन्तीर्विश्वभेषजीरा भरामि त्वामभि ॥ २६ ॥

पुष्पवतीः प्रमूर्मतीः फलिनीरफला उत ।

संमातर इव दुहामस्ता अरिष्टतातये ॥ २७ ॥

उत्वाहार्यं पञ्चगलादथो दग्धगलादुत ।

अथो यमस्य पृथ्वीशद्विष्वसादेवकित्विषात् ॥ २८ ॥ (१९)

॥ ८ ॥

इन्द्रो मन्यतु मन्विता शक्रः शूरः पुरंदरः ।

यथा हनाम सेनां अमित्राणां सहस्रगः ॥ १ ॥

पूतिरज्जुरुपध्मानि पूतिं सेनां कृणोत्वमूम ।

धूममग्निं पराह्वयामित्रां हत्वा दंष्टतां भयम् ॥ २ ॥

अमूर्तश्च निः शृणीहि सादामूर्त्तदिराजिरम् ।

ताजदङ्ग इव भज्यन्तां हन्वेनाक्षर्धको वधिः ॥ ३ ॥

परुषानमूर्त्तरूपाहः कृणोतु हन्वेनाक्षर्धको वधिः ।

द्विष्टं गर इव भज्यन्तां बृहज्जालेन संदिताः ॥ ४ ॥

अन्तरिक्षं जालंमासीज्जालदृष्टा दिशो महीः ।

तेनाभिधाय दस्यूनां शक्रः सेनामपावपत् ॥ ५ ॥

बृहद्दि जाले बृहतः शक्रस्य वाजिनीवतः ।

तेन शर्व्वनभि सर्वाध्वन् यथा न मुच्यति कतमश्चनैषाम् ॥ ६ ॥

बृहत्ते जाले बृहत इन्द्र शूर सहस्राधस्य शतवीर्यस्य ।

तेन शतं सहस्रंमयुतं न्यबुदं जघानं शक्रो दस्यूनामभिधाय सेनया ॥ ७ ॥

अयं लोको जालंमासीदुक्रस्य महतो महान् ।

तेनाहमिन्द्रजालेनामूंस्तमंसाभि दंषामि सर्वान् ॥ ८ ॥

सेदिरुया व्यदिरातिश्चानपवाचना ।

अमस्तन्दीष्ट मोहंश्च तैरमूनभि दंषामि सर्वान् ॥ ९ ॥

मृत्यवे ऽमूत्र यंक्षामि मृत्युपाशैरमी सिताः ।

मृत्योर्ये अघला दूतास्तेभ्य एनात्रति नयामि बद्धा ॥ १० ॥ (२०)

नयतामूनमृत्युदूता यमदूता अपोम्भत ।

परःसहसा हन्यन्तां तृणेद्वेनान्मृत्यं भवस्य ॥ ११ ॥

साध्या एकं जालदृष्टाऽमुद्यत्य यन्बोजंसा ।

रुद्रा एकं वसंव एकमादित्यैरेक उद्यंतः ॥ १२ ॥

विश्वे देवा उपरिष्टादुज्जन्तो यन्बोजंसा ।

मध्येन घन्तो यन्तु सेनामर्क्षिस्तो महीम् ॥ १३ ॥

वनस्पतोच्चानस्पत्पानोषधीरुत वीरुधः ।

दिपाद्यतुंप्पादिष्णामि यथा सेनाममूं हनन् ॥ १४ ॥

गन्धर्वाप्सरसः संपान्देवान्युण्यजनान्पितृन् ।

दृष्टानदृष्टानिष्णामि यथा सेनाममूं हनन् ॥ १५ ॥

इम उग्रा मृत्युपाशा यानाक्रम्य न मुच्यसे ।

अमुषां हन्तु सेनाया इदं कूटं सहस्रशः ॥ १६ ॥

घर्मः समिन्दी अग्निनायं होर्मः सहस्रदः ।

भवश्च पृथ्विबाहुश्च शर्व्वे सेनाममूं हतम् ॥ १७ ॥

मृत्योरोपमा पद्यन्तां सुधं सेदिं वधं भयम् ।

इन्द्रश्चासुजालाभ्यां शर्वं सेनाममूं हतम् ॥ १८ ॥

पराजिताः प्र वसतामित्रा नुत्ता धावत वल्लणा ।

बृहस्पतिप्रणुत्तानां मामीपां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥

अव पद्यन्तामेपामार्युधानि मा शकप्रतिधामिधुम् ।

अथैपां बहु बिभ्यतामिपवो मनु मर्मणि ॥ २० ॥

सं क्रौशतामेनान्धावापृथिवी समन्तरिहं सह देवताभिः ।

मा ज्ञातारं मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥ २१ ॥

दिशश्चतस्रो ऽश्वतयो देवरषस्य पुरोडाशाः शफा अन्तरिक्षमुद्दिः ।

द्यावापृथिवी पक्ष्मसी चतवो ऽभीशवो ऽन्तर्देशाः किंकरा वाक्प-

रिष्यन् ॥ २२ ॥

संवत्सरो रषः परिवत्सरो रषोपस्यो विराडीषापी रषमुखम् । इन्द्रः

सव्यष्टाश्वन्द्रमाः सारथिः ॥ २३ ॥

इतो जयेतो वि जय सं जय जय स्वाहा । इमे जयन्तु परामी जयन्ता

स्वाहेभ्यो दुराहामीभ्यः । नीललोहितेनामूनभ्यवतनोमि ॥ २४ ॥ (२१)

॥ अथर्वो ऽथुवाकः ॥

॥ ९ ॥ कुतस्ती जाती कतमः सो अर्थः कस्यास्योकात्कतमस्याः पृथिव्याः ।

वत्सी विराजः सलिलादुदैतां ती त्वा पृच्छामि कतरेण दुग्धा ॥ १ ॥

यो अक्रन्दयत्सलिलं मेहित्वा योनिं कृत्वा त्रिभुजं शयानः ।

वत्सः कामदुषो विराजः स गुहा चक्रे तच्चः पराचिः ॥ २ ॥

यानि चीरिणं बृहन्ति येषां चतुर्थं विंशुनक्ति वाचम् ।

मह्येनेविद्यात्तपसा विष्णुश्चिद्यसिन्वेकं युज्यते यस्मिन्नेकम् ॥ ३ ॥

बृहतः परि सामानि षष्टात्यञ्चाधि निर्मिता ।

बृहर्बृहत्या निर्मितं कुतो ऽधि बृहती मिता ॥ ४ ॥

बृहती परि मार्वाया मानुमाञ्चाधि निर्मिता ।

माया हं जज्ञे मायाया मायाया मातली परि ॥ ५ ॥

वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि द्यौर्यावद्रोदसी विववाधे अग्निः ।

ततः षष्ठादामुतो यन्ति स्तोमा उदितो यन्त्यभि षष्ठमहः ॥ ६ ॥

षट् त्वा पृष्ठाम् अययः कथ्यपेमे त्वं हि मुक्तं युयुक्षे योग्यं च ।

विराजमाहुर्वेलेणः पितरं तां नो वि धेहि यतिधा सखिभ्यः ॥ ७ ॥

यां प्रच्युतामनु यज्ञाः प्रच्यवन्त उपतिष्ठन्त उपतिष्ठमानाम् ।

यस्या व्रते प्रसवे यक्षमेजति सा विराडृषयः परमे ध्योमन् ॥ ८ ॥

अप्राणैति प्राणेन प्राणतीनां विराट् स्वरजमभ्येति पश्चात् ।

विश्वं मृशन्तीमभिहृषां विराजं पश्यन्ति ते न त्वं पश्यन्त्येनाम् ॥ ९ ॥

को विराजो निष्पुनत्वं प्र वेद क अतून्क उ कल्पमस्याः ।

क्रमान्को अस्याः कतिधा विदुग्धान्को अस्या धाम कतिधा व्युष्टीः

॥ १० ॥ (२२)

इयमेव सा या प्रथमा धौर्छदास्वितरसु चरति प्रविष्टा ।

महान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वधूजिगाय नवगज्जनिषी ॥ ११ ॥

छन्दःपक्षे उषसा येषिंशाने समानं योनिमनु सं चरेते ।

सूर्यपत्नी सं चरतः प्रजानती कंतुमती अजरे भूरितसा ॥ १२ ॥

अतस्य पन्थामनु तिस्र आगुस्तयो घर्मा अनु रेत सागुः ।

प्रजामेका जिह्वार्जमेका राष्ट्रमेका रक्षति देवमृनाम् ॥ १३ ॥

अयीपोमावदधुयो तुरीयासीद्यज्ञस्य पक्षावृषयः कल्पयन्तः ।

गायत्रीं विष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदकीं यजमानाय स्वरभरन्तीम् ॥ १४ ॥

पञ्च व्युष्टीस्तु पञ्च दोहा गां पञ्चनाभीमृतवो ऽनु पञ्च ।

पञ्च दिशः पञ्चदशेनं कुप्रास्ता एकमूर्ध्नीरभि लोकमेकम् ॥ १५ ॥

यद्वाता भूता प्रथमञ्च अतस्य षड् सामानि षडहं वहन्ति ।

षड्भोगं सीरमनु सामंसाम् षडाहुर्धोवापृषिवीः षड्वीः ॥ १६ ॥

षडाहुः शीतान्ष्टु मास उष्णान्तु नो ब्रूत यतमो ऽतिरिक्तः ।

सप्त सुपणाः क्वयो नि पेदुः सप्त छन्दास्तु सप्त दीक्षाः ॥ १७ ॥

सप्र होमाः समिधो ह सप्र मधूनि सप्र ऋतवो ह सप्र ।
 सप्रान्यानि परि भूतमायन्ताः सप्रगृधा इति शुश्रुमा वयम् ॥ १८ ॥
 सप्र हन्तामि चतुरुत्तराण्यन्यो अन्यस्मिन्नध्यापितानि ।
 रुयं स्तोमाः प्रति तिष्ठन्ति तेषु तानि स्तोमेषु कथमार्पितानि ॥ १९ ॥
 कथं गायत्री त्रिवृतं व्याप कथं त्रिष्टुप् ऋतुगेन कल्पते ।
 त्रयस्त्रिगेन जगती कथमनुष्टुप् कथमेकविंगः ॥ २० ॥ (२३)
 अष्ट जाता भूता प्रथमज ऋतस्याष्टेन्द्र ऋत्विजो देव्या ये ।
 अष्टयोनिरदितिरष्टपुचाष्टमीं रात्रिमभि हव्यमेति ॥ २१ ॥
 इत्यं श्रेयो मन्यमानेदमागमं युष्माकं मरुते अहमस्मि जेवा ।
 समानजन्मा कतुरस्ति वः शिवः स वः सर्वाः सं चरति प्रजानन् ॥ २२ ॥
 अष्टेन्द्रस्य षड्गुमस्य ऋषीणां सप्र संप्रधा ।
 अपो मनूष्या उ नोषधीस्ता उ पञ्चानु मेचिरे ॥ २३ ॥
 केवलीन्द्राय दुदुहे हि गृष्टिर्वक्त्रं पीयूषं प्रथमं दुहाना ।
 अथातपयश्चतुरश्वतुर्धा देवानमनूष्या उ अमुरानुत ऋषीन् ॥ २४ ॥
 कौ नु गौः क एकऋषिः किम् धाम का आश्रियः ।
 यशं पृथिव्यामेकवृटेकऋतुः कतमो नु सः ॥ २५ ॥
 एको गौरेक एकऋषिरेकं धार्मिकधाश्रियः ।
 यशं पृथिव्यामेकवृटेकऋतुर्नाति रिच्यते ॥ २६ ॥ (२४)

॥ १० ॥ (१) विराडा इदमयं आसीत्तस्यां जातायाः सर्वमविभेदियमेवेदं
 भविष्यतीति ॥ १ ॥
 सोटकामत्ता गार्हपत्ये न्यक्रामत् । गृहमेधी गृहपतिर्भवति य एवं वेद ॥ २ ॥
 सोटकामत्ता हवनीये न्यक्रामत् ।
 सत्यम्य देवा देवहूतिं प्रियो देवानां भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥
 सोटकामत्ता दक्षिणापी न्यक्रामत् ।
 यज्ञतो दक्षिणीयो वासंतयो भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥

सोदकामत्सा सभायां न्यक्रामत् ।

यन्त्यस्य सभां सभ्यां भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥

सोदकामत्सा समितिं न्यक्रामत् ।

यन्त्यस्य समितिं सामित्यो भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

सोदकामत्सामन्त्रेण न्यक्रामत् ।

यन्त्यस्यामन्त्रेणामन्त्रणीयो भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥ (२५)

(२) सोदकामत्सान्तरिक्षे चतुर्थो विक्रान्तातिष्ठत् ॥ ८ ॥

तां देवमनुष्यां अश्रुवन्नियमेव तद्धेदु यदुभयं उपजीवेमेमामुप ह्या-
महा इति ॥ ९ ॥

तामुपाह्वयन्त ॥ १० ॥

ऊर्ज एहि स्वध एहि सूनूत एहीरावत्येहीति ॥ ११ ॥

तस्या इन्द्रो वत्स आसीन्नायत्र्यभिधान्यभ्रमृधः ॥ १२ ॥

बृहच्च रथन्तरे च द्वौ स्तनावास्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च द्वौ ॥ १३ ॥

ओषधीरिव रथन्तरेण देवा अदुहन्त्यचो बृहता ॥ १४ ॥

अपो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन ॥ १५ ॥

ओषधीरिवास्मै रथन्तरे दुहे व्यचो बृहत् ॥ १६ ॥

अपो वामदेव्यं यज्ञं यज्ञायज्ञियं य एवं वेद ॥ १७ ॥ (२६)

(३) सोदकामत्सा वनस्पतीनागच्छतां वनस्पतयो ऽघ्नत् सा संव-
त्सरे समभवत् । तस्माद्वनस्पतीनां संवत्सरे वृक्षमपि रोहति वृक्षते
ऽस्याग्निं यो भ्रातृभ्यो य एवं वेद ॥ १८ ॥

सोदकामत्सा पितृनागच्छतां पितरौ ऽघ्नत् सा मासि समभवत् ।
तस्मापितृभ्यो मास्युपमास्यं ददति प्र पितृयाणं पन्थां जानाति य
एवं वेद ॥ १९ ॥

सोदकामत्सा देवानागच्छतां देवा अघ्नत् सार्धमासे समभवत् ।

तस्माद्देवेभ्यो ऽर्धमासे वषट्कुर्वन्ति प्र देवयानं पन्थां जानाति य एवं वेद ॥ २० ॥

सोदकामस्ता मनुष्याऽनागच्छतां मनुष्या अमृत सा सद्यः समभवत् । तस्मान्मनुषेभ्य उभयद्युरूपं हरन्त्युपास्य गृहे हरन्ति य एवं वेद ॥ २१ ॥ (२७)

(४) सोदकामस्तासुरानागच्छतामसुरा उपाह्वयन्त माय एहीति । तस्या विरोचनः प्राहादिर्वत्त आसीदयस्याचं पाचम् । तां द्विमूर्धाभ्यो ऽधोक्तां मायामेवाधोक् । तां मायामसुरा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २२ ॥

सोदकामस्ता पितृनागच्छतां पितर उपाह्वयन्त स्वध एहीति । तस्या यमो राजा वत्त आसीद्भजतपाचं पाचम् । तामर्नको मात्यवो ऽधोक्तां स्वधामेवाधोक् । तां स्वधां पितर उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २३ ॥

सोदकामस्ता मनुष्याऽनागच्छतां मनुष्याऽउपाह्वयन्तोरावत्येहीति । तस्या मनुर्वेवस्वतो वत्त आसीत्पृथिवी पाचम् । तां पृथी वेन्यो ऽधोक्तां कृषिं च सस्यं चाधोक् । ते कृषिं च सस्यं च मनुष्याऽउप जीवन्ति कृष्टराधिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २४ ॥

सोदकामस्ता सप्तचूषीनागच्छतां सप्तचूषय उपाह्वयन्त ब्रह्मसत्येहीति । तस्याः सोमो राजा वत्त आसीच्चन्द्रः पाचम् । तां बृहस्पतिराङ्गिरसो ऽधोक्तां ब्रह्मं च तपस्याधोक् । तद्ब्रह्मं च तपश्च सप्तचूषय उप जीवन्ति ब्रह्मवचैस्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २५ ॥ (२६)

(५) सोदकामस्ता देवानागच्छतां देवा उपाह्वयन्तोऽर्ज एहीति । तस्या इन्द्रो वत्त आसीच्चमसः पाचम् । तां देवः संविताधोक्तामूर्जामेवाधोक् । तामूर्जो देवा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ २६ ॥

सोदकामस्ता गन्धर्वाप्सरस आगच्छतां गन्धर्वाप्सरस उपाह्वयन्त
पुण्यगन्ध एहीति । तस्यांश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो वत्स आसीत्पुष्कर-
पणं पाचम् । तां वसुरुचिः सौर्यवर्चसो ऽधोक्तां पुण्यमेव गन्धम-
धोक् । तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वाप्सरस उप जीवन्ति पुण्यगन्धिरुपजी-
वनीयो भवति य एवं वेद ॥ २७ ॥

सोदकामस्तेतरज्जनानागच्छतामिंतरज्जना उपाह्वयन्त तिरोध एही-
ति । तस्याः कुबेरो वैथवणो वत्स आसीदामपाचं पाचम् । तां रज्ज-
तनाभिः कावेरको ऽधोक्तां तिरोधामेवाधोक् । तां तिरोधामिंतरज्जना
उप जीवन्ति तिरो धेत्ते सर्वे पाप्मानंमुपजीवनीयो भवति य एवं
वेद ॥ २८ ॥

सोदकामस्ता सर्पानागच्छतां सर्पा उपाह्वयन्त विषं वत्येहीति ।
तस्यास्तक्षको वैशालेयो वत्स आसीदलावुपाचं पाचम् । तां धृतराष्ट्र
ऐरावतो ऽधोक्तां विषमेवाधोक् । तद्विषं सर्पा उप जीवन्मुपजीव-
नीयो भवति य एवं वेद ॥ २९ ॥ (२९)

(६) तद्यस्यां एवं विदुषे ऽलानुनाभिपिबेत्प्रत्याह्वयात् ॥ ३० ॥

न च प्रत्याह्वयान्मनस्ता त्वा प्रत्याह्वन्तीति प्रत्याह्वयात् ॥ ३१ ॥

यत्प्रत्याह्वन्ति विषमेव तत्प्रत्याह्वन्ति ॥ ३२ ॥

विषमेवास्याप्रियं भ्रातृष्यमनुविषिष्यते य एवं वेद ॥ ३३ ॥ (३०)

॥ पद्यमो ऽनुवाकः ॥

॥ ह्योर्नविश्रुतिमः प्रपाठकः ॥

॥ चट्टमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ दिवस्पृथिव्या अन्तरिक्षात्समुद्रादग्नेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे ।
तां चायित्वा मृतं वसानां हृद्भिः प्रजाः प्रति नन्दन्ति सर्वाः ॥ १ ॥
महत्पयो विश्वरूपमस्याः समुद्रस्य त्वोत रेत आहुः ।
यत् ऐति मधुकशा रराणा तत्राणस्तद्मृतं निर्विष्टम् ॥ २ ॥
पर्यन्त्यस्याश्चरितं पृथिव्यां पृथङ्गरो बहुधा मीमांसमानाः ।
अग्नेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे मरुतामुषा नम्रिः ॥ ३ ॥
मातादित्यानां दुहिता वसूनां प्राणः प्रजानाममृतस्य नाभिः ।
हिरण्यवर्णा मधुकशा घृताक्षी महान्भर्गश्चरति मर्त्येषु ॥ ४ ॥
मधोः कशामजनयन्त देवास्तस्या गर्भो अभवद्विश्वरूपः ।
तं जातं तर्ह्यं पिपति माता स जातो विश्वा भुवना वि चष्टे ॥ ५ ॥
कस्तं प्र वैद् क उ तं चिकेत यो अस्या हृदः कलशः सोमधानो अक्षितः ।
प्रसा सुमेधाः सो अस्मिन्मदेत ॥ ६ ॥
स तो प्र वैद् स उ तो चिकेत यावस्या स्तनीं सहस्रधारावक्षिती ।
ऊर्जं दुहाते अनपस्फुरन्ती ॥ ७ ॥
हिङ्गरिकती बृहती वयोधा उच्चैर्घोषाभ्येति या व्रतम् ।
वीन्यर्मानभि वावशाना मिमांति मायुं पर्यन्ते पर्योभिः ॥ ८ ॥
यामापीनामुपसीदन्त्यापः शाक्य वृषभा ये स्वराजः ।
ते वर्पन्ति ते वर्धयन्ति तद्विदे काममूर्जमापः ॥ ९ ॥

स्तनयितुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यामधि ।
अपेर्वातान्मधुकशा हि जज्ञे मरुतामुया नम्रिः ॥ १० ॥ (१)

यथा सोमः प्रातःसवने अश्विनोर्भवति प्रियः ।

एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि प्रियताम् ॥ ११ ॥

यथा सोमो द्वितीये सर्वेन्द्राग्न्योर्भवति प्रियः ।

एवा मे इन्द्रापी वर्च आत्मनि प्रियताम् ॥ १२ ॥

यथा सोमस्तृतीये सर्वेन अमूणां भवति प्रियः ।

एवा मे अभवो वर्च आत्मनि प्रियताम् ॥ १३ ॥

मधुं जनिषीय मधुं वंसिषीय ।

पर्यस्वानम आगमं तं मा सं सृज वर्चसा ॥ १४ ॥

सं माये वर्चसा सृज सं प्रजया समारुया ।

विद्युर्मे अस्य देवा इन्द्रो विद्यात्सह क्षुषिभिः ॥ १५ ॥

यथा मधुं मधुकृतः संभरन्ति मधावधि ।

एवा मे अश्विना वर्च आत्मनि प्रियताम् ॥ १६ ॥

यथा मक्षा इदं मधुं न्यञ्जन्ति मधावधि ।

एवा मे अश्विना वर्चस्तेजो बल्मोजंश्च प्रियताम् ॥ १७ ॥

यद्गिरिषु पर्वतेषु गोष्वश्वेषु यन्मधु ।

सुरायां सिच्यमानायां यत्तच्च मधु तन्मयि ॥ १८ ॥

अश्विना सारधेयं मा मधुनाइतं शुभस्पती ।

यथा वर्चस्वर्तो वाचमावदानि जर्नो अमुं ॥ १९ ॥

स्तनयितुस्ते वाक्प्रजापते वृषा शुष्मं क्षिपसि भूम्यां दिवि ।

तां पशव उषं जीवन्ति सर्वे तेनो सेषमूर्जे पिपति ॥ २० ॥

पृथिवी दण्डोऽन्तरिक्षं गर्भो द्यौः कशा विद्युत्प्रकशो हिंरण्ययो
चिन्दुः ॥ २१ ॥

यो वै कशायाः सप्त मधूनि वेद मधुमान्भवति । ब्राह्मणश्च राजा च
धेनुश्चानङ्गाश्च ग्रीहिश्च यवश्च मधुं सप्तमम् ॥ २२ ॥

मधुमान्भवति मधुमदस्याहार्यं भवति । मधुमतो लोकां जयति य एवं वेद ॥ २३ ॥

यद्दीधे स्तनयति प्रजापतिरेव तम्रजाभ्यः प्रादुर्भवति । तस्मात्प्राची-
नोपवीतस्तिष्ठे प्रजापते ऽनु मा बुध्यस्वेति । अन्वेनं प्रजा अनु प्रजा-
पतिर्बुध्यते य एवं वेद ॥ २४ ॥ (२)

॥ २ ॥

सपत्नहर्नमृषभं घृतेन कामं शिक्षामि हविषाज्येन ।
नीचैः सपत्नान्मम पादय त्वमभिष्टुतो महता वीर्येण ॥ १ ॥
यन्मे मनसो न प्रियं न चक्षुषो यन्मे बभस्ति नाभिनन्दति ।
तद्दुष्प्रयं प्रति मुञ्चामि सपत्ने कामं स्तुतोदहं भिदेयम् ॥ २ ॥
दुष्प्रयं काम दुरितं च कामाप्रजस्तामस्वगतामवर्तिम् ।
उय ईशानः प्रति मुञ्च तस्मिन्यो असभ्यमंहूणा चिकित्सात् ॥ ३ ॥
नुदस्व काम म शुंदस्व कामावर्ति यन्नु मम ये सपत्नाः ।
तेषां पुत्रानामधमा तमांस्यपे वास्तूनि निर्देह त्वम् ॥ ४ ॥
सा ते काम दुहिता धेनुरुच्यते यामाहुर्वाचं कवयो विराजम् ।
तया सपत्नान्परि वृद्धिं ये मम पर्येनाभ्राणः पशवो जीवंत वृणक्तु ॥ ५ ॥
कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्वैलेन सवितुः सवेन ।
अपेर्होत्रेण म शुंदे सपत्नां छषीव नार्वमुक्तेषु धीरः ॥ ६ ॥
अय्यशो वाजी मम काम उयः कृणोतु मर्त्तमसपत्नमेव ।
विष्ये देवा मम नाय भवन्तु सर्वे देवा हवमा यन्नु म इमम् ॥ ७ ॥
इदमाज्यं घृतवज्जुषाणाः कामज्येष्ठा दह मादयध्वम् ।

कृणवन्तो मर्त्तमसपत्नमेव ॥ ८ ॥

इन्द्रायी काम सरथं हि भूता नीचैः सपत्नान्मम पादयापः ।
तेषां पुत्रानामधमा तमांस्यपे वास्तून्यनुनिर्देह त्वम् ॥ ९ ॥
जहि त्वं काम मम ये सपत्ना शन्या तमांस्ययं पादयेनान् ।
निरिन्द्रिया अरमाः संनु सर्वे मा ते जीविषुः कतमद्यनाहः ॥ १० ॥ (३)

अवधीत्कामो मम ये सपत्नी उरु लोकमकारन्महामेधतुम् ।

मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रो मह्यं षड्विधीतमा वहन्तु ॥ ११ ॥

ते ऽधराश्वः प्र श्रवन्तां छिन्ना नौरिव वर्धनात् ।

न सायकप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥ १२ ॥

अग्निर्येव इन्द्रो यवः सोमो यवः । यवयावानो देवा यावयन्वेनम् ॥ १३ ॥

असर्ववीरश्चरतु प्रणुत्तो द्वेष्टो मिनायां परिवर्ग्यैः स्वानाम् ।

उत पृथिव्यामव स्यन्ति विद्युत उयो वो देवः प्र मृणत्सपत्नान् ॥ १४ ॥

च्युता चैयं बृहत्यच्युता च विद्युद्भिर्भति स्तनयितृष्व सर्वान् ।

उद्यन्नादित्यो द्रविणेन तेजसा नीचैः सपत्नावुदतां मे सहस्वान् ॥ १५ ॥

यज्ञे काम शर्म विवरूथमदु ब्रह्म वर्मे विततमनतिष्याथ्यं कृतम् ।

तेन सपत्नान्परि वृद्धिं ये मम पर्येनाभ्राणः पशवो जीवनं वृणक्तु ॥ १६ ॥

येन देवा असुराभ्राणुदन्त येनेन्द्रो दस्यूनधमं तमो मिनाय ।

तेन त्वं काम मम ये सपत्नास्तान्साक्षीकात् शूदस्व दूरम् ॥ १७ ॥

यथा देवा असुराभ्राणुदन्त यमेन्द्रो दस्यूनधमं तमो बवाधे ।

तथा त्वं काम मम ये सपत्नास्तान्साक्षीकात् शूदस्व दूरम् ॥ १८ ॥

कामो जज्ञे प्रथमो नैनं देवा आपुः पितरो न मर्याः ।

ततस्त्वमसि ज्यायाचिन्महा महान्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥ १९ ॥

यावन्ती द्यावापृथिवी वरिमणा यावदापः सिन्धुदुशेवदग्निः । ततस्त्वं ॥ २० ॥ (४)

यावन्तीर्दिशः प्रदिशो विपूचीयावन्तीराशो अभिचक्षणा दिवः । ततः ॥ २१ ॥

यावन्तीभृङ्गा जत्वं कुर्व्वो यावन्तीर्वधा वृक्षसृष्यो बभूवुः । ततः ॥ २२ ॥

ज्यायाचिमिषतो ऽसि तिष्ठतो ज्यायान्तमुद्रादसि काम मन्यो । ततः ॥ २३ ॥

न वै बातेश्वन कामेमाप्नोति नापिः सूर्यो नोत चन्द्रमाः ।

ततस्त्वमसि ज्यायाचिन्महा महान्तस्मै ते काम नम इत्कृणोमि ॥ २४ ॥

यास्ते पिवास्तब्धः काम भद्रा याभिः सत्यं भवन्ति यद्वृणीषे ।

ताभिष्टमसौ अभिसंबिगस्तान्यत्र प्रापीरपं वेश्या धियः ॥ २५ ॥ (५)

॥ ३ ॥

उपमितां प्रतिमितामथौ परिमितामुत ।

शालाया विश्ववाराया नद्यानि वि चृतामसि ॥ १ ॥

यत्ते नद्यं विश्ववारे पाशौ यन्विश्व यः कृतः ।

बृहस्पतिरिवाहं बलं वाचा वि संसयामि तत् ॥ २ ॥

आ ययाम सं यंबर्ह यन्वींश्चकार ते दृढान् ।

परुषि विद्वां छस्तेवेन्द्रेण वि चृतामसि ॥ ३ ॥

वंशानां ते नहनानां प्राणाहस्य तृणस्य च ।

पक्षाणां विश्ववारे ते नद्यानि वि चृतामसि ॥ ४ ॥

संदंशानां पलदानां परिध्वञ्जत्यस्य च ।

इदं मानस्य पत्न्या नद्यानि वि चृतामसि ॥ ५ ॥

यानि ते ऽन्तः शिक्वाभ्यावेधू ररयाय कम ।

प्र ते तानि चृतामसि शिवा मानस्य पत्नि न उद्धिता तच्चै भव ॥ ६ ॥

हविर्धानमग्रिशालं पत्नीनां सदनं सदः ।

सदो देवानामसि देवि शाले ॥ ७ ॥

अष्टमोपशं विततं सहस्राक्षं विपूवति ।

अवनद्धमभिहितं ब्रह्मणा वि चृतामसि ॥ ८ ॥

यस्त्वा शाले प्रतिगृह्णाति येन चासि मिता त्वम् ।

उभौ मानस्य पत्नि तौ जीवतां जरदष्टी ॥ ९ ॥

अमुचैनमा गच्छताद्दृढा नद्या परिष्कृता ।

यस्यास्ते विचृतामस्यङ्गमङ्गं परुष्यरुः ॥ १० ॥ (६)

यस्त्वा शाले निमिमाय संजभार वनस्पतीन् ।

प्रजायै चक्रे त्वा शाले परमेष्ठी प्रजापतिः ॥ ११ ॥

नमस्तस्यै नमो दाचे शालापतये च कृणमः ।

नमो ऽग्रये प्रचरते पुरुषाय च ते नमः ॥ १२ ॥

गोभ्यो अश्वेभ्यो नमो यद्यालायां विजायते ।

विजावति प्रजावति वि ते पाशाञ्चृतामसि ॥ १३ ॥

अयिमुन्ताद्यादयसि पुरुषान्यशुभिः सह ।

विजावति प्रजावति वि ते पाशांश्चृतामसि ॥ १४ ॥

अन्तरा द्यां च पृथिवीं च यद्वाचस्तेन शालां प्रति गृह्णामि त इमाम् ।
यदन्तरिक्षं रजसो विमानं तत्कृत्स्ने ऽहमुदरं शेवधिभ्यः ।

तेन शालां प्रति गृह्णामि तस्मै ॥ १५ ॥

ऊर्जस्वती पर्यस्वती पृथिव्यां निर्मिता मिता ।

विश्वाच्च विभक्ती शाले मा हिंसीः प्रतिगृह्णतः ॥ १६ ॥

तृणैरावृता पलदाचसाना राशौव शाला जगतो निवेशनी ।

मिता पृथिव्यां तिष्ठसि हस्तिनीव पद्मती ॥ १७ ॥

इदं स्य ते वि चृताम्यपिनडमपोर्णुवन् ।

वरुणेन समुञ्जिता मित्रः प्रातर्बुध्नतु ॥ १८ ॥

ब्रह्मणा शालां निर्मितां कविभिर्निर्मितां मिताम् ।

इन्द्राग्नी रक्षतां शालाममृतां सोम्यं सदः ॥ १९ ॥

कुलाये ऽधि कुलायं कोशे कोशः समुञ्जितः ।

तत्र मर्तो वि जायते यस्माद्विश्वं प्रजायते ॥ २० ॥ (७)

या द्विपक्षा चतुष्पक्षा षट्पक्षा या निमीयते ।

अष्टापक्षा दशपक्षा शालां मानस्य पत्नीमयिर्गर्भ इवा जये ॥ २१ ॥

प्रतीचीं त्वा प्रतीचीनः शाले प्रैम्यहिंसतीम् ।

अयिस्वः ११न्तरापञ्च चतस्र्यं प्रथमा द्वाः ॥ २२ ॥

इमा आपः प्र भ्राम्ययक्ष्मा यंष्टमनाशनीः ।

गृहानुष प्र सीदाम्यमृतेन सहापिना ॥ २३ ॥

मा नः पाशं प्रति मुचो गुर्भारे लघुर्भव ।

बधूमिव त्वा शाले यत्रकामे भ्रामसि ॥ २४ ॥

प्राच्या दिशः शालाया नमो महिषे स्वाहा देवेभ्यः स्वाहेभ्यः ॥ २५ ॥

दक्षिणाया दिशः • ॥ २६ ॥ प्रतीच्या दिशः • ॥ २७ ॥

उदीच्या दिशः • ॥ २८ ॥ ध्रुवाया दिशः • ॥ २९ ॥

ऊर्ध्वाया दिशः ० ॥ ३० ॥

दिशोदिशः शालाया नमो महिषे स्वाहा देवेभ्यः स्वाहेभ्यः ॥३१॥ (८)

- ॥ ४ ॥ . साहस्रस्त्वेष ऋषभः पर्यस्वाविष्ठा रूपाणि वृक्षणासु विभ्रत ।
 भद्रं दात्रे यजमानाय शिक्षावार्हस्पत्य उक्षियस्तन्नुमातान् ॥ १ ॥
 अपां यो अये प्रतिमा बभूव प्रभूः सर्वस्य पृथिवीव देवी ।
 पिता वत्सानां पतिरप्यानां साहस्रे पोषे अर्पि नः कृणोतु ॥ २ ॥
 पुमानन्तर्वानस्थबिरः पर्यस्वान्सोः कबन्धमृषभो विभर्ति ।
 तमिन्द्राय पृथिभिर्देवयानैर्हृतमयिर्वहतु जातवेदाः ॥ ३ ॥
 पिता वत्सानां पतिरप्यानामर्षो पिता महतां गर्गराणाम् ।
 वत्सो जरायु प्रतिधुक्पीयूषं आमिक्षा घृतं तद्वस्य रेतः ॥ ४ ॥
 देवानां भाग उपनाह एषोऽपां रस ओषधीनां घृतस्य ।
 सोमस्य भक्षमवृणीत शक्रो बृहन्नद्रिभवद्यक्षरैरम् ॥ ५ ॥
 सोमेन पूर्णे कलशं विभर्षि त्वष्टा रूपाणां जनिता यशूनाम् ।
 शिवास्ते सन्तु प्रजन्त इह या इसा न्यवसभ्यं स्वधिते यक्ष या क्षमूः ॥ ६ ॥
 आन्यं विभर्ति घृतमस्य रेतः साहस्रः पोषस्तमुं यज्ञमाहुः ।
 इन्द्रस्य रूपमृषभो वसानः सो अस्मान्देवाः शिव ऐतु दत्तः ॥ ७ ॥
 इन्द्रस्यौजो वरुणस्य बाहू अश्विनोरसौ मस्तुतामियं ककुत् ।
 बृहस्पतिं संभृतमेतमाहुर्वे धीरासः कवयो ये मनीषिणः ॥ ८ ॥
 देवीर्विशः पर्यस्वाना तनोषि त्वामिन्द्र त्वां सरस्वन्तमाहुः ।
 सहस्रं स एकमुखा ददाति यो ब्राह्मण ऋषभमाजुहोति ॥ ९ ॥
 बृहस्पतिः सविता ते वयो दधी तष्टुर्वायोः पर्यात्मा त स्मभृतः ।
 अन्तरिक्षे मनसा त्वा जुहोमि बर्हिष्टे द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १० ॥ (९)
 य इन्द्र इव देवेषु गोष्वेति विवावदत् ।
 तस्य ऋषभस्याङ्गानि भक्षा सं स्तौतु भद्रया ॥ ११ ॥
 पार्श्वे शास्त्रामनुमत्या भगस्यास्तामनूवृजौ ।

अधीवन्तावव्रवीन्मित्रो ममैतौ केवलाविति ॥ १२ ॥

भसदासीदादित्यानां श्रीणी आस्तां बृहस्पतेः ।

पुहं वार्तस्य देवस्य तेन धूनोत्योषधीः ॥ १३ ॥

गुदा आसन्तिनीवाल्याः सूर्यायास्त्वचमब्रुवन् ।

उत्थातुरब्रुवन्पदं ऋषभं यदकल्पयन् ॥ १४ ॥

क्रोड आसीज्जामिशंसस्य सोमस्य कलशो धृतः ।

देवा संगन्त्य यत्तर्बं ऋषभं यदकल्पयन् ॥ १५ ॥

ते कुष्ठिकाः सरमायै कूर्मेभ्यो अदधुः शफान् ।

जबध्यमस्य कीटेभ्यः श्वर्तेभ्यो अपारयन् ॥ १६ ॥

शृङ्गाभ्यां रक्षं ऋषत्यर्वातिं हन्ति चक्षुषा ।

शृणोति भद्रं कर्णाभ्यां गवां यः पतिरग्न्यः ॥ १७ ॥

शतयाजं स यजते तेनै दुचन्त्यग्रयः ।

जिर्वन्ति विश्वे तं देवा यो ब्राह्मणं ऋषभमाजुहोति ॥ १८ ॥

ब्राह्मणेभ्यं ऋषभं दत्त्वा वरीयः कृणुते मनः ।

पुष्टिं सो अग्न्यानां स्वे गोष्ठे ऽव पश्यते ॥ १९ ॥

गावः सन्तु मजाः सन्त्वथो अस्तु तनूबलम् ।

तत्तर्बमनु मन्यन्तां देवा ऋषभदायिने ॥ २० ॥

अयं पिपांन इन्द्र इद्रियं दधातु चेतनीम् ।

अयं धेनुं सुदुषां नित्यवत्सां वशं दुहां वियश्चितं परो दिवः ॥ २१ ॥

पिशङ्गहृषो नभसो वयोधा ऐन्द्रः शुष्मो विश्वहृषो न आर्गन् ।

आमुंरसभ्यं दधत्तजां च रायश्च पोषिरभि नः सचताम् ॥ २२ ॥

उपेहोषपर्वनास्मिन्गोष्ठ उषं पृश्च नः ।

उषं ऋषभस्य यद्रेत उपेन्द्र तर्ब वीर्यम् ॥ २३ ॥

एतं वो मुवानं प्रति दध्मो अच तेन कीढन्तीश्चरन् वशां अनुं ।

मा नो हासिष्ट अनुषां सुभागा रायश्च पोषिरभि नः सचध्वम् ॥ २४ ॥ (१०)

॥ ५ ॥ आ नयैतमा रभस्व सुकृतां लोकमपि गच्छतु प्रजानन् ।
 तीर्त्वा तमांसि बहुधा महान्यजो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ १ ॥
 इन्द्राय भागं परि त्वा नयाम्यस्मिन्यज्ञे यजमानाय सूरिम् ।
 ये नो द्विपन्यनु तान्बभूव्स्वानांगसो यजमानस्य वीराः ॥ २ ॥
 प्र पदो ऽव नेनिग्धि दुश्चरितं यच्चचारं गुह्येः शफिरा क्रमतां प्रजानन् ।
 तीर्त्वा तमांसि बहुधा विपन्यन्जो नाकमा क्रमतां तृतीयम् ॥ ३ ॥
 अन्तु ह्य श्यामेन त्वचमेतां विगस्तयेथापर्वणसिना माभि मेस्थाः ।
 माभि दुहः परुणः कल्पयेनं तृतीये नाके अधि वि श्रयैनम् ॥ ४ ॥
 कृचा कुम्भीमध्यपी श्रयाम्या सिञ्चोदकमव धेहेनम् ।
 पयार्धत्रापिना शमितारः गृतो गच्छतु सुकृतां यव लोकः ॥ ५ ॥
 उत्क्रामातः परि चेदत्प्रस्तप्ताचरोरधि नाकं तृतीयम् ।
 अपेरयिरधि सं वभूविथ ज्योतिष्मन्तमभि लोकं जयैतम् ॥ ६ ॥
 अजो अपिरजमु ज्योतिराहरजं जीवता ब्रह्मणे देयमाहुः ।
 अजस्तमांस्यपं हन्ति दूरमस्मिन्लोके श्रद्धानेन दत्तः ॥ ७ ॥
 पञ्चादनः पञ्चधा वि क्रमतामाक्रस्यमानस्त्रीणि ज्योतीषि ।
 ईजानानीं सुकृतां प्रेहि मध्ये तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥ ८ ॥
 अजा रोह सुकृतां यव लोकः शम्भो न चत्तो ऽति दुर्गाण्येषः ।
 पञ्चादनो ब्रह्मणे दीयमानः स दातारं तृभ्या तपयाति ॥ ९ ॥
 अजस्तिनाकं बिट्वे बिपृष्ठे नाकस्य पृष्ठे दंदिवांसं दधाति ।
 पञ्चादनो ब्रह्मणे दीयमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुषाम्येका ॥ १० ॥ (११)
 एतदो ज्योतिः पितरस्तृतीयं पञ्चादनं ब्रह्मणे ऽजं दंदाति ।
 अजस्तमांस्यपं हन्ति दूरमस्मिन्लोके श्रद्धानेन दत्तः ॥ ११ ॥
 ईजानानीं सुकृतां लोकमीप्स्यञ्चादनं ब्रह्मणे ऽजं दंदाति ।
 स प्याप्रिमभि लोकं जयैतं त्रिवोऽम्भं प्रतिगृहीतो अस्तु ॥ १२ ॥
 अजो श्वपेरजनिष्ट शोकादिप्रो विप्रस्य महसो विपश्चित् ।
 इष्टं पूर्तमभिपूर्तं वयं दूतं तद्वा चातृणः कल्पयन्तु ॥ १३ ॥

अमोतं वासो दद्याद्विरूपमपि दक्षिणाम् ।

तथा लोकान्तमाप्नोति ये दिव्यां ये च पार्थिवाः ॥ १४ ॥

एतास्त्राजोप यन्तु धारः सोम्या देवीर्धृतपृष्ठा मधुश्रुतः ।

स्तमान पृषिवीमुत द्वां नाकस्य पृष्ठे अधि सप्ररम्भौ ॥ १५ ॥

अजोऽस्यजं स्वर्गो ऽसि त्वया लोकमङ्गिरसः प्राजानन् ।

तं लोकं पुण्यं प्र ज्ञेयम् ॥ १६ ॥

येना सहस्रं वहसि येनापि सर्ववेदसम् ।

तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेषु गन्तवे ॥ १७ ॥

अजः पक्वः स्वर्गे लोके दधाति पञ्चोदनो निर्वृतिं बार्धमानः ।

तेन लोकान्तसूर्यवतो जयेम ॥ १८ ॥

यं ब्राह्मणे निन्द्ये यं च विक्षु या विप्रुषं ओदनानामजस्यं ।

सर्वं तदपि सुकृतस्य लोके जानीतावः संगमने पथीनाम् ॥ १९ ॥

अजो वा इदमपि व्यक्रमत तस्योर इयमभवद्द्वीः पृष्टम् ।

अन्तरिक्षं मध्यं दिशं पार्श्वं समुद्री कुक्षी ॥ २० ॥ (१२)

सत्यं च च्युतं च चक्षुषी विश्वं सत्यं अद्वा प्राणो विरट् शिरः ।

एष वा अपरिमितो यज्ञो यदजः पञ्चोदनः ॥ २१ ॥

अपरिमितमेव यज्ञमाप्नोत्यपरिमितं लोकमव ह्न्ये ।

योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २२ ॥

नास्यास्थीनि भिन्धाव मज्ज्ञो निर्धयेत् ।

सर्वमेनं समादायेदमिदं प्र वेगयेत् ॥ २३ ॥

इदमिदमेवास्य रूपं भवति तेनैतं सं गमयति ।

इयं मह ऊर्जमसि दुहे योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २४ ॥

पञ्चं हस्ता पञ्च नवानि वक्त्रा पञ्चासि येनवं कामदुष्टा भवन्ति ।

योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २५ ॥

पञ्चं हस्ता ज्योतिरसि भवन्ति वर्म बाह्वंसि तत्रैव भवन्ति ।

स्वर्ग लोकमप्युते योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २६ ॥

या पूर्वे पतिं विस्वाधान्यं विन्दते ऽपरम् ।

पञ्चौदनं च तावजं ददातो न वि योषतः ॥ २७ ॥

समानलोको भवति पुनर्भुवापरः पतिः ।

योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २८ ॥

अनुपूर्ववत्सां धेनुमन्द्वाहमुपनर्हणम् ।

वासो हिरण्यं दत्त्वा ते यन्ति दिवमुत्तमाम् ॥ २९ ॥

आत्मानं पितरं पुत्रं पौत्रं पितामहम् ।

जायां जनिषीं मातरं ये प्रियास्तानुप ह्वये ॥ ३० ॥ (१३)

यो वै नैदाघं नाम ऋतुं वेद । एष वै नैदाघो नाम ऋतुर्यदजः पञ्चौदनः । निरेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना ।

योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३१ ॥

यो वै कुर्वन्तं नाम ऋतुं वेद । कुर्वन्तीकुर्वन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै कुर्वन्नाम ऋतुर्यदजः ०।०।० ॥ ३२ ॥

यो वै संयन्तं नाम ऋतुं वेद । संयन्तीसंयन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै संयन्नाम ०।०।० ॥ ३३ ॥

यो वै पिबन्तं नाम ऋतुं वेद । पिबन्तीपिबन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वै पिबन्नाम ०।०।० ॥ ३४ ॥

यो वा उद्यन्तं नाम ऋतुं वेद । उद्यन्तीमुद्यन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वा उद्यन्नाम ०।०।० ॥ ३५ ॥

यो वा अग्निभुयं नाम ऋतुं वेद । अग्निभवन्तीसग्निभवन्तीमेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियमा दत्ते । एष वा अग्निभूनाम ऋतुर्यदजः पञ्चौदनः । निरेवाप्रियस्य भ्रातृष्यस्य श्रियं दहति भवत्यात्मना । योऽजं पञ्चौदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ ३६ ॥

अजं च पचत पञ्च चौदनान् ।

सर्वा दिशः समनसः सग्नीचीः सार्नर्दग्नाः प्रति गृह्णन्तु न एतम् ॥ ३७ ॥

तामे रक्षन्तु तव नृभ्यमेतं ताभ्य आज्यं हविरिदं जुहोमि ॥ ३८ ॥ (१४)

(१) यो विद्याद्वसं प्रत्यक्षं पश्यति यस्य संभाराश्चो यस्यानूक्यम् ॥१॥ ॥ ६ ॥

सामानि यस्य लोमानि यजुर्ददयमुच्यते परिस्तरणमिद्विः ॥२॥
यद्वा अतिथिपतिरतिथीश्रतिपत्यति देवयजनं प्रेक्षते ॥३॥ यदभि-
वदन्ति दीक्षामुपैति यदुदकं याचन्त्यपः प्र खंयति ॥४॥ या एव मरु-
क्षापः प्रणीयन्ते ता एव ताः ॥५॥ यत्तर्पणमाहरन्ति य एवासी-
घोमीयः पशुर्बध्यते स एव सः ॥६॥ यदावसयान्कल्पयन्ति सदो-
हविर्धानान्येव तत्कल्पयन्ति ॥७॥ यदुपस्तृणन्ति बहिरेव तत् ॥८॥
यदुपरिशयनमाहरन्ति स्वर्गमेव तेन लोकमव रून्धे ॥९॥ यत्कशि-
पूपवर्हणमाहरन्ति परिधयं एव ते ॥१०॥ यदाञ्जनाभ्यञ्जनमाहर-
न्याज्यमेव तत् ॥११॥ यत्पुरा परिवेषान्खादमाहरन्ति पुरोडाशावेव
ता ॥१२॥ यदशनकृतं ह्वयन्ति हविष्कृतमेव तद्वयन्ति ॥१३॥
ये ब्रीहयो यवा निरूप्यन्ते ऽश्व एव ते ॥१४॥ यान्युलूखलमुस-
लानि यावाण एव ते ॥१५॥ शूषे पवित्रं तुया च्छजीषाभियव-
णीरापः ॥१६॥ सुग्दर्विर्नेक्षणमायवनं द्रोणकलशाः कुम्भ्यो वा-
यथ्यानि पात्राणीयमेव कृष्णाजिनम् ॥१७॥ (१५)

(२) यजमानवाद्यं वा एतदतिथिपतिः कुरुते यदाहाराणि प्रेक्षत
इदं भूया३ इदा३मिति ॥१८॥ यदाह भूय उद्धरेति प्राणमेव तेन
वषोयांसं कुरुते ॥१९॥ उप हरति हवींष्या सादयति ॥२०॥ तेषा-
मासंचानामतिथिरात्मं जुहोति ॥२१॥ सुचा हस्तेन प्राणे यूपे सु-
क्षारेण वषट्कारेण ॥२२॥ एते वि प्रियाश्चाप्रियाश्चत्विजः स्वर्गं लोकं
गमयन्ति यदतिथयः ॥२३॥ स य एवं विद्वान् द्विपचंधीयान् द्वि-
पतो ऽर्चमधीयान् मौमांसितस्य न मौमांसमानस्व ॥२४॥ सर्वो
वा एय जग्धपाप्मा यस्त्वाचमयन्ति ॥२५॥ सर्वो वा एयो ऽजग्ध-
पाप्मा यस्त्वाचं नाश्रयन्ति ॥२६॥ सर्वदा वा एय मुक्त्यावाद्रपवित्रो
वितंताध्वर आदंतयज्ञकृत्यं उपहरति ॥२७॥ प्राजापत्यो वा एतस्य

यज्ञो विततो य उपहरति ॥२८॥ प्रजापतेर्वा एष विक्रमाननुवि-
क्रमते य उपहरति ॥२९॥ यो ऽतिथीनां स साहवनीयो यो वेष्म-
नि स गार्हपत्यो यस्मिन् चरन्ति स दक्षिणाग्निः ॥३०॥ (१६)

(३) इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणामध्याति यः पूर्वो ऽतिथेरध्याति
॥३१॥ पर्यञ्च वा एष रसं च ॥३२॥ ऊर्जां च वा एष स्फातिं
च ॥३३॥ प्रजां च वा एष पशूंश्च ॥३४॥ कीर्तिं च वा एष
यशश्च ॥३५॥ ध्रियं च वा एष संविदं च गृहाणामध्याति यः
पूर्वो ऽतिथेरध्याति ॥३६॥ एष वा अतिथिर्यद्वोचियस्तस्मात्पूर्वो
नाधीयात् ॥३७॥ अशितावत्यतिथावधीयाद्यज्ञस्य सात्मत्वाय य-
ज्ञस्याविहेदाय तद्वतम् ॥३८॥ एतद्वा उ स्वादीयो यदधिगवं क्षीरं
वा मांसं वा तदेव नाधीयात् ॥३९॥ (१७)

(४) स य एवं विद्वान् क्षीरमुपसिच्योपहरति । यावदग्निरोमेनेष्टा
सुसंमृद्धेनावरुन्धे तावदेनेनाव रुन्धे ॥४०॥ स य एवं विद्वान्तर्पिरु-
पसिच्योपहरति । यावदतिराचेणेष्टा ॥४१॥ स य एवं विद्वान्म-
धूपसिच्योपहरति । यावत्तत्र सद्येनेष्टा ॥४२॥ स य एवं विद्वान्मांसमुपसिच्योपहरति । यावद्वादशाहेनेष्टा सुसंमृद्धेनावरुन्धे तावदे-
नेनाव रुन्धे ॥४३॥ स य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति । प्रजानीं
प्रजननाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः प्रजानीं भवति य एवं विद्वानुदकमु-
पसिच्योपहरति ॥४४॥ (१८)

(५) तस्मा उपा हिङ्गुणोति सविता प्र स्तीति । बृहस्पतिरूर्जयोऽन्नायति
नष्टा पुष्ट्या प्रति हरति विश्वे देवा निधनम् । निधनं भृत्याः प्रजायाः
पशूनां भवति य एवं वेद ॥४५॥ तस्मा उद्यन्तसूर्यो हिङ्गुणोति सं-
गवः प्र स्तीति । मध्यन्दिन उद्गायत्यपराह्णं प्रति हरत्यस्तं यन्निधनम् ।

निधनं० ॥४६॥ तस्या अथो भवन्दिङ्गुलीति स्तनयत्र स्तौति । वि-
द्योतमानः प्रति हरति वर्षचक्रायत्युद्गृह्णन्निधनम् । निधनं० ॥४७॥
अतिथीप्रति पश्यति हिङ्गुणोत्पत्तिं वंदति प्र स्तौत्युदकं याचत्युद्गा-
यति । उप हरति प्रति हस्त्युच्छिष्टं निधनम् । निधनं भूत्याः प्रजायाः
पशूनां भवति य एवं वेद ॥४८॥ (१९)

(६) यत् क्षत्रं ह्यत्या आवमत्येव तत् ॥४९॥ यत्प्रतिशृणीति प्र-
त्याआवमत्येव तत् ॥५०॥ यत्परिवेष्टारः पार्श्वहस्ताः पूर्वे चापरे च
प्रपद्यन्ते चमसार्धयेव एव ते ॥५१॥ तेषां न कश्चनाहोता ॥५२॥
यहा अतिथिपतिरतिथीन्परिविष्य गृहानुपोदित्यवभृथमेव तदुपावति
॥५३॥ यत्संभागयति दक्षिणाः सभागयति यदनुतिष्ठत उदवस्यत्येव
तत् ॥५४॥ स उपहूतः पृथिव्यां भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्पृथिव्यां वि-
श्वरूपम् ॥५५॥ स उपहूतोऽन्तरिक्षे भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्दन्तरिक्षे
विश्वरूपम् ॥५६॥ स उपहूतो दिवि भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्दिवि
विश्वरूपम् ॥५७॥ स उपहूतो देवेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्देवेषु
विश्वरूपम् ॥५८॥ स उपहूतो लोकेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्लोकेषु
विश्वरूपम् ॥५९॥ स उपहूत उपहूतः ॥६०॥ आप्रोतीमं लो-
कमाप्नोत्यनुम् ॥६१॥ ज्योतिष्मतो लोकां जयति य एवं वेद
॥६२॥ (२०)

॥ तृतीयोऽनुवाकः ॥

प्रजार्पतिश्च परमेष्ठी च शृङ्गे इन्द्रः शिरो अपिल्ललाटे यमः कृका- ॥ ७ ॥
टम् ॥१॥ सोमो राजा मस्तिष्को द्यौरुत्तरहनुः पृथिव्यं धरहनुः ॥२॥
विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता रेवतीर्षीवाः कृत्तिका स्कन्धा घर्मो वह्नः ॥३॥
विश्वं वायुः स्वर्गो लोकः कृष्णद्रो विधरणी निवेधः ॥४॥ श्येनः
क्रोडोऽन्तरिक्षं पाजस्वर्गं बृहस्पतिः ककुद्बृहतीः कीकसाः ॥५॥ देवा-

नां पत्नीः पृथय उपसदः पर्णवः ॥६॥ मित्रश्च वह्णश्चांसी तष्टा
 चार्यमा च दोषणी महादेवो बाहू ॥७॥ इन्द्राणी भसडायुः पुष्टं
 पर्वमानो बालाः ॥८॥ वसं च द्युचं च श्रोणी बलमूह ॥९॥
 धाता च सविता चाक्षीवन्तौ जङ्घा गन्धर्वा अस्तरसः कुष्टिका अदि-
 तिः शफाः ॥१०॥ चेतो हृदयं यकृन्मेधा व्रतं पुरीतत ॥११॥
 द्युत्कुक्षिरिं वनिष्ठुः पर्वताः प्रागयः ॥१२॥ क्रोधो वृक्को मन्युराणो
 प्रजा शेषः ॥१३॥ नदी सूची वर्षस्य पतय स्तना स्तनयिल्लुह्यः ॥१४॥
 विश्वप्यं चाश्वमौषधयो लोमानि नक्षत्राणि रूपम् ॥१५॥ देवजना
 गुहा मनुष्या आन्वाण्युषा उदरम् ॥१६॥ रक्षांसि लोहितमितरजना
 ऊर्ध्वम् ॥१७॥ अभं पीबो मज्जा निधनम् ॥१८॥ अपिरासीन
 उत्पितो ऽश्विना ॥१९॥ इन्द्रः प्राङ् तिष्ठन्दक्षिणा तिष्ठन्वयः ॥२०॥
 प्रत्यङ् तिष्ठन्धातोदङ् तिष्ठन्सविता ॥२१॥ तृणानि प्राप्नः सोमो राजा
 ॥२२॥ मित्र ईक्षमाण आर्वृत्त आनन्दः ॥२३॥ युज्यमानो वैश्वदेवो
 युक्तः प्रजापतिर्विमुक्तः सर्वम् ॥२४॥ एतद्वै विश्वरूपं सर्वरूपं
 गोरूपम् ॥२५॥ उपैतं विश्वरूपाः सर्वरूपाः पञ्चवस्तिष्ठन्ति य
 एवं वेद ॥२६॥ (२९)

॥ ८ ॥

शीर्षेति शीर्षामयं कर्णगूलं विलोहितम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं वह्निर्निर्मन्त्रयामहे ॥ १ ॥
 कर्णाभ्यां ते कर्णूयेभ्यः कर्णगूलं विसर्त्यकम् । सर्वं ० ॥ २ ॥
 यस्य हेतोः प्रप्यवते यत्सः कर्णत आस्यतः । सर्वं ० ॥ ३ ॥
 यः कृणोति प्रमोतमन्यं कृणोति पूरुषम् । सर्वं ० ॥ ४ ॥
 अङ्गभेदमङ्गज्वरं विश्वाङ्गं विसर्त्यकम् ।
 सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं वह्निर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥
 यस्य भीमः प्रतीकाग उद्वेपर्यति पूरुषम् ।
 तत्पाने विश्वगावदं वहि ० ॥ ६ ॥

य ऊरु अ॒नुस॑र्षन्व॒षो ए॒ति ग॒वीनि॑के ।
 यक्ष्म॑ ते अ॒न्तर॑ङ्गे॒भ्यो ब॒हि० ॥ ७ ॥
 यदि॑ का॒माद॑प॒कामा॑हृ॒दया॑ज्जाय॒ते परि॑ ।
 हृ॒दो ब॒लास॑म॒ङ्गेभ्यो॑ ब॒हि० ॥ ८ ॥
 ह॒रि॒मा॒णं ते॒ अ॒ङ्गेभ्यो॑ ऽध्वा॒र्मन्त॑रोद॒रात् ।
 म॒क्ष्मोधा॑म॒न्तरा॑त्म॒नो ब॒हिर्नि॑र्मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
 आ॒सो ब॒लासो॑ भव॒तु सू॒चं भव॑त्वा॒मया॑त् ।
 यक्ष्मा॑णां स॒र्वेषां॑ वि॒षं नि॒रवो॑चम॒हं त्वत् ॥ १० ॥ (२२)
 ब॒हिर्बि॑लं नि॒द्रव॑तु का॒होवा॑हं तवोद॒रात् । यक्ष्मा॑णां० ॥ ११ ॥
 उ॒दरा॑त्ते क्लो॒षो ना॒भ्या हृ॒दया॑दधि ।
 यक्ष्मा॑णां स॒र्वेषां॑ वि॒षं नि॒रवो॑चम॒हं त्वत् ॥ १२ ॥
 याः सी॒माने॑ विरु॒जन्ति॑ मू॒धानं॑ प्रत्य॒र्षेणीः ।
 अहिंस॑न्तीरनाम॒या नि॒द्रव॑न्तु ब॒हिर्बि॑लंम् ॥ १३ ॥
 या हृ॒दय॑मुप॒र्षन्त्यनु॑त॒नन्ति॑ की॒र्कसाः॑ । अहि॑० ॥ १४ ॥
 याः प्रा॒ग्धे उ॑प॒र्षन्त्यनु॑नि॒क्षन्ति॑ पृ॒ष्टीः । अहि॑० ॥ १५ ॥
 यास्ति॒रश्वी॑रुप॒र्षन्त्यनु॑र्षे॒णीर्वे॒ष्टणा॑सु ते । अहि॑० ॥ १६ ॥
 या गु॒दा अ॒नुस॑र्षन्त्यान्वा॒णिं सो॒हय॑न्ति च । अहि॑० ॥ १७ ॥
 या म॒ग्नी निर्धे॑यन्ति प॒रुषि॑ विरु॒जन्ति॑ च ।
 अहिंस॑न्तीरनाम॒या नि॒द्रव॑न्तु ब॒हिर्बि॑लंम् ॥ १८ ॥
 ये अ॒ङ्गानि॑ म॒दय॑न्ति यक्ष्मा॑सो रोप॒णास्त॑वं ।
 यक्ष्मा॑णां स॒र्वेषां॑ वि॒षं नि॒रवो॑चम॒हं त्वत् ॥ १९ ॥
 वि॒स॒त्प॒स्य वि॒द्र॒ष्य या॒तीका॑र॒स्य वा॒लजेः॑ ।
 यक्ष्मा॑णां स॒र्वेषां॑ वि॒षं नि॒रवो॑चम॒हं त्वत् ॥ २० ॥
 पा॒दाभ्यां॑ ते जा॒नुभ्यां॑ श्रो॒णिभ्यां॑ परि॒ भंस॑तः ।
 अ॒नूका॑र्ष॒णीरु॒ष्णिहा॑भ्यः शी॒ष्णां रो॒गम॑नीनशम् ॥ २१ ॥
 सं ते शी॒ष्णैः क॒पाला॑नि हृ॒दय॑स्य च यो वि॒पुः ।

उद्यन्नादित्य रश्मिभिः शीष्णो रोगमनीनगोऽङ्गभेदमङ्गीगमः ॥२२॥ (२३)

॥ चतुर्थोऽनुवाकः ॥

- ॥ ९ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भाता मध्यमो अस्त्यश्वः ।
 तृतीयो भाता घृतपृष्ठो अस्यावापस्य विश्वपतिं सप्तपुत्रम् ॥ १ ॥
 सप्त पुत्रन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
 चिनाभिं चक्रमजरमनुर्व यजेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः ॥ २ ॥
 इमं रथमधि ये सप्त तस्युः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वः ।
 सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गवां निर्हिता सप्त नामा ॥ ३ ॥
 को दंष्ट्रं प्रथमं जायमानमस्यचन्तं यदनुस्या विभर्ति ।
 भूस्या असुरसृगात्मा कं स्वित्को विद्वांसमुप गात्रपुमेतत् ॥ ४ ॥
 इह ब्रवीतु य इमङ्ग वेदास्य वामस्य निर्हितं पदं वैः ।
 शीष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वृद्धिं वसाना उदकं पदापुः ॥ ५ ॥
 पाकः पृष्ठामि मनसाविजानन्देवानामेना निर्हिता पदानि ।
 वत्से वप्यके ऽधि सप्त तन्नुचि तन्निरे कवय ओतवा उ ॥ ६ ॥
 अचिकित्वाश्चिकितुषश्चिदचं कवीन्पृष्ठामि विद्वानो न विद्वान् ।
 वि यस्तस्तम्भ पङ्क्तिमा रजांस्यजस्य रूपे किमपि स्वित्देकम् ॥ ७ ॥
 माता पितरमुत आ वभाज धीत्यये मनसा सं हि जग्मे ।
 सा वीभत्सुर्गर्भरसा निविद्धा नमस्वन्त उदुपवाकमीयुः ॥ ८ ॥
 युक्ता मातासीदुरि दक्षिणाया अतिष्ठद्गर्भो वृजनीष्वन्तः ।
 अमीमेवन्तो अनु गामपश्यद्विश्वरूपं त्रिषु योजनेषु ॥ ९ ॥
 तिस्रो मातृस्त्रीन्पितृविभदेकं ऊर्वस्तस्यां नेमवं ग्लापयन्त ।
 मन्त्रयन्ते दिवो अमुषं पृष्ठे विश्वविदो वाचमविश्वविचाम् ॥१०॥ (२४)
 पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ।
 ॥ नाद्यास्तपते भूरिभारः सनादेव न छिद्यते सनाभिः ॥ ११ ॥
 पञ्चपादं पितरं द्वादङ्गाकृतिं दिव आहुः परे अर्थे पुरीषिणम् ।

अथेमे अन्य उपरे विचक्षणे सप्रचंके पडर आहुरर्पितम् ॥ १२ ॥

द्वादशारं नहि तज्जराय ववेति चक्रं परि द्यामृतस्य ।

आ पुत्रा अये मिथुनासो अचं सप्र गतानि विंशतिश्च तस्युः ॥ १३ ॥

सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उत्तानायां दशं युक्ता बहन्ति ।

सूर्यस्य चक्षू रजसत्यावृतं यस्मिन्नातस्युर्भुवनानि विश्वा ॥ १४ ॥

स्त्रियः सतीस्तो उं मे पुंस आहुः पर्यटष्टाणाञ्च वि चेतदन्धः ।

कवियः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्म पितृष्वितासंत ॥ १५ ॥

मार्कजानां सप्रथमाहरेकजं पडिद्यमा अर्पयो देवजा इति ।

तेषामिष्टानि विहितानि धाम्ना म्याचे रजन्ते विकृतानि रूपणः ॥ १६ ॥

अवः परेण पर एनावरेण पदा बत्सं विभंती गौरुदंस्यात् ।

सा कद्रीची कं स्विदर्थं परागात्कं स्विभूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ १७ ॥

अवः परेण पितरं यो अस्य वेदावः परेण पर एनावरेण ।

कवीयमानः क इह म वोचहेवं मनः कुतो अधि प्रजातम् ॥ १८ ॥

ये अर्वाञ्चस्तां उ पराच आहुर्य पराञ्चस्तां उं अवाच आहुः ।

इन्द्रश्च या चक्रधुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो बहन्ति ॥ १९ ॥

हा सुपर्णा समुज्जा सखाया समानं बृक्षं परि पस्वजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्पनं प्रबन्धो अभि चाकशीति ॥ २० ॥

यस्मिन्बृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।

तस्य यदाहुः पिप्पलं स्वाद्वये तन्नोबंशद्यः पितरं न वेद ॥ २१ ॥

यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भक्षमनिमेयं विदेषाभिस्वरन्ति ।

एना विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पाकमवा विवेश ॥ २२ ॥ (२५)

यद्गायत्रे अधि गायत्रमाहितं चैष्टुं वा चैष्टुभाचिजं दत्त ।

॥ १० ॥

यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत्तद्विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥ १ ॥

गायत्रेण प्रति मिमीते अकर्मकेण साम चैष्टुभेन वाकम्

वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदाद्यरेण मिमते सप्र चाणीः ॥ २ ॥

जगता सिन्धुं दिव्यस्तभायद्रथंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ।
गायत्रस्य समिधस्तिस्र आहुस्ततो महा प्र रिरिचे महित्वा ॥ ३ ॥
उप ह्वये सुदुषां धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् ।
श्रेष्ठं सवं संविता साविपन्नो ऽभीक्षो घर्मस्तदु धु प्र बोचत् ॥ ४ ॥
हिङ्गुल्वती वंसुपत्नी वसूनां वत्समिहन्ती मनसाभ्यागात् ।
दुहामग्निभ्यां पयो अघ्नेयं सा वर्धतां महते सोमगाय ॥ ५ ॥
गौरमीमेदभि वत्सं मिपनं मूर्धानं हिङ्गुकृणोन्मातृवा उं ।
सृक्षाणं घर्मसभि वावशाना मिमाति मायुं पयते पयोभिः ॥ ६ ॥
अयं स शिङ्गे येन गौरमीवृता मिमाति मायुं ध्वसनावधि श्रिता ।
सा चित्तिभिर्नि हि चकार मर्त्याच्चिद्युद्धवन्ती प्रति वत्रिमौहत ॥ ७ ॥
अनलये तुरगातु जीवमेजद्भुवं मध्य आ पस्त्यानाम् ।
जीवो मृतस्य चरति स्वधाभिरमर्त्यो मर्त्येता सयोनिः ॥ ८ ॥
विधुं दंष्ट्राणं संलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्नं पलितो जंगार ।
देवस्य पश्य काथं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान ॥ ९ ॥
य ई चकार न सो अस्य वेद य ई ददर्श हिरुगिन्नु तस्मात् ।
स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्क्षतिरा विवेश ॥ १० ॥ (२६)
अघ्नयं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम् ।
स सधीचीः स विपूचीर्वसान् आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तः ॥ ११ ॥
द्यौर्नः पिता जनिता नाभिरच बन्धुर्नो माता पृथिवी महीयम् ।
उत्तानयोश्चक्षोऽर्योर्निर्न्तरचा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥ १२ ॥
पृष्ठामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृष्ठामि वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
पृष्ठामि विश्वस्य भुवनस्य नाभिं पृष्ठामि याचः परमं प्योम ॥ १३ ॥
इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतः ।
अयं यज्ञो विश्वस्य भुवनस्य नाभिर्वैश्वार्यं याचः परमं प्योम ॥ १४ ॥
न वि जानामि यदिदेदमसि निणयः संनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मार्गत्रयमज्ञा च्युतस्यादिज्ञाचो अंध्रुवे भागमस्याः ॥ १५ ॥

अपाङ् प्राङेति स्वधया गृभीतो ऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
 ता शश्वन्ता विधूचीनां वियन्ता न्यर्पन्यं चिक्युर्न नि चिक्युरन्यम् ॥१६॥
 सप्तार्धगर्भा भुव्नस्य रेजो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
 ते धीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥१७॥
 अचो अक्षरे परमे व्योमन्यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः ।
 यस्तन्न वेद किमुचा करिष्यति य इत्तद्धिदुस्ते अमी समासते ॥ १८ ॥
 अचः पदं मार्चया कल्पयन्तो ऽर्धर्वेन चाकूपुर्विश्वमेजत् ।
 त्रिपात्रहं पुरुषं वि तष्टे तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ॥ १९ ॥
 सृयवसाङ्गवती हि भूया अधा वयं भगवन्तः स्याम ।
 अङ्घ्रि तृणमग्रे विश्वदानीं पिबं शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥ २० ॥ (२७)
 गौरिर्निमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।
 अष्टापदी नवपदी बभूवुषी सहस्राक्षरा भुव्नस्य पङ्क्तिस्
 तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ २१ ॥
 कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
 त आर्बवृषन्तसदनादृतस्यादिहृतेन पृथिवीं व्यूदुः ॥ २२ ॥
 अपादेति प्रथमा पङ्क्तीनां कस्तङ्गां मित्रावरुणा चिकेत ।
 गर्भो भार भरत्या चिदस्या अतं पिपत्यनृतं नि पाति ॥ २३ ॥
 विराडाग्विराट् पृथिवी विराडन्तरिक्षं विराट् प्रजापतिः । विराणमृत्युः
 साध्यानामधिराजो बभूव तस्य भूतं भव्यं वशे स मे भूतं भव्यं वशे
 कृणोतु ॥ २४ ॥
 शकमयै धूममारादपम्यं विधूवतां पर एनावरेण ।
 उक्षाणं पृथिमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥ २५ ॥
 पर्यः केशिनं अतुषा वि चक्षते संवत्सरे वयत् एक एवाम् ।
 विश्वमन्यो अभिचष्टे शचीभिर्घोजिरेकस्य ददष्टे न रूपम् ॥ २६ ॥
 चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्बाह्वया ये मनीषिणः ।
 गुहा चीणि निर्हिता नेङ्गयन्ति तुरीये वाचो मनुष्मां वदन्ति ॥ २७ ॥

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहु रथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।
 एकं सद्विप्रा बहुधा वदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥ २८ ॥ (२८)

॥ परमो ऽनुवाकः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ नवमः काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

यां कल्पयन्ति वह्नौ धूमिंश्च विश्वरूपां हस्तकृतां चिकित्सवः । ॥ १ ॥

सारादेत्वपं नुदाम एनाम् ॥ १ ॥

शीर्षण्वती नस्वती कर्णिनी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।

सारादेत्वपं नुदाम एनाम् ॥ २ ॥

शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता ब्रह्मभिः कृता ।

जाया पत्या नृतेव कर्तारं बन्ध्वृद्धतु ॥ ३ ॥

अनयाहमोषध्या सर्वाः कृत्या अंदूधम् ।

यां द्यौश्च चक्रुयां गोषु यां वा ते पुरुषेषु ॥ ४ ॥

अघमस्त्वयकृते शपथः शपथीयते ।

प्रत्यक्प्रतिप्रहिंरमो यथा कृत्याकृतं हनंत ॥ ५ ॥

प्रतीचीनं आङ्घ्रिरसो ऽध्यक्षो नः पुरोहितः ।

प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामूकृत्याकृतो जहि ॥ ६ ॥

यस्तोवाच परेहीति प्रतिकूलमुदाप्यम् ।

तं कृत्ये ऽभिनिवर्तस्व मास्मान्निहो अनागसः ॥ ७ ॥

यस्ते परेष्वि संदधौ रथस्येव ऋभुर्धिया ।

तं गच्छ तच्च ते ऽयंमज्जातस्ते ऽयं जनः ॥ ८ ॥

ये त्वा कुत्वालंभिरे विडला अभिचारिणः ।

शंभ्वीऽदं कृत्यादूषणं प्रतिवर्त्य पुनःसरं तेन त्वा ज्ञपयामसि ॥ ९ ॥

यहुर्भगां प्रस्रपितां मृतवत्सामुपेयिम ।

अपैतु सर्वं मत्पापं द्रविणं मोषं तिष्ठतु ॥ १० ॥ (१)

यज्ञे पितृभ्यो ददंतो यज्ञे वा नामं जगद्गुहः ।

संदेह्याऽन्तर्वस्मात्पापादिमा मुञ्चन्तु त्वीपधीः ॥ ११ ॥

देवैर्नसात्पित्र्यान्नामयाहात्संदेह्यादभिनिष्कृतात् ।

मुञ्चन्तु त्वा वीरुषो वीर्येण ब्रह्मण ऋग्भिः पर्यस ऋषीणाम् ॥ १२ ॥

यथा वातश्चावयति भूम्या रेणुमन्तरिक्षाश्चाभ्रम् ।

एवा मत्सर्वं दुर्भूतं ब्रह्मनुत्तमपायति ॥ १३ ॥

अपं काम नानदती विनद्धा गर्दभीर्व ।

कर्तृबन्धस्वेतो नुक्ता ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ १४ ॥

अयं पन्थाः कृत्यं इति त्वा नयामो ऽभिग्रहितां प्रति त्वा प्र हिणमः ।

तेनाभि ग्राहि भञ्जत्यनस्वतीव वाहिनी विश्वरूपा कुरुटिनी ॥ १५ ॥

पराक्ते ज्योतिरपथं ते अर्वागन्यत्रासदयना कृणुष्व ।

परेणेहि नवतिं नाष्याऽक्षतिं दुर्गाः स्रोत्या मा क्षणिष्ठाः परेहि ॥ १६ ॥

वातं इव वृक्षान्नि मृणीहि पादय मा गामश्च पुरुषमुच्छिष्याम

कर्तृबिबृत्येतः कृत्ये ऽप्रजास्त्वाय बोधय ॥ १७ ॥

यां तं वहिषि यां श्मशाने क्षेपे कृत्यां बलंगं वा निचक्षुः ।

अग्नी वा त्वा गार्हपत्ये ऽभिचेरुः पाकं सन्तं धीरतरा अनागसम् ॥ १८ ॥

उपादतमनुबुद्धं निष्ठातं वैरं त्वायैवविदाम् कर्मम् ।

तदेतु यत् आभृतं तपार्थं इव वि वर्ततां हन्तुं कृत्याकृतः प्रजाम् ॥ १९ ॥

स्वायसा असयः सन्ति नो गृहे विद्या तं कृत्ये यतिथा परुषि ।

उत्तिष्ठैव परेहीतो ऽज्ञाते किमिहेक्षसि ॥ २० ॥ (२)

मीवास्तं कृत्ये पादौ चापि कर्त्स्यामि निर्दिव ।

इन्द्रापी अस्मान्दत्तां यौ प्रजानां प्रजावती ॥ २१ ॥

सोमो राजाधिपा मृडिता च भूतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥ २२ ॥

भवाग्नयोर्वस्यतां पापकृते कृत्याकृते दुष्कृते विद्युतं देवहेतिम् ॥ २३ ॥

यद्येयथं द्विपदी चतुष्पदी कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा ।

सेतोऽष्टापदी भूत्वा पुनः परेहि दुह्नुने ॥ २४ ॥

अभ्यपेक्षाक्ता स्वरंकृता सर्व भरन्ती दुरितं परेहि ।

जानीहि कृत्ये कर्तारं दुहितेवं पितरं स्वम् ॥ २५ ॥

परेहि कृत्ये मा तिष्ठो विदस्वेव पदं नय ।

मृगः स मृगयुस्त्वं न त्वा निकर्तुमर्हति ॥ २६ ॥

उत हन्ति पूर्वासिनं प्रत्यादायापरं इष्वा ।

उत पूर्वस्य निम्नतो नि हन्यपरः प्रति ॥ २७ ॥

एतद्वि शृणु मे वचो ऽपेहि यत् एयथं । यस्त्वा चकार तं प्रति ॥ २८ ॥

अनागोहत्या वै भीमा कृत्ये मा नो गामश्वं पुरुषं वधीः ।

यचयचासि निहिता ततस्त्वोत्थापयामसि पणोत्सधीयसी भव ॥ २९ ॥

यदि स्य तमसावृता जालेनाभिहिता इव ।

सर्षाः संलुपेतः कृत्याः पुनः कर्षे प्र हिण्मसि ॥ ३० ॥

कृत्याकृतो बलगिनो ऽभिनिष्कारिणः प्रजाम् ।

मृणीहि कृत्ये मोहिषो ऽमून्कृत्याकृतो जहि ॥ ३१ ॥

यथा सूर्यो मुच्यते तमसस्परि राशिं जहात्युषसंश्च केतून् ।

एवाहं सर्वं दुर्भूतं कर्षे कृत्याकृता कृतं

हस्तीव रजो दुरितं जहामि ॥ ३२ ॥ (३)

केन पाष्णीं अभृते पूरुषस्य केन मांसं संभृतं केन गुल्फी ।

॥ २ ॥

केनाहुलीः पेशनीः केन खानि केनोहूस्वौ मध्यतः कः प्रतिष्ठाम् ॥ १ ॥

कसान्नु गुल्फावर्धरावकृण्वन्नीवन्ताबुक्षरौ पूरुषस्य ।

जङ्गे निर्जृन्त्य न्यदधुः कं स्विज्जानुनोः सन्धी क उ तच्चिकेत ॥ २ ॥

चतुष्टयं मुज्यते संहितान्तं जानुभ्यामूर्ध्वं शिथिरं कर्बन्धम् ।

श्रोणी यदूरु क उ तज्ज्वजान याभ्यां कुसिन्धं सुहृदं बभूव ॥ ३ ॥

कर्ति देवाः केतमे त आसन्त्य उरो यीवाधिक्षुः पूरुषस्य ।

कति स्तनौ व्यदधुः कः कफौडौ कति स्क्न्थान्कति पृष्टीरचिचन ॥ ४ ॥

को अस्य बाहू समभरद्दीयं करवादिति ।

अंसौ को अस्य तद्देवः कुसिन्ये अध्या दधौ ॥ ५ ॥

कः सप्त खानि वि तंतदे शीर्षेणि कर्णाविमौ नासिके चक्षणी मुखम् ।

येषां पुरुषा विजयस्य महानि चतुष्पादो द्विपदो यन्ति यामम् ॥ ६ ॥

हन्तोहि जिह्वामदधात्पुरुचीमधा महीमधि शिथाय वाचम् ।

स आ वरीवर्ति भुवनेष्वन्तरपो वसानः क उ तच्चिकेत ॥ ७ ॥

मस्तिष्कमस्य यतमो ललाटे ककारटिकां प्रथमो यः कपालम् ।

चित्वा चित्यं हन्तोः पूरुषस्य दिवं स्रोह कतमः स देवः ॥ ८ ॥

प्रियाप्रियाणि बहुला स्वप्नै संबाधतन्त्रः ।

आनन्दानुयो नन्दांश्च कस्माद्वहति पूरुषः ॥ ९ ॥

आतिरवर्तिर्निर्जतिः कुतो नु पुरुषे ऽमतिः ।

राडिः समृद्धिरप्युद्धिमेतिरुदितयः कुतः ॥ १० ॥ (४)

को अस्मिन्नापो व्यदधाद्विपूवृतः पुरुवृतः सिन्धुसृत्याय जाताः ।

तीव्रा अरुणा लोहिनीस्ताम्रधूम्रा ऊर्ध्वा अवाचीः पुरुषे तिरश्चीः ॥ ११ ॥

को अस्मिन्पमदधात्को महानं च नामं च ।

गातुं को अस्मिन्कः केतुं कश्चरिचाणि पूरुषे ॥ १२ ॥

को अस्मिन्प्राणमवयत्को अप्रानं व्यानम् ।

समानमस्मिन्को देवो ऽधि शिथाय पूरुषे ॥ १३ ॥

को अस्मिन्यज्ञमदधादेको देवो ऽधि पूरुषे ।

को अस्मिन्सत्यं को ऽनृतं कुतो मृत्युः कुतो ऽमृतम् ॥ १४ ॥

को अस्मिं वासः पर्यदधात्को अस्यायुं कल्पयत ।

बलं को अस्मिं प्रायच्छत्को अस्याकल्पयज्जवम् ॥ १५ ॥

केनापो अचतनुत केनाहरकरोदुचे ।

उपसं केनार्चयन् केन सायंभवं देदे ॥ १६ ॥

को अस्मिन्नेतो न्यदधात्तनूरा तांयतामिति ।

मेधां को अस्मिन्नर्थाहृत्को ब्राह्मं को नृतो दधी ॥ १७ ॥

केनेमां भूमिर्भौर्लोकैर्न पर्यभवद्दिवम् ।

केनाभि महा पर्वतान्केन कर्माणि पूरुषः ॥ १८ ॥

केन यज्ञन्यमवेति केन सोमं विचक्षणम् ।

केन यज्ञं च श्रद्धां च केनास्मिन्नहितं मनः ॥ १९ ॥

केन श्रोत्रियमाप्नोति केनेमं परमेष्ठिनम् ।

केनेममयिं पूरुषः केन संवत्सरं ममे ॥ २० ॥ (५)

ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति ब्रह्मेमं परमेष्ठिनम् ।

ब्रह्मेममयिं पूरुषो ब्रह्मं संवत्सरं ममे ॥ २१ ॥

केन देवां अनु क्षियति केन देवजनीर्विशः ।

केनेदमन्यन्नक्षत्रं केन सत् क्षत्रमुच्यते ॥ २२ ॥

ब्रह्म देवां अनु क्षियति ब्रह्म देवजनीर्विशः ।

ब्रह्मेदमन्यन्नक्षत्रं ब्रह्म सत् क्षत्रमुच्यते ॥ २३ ॥

केनेयं भूमिर्विहिता केन द्यौरुत्तरा हिता ।

केनेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २४ ॥

ब्रह्मणा भूमिर्विहिता ब्रह्म द्यौरुत्तरा हिता ।

ब्रह्मेदमूर्ध्वं तिर्यक्चान्तरिक्षं व्यचो हितम् ॥ २५ ॥

मूर्धानमस्य संसीप्यार्थवा हृदयं च यत् ।

मस्तिष्कादूर्ध्वः प्रेरयत्यवमानो ऽधि शीर्यतः ॥ २६ ॥

तद्वा अर्धवर्णः शिरो देवकोशः समुञ्चितः ।

तत्प्राणो अभि रक्षति शिरो अन्नमयो भनः ॥ २७ ॥

ऊर्ध्वो नु सृष्टाऽस्तिर्यङ् नु सृष्टाऽः सर्वा दिशः पूरुष आ बभूवोऽ ।

पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पूरुष उच्यते ॥ २८ ॥

यो वै तां ब्रह्मणो वेदामृतेनावृतां पुरम् ।

तस्मै ब्रह्मं च ब्राह्मण्य चक्षुः प्राणं प्रजां ददुः ॥ २९ ॥

न वै तं चक्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा ।

पुं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उच्यते ॥ ३० ॥
 अष्टार्चका नवद्वारा देवानां पूर्योध्या ।
 तस्यां हिरण्ययः कोशः स्वर्गो ज्योतिषावृतः ॥ ३१ ॥
 तस्मिन्हिरण्यये कोशे चरे चिप्रतिष्ठिते ।
 तस्मिन्यद्यक्षमात्मचतुर्द्वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ३२ ॥
 प्रभार्जमानां हरिणीं यशसा संपरीवृताम् ।
 पुरं हिरण्ययीं ब्रह्मा विवेशार्पराजिताम् ॥ ३३ ॥ (६)

॥ प्रथमो ऽध्यायः ॥

३ ॥

अयं मे वरणो मणिः संपातनक्षयणो वृषा ।
 तेना रभस्व त्वं शबून्म मृणीहि दुरस्यतः ॥ १ ॥
 प्रैणां कृणीहि म मृणा रभस्व मणिस्ते अस्तु पुरस्ता पुरस्तात् ।
 अवारयन्त वरणेन देवा अभ्याचारमसुराणां श्वःश्वः ॥ २ ॥
 अयं मणिर्वरणो विश्वभेषजः सहस्राक्षो हरितो हिरण्ययः ।
 स ते शबून्धरात्पादयाति पूर्वस्तान्दधुहि ये त्वा द्विपन्ति ॥ ३ ॥
 अयं ते कृत्यां विततां पौरुषेयादयं भयात् ।
 अयं त्वा सर्वस्मात्पापाङ्कणो वारयिष्यते ॥ ४ ॥
 वरणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः ।
 यक्ष्मो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥ ५ ॥
 स्वप्नं सुप्त्वा यदि पश्यासि पार्प मृगः सृतिं यदि धावादजुष्टाम् ।
 परिक्ष्वाङ्कुनेः पापवादादयं मणिर्वरणो वारयिष्यते ॥ ६ ॥
 अरात्यास्त्वा निर्वीत्या अभिचारादपो भयात् ।
 मृत्योरोजीयसो बधाङ्कणो वारयिष्यते ॥ ७ ॥
 यन्मे माता यन्मे पिता भ्रातरो यच्च मे स्वा यदेनंषकृमा वयम् ।
 ततो नो वारयिष्यते ऽयं देवो वनस्पतिः ॥ ८ ॥
 वरणेन प्रयण्णिता भ्रातृभ्या मे सर्वन्धवः ।

असूत रजो अथंगुस्ते यन्त्वधमं तमः ॥ ९ ॥

अरिष्टो ऽहमरिष्टगुरायुष्मान्सर्वपूरुषः ।

तं मायं वरणो मणिः परं यातु दिशोर्दिशः ॥ १० ॥ (७)

अयं मे वरण उरसि राजा देवो वनस्पतिः ।

स मे शशून्नि बाधतामिन्द्रो दस्यूनिवासुरान् ॥ ११ ॥

इमं बिभर्मि वरणमायुष्मां हतशरदः ।

स मे राष्ट्रं च क्षुभं च पशूनोजंश्च मे दधत ॥ १२ ॥

यथा वातो वनस्पतीवृक्षान्भनक्त्योजंसा ।

एवा सपत्नान्मे भङ्ति पूर्वां जातौ उतापरावरणस्त्राभि रक्षतु ॥ १३ ॥

यथा वातश्चापिष्ठं वृक्षान्सातो वनस्पतीन् ।

एवा सपत्नान्मे साहि पूर्वां • ॥ १४ ॥

यथा वातेन प्रक्षीणा वृक्षाः शेरे न्यर्पिताः ।

एवा सपत्नान्स्वं मम प्रक्षिणीहि न्यर्पय

पूर्वां जातौ उतापरावरणस्त्राभि रक्षतु ॥ १५ ॥

तांस्त्वं म छिन्धि वरण पुरा दिष्टात्पुरायुषः ।

य एनं पशुषु दिप्सन्ति ये चास्य राष्ट्रदिप्सवः ॥ १६ ॥

यथा सूर्यो अतिभाति यथास्मिन्नेज्र आहितम् ।

एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि यच्छतु

तेजसा मा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥ १७ ॥

यथा यशश्चन्द्रमस्यादित्ये च नृचक्षसि । एवा मे • ॥ १८ ॥

यथा यशः पृथिव्यां यथासिं जातवेदसि । एवा • ॥ १९ ॥

यथा यशः कन्यायां यथास्मिन्संभृते रथे । एवा • ॥ २० ॥ (८)

यथा यशः सोमपीथे मधुपर्के यथा यशः । एवा • ॥ २१ ॥

यथा यशो ऽमिहोचे बधद्वारे यथा यशः । एवा • ॥ २२ ॥

यथा यशो यजमाने यथास्मिन्यज्ञ आहितम् । एवा • ॥ २३ ॥

यथा यशः प्रजापतौ यथास्मिन्वरमेष्टिनि । एवा • ॥ २४ ॥

यथा देवेष्वमृतं यथैषु सत्यमाहितम् ।
 एवा मे वरणो मणिः कीर्तिं भूतिं नि र्यच्छतु
 तेजसा मा समुक्षतु यज्ञसा समनक्तु मा ॥ २५ ॥ (९)

॥ ४ ॥ इन्द्रस्य प्रथमो रथो देवानामपरो रथो वरुणस्य तृतीय इत ।

अहीनामप्रमा रथं स्थाणुमारुदथापत ॥ १ ॥

दुर्भः शोचिस्तरुणकमश्वस्य वारः परुषस्य वारः । रथस्य बन्धुरम् ॥ २ ॥

अव श्वेत पदा जहि पूर्वेण चापरेण च ।

उदभुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुषम् ॥ ३ ॥

अरुघुयो निमज्जोन्मज्ज मुनखवीत ।

उदभुतमिव दार्वहीनामरसं विषं वारुषम् ॥ ४ ॥

पैदो हन्ति कसणीलं पैदः श्विचमुतासितम् ।

पैदो रथयोः शिरः सं विभेद पृदाक्ताः ॥ ५ ॥

पैद मेहिं प्रथमो ऽनुं त्वा वयमेमसि ।

अहीन्यस्यतात्पथो येन स्मा वयमेमसि ॥ ६ ॥

इदं पैदो अजायतेदमस्य परायेणम् ।

इमान्यर्वतः पदाहिघ्नो वाजिनीवतः ॥ ७ ॥

संयतं न वि प्यग्धातं न सं यमत ।

अम्मिन छेत्ते हावही स्त्री च पुमांश्च तावुभावंसा ॥ ८ ॥

अरसासं इहाहयो ये अन्ति ये च दूरेके ।

यननं हन्ति वृश्चिकमहिं दण्डेनार्गतम् ॥ ९ ॥

अपाश्वस्येदं भेषजमुभयोः स्वजस्य च ।

इन्द्रो मे ऽहिमपायन्तमहिं पैदो अरन्धयत ॥ १० ॥ (१०)

पैदस्य मन्महे वयं स्थिरस्य स्थिरधावः ।

इमे पश्चा पृदाकवः प्रदीप्यन्त आसते ॥ ११ ॥

नृशमवो नृशमिषा हता इन्द्रेण वज्रिणा । अपानेन्द्रो जघ्निमा वयम् ॥ १२ ॥

हृतास्तिरंश्चिराजयो निषिंष्टासः पृदाकवः ।

दर्वि करिक्तं श्विं च दर्भष्वंसितं जंहि ॥ १३ ॥

कैरातिका कुमारिका सका खनति भेषजम् ।

हिरण्ययीभिरभिभिर्गिरीणामुष सानुषु ॥ १४ ॥

आयमंगन्धुवा भिषक्पृथ्विहापराजितः ।

स वै स्वजस्य जम्भेन उभयोर्वृश्चिकस्य च ॥ १५ ॥

इन्द्रो मे ऽहिमरन्धयन्मिचश्च वरुणश्च । वातापर्जन्योभा ॥ १६ ॥

इन्द्रो मे ऽहिमरन्धयत्पृदाकुं च पृदाक्रमं ।

स्वजं तिरंश्चिराजिं कसणीलं दर्शोनसिम् ॥ १७ ॥

इन्द्रो जघान प्रथमं जन्तितारमहे तव ।

तेषामु तृह्यमाणानां कः स्विज्ञेयामसद्रसः ॥ १८ ॥

सं हि शीर्षाण्ययमं पौञ्जिष्ठ इव कवैरम् ।

सिन्धोर्मध्यं परित्य र्थनिजमहेर्विषम् ॥ १९ ॥

अहीनां सर्वेषां विषं परा वहन्तु सिन्धवः ।

हृतास्तिरंश्चिराजयो निषिंष्टासः पृदाकवः ॥ २० ॥ (११)

ओषधीनामहं वृणु उर्वरीरिव साधुया ।

नयाम्यवतीरिवाहे निरितुं ते विषम् ॥ २१ ॥

यदसौ सूर्ये विषं पृषिभ्यामोषधीषु यत ।

कान्दाविषं कनकं निरितुं ते विषम् ॥ २२ ॥

ये अग्निजा ओषधिजा अहीनां ये अंशुजा विद्युतं आवभूवुः ।

वेषां जातानि बहुधा महान्ति तेभ्यः सर्पेभ्यो नमंसा विधेम ॥ २३ ॥

तीदी नामासि कन्या घृताची नाम वा असि ।

अधस्पदेन ते पदमा ददे विषद्रूपणम् ॥ २४ ॥

अङ्गादङ्गात्मा व्यावय हृदयं परि वर्जय ।

अधा विषस्य यज्ञेजो ऽवाचीनं तदेतु ते ॥ २५ ॥

झारे अंभूद्विषमरौद्विषे विषमप्रागपि ।

अग्निर्विषमहेनिर्धातोमो निरण्यीत ।

दंष्टारमन्तंगाद्विषमहिरमुत ॥ २६ ॥ (१२)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ इन्द्रस्यैजं स्येन्द्रस्य सह स्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य वीर्यं स्येन्द्रस्य नृमणं
स्य । जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो युनज्मि ॥ १ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे
योगाय क्षययोगैर्वो युनज्मि ॥ २ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे
योगायेन्द्रयोगैर्वो युनज्मि ॥ ३ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे योगाय
सोमयोगैर्वो युनज्मि ॥ ४ ॥ इन्द्रस्यैजं । जिष्णवे योगायाप्सुयो-
गैर्वो युनज्मि ॥ ५ ॥ इन्द्रस्यैजं स्येन्द्रस्य सह स्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य
वीर्यं स्येन्द्रस्य नृमणं स्य । जिष्णवे योगाय विश्वानि मा भूतान्युप
तिष्ठन्तु युक्ता मं आप स्य ॥ ६ ॥

अग्नेर्भाग स्य । आपां शुक्रमामो देवीर्वचो अस्मासु धत्त ।

प्रजापतेर्वो धाम्नासि लोकार्य सादये ॥ ७ ॥

इन्द्रस्य भाग स्य । ०।० ॥ ८ ॥ सोमस्य भाग स्य । ०।० ॥ ९ ॥

वरुणस्य भाग स्य । ०।० ॥ १० ॥ (१३)

मित्रावरुणयोर्भाग स्य । ०।० ॥ ११ ॥ युमस्य भाग स्य । ०।० ॥ १२ ॥

पितॄणां भाग स्य । ०।० ॥ १३ ॥

देवस्य सवितुर्भाग स्य । आपां शुक्रमामो देवीर्वचो अस्मासु धत्त ।

प्रजापतेर्वो धाम्नासि लोकार्य सादये ॥ १४ ॥

यो वं आपो ऽपां भागोऽप्स्वऽन्तर्यजुषो देवयजनः । इदं तमतिं
सृजामि तं माभ्यवनिधि । तेन तमभ्यतिसृजामो योऽस्मान्हेष्टि यं
वयं हिष्मः । तं वपेयं तं स्तृषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेत्या
॥ १५ ॥ यो वं आपो ऽपामूर्मिरप्स्वऽ ०।०।०।० ॥ १६ ॥ यो वं

आपो ऽपां वस्तोऽप्स्वऽ ०।०।०।० ॥ १७ ॥ यो वं आपो ऽपां

वृषभोऽप्स्वऽ ०।०।०।० ॥ १८ ॥ यो वं आपो ऽपां हिरण्यग-

भोऽंस्त्व१०।१०।१० ॥ १९ ॥ यो वं आपो ऽपामग्ना पृथिदि-
योऽंस्त्व१०।१०।१० ॥ २० ॥ (१४)

ये वं आपो ऽपामग्नयो ऽप्स्व१न्तर्यजुषां देवयजंनाः । इदं तानति
सृजामि तान्माभ्यवनिधि । तैस्तमभ्यतिमृजामो योऽंस्मान्हेष्टि यं वयं
द्विष्मः । तं वधेयं तं स्तुषीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ २१ ॥

यदवाचीने चहायणादनृतं किं चोदिम ।

आपो मा तस्मात्सर्वस्मादुजितात्पान्वहंसः ॥ २२ ॥

समुद्रं वः प्र हिणोमि स्वां योनिमपीतन ।

अरिष्टाः सर्वहायसो मा च नः किं चनाममत् ॥ २३ ॥

अरिमा आपो अप रिमस्मत् ।

प्रासदेनो दुरितं सुप्रतीकाः प्र दुष्वस्यं प्र मलं वहन्तु ॥ २४ ॥

विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा पृथिवीसंशितो ऽपितेजाः । पृथिवीमनु
वि क्रमे ऽहं पृथिव्यास्तं निर्भजामो योऽंस्मान्हेष्टि यं वयं द्विष्मः ।

स मा जीवीतं प्राणो जंहातु ॥ २५ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्न-

हान्तरिक्षसंशितो वायुतेजाः । अन्तरिक्षमनु वि क्रमे ऽहमन्तरिक्षास्तं
निर्भजामो ०।० ॥ २६ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा द्यौसंशितः

सूर्यतेजाः । दिवमनु वि क्रमे ऽहं दिवस्तं ०।० ॥ २७ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहा दिक्संशितो मनस्तेजाः । दिशो ऽनु वि क्रमे ऽहं
दिग्भ्यस्तं ०।० ॥ २८ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा शासंशितो वा-

तंतेजाः । आशा अनु वि क्रमे ऽहमाशाभ्यस्तं ०।० ॥ २९ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहा चक्रसंशितः सामंतेजाः । अचो ऽनु वि क्रमे ऽहमृ-
ग्भ्यस्तं ०।० ॥ ३० ॥ (१५) विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा यज्ञसंशितो

ब्रह्मतेजाः । यज्ञमनु वि क्रमे ऽहं यज्ञास्तं ०।० ॥ ३१ ॥ विष्णोः

क्रमो ऽसि सपत्नहोर्षधीसंशितः सोमंतेजाः । ओर्षधीस्तु वि क्रमे ऽह-
मोर्षधीभ्यस्तं ०।० ॥ ३२ ॥ विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहा प्सुसंशितो

वरुणतेजाः । अपो ऽनु वि क्रमे ऽहमप्यस्तं ०।० ॥ ३३ ॥ विष्णोः

यदेमे अद्य मिथुना शयातो यदाचसृष्टं जनयन्त रेभाः ।
 मन्थोर्मेनसः शरव्याऽज्यते या तथा विध्य ददये यातुधानान ॥४८॥
 परा शृणीहि तपसा यातुधानान्पराये रक्षो हरसा शृणीहि ।
 पराचिंषा मृदेवां शृणीहि परासुतपः शोशुचतः शृणीहि ॥ ४९ ॥
 अपामंसे वज्रं प्र हरामि चतुर्भृष्टं गीर्धभिद्याय विद्वान् ।
 सो अस्याङ्गानि प्र शृणानु सर्वा तन्मे देवा अनु जानन्तु विश्वे ॥५०॥ (१७)

॥ द्वाविंशः प्रपाठकः ॥

अरातीयोभ्रातृष्यस्य दुर्हादो द्विपतः शिरः । अपि वृश्चाभ्योजसा ॥१॥ ॥६॥
 वर्म मर्त्यमयं मणिः फालाज्जातः करिष्यति ।
 पूर्णो मन्थेन मार्गमदसेन सह वर्चसा ॥ २ ॥
 यत्ना शिक्कः परावधीक्षद्या हस्तेन वास्या ।
 आपस्त्वा तस्माज्जीवलाः पुनन्तु शुचयः शुचिम् ॥३॥
 हिरण्यस्रगयं मणिः अङ्गं युञ्जं महो दर्धत् । गृहे वसन्तु नो ऽतिषिः ॥४॥
 तस्मै घृतं सुरां मध्वर्चमच्च क्षदामहे ।
 स नः पितेव पुत्रेभ्यः श्रेयःश्रेयश्चिकित्सन्तु
 भूयोभूयः श्वःश्वा देवेभ्यो मणिरित्यं ॥ ५ ॥
 यमवभाद्बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्रुतमुयं खदिरमोजसे ।
 तमयिः प्रत्यमुञ्चत सो अस्मै दुह आज्यं
 भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ ६ ॥
 यमवभाद्बृहस्पतिर्मणिं ० ।
 तमिन्दः प्रत्यमुञ्चतौजसे वीर्याय कं ।
 सो अस्मै बलमिदुहे भूयोभूयः ० ॥ ७ ॥
 यमव० । तं सोमः प्रत्यमुञ्चत महे श्रीचाय चक्षसे ।
 सो अस्मै वर्च इदुहे भूयो ० ॥ ८ ॥
 यमव० । तं सूर्यः प्रत्यमुञ्चत तेनेमा अजयद्विष्टः ।

सो अंसै भूतिमिहुहे भूयो० ॥ ९ ॥

यमवभाइहस्पतिर्मणिं फालं घृतश्चुतमुयं खदिरमोजसे ।

तं विभ्रच्चन्द्रमा मणिमसुराणां पुरो ऽजयहानवानां हिरण्ययीः ।

सो अंसै श्रियमिहुहे भूयो० ॥ १० ॥ (१८)

यमवभाइहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।

सो अंसै वार्जिनं दुहे भूयो० ॥ ११ ॥

यमव० । तेनेमां मणिना कृषिमश्विनावभि रक्षतः ।

स भिषग्भ्यां महौ दुहे भूयो० ॥ १२ ॥

यमव० । तं विभ्रत्सविता मणिं तेनेदमजयत्स्वः ।

सो अंसै सूनृतां दुहे भूयो० ॥ १३ ॥

यमव० । तमापो विभ्रतीर्मणिं सदा धावन्यक्षिताः ।

स आभ्यो ऽमृतमिहुहे भूयो० ॥ १४ ॥

यमव० । तं राजा वरुणो मणिं प्रत्यमुञ्चत शंभुवम् ।

सो अंसै सत्यमिहुहे भूयो० ॥ १५ ॥

यमव० । तं देवा विभ्रतो मणिं सर्वांसोक्तान्धाजयन् ।

स एभ्यो जितिमिहुहे भूयो० ॥ १६ ॥

यमवभाइहस्पतिर्वाताय मणिमाशवे ।

तमिमं देवता मणिं प्रत्यमुञ्चत शंभुवम् ।

स आभ्यो विश्वमिहुहे भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ १७ ॥

घृतवस्तमवभतार्तवास्तमवभत ।

संवत्सरस्तं बद्धा सर्वं भूतं वि रक्षति ॥ १८ ॥

अनादेशं अवभत प्रदिशस्तमवभत ।

प्रजापतिसृष्टो मणिद्विषतो मे ऽधरौ अक्षः ॥ १९ ॥

अथर्वाणो अवभताथर्वणा अवभत ।

तेर्मेदिनो अक्रिंसो दस्यूनां विभिदुः पुरस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ २० ॥ (१९)

तं धाता प्रत्यमुञ्चत स भूतं पृथक्त्पयत । तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ २१ ॥

यमवभाङ्गहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।

स मायं मणिरागंमत्सह वर्वसा ॥ २२ ॥

यमव० । स मायं मणिरागंमत्सह गोभिरजाविभिस्त्वेन प्रजया सह ॥ २३ ॥

यमव० । स मायं मणिरागंमत्सह व्रीहियवाभ्यां महसा भूत्या सह ॥ २४ ॥

यमव० । स मायं मणिरागंमभमधोर्धृतस्य धारया कीलालेन मणिः सह ॥ २५ ॥

यमव० । स मायं मणिरागंमदूर्जया पर्यसा सह द्रविणेन श्रिया सह ॥ २६ ॥

यमव० । स मायं मणिरागंमत्तेजसा त्रिषा सह यशसा कीर्त्या सह ॥ २७ ॥

यमवभाङ्गहस्पतिर्देवेभ्यो असुरक्षितिम् ।

स मायं मणिरागंमत्तवाभिर्भूतिभिः सह ॥ २८ ॥

तमिमं देवतां मणिं मद्यं ददतु पुष्टये ।

अभिर्भुं क्षत्रवर्धनं सपत्नदम्भनं मणिम् ॥ २९ ॥

ब्रह्मणा तेजसा सह प्रति मुञ्चामि मे शिवम् ।

असपत्नः सपत्नहा सपत्नान्मे ऽधरौ अकः ॥ ३० ॥ (२०)

उत्तरं द्विपतो मामयं मणिः कृणोतु देवजाः ।

यस्य लोका इमे चयः पयो दुग्धमुपासते ।

स मायमधि रोहतु मणिः श्रेष्ठाय मूर्धतः ॥ ३१ ॥

यं देवाः पितरो मनुष्या उपजीवन्ति सर्वदा ।

स मायमधि रोहतु मणिः श्रेष्ठाय मूर्धतः ॥ ३२ ॥

यथा वीजमुर्वरायां कृष्टे फालेन रोहन्ति ।

एवा मयि प्रजा पशवो ऽब्रमन् वि रोहतु ॥ ३३ ॥

यस्यै त्वा यज्ञवर्धन मणे प्रत्यमुचं शिवम् ।

तं त्वं शतदक्षिण मणे श्रेष्ठाय जिञ्चतात् ॥ ३४ ॥

एतमिधं समाहितं जुषाणो अये प्रति हयं होमैः ।

तस्मिन्निदम सुमतिं स्वस्ति प्रजां चक्षुः पशून्समिद्धे जातवेदसि

ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥ (२१)

- ॥ ७ ॥ कस्मिन्नङ्गे तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे कृतमस्याध्याहितम् ।
 कं घृतं कं अद्यास्य तिष्ठति कस्मिन्नङ्गे सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥
 कस्मादङ्गादीषते अग्निरस्य कस्मादङ्गात्ववते मातरिष्वा ।
 कस्मादङ्गादि मिमीते ऽधि चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिमानो अङ्गम् ॥ २ ॥
 कस्मिन्नङ्गे तिष्ठति भूमिरस्य कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्यन्तरिक्षम् ।
 कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गे तिष्ठत्युत्तरं दिवः ॥ ३ ॥
 ऋषे प्रेप्सन्दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः ऋषे प्रेप्सन्त्ववते मातरिष्वा ।
 यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्यावृत स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ४ ॥
 कर्धमासाः कं यन्ति मासाः संवात्सरेण सह संविदानाः ।
 यत्र यन्युतवो यवार्तवा स्कम्भं तं • ॥ ५ ॥
 ऋषे प्रेप्सन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने ।
 यत्र प्रेप्सन्तीरभियन्याप स्कम्भं तं • ॥ ६ ॥

यस्मिन्स्तब्धा प्रजापतिर्लोकान्सर्वो अधारयत् ।

स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ७ ॥

- यत्परममवमं यच्च मध्यमं प्रजापतिः ससृजे विश्वरूपम् ।
 कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र यन्न प्राविशत्क्रियन्नभूव ॥ ८ ॥
 कियता स्कम्भः प्र विवेश भूतं कियन्नविष्यद्वाशये ऽस्य ।
 एकं यदङ्गमकृणोत्सहस्रधा कियता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥ ९ ॥
 यत्र लोकाश्च कोशाश्चापो ब्रह्म जना विदुः ।
 असंख्यं यत्र सच्चान्त स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १० ॥ (२२)
 यत्र तपः पराक्रम्य घृतं धारयत्युत्तरम् ।
 चृतं च यत्र अद्या चापो ब्रह्म समाहिता स्कम्भं तं • ॥ ११ ॥
 यस्मिन्भूमिरन्तरिक्षं द्यौर्यस्मिन्नध्याहिता ।
 यचापिचन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्न्यापिता स्कम्भं तं • ॥ १२ ॥
 यस्य ययस्विशहेवा अङ्गे सर्वे समाहिताः । स्कम्भं तं • ॥ १३ ॥
 यत्र चरपमः प्रथमज्ञा चतुः साम यजुर्मही ।

एकर्षिर्यसिन्नार्पित स्क्मभं तं ० ॥ १४ ॥

यचामृतं च मृत्युश्च पुरुषे ऽधिं समाहिंते ।

समुद्रो यस्य नाड्यः १ पुरुषे ऽधिं समाहिता स्क्मभं तं ० ॥ १५ ॥

यस्य चतस्रः प्रदिशो नाड्यः १ स्तिष्ठन्ति प्रथस्ताः ।

यज्ञो यच्च पराक्रान्त स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १६ ॥

ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते विदुः परमेष्ठिनम् ।

यो वेद परमेष्ठिनं यश्च वेद प्रजापतिम् ।

ज्येष्ठं ये ब्राह्मणं विदुस्ते स्क्मभमनुसंविदुः ॥ १७ ॥

यस्य शिरो वैश्वानरश्चक्षुराङ्गिरसो ऽभवन् ।

अङ्गानि यस्य यातव स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ १८ ॥

यस्य ब्रह्म मुखमाहुर्जिह्वा मधुकगामृत ।

विराजमूधो यस्याहु स्क्मभं तं ० ॥ १९ ॥

यस्मादृचो अपातदान्यज्र्यस्मादपाकयन् ।

सामानि यस्य लोमान्यथवाङ्गिरसो मुखं

स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ २० ॥ (२३)

असृष्टास्त्रां प्रतिष्ठन्तीं परममिव जनां विदुः ।

उतो सम्मन्यन्ते ऽवरे ये ते शास्त्रामुपासन्ते ॥ २१ ॥

यचादित्याश्च रुद्राश्च वसवश्च समाहिताः ।

भूतं च यच्च भव्यं च सर्वं लोकाः प्रतिष्ठिता

स्क्मभं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ २२ ॥

यस्य पर्यस्त्रिंशद्देवा निधिं रक्षन्ति सर्वदा ।

निधिं तमद्य को वेद यं देवा अभिरक्षाय ॥ २३ ॥

यच देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठमुपासन्ते ।

यो वै तान्निद्यान्नन्यक्षं न यस्या वेदिता स्यात् ॥ २४ ॥

पृहन्तो नाम ते देवा ये ऽसतः पारि जज्ञिरे ।

एकं तदङ्गं स्क्मभस्यासंदाहुः परो जनाः ॥ २५ ॥

यत्र स्तम्भः प्रजनयन्पुराणं च्यवर्तयत् ।

एकं तदङ्गं स्तम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ॥ २६ ॥

यस्य चयस्त्रिंशद्देवा अङ्गे गात्रा विभेजिरे ।

ताच्च चयस्त्रिंशद्देवानेकै ब्रह्मविदो विदुः ॥ २७ ॥

हिरण्यगर्भं परममनत्युद्यं जनां विदुः ।

स्तम्भस्तदये प्रासिञ्चद्विराणं लोके अन्तरा ॥ २८ ॥

स्तम्भे लोका स्तम्भे तपं स्तम्भे ऽध्युतमाहितम् ।

स्तम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे सर्वं समाहितम् ॥ २९ ॥

इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रे ऽध्युतमाहितम् ।

इन्द्रे त्वा वेद प्रत्यक्षं स्तम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३० ॥ (२४)

नाम नात्रा जोहवीति पुरा सूर्यात्युरोपसं ।

यदजः प्रथमं संवभूव स ह तत्स्वरान्यमियाय

यस्मान्नान्यत्परमस्ति भूतम् ॥ ३१ ॥

यस्य भूमिः प्रमान्तरिधमुतोदरम् ।

दिवं यश्चक्रे मूर्धानं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३२ ॥

यस्य सूर्यश्चक्षुश्चन्द्रमाश्च पुनरणवः ।

अग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३३ ॥

यस्य वातः प्राणापानी चक्षुरङ्गिरसो ऽभ्यवन ।

दिगो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३४ ॥

स्तम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्तम्भो दाधारोर्वर्त्तन्तरिधम् ।

स्तम्भो दाधार प्रदिगः पदुर्वी स्तम्भ इदं विश्वं भुवन्मा चिद्वेश ॥ ३५ ॥

यः प्रमातृपत्नी जातो लोकान्तर्वीनन्तमानशे ।

सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३६ ॥

कथं वातो नेल्यति कथं न रमते मनः ।

किनापः सत्यं प्रेषन्तीनेल्यन्ति कदा चन ॥ ३७ ॥

महद्यक्षं भुवन्स्य मध्ये तपंसि कान्तं सलिलस्य पृष्ठे ।

तस्मिं ह्यनते य उ के च देवा वृक्षस्य स्कन्धः परितः इव शाखाः ॥३८॥

यस्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां वाचा श्रोत्रेण चक्षुषा ।

यस्मै देवाः सदा बलिं प्रयच्छन्ति विमिते ऽर्चितं

स्कन्धं तं ब्रूहि कतमः स्विदेव सः ॥ ३९ ॥

अप तस्य हतं तमो व्यावृत्तः स पाप्मनो ।

सर्वाणि तस्मिं ज्योतीषि यानि चीरिणि प्रजापती ॥४०॥

यो वैतसं हिरण्यं तिष्ठन्तं सलिले वेद । स वै गुह्यः प्रजापतिः ॥४१॥

तन्त्रमेकं युवती विरूपे अभ्याकामं वयतः षण्मयूखम् ।

प्रान्या तन्तूस्तिरते धत्ते अन्या नार्प वृक्षाते न गर्मातो अर्न्तम् ॥४२॥

तयोर्हं पत्नितृपन्त्योरिव न वि जानामि यतरा परस्तात् ।

पुमानेन ह्यत्युद्गृणहि पुमानेन हि जम्भाराधि नाके ॥ ४३ ॥

इमे मयूखा उम तस्तर्भुर्दिवं सामानि चक्रुस्तसराणि वातवे ॥४४॥ (२५)

यो भूतं च भयं च सर्वं यथाधितिष्ठति ।

॥ ८ ॥

स्वर्ग्यस्य च केवलं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ १ ॥

स्कन्धेनेमे विष्टभिते द्यौश्च भूमिश्च तिष्ठतः ।

स्कन्ध इदं सर्वमात्मब्रह्मणा निमिषश्च यत् ॥ २ ॥

तिस्रो हं प्रजा अत्यायमायन्मयान्मा अर्कमभितो ऽविशन्त ।

बृहन् तस्यो रजसो विमानो हरितो हरिणीरा विवेश ॥ ३ ॥

द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं चीरिणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।

तचाहंतास्त्रीणि शतानि शृङ्खलः षष्टिश्च स्त्रीला अविचाचला ये ॥४॥

इदं संवितर्वि जानीहि षड्गुणा एकं एकजः ।

तस्मिन्हापितमिच्छन्ते य एषामेकं एकजः ॥ ५ ॥

आविः सन्निहितं गुहा जरचामं महत्पदम् ।

तच्चेदं सर्वभाषितमेज्जमाणाप्रतिष्ठितम् ॥ ६ ॥

एकचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षं प्र पुरो नि पथा ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कर्षतर्द्धभूव ॥ ७ ॥

पञ्चवाही वहत्ययमेषां प्रष्टयो युक्ता अनुसंवहन्ति ।

अयातमस्य दहणे न यातं परं नेदीयो ऽवरं दवीयः ॥ ८ ॥

तिर्यग्बिलश्चमस ऊर्ध्वबुधस्तस्मिन्यशो निहितं विश्वरूपम् ।

तदासत ऋषयः सप्त साकं ये अस्य गोपा महतो बभूवुः ॥ ९ ॥

या पुरस्ताद्युज्यते या च पश्चाद्या विश्वतो युज्यते या च सर्वतः ।

यया यज्ञः प्राङ् नायते तां त्वा पृच्छामि कतमा स ऋचाम् ॥ १० ॥ (२६)

यदेजति पतति यच्च तिष्ठति प्राणदप्राणन्निमिषच्च यद्भुवंत ।

तद्वाधार पृथिवीं विश्वरूपं तत्संभूय भवत्येकमेव ॥ ११ ॥

अनन्तं विततं पुरुषानन्तमन्तवच्चा समन्ते ।

ते नाकपालश्चरति विचित्रवृद्धिर्वाभूतमुत भयमस्य ॥ १२ ॥

प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तरहस्यमानो बहुधा वि जायते ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥ १३ ॥

ऊर्ध्वं भरन्तमुदकं कुम्भेनैवोदहार्यम् ।

पर्यन्ति सर्वे चक्षुषा न सर्वे मनसा विदुः ॥ १४ ॥

दूरे पूरणं वसति दूरं ऊनेन हीयते ।

महद्यष्टां भुवनस्य मध्ये तस्मै बलिं राष्ट्रभृतो भरन्ति ॥ १५ ॥

यतः सूर्य उदेत्यस्तं यत्र च गच्छति ।

तदेव मन्ये ऽहं ज्येष्ठं तदु नात्येति किं चन ॥ १६ ॥

ये अवाङ् मय्य उत वा पुराणं वेदं विद्वांसमभितो वदन्ति ।

आदित्यमेव ते परि वदन्ति सर्वे अयिं द्वितीयं चिबृतं च हंसम् ॥ १७ ॥

सहस्राह्मणं वियंतावस्य पशूा हरेर्हंसस्य पतंतः स्वर्गम् ।

स देवात्सर्वानुरस्युपदष्टं संपर्यन्याति भुवनानि विश्वा ॥ १८ ॥

सत्येनोर्ध्वस्तपति ब्रह्मणावाङ्मि पर्ययति ।

प्राणेन तिर्यग् प्राणन्ति यस्मिं ज्येष्ठमग्निं श्रितम् ॥ १९ ॥

यो वै ते विद्यादरणी याभ्यां निर्मथ्यते वसु ।

स विद्वां ज्येष्ठं मन्येत स विद्याद्वालयं महत् ॥२०॥ (२७)
 अपादये समभवत्सो अये स्वयं राभरत् ।
 चतुष्पाद्भूत्वा भोग्यः सर्वमादत्त भोजनम् ॥ २१ ॥
 भोग्यो भवदणो अन्नमदद्बहु ।
 यो देवमुत्तरावन्तमुपासति सनातनम् ॥ २२ ॥
 सनातनमेनमाहुरुताद्य स्यात्पुनर्णवः ।
 अहोरात्रे प्र जायेते अन्यो अन्यस्य रूपयोः ॥ २३ ॥
 शतं सहस्रम्युतं न्यवुदमसंख्येयं स्वमस्मिन्निविष्टम् ।
 तदस्य अन्यभिपश्यन्त एव तस्माद्देवो रञ्चत एव एतत् ॥ २४ ॥
 बालादेकमणीयस्कमुतैकं नेवं दृश्यते ।
 ततः परिष्वजीयसी देवता सा मम प्रिया ॥ २५ ॥
 इयं कल्याण्ययं जरा मर्त्यस्यामृता गृहे ।
 यस्यै कृता शये स यश्चकार जजार सः ॥ २६ ॥
 त्वं स्त्री त्वं पुमानसि त्वं कुमार उत वा कुमारी ।
 त्वं जीर्णो दरादेन वञ्चसि त्वं जातो भवसि विश्वतोमुखः ॥ २७ ॥
 उत्तैषां पितात वा पुत्र एयामुत्तैषां ज्येष्ठ उत वा कनिष्ठः ।
 एको ह देवो मनसि प्रविष्टः प्रथमो जातः स उ गर्भे अन्तः ॥ २८ ॥
 पूर्यात्पूर्यमुदंचति पूर्य पूरणेन सिच्यते ।
 उतो तदद्य विद्याम् यतस्तत्परिपिच्यते ॥ २९ ॥
 एषा सनत्नी सनमेव जातिषां पुराणी परि सर्वे बभूव ।
 मही द्युपुषसां विभाती सैर्केनकेन मिषता वि चण्डे ॥ ३० ॥ (२८)
 अविर्वे नाम देवतं अजेनास्ते परोचता ।
 तस्या रूपेणेमे वृक्षा हरिता हरितस्रजः ॥ ३१ ॥
 अन्ति सन्तं न जहात्यन्ति सन्तं न प्रम्यति ।
 देवस्य षण्य कायं न ममार न जीर्यति ॥ ३२ ॥
 अपूर्वेणैपिता वाचस्ता वदन्ति मयाययम् ।

वदन्तीर्यञ् गच्छन्ति तदाहुर्बास्यं महत् ॥ ३३ ॥

यञ् देवाश्च मनुष्याश्चारा नाभाविव श्रिताः ।

अपां त्वा पुष्यं पृच्छामि यञ् तन्मायया हितम् ॥ ३४ ॥

येभिर्वातं दधितः प्रवाति ये ददते पञ्च दिशः सप्रीचीः ।

य आहुतिमत्यमन्यन्त देवा अपां नेतारः कतमे न आसन् ॥ ३५ ॥

इमामेपां पृथिवीं वस्त एको ऽन्तरिक्षं पर्येको बभूव ।

दिवमेषां ददते यो विधत्ता विश्वा आशाः प्रति रक्षन्त्येकै ॥ ३६ ॥

यो विद्यासूचं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूचं सूचस्य यो विद्यात्स विद्याद्वास्यं महत् ॥ ३७ ॥

वेदाहं सूचं विततं यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः ।

सूचं सूचस्याहं वेदायो यद्वास्यं महत् ॥ ३८ ॥

यदन्तरा द्यावापृथिवी अपिरेप्रदहन्निष्प्रदायः ।

यवातिष्ठन्नेकपत्नीः परस्तात्केवासीन्मातरिष्वी तदानीम् ॥ ३९ ॥

अप्स्वासीन्मातरिष्वी प्रविष्टः प्रविष्टा देवाः संलिलान्यासन् ।

बृहन् तस्यी रजसो विमानः पर्वमानो हरित आ विवेश ॥ ४० ॥

उत्तरेणेव गायत्रीममृते ऽधि वि चक्रमे ।

साक्षा मे सामं संविदुरजस्तदहंशे ॥ ४१ ॥

निवेशनः संगमनो वसूनां देव इव सविता सत्यधर्मा ।

इन्द्रो न तस्यी समरे धनानाम् ॥ ४२ ॥

पुराशरीकं नवंद्वारं जिभिर्गुणेभिरावृतम् ।

तस्मिन्यद्यष्टमात्मवत्तद्वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ४३ ॥

अकामो धीरो अमृतः स्वयंभू रसेन तृप्नो न कुतश्चनोनः ।

तमेव विज्ञानं विभाय मन्योरात्मानं धीरमजरं युवानम् ॥ ४४ ॥ (२९)

अघायतामपि नद्या मुखानि सपत्नेषु वज्रमर्पयेत्तम् ।
इद्रेण दत्ता प्रथमा शतौदना भानृष्यघ्नी यजमानस्य गातुः ॥ १ ॥

वेदिष्टे चर्म भवतु बहिर्लोमानि भानि ते ।

एषा त्वा रशनायभीक्षावा त्विषो ऽधि नृत्यतु ॥ २ ॥

बालास्ते प्रोक्षणीः सन्तु जिह्वा सं मार्ष्टुमे ।

शुद्धा त्वं यज्ञिया भूत्वा दिवं मेहि शतौदने ॥ ३ ॥

यः शतौदनां पचति काममेण स कल्पते ।

प्रीता हंस्य च्छ्विजः सर्वे यन्ति यथायथम् ॥ ४ ॥

स स्वर्गमा रोहति यचादस्त्रिदिवं दिवः ।

अयूपनाभिं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ५ ॥

स तांस्तोकान्समाप्नोति ये दिव्या ये च पार्थिवाः ।

हिरण्यज्योतिषं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ६ ॥

ये ते देवि शमितारः प्रक्तारो ये च ते जनाः ।

ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति मैभ्यो मैषीः शतौदने ॥ ७ ॥

वसंवस्त्वा दक्षिणत उत्तरान्मरुतंस्त्वा ।

आदित्याः पश्चाद्गोप्स्यन्ति साग्निष्टोममतिं द्रव ॥ ८ ॥

देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरस्तथ ये ।

ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति साग्निराचमतिं द्रव ॥ ९ ॥

अन्तरिक्षं दिवं भूमिमादित्यान्मरुतो दिशः ।

लोकान्स सर्वानाप्नोति यो ददाति शतौदनाम् ॥ १० ॥ (३०)

पृतं प्रोक्षन्ती सुभगा देवी देवानामिष्यति ।

प्रक्तारमये मा हिंसीदिवं मेहि शतौदने ॥ ११ ॥

ये देवा दिविपदो अन्तरिक्षसदृश ये ये चेमे भूम्यामधि ।

तेभ्यस्त्वं पुंस्त्व सर्वदा क्षीरं सर्पिरणो मधु ॥ १२ ॥

यस्ते शिरो यस्ते मुखं यो कर्णो ये च ते हनू ।

आमिषां दुहतां दाषे क्षीरं सर्पिरणो मधु ॥ १३ ॥

यौ त ओष्ठौ ये नासिके ये शृङ्गे ये च ते ऽक्षिणी । आमिक्षां० ॥ १४ ॥

यस्ते क्रोमा यदृदयं पुरीतत्सहकंशिका । आमिक्षां० ॥ १५ ॥

यस्ते यकृद्ये मतस्ते यदान्तं याश्च ते गुदाः । आमिक्षां० ॥ १६ ॥

यस्ते प्राशिर्यो वनिषुयो कुक्षी यच्च चर्म ते । आमिक्षां० ॥ १७ ॥

यस्ते मज्जा यदस्य यन्मांसं यच्च लोहितम् । आमिक्षां० ॥ १८ ॥

यौ ते बाहू ये दोषणी यावंसौ या च ते ककुत् । आमिक्षां० ॥ १९ ॥

यास्ते यीवा ये स्तन्धा याः पृष्टीयोश्च पश्यवः । आमिक्षां० ॥ २० ॥ (३१)

यौ त ऊरू अंष्टीवन्तौ ये श्रोणी या च ते भुसत् । आमिक्षां० ॥ २१ ॥

यस्ते पुच्छं ये ते बाला यदूधो ये च ते स्तनाः । आमिक्षां० ॥ २२ ॥

यास्ते जङ्घा याः कुक्षिका चूछरा ये च ते शफाः । आमिक्षां० ॥ २३ ॥

यस्ते चर्म शतीदन्ते यानि लोमान्यग्रे ।

आमिक्षां दुहतां दावे क्षीरं सर्पिर्यो मधु ॥ २४ ॥

क्रोडौ ते स्तां पुरोडाशावाज्येनाभिधारितौ ।

तौ पक्षौ देवि कृत्वा सा पक्तां दिवं वह ॥ २५ ॥

उलूखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूषे तण्डुलः कणः ।

यं वा वार्तौ मातरिश्वा पर्वमानो ममायापिष्टोता मुहुतं कृणोतु ॥ २६ ॥

अपो देवीर्मधुमतीर्धृतश्रुतौ ब्रह्मणां हस्तेषु प्रपृथक्सादयामि ।

यत्काम इदमभिषिञ्चामि वो ऽहं तन्मे सर्वं सं पद्यतां

वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ २७ ॥ (३०)

॥ १० ॥

नमस्ते जायमानायै जाताया उत ते नमः ।

बालेभ्यः शूफेभ्यो रूपायाम्हे ते नमः ॥ १ ॥

यो विद्यात्सम प्रवर्तः सम विद्यात्परावर्तः ।

शिरो यज्ञस्य यो विद्यात्स यज्ञां प्रति गृह्णीयात् ॥ २ ॥

वेदाहं सम प्रवर्तः सम वेद परवर्तः ।

शिरो यज्ञस्याहं वेद सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥ ३ ॥

यया द्यौर्यया पृथिवी ययापो गुपिता इमाः ।

वशां सहसंधारां ब्रह्मणा छावदामसि ॥ ४ ॥

शतं कंसाः शतं दोग्धारः शतं गोप्रारो अधि पृष्ठे अस्याः ।

ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकधा ॥ ५ ॥

यज्ञपदीराक्षीरा स्वधाप्राणा महीलुंका ।

वशा पज्जन्यपत्नी देवां अप्येति ब्रह्मणा ॥ ६ ॥

अनु त्वायिः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा ।

जधस्ते भद्रे पज्जन्यो विद्युतस्ते स्तना वशे ॥ ७ ॥

अपस्त्वं धुक्षे प्रथमा उर्वरा अर्परा वशे ।

तृतीयं राष्ट्रं धुक्षे ऽबं क्षीरं वशे त्वम् ॥ ८ ॥

यदादित्यैर्हयमानोपातिष्ठ च्युतावरि ।

इन्द्रः सहस्रं पाचान्तोमं त्वापाययद्वशे ॥ ९ ॥

यदनुचीन्द्रमैराश्वं च्युपभो ऽह्वयत् ।

तस्मात्ते वृत्रहा ययः क्षीरं क्रुद्धो ऽहरद्वशे ॥ १० ॥ (३३)

यत्ते क्रुद्धो धनं पतिरा क्षीरमहरद्वशे ।

इदं तदद्य नाकस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥ ११ ॥

त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्यहरद्वशे ।

अथवा यत्र दीक्षितो बहिष्पास्तं हिरण्यये ॥ १२ ॥

सं हि सोमेनागतं समु सर्वेण पदतां ।

वशा संमुद्रमध्यं षाऊन्त्यैः कलिभिः सह ॥ १३ ॥

सं हि वातेनागतं समु सर्वैः पतचिभिः ।

वशा संमुद्रे प्रानृत्य दृचः सामानि बिभ्रती ॥ १४ ॥

सं हि सूर्येण गतं समु सर्वेण चक्षुषा ।

वशा संमुद्रमत्पश्यद्भद्रा ज्योतीषि बिभ्रती ॥ १५ ॥

अभीवृता हिरण्येन यदतिष्ठ च्युतावरि ।

अश्वः समुद्रो भूत्वाप्यस्तन्द्वशे त्वा ॥ १६ ॥

तद्गदाः समगच्छन्त वशा देह्यर्षो स्वया ।
 अर्षवा यत्र दीक्षितो बर्हिषास्त हिरण्यये ॥ १७ ॥
 वशा माता राजन्यस्य वशा माता स्वधे तव ।
 वशाया जज्ञ आयुधं ततश्चित्तमेजायत ॥ १८ ॥
 ऊर्ध्वो बिन्दुस्तदचरत्संखः ककुदादधि ।
 ततस्त्वं जज्ञिषे वशे ततो होताजायत ॥ १९ ॥
 आस्रस्ते गाया अभवन्नुणिहाभ्यो बलं वशे ।
 प्राजस्याजज्ञे यज्ञ स्तनेभ्यो रम्भयस्तव ॥ २० ॥ (३४)
 ईमाभ्यामयनं जातं सक्थिभ्यां च वशे तव ।
 आन्वेभ्यो जज्ञिरे अत्रा उदरादधि वीरुधः ॥ २१ ॥
 यदुदरं बरुणस्यानुप्राविशया वशे ।
 ततस्त्वा ब्रह्मोदह्यन्त हि नेत्रमवेक्ष्व ॥ २२ ॥
 सर्वे गर्भादवेयन्त जायमानादसृस्वः ।
 ससृव हि तामाहुर्वशेति ब्रह्मभिः कुम्भः स ह्यस्या बन्धुः ॥ २३ ॥
 युध एकः सं सृजति यो अस्या एक इहणी ।
 तरोसि यज्ञा अभवन्तरोसां चक्षुरभवद्दशा ॥ २४ ॥
 वशा यज्ञं प्रत्यगृह्णाद्वशा सूर्यमधारयत् ।
 वशायामन्तरविशदोदतो ब्रह्मणा सह ॥ २५ ॥
 वशामेवामृतमाहुर्वशां मृत्युमुपासते ।
 वशेदं सर्वमभवद्देवा मनुष्याश्च असुराः पितरश्चरुषयः ॥ २६ ॥
 य एवं विद्यात्त वशां प्रति गृह्णीयात् ।
 तथा हि यज्ञः सर्वपाद्भ्यो दात्रे ऽनपस्सुत् ॥ २७ ॥
 तिस्रो जिह्वा बरुणस्यान्तर्दीक्षत्यासनि ।
 तासां या मध्ये राजति सा वशा हुप्प्रतिपदा ॥ २८ ॥
 चतुर्धा रेतो अभवद्दशायाः ।
 आपस्तुरीयममृतं तुरीयं यज्ञस्तुरीयं पशवस्तुरीयम् ॥ २९ ॥

व॒शः द्यौर्व॒शः पृथि॒वी व॒शः विष्णुः प्र॒जाप॑तिः ।

व॒शयां दुग्ध॑मपि॒वन्त्सा॒ध्या व॑संवश्च ये ॥ ३० ॥

व॒शयां दुग्धं पी॒त्वा सा॒ध्या व॑संवश्च ये ।

ते वै ब्र॒ह्मस्य॑ वि॒ष्टपि॑ प॒थो अ॒स्या उ॒पा॒सते ॥ ३१ ॥

सोम॑मे॒नामे॒के दु॒हे घृ॒तमे॒क उ॒पा॒सते ।

य ए॒वं वि॒दुषे॑ व॒शं द॒दुस्ते ग॒तास्त्रि॑दिवं दि॒वः ॥ ३२ ॥

ब्रा॒ह्मणे॒भ्यो व॒शं द॒त्त्वा सर्वा॑न्त्रो॒कान्स॑मंश्चुते ।

ऋ॒तं ह्य॑स्या॒मापि॑तमपि ब्र॒ह्मा॒द्यो त॑पः ॥ ३३ ॥

व॒शं दे॒वा उ॒प जी॑वन्ति व॒शं म॑नु॒ष्या उ॒त ।

व॒शेदं॑ सर्व॑म॒भव॒द्याव॑त्सू॒यो वि॒प॒स्यन्ति ॥ ३४ ॥ (३५)

॥ पञ्चमो ऽनुवाच ॥

॥ त्रयोविंशः प्रपाठकः ॥

॥ दशमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ अये जायस्वादितिनापितेयं ब्रह्मोदुनं पंचति पुत्रकामा ।
 सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वा मन्यन्तु प्रजया सहेह ॥ १ ॥
 कृणुत धूमं वृषणः सखायो ऽद्रोधाविता वाचमह ।
 अयमग्निः पृतनापाद् सुवीरो येन देवा असहन्त दस्यून ॥ २ ॥
 अये ऽजनिष्ठा महते वीर्याय ब्रह्मोदनाय यक्तवे जातवेदः ।
 सप्तऋषयो भूतकृतस्ते त्वाजीजनन्नस्यै रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ३ ॥
 समिद्धो अये समिधा समिध्यस्व विद्वान्देवाम्यक्षिर्यो एह वंशः ।
 तेभ्यो हविः अयं जातवेद उन्नमं नाकमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥
 चेधा भागो निहितो यः पुरा वो देवानां पितृणां मर्त्यानाम् ।
 अंशां जानीध्वं वि भजामि तावो यो देवानां स इमां पारयाति ॥ ५ ॥
 अये सहस्वानभिभूष्मीदंसि नीचो न्युञ्ज हियतः सपत्नान् ।
 इयं मात्रा मीयमाना मिता च सजातांस्तं बलिदतः कृणोतु ॥ ६ ॥
 साकं संजातिः पर्यसा सह्युदुञ्जिनां महते वीर्याय ।
 ऊर्ध्वो नाकस्याधि रोह विष्टमं स्वर्गो लोक इति यं वदन्ति ॥ ७ ॥
 इयं मही प्रतिं गृह्णातु चर्म पृथिवी देवी मुमनस्यमाना ।
 अथ गच्छेत् सुकृतस्य लोकम् ॥ ८ ॥
 एतो यादोणी सयुजा युद्धि चर्मणि निर्भिध्यंशून्यजमानाय साधु ।
 अथप्रती नि जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजामुद्रन्त्युर्द्वह ॥ ९ ॥

गृहाण यावाणौ सकृतां वीर हस्त आ ते देवा यज्ञिया यज्ञमंगुः ।
 चयो वरा यतमास्त्वं वृणीषे तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥१०॥ (१) ।
 इयं ते धीतिरिदमुं ते जनिचं गृह्णातु त्वामर्दितिः शूरपुत्रा ।
 परा पुनीहि य इमां पृतन्यवो ऽस्य रयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ११ ॥
 उपश्वसे दुवये सीदता यूयं वि विंच्यध्वं यज्ञियासस्तुषः ।
 श्रिया संमानानति सर्वान्त्सामाधस्पदं द्विपतस्यादयामि ॥ १२ ॥
 परेहि नारि पुनरेहि क्षिप्रमपां त्वा गोष्ठो अर्धरुद्राद्राय ।
 तासां गृह्णीताद्यतमा यज्ञिया असंचिभाज्य धीरीतरा जहीतात् ॥१३॥
 एमा अंगुर्योपितः शुभमाना उत्तिष्ठ नारि तवमं रभस्व ।
 सुपत्नी पत्या प्रजया प्रजावत्या त्वागन्यज्ञः प्रति कुम्भं गृभाय ॥ १४ ॥
 जज्ञो भागो निहितो यः पुरा व क्षुर्यिप्रशिष्टाय आ भैरताः ।
 अयं यज्ञो गानुविचायविमंजाविदुयः पंशुविदीरविद्वो अस्तु ॥ १५ ॥
 अये चरुयज्ञियस्त्वाध्वरुक्षुचिस्तपिष्ठस्तपमा तर्पनम् ।
 आप्रिया देवा अभिसंगत्वं भागमिमं तपिष्ठा क्षुतुभिस्तपन्तु ॥ १६ ॥
 शुद्धाः पूता योपितो यज्ञिया इमा आप्रश्चस्मचं मपन्तु शुभाः ।
 अदुः प्रजां बहूलां पृग्वः पृक्कौटनस्यं सकृतामेतु लोकम् ॥ १७ ॥
 ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता धृतेन् सोमस्यांगवस्त्रण्डुला यज्ञिया इमे ।
 अपः प्र विंशतं प्रति गृह्णातु वक्षरुमिं पृक्का सकृतामेत लोकम् ॥ १८ ॥
 उरुः प्रयस्व महता महिषा सहस्रपृष्ठः लुकृतस्यं लोकम् ।
 पितामहाः पितरः प्रजोपजाहं पृक्का पंश्वदगस्ते अस्मि ॥ १९ ॥
 सहस्रपृष्ठः शतधारे अक्षितो ब्रह्मादनो देवयानः स्वर्गः ।
 अमृत्स्त आ दधामि प्रजया रेपयनाबलिहाराय मृदतान्त्यमं च ॥ २० ॥ (२)
 उदेहि वेदे प्रजया वर्धयिनां नृदस्व रथाः प्रतरं धेयेनाम् ।
 श्रिया संमानानति सर्वान्त्सामाधस्पदं द्विपतस्यादयामि ॥ २१ ॥
 अभ्यावर्तस्व पशुभिः महेनां मृत्युदेनां देवताभिः सहिषि ।
 मा त्वा प्रापंक्षुपशो माभिचारः स्वे क्षेपे अनमीवा चि राज ॥ २२ ॥

ऋतेन तदा मनसा हितैषा ब्रह्मसीदन्स्य विहिता वेदिर्ये ।
 संसर्गं शुद्धामुपं धेहि नारि तच्चौदन् सादय देवानाम् ॥ २३ ॥
 अदितेर्हस्तां सुचमेतां द्वितीयां सप्तऋषयो भूतकृतो यामकृत्स्न ।
 स गार्वाणि विदुष्योदन्स्य दर्विवेद्यामर्घ्येन चिनोतु ॥ २४ ॥
 गृतं त्वा हव्यमुपं सीदन्तु देवा निःसृष्यायेः पुनरेनाम् सीद ।
 सोमेन पूतो जठरे सीद ब्रह्मणामार्षेयास्ते मा रिपत्रागितारः ॥ २५ ॥
 सोमं राजन्संज्ञानमा वपेभ्यः सुब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदन् ।
 ऋषीनार्षेयास्तपसो ऽधि जातान्ब्रह्मसीदने सुहवा जोहवीमि ॥ २६ ॥
 शुद्धाः पूता योषितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तैषु प्रपृथक्सादयामि ।
 यत्काम इदमभिषिञ्चामि वो ऽहमिन्द्रो मरुत्वान्त दंदादिदं मे ॥ २७ ॥
 इदं मे ज्योतिरमृतं हिरण्यं पक्वं क्षेप्रात्कामदुषा म एषा ।
 इदं धनं नि दधे ब्राह्मणेभ्य कृत्स्ने पण्यां पितृषु यः स्वर्गः ॥ २८ ॥
 अपी तुषाना वप जातवेदसि परः कचूक्को अप मृहदि दूरम् ।
 एतं शुश्रुम गृहराजस्य भागमयो विद्म निर्वृतेर्भागधेयम् ॥ २९ ॥
 श्राम्यतः पर्वतो विदि मुच्यतः पण्यां स्वर्गमधि रोहयेनम् ।
 येन रोहात्परमापद्य यद्वयं उत्तमं नाकं परमं व्योम ॥ ३० ॥ (३)
 बभ्रेर्ध्वयो मुखमेतद्वि मृहद्याज्याय लोकं कृणुहि प्रविहान् ।
 घृतेन गावानु सर्वा वि मृहदि कृत्स्ने पण्यां पितृषु यः स्वर्गः ॥ ३१ ॥
 बभ्रे रक्षः समदमा वपेभ्यो ऽब्राह्मणा यतमे त्वोपसीदन् ।
 पुरीषिणः प्रथमानाः पुरस्तादार्षेयास्ते मा रिपत्रागितारः ॥ ३२ ॥
 आर्षेयेषु नि दध ओदन् त्वा नानार्षेयाणामप्यस्त्यत्र ।
 अपिमे गोप्ता मरुतश्च सर्वे विश्वे देवा अभि रक्षन्तु पक्वम् ॥ ३३ ॥
 यज्ञं दुहानं सदमित्यपीनं पुमांसं धेनुं सदं रयीणाम् ।
 प्रजामृतत्वमृत दीर्घमायू रायश्च योषिरूपं त्वा सदेम ॥ ३४ ॥
 वृषभो ऽसि स्वर्गं अपीनार्षेयाणां ह ।
 सुकृतां लोके सीद तत्र नी संस्कृतम् ॥ ३५ ॥

समार्चिनुष्वानुसंप्रयास्ये पयः कल्पय देवयानान् ।
 एतैः सुकृतेरनु गच्छेम यज्ञं नाके तिष्ठन्तमग्निं सप्ररम्भौ ॥ ३६ ॥
 येन देवा ज्योतिषा द्यामुदार्यन्वहीदन् पक्ता सुकृतस्य लोकम् ।
 तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वराग्रेहन्तो अभि नार्कमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ (४)

भवांशवौ मृदतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम् । ॥ २ ॥
 प्रतिहितामार्यतां मा वि स्राष्टं मा नो हिंसिष्टं द्विपदो मा चतुष्पदः ॥ १ ॥
 शुनै क्रोष्टे मा शरीराणि कर्तुमलिक्रवेभ्यो गृध्रेभ्यो ये च कृष्णा अविष्यवः ।
 मक्षिकास्ते पशुपते वयांसि ते विषसे मा विदन्त ॥ २ ॥
 क्रन्दाय ते प्राणाय याच्यं ते भव रोषयः ।
 नमस्ते रुद्र कृणमः सहस्राक्षार्यामत्यं ॥ ३ ॥
 पुरस्तात्ते नमः कृणमः उत्तरादधरादुत ।
 अभीवर्गाहिवस्यर्यन्तरिक्षाय ते नमः ॥ ४ ॥
 मुखाय ते पशुपते यानि चक्षूषि ते भव ।
 त्वेचे रूपाय संहर्षे प्रतीचीनाय ते नमः ॥ ५ ॥
 अङ्गेभ्यस्त उदराय जिह्वाय आस्थाय ते ।
 द्वाभ्यो गन्धाय ते नमः ॥ ६ ॥
 अस्त्रा नीलशिखरदेन सहस्राक्षेण वाजिना ।
 रुद्रेणार्धकघातिना तेन मा समरामहि ॥ ७ ॥
 स नो भवः परि वृणक्तु विश्वत आपं इवाग्निः परि वृणक्तु नो भवः ।
 मा नो ऽभि मांस्त नमो अस्त्वसि ॥ ८ ॥
 चतुर्नमो अष्टकृत्वो भवाय दश कृत्वः पशुपते नमस्ते ।
 तवेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अश्वाः पुरुषा अजावयः ॥ ९ ॥
 तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यास्तव पृथिवी तवेदमुपोर्वेपन्तरिक्षम् ।
 तवेदं सर्वमात्मचक्षुष्याण्यृषिबीमनुं ॥ १० ॥ (५)
 उरुः कोशो यसुधानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यन्तः ।

स नो मृड पशुपते नमस्ते परः क्रोधारो अभिभाः श्वानः परो
यन्त्वघरुदो विकेय्यः ॥ ११ ॥

धनुर्विभर्षि हरितं हिरण्यं सहस्रं शतवधं शिखरिडम् ।
सदस्येषु श्वरति देवहेतिस्तस्यै नमो यतमस्यां दिशीतः ॥ १२ ॥

योऽभियातो निलयते त्वां रुद्र निचिकीर्षेति ।

पश्चादनुप्रयुङ्क्ते तं विद्वस्य पदनीरिव ॥ १३ ॥

भवारुद्रौ सयुजा संविदानावुभावुयौ चरतो वीर्याय ।

ताभ्यां नमो यतमस्यां दिशीतः ॥ १४ ॥

नमस्ते अस्वायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते रुद्र तिष्ठत आसीनायीत ते नमः ॥ १५ ॥

नमः सायं नमः प्रातर्नमो रात्र्या नमो दिवा ।

भवाय च शर्वाय चोभाभ्यामकारं नमः ॥ १६ ॥

सहस्राक्षमतिपण्यं पुरस्तादुद्रमस्यन्तं बहुधा विपश्चितम् ।

मोषाराम जिह्वेयमानम् ॥ १७ ॥

म्यावाश्वं कृष्णमसितं मृणन्तं भीमं रथं केशिनः प्रादयन्तम् ।

पूर्वं प्रतीमो नमो अस्त्वसौ ॥ १८ ॥

मा नो ऽभि सा मृत्यं देवहेति मा नः क्रुधः पशुपते नमस्ते ।

अन्यचासहिष्यां शाखां वि धूनु ॥ १९ ॥

मा नो हिंसीरधि नो ब्रूहि परि णो वृद्धि मा क्रुधः ।

मा त्वया समरामहि ॥ २० ॥ (६)

मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजाविषु ।

अन्यचोय वि वर्तय पियारूणां प्रजां जंहि ॥ २१ ॥

यस्यं तक्वा कासिका हेतिरक्रमश्वस्येव वृषणः क्रन्द एति ।

अभिपूर्वं निर्णयते नमो अस्त्वसौ ॥ २२ ॥

योऽन्तरिक्षे तिष्ठति विष्टंभितो ऽयं ज्वनः प्रमृणन्देवपीयून् ।

तस्मै नमो दशभिः शक्रीभिः ॥ २३ ॥

तुभ्यमारण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुपर्णाः शकुना वयांसि ।
तव यक्षे पशुपते अस्व पंतस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृधे ॥ २४ ॥

शिशुमारा अजगराः पुरीकया जपा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्थंसि ।
न ते दूरं न परिष्ठास्ति ते भव सद्यः सर्वो परि पश्यसि भूमिं
पूर्वस्मादस्युत्तरस्मिन्समुद्रे ॥ २५ ॥

मा नो रुद्र तक्त्रना मा विषेण मा नः सं स्रा दिव्येनापिना ।
अन्यथास्मद्विद्युतं पातयैताम् ॥ २६ ॥

भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पम उर्वे पंतारिदाम् ।
तस्यै नमो यतमस्यां दिशीऽतः ॥ २७ ॥

भव राजन्यजमानाय मृड पशूनां हि पशुपतिर्वभूय ।
यः अहधाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे विपदे ऽस्य मृड ॥ २८ ॥
मा नो महान्तमुत मा नो अभकं मा नो वहन्तमुत मा नो वक्ष्यतः ।
मा नो हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तवै रुद्र मा रौरियो नः ॥ २९ ॥

रुद्रस्यैलवकारेभ्यो ऽसंसृक्तगिलेभ्यः ।

इदं महास्येभ्यः श्वभ्यो अकरं नमः ॥ ३० ॥

नमस्ते घोषिलेभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः ।

नमो नमस्कृताभ्यो नमः संभुञ्जतीभ्यः ।

नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अभयं च नः ॥ ३१ ॥ (१)

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

(१) तस्यौदनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्म मुखंम् ॥ १ ॥ द्यावापृ- ॥ ३ ॥
थिवी श्रोत्रं सूर्याचन्द्रमसावधिंणी सप्तच्छपयः प्राणापानाः ॥ २ ॥
चक्षुर्मुखं कामं उलूखंलम् ॥ ३ ॥ दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही
वातो ऽपाविनक् ॥ ४ ॥ अश्वः कणा गावंस्तण्डुला मृगकामुपाः
॥ ५ ॥ कर्धुं फलीकरणाः शरो ऽभ्रम् ॥ ६ ॥ श्याममयो ऽभ्य मांसानि
लोहितमस्य लोहितम् ॥ ७ ॥ अमु भस् हविं वणः पुष्करमस्य

गन्धः ॥८॥ सलः पात्रं स्फुत्वावंसावीधे अन्नूक्थे ॥९॥ आन्वाणि
जघ्नो गुदा वरचाः ॥१०॥ इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमा-
नस्यौदनस्य द्यौरपिधानम् ॥११॥ सीताः पशवः सिकता ज्व-
ध्यम् ॥१२॥ अतं हस्तावनेजनं कुल्योपसेवनम् ॥१३॥ अचा
कुम्भ्यधिहितार्विज्येन प्रेषिता ॥१४॥ ब्रह्मणा परिगृहीता साम्रा
पर्युदा ॥१५॥ बृहदायवनं रयन्तरं दर्विः ॥१६॥ अतवः पक्षारं
आर्तवाः समिन्धते ॥१७॥ चरुं पञ्चबिलमुखं घर्मोऽभीन्ये ॥१८॥

ओदनेन यज्ञवतः सर्वे लोकाः समार्याः ॥१९॥

यस्मिन्समुद्रो द्यौर्भूमिस्त्रयोऽवरपरं ध्रिताः ॥२०॥

यस्य देवा अकल्पन्तोऽर्द्धिष्टे पङ्कतिरयः ॥२१॥

तं तौदनस्य पृच्छामि यो अस्य महिमा महान् ॥२२॥

स य ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥२३॥ नाल्य इति ब्रूयाच्चानु-
पसेचन इति नेदं च किं चेति ॥२४॥ यावद्वाताभिर्मनस्येत तन्नाति
वदेत् ॥२५॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति पराश्वमोदनं प्राशीः प्रत्य-
श्चाऽमिति ॥२६॥ त्वमोदनं प्राशीऽस्त्वामोदनाऽ इति ॥२७॥
पराश्वं चैनं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२८॥ प्रत्यश्वं
चैनं प्राशीरपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥२९॥ नैवाहमोदनं न
मामोदनः ॥३०॥ ओदन एवोदनं प्राशीत् ॥३१॥ (८)

(२) ततश्चैनमन्येनं शीर्ष्णा प्राशीर्येनं चितं पूर्वं अर्पयः प्रार्थनम् ।
ज्येष्ठतस्तं प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नावाश्वं न पराश्वं न
प्रत्यश्वम् । बृहस्पतिना शीर्ष्णा । तेनैनं प्राशिषं तेनैनमजीगमम् ।
एष वा ओदनः सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः
सर्वतनूः सं भवति य एवं वेद ॥३२॥ ततश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां
प्राशीयाभ्यां चितं पूर्वं अर्पयः प्रार्थनम् । वृद्धिष्टे भविष्यतीत्येनमाह ।
तं वा । द्यावापृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्या-

मेनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३३ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां
 प्राशीयोभ्यां चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । अन्यो भविष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् । ताभ्यामेन० । ० । ० ॥ ३४ ॥
 ततश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । मुखतस्ते
 प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । ब्रह्मणा मुखेन । तेनैनं प्राशिषं
 तेनैनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३५ ॥ ततश्चैनमन्यया जिह्वाया प्रा-
 शीर्यया चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । जिह्वा ते मरिष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । अपेर्जिह्वाया । तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् । एष वा० । ०
 ॥ ३६ ॥ ततश्चैनमन्येदेनैः प्राशीर्येष्टैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । दन्तास्ते
 शस्यन्तीत्येनमाह । तं वा० । क्षतुभिर्देनैः । तेरेनं प्राशिषं तेरेनम-
 जीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३७ ॥ ततश्चैनमन्यैः प्राणापानैः प्रा-
 शीर्येष्टैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । प्राणापानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ।
 तं वा० । सप्रक्षुपिभिः प्राणापानैः । तेरेनं० । ० । ० ॥ ३८ ॥ ततश्चै-
 नमन्येन व्यचंसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । राजयक्ष्मस्त्वा
 हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । अन्तरिक्षेण व्यचंसा । तेनैनं प्राशिषं
 तेनैनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३९ ॥ ततश्चैनमन्येन पृष्ठेन प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । विद्युत्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं
 वा० । दिवा पृष्ठेन । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४० ॥ ततश्चैनमन्येनोदरेण प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । कृष्या न रात्स्यतीत्येनमाह । तं वा० ।
 पृष्ठिभ्योरंसा । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४१ ॥ ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन
 चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । उदरदारस्त्वा हनिष्यतीत्येनमाह । तं वा० ।
 सत्येनोदरेण । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४२ ॥ ततश्चैनमन्येन वस्तिना प्रा-
 शीर्येन चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । अप्सु मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० ।
 समुद्रेण वस्तिना । तेनैनं० । ० । ० ॥ ४३ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामूरुभ्यां
 प्राशीयोभ्यां चैतं पूर्वं क्षपयः प्राध्नम् । ऊरु ते मरिष्यत इत्येनमाह ।
 तं वा० । मिषावरुणयोरूरुभ्याम् । ताभ्यामेनं प्राशिषं ताभ्यामेनम-

जीगमम् । एष वा० । ० ॥ ४४ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामधीवद्वां प्रा-
 शीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । सामो भविष्यसीत्येनमाह । तं
 वा० । त्वष्टुरधीवद्वां । ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४५ ॥ ततश्चैनमन्या-
 भ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । बहुचारी भवि-
 ष्यसीत्येनमाह । तं वा० । अश्विनोः पादाभ्याम् । ताभ्यामेनं० । ० । ०
 ॥ ४६ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः
 प्रार्थन् । सर्पस्त्वा हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा० । सवितुः प्रपदाभ्याम् ।
 ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४७ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्या-
 भ्यां चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । ब्राह्मणं हनिष्यसीत्येनमाह । तं वा० ।
 क्षुतस्य हस्ताभ्याम् । ताभ्यामेनं० । ० । ० ॥ ४८ ॥ ततश्चैनमन्या
 प्रतिष्ठया प्राशीर्या चेतं पूर्वं ऋषयः प्रार्थन् । अप्रतिष्ठानोऽनाय-
 तनो मरिष्यसीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्च न पराञ्च न प्रत्यञ्चम् ।
 सत्ये प्रतिष्ठाय । तयैनं प्राशिषं तयैनमजीगमम् । एष वा ओदनः
 सर्वाङ्गः सर्वपरुः सर्वतनूः । सर्वाङ्ग एव सर्वपरुः सर्वतनूः सं भवति
 य एवं वेद ॥ ४९ ॥ (९)

(३) एतच्च ब्रह्मस्य विष्टयं यदोदनः ॥ ५० ॥ ब्रह्मलोको भवति
 ब्रह्मस्य विष्टयि श्रयते य एवं वेद ॥ ५१ ॥ एतस्माद्वा ओदनात्त्रय-
 स्त्रिंशत् लोकान्बिरमिमीत प्रजापतिः ॥ ५२ ॥ तेषां प्रज्ञानाय यज्ञ-
 मंसृजत ॥ ५३ ॥ स य एवं विदुषं उपद्रष्टा भवति प्राणं रुणद्धि
 ॥ ५४ ॥ न च प्राणं रुणद्धि सर्वज्यानि जीयते ॥ ५५ ॥ न च सर्व-
 ज्यानि जीयते पुरेन जस्सः प्राणो जहाति ॥ ५६ ॥ (१०)

प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वर्जं ।
 यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मिन्सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥
 नमस्ते प्राण क्रुदाय नमस्ते स्तनयित्तवे ।

नमस्ते प्राण विद्युते नमस्ते प्राण वर्धते ॥ २ ॥

यत्प्राण स्तनयिन्नुनाभिक्रन्दत्योषधीः ।

प्र वीयन्ते गर्भान्दधते ऽथो बह्वीर्वि जायन्ते ॥ ३ ॥

यत्प्राण चूतावर्गते ऽभिक्रन्दत्योषधीः ।

सर्वे तदा प्र मोदन्ते यत्किं च भूम्यामधि ॥ ४ ॥

यदा प्राणो अभ्यवर्षीद्वर्षेण पृथिवीं महीम् ।

पशवस्तत्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति ॥ ५ ॥

अभिवृष्टा ओषधयः प्राणेन समवादिन् ।

आयुर्वै नः प्रातीतरः सर्वा नः सुभीरकः ॥ ६ ॥

नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते ।

नमस्ते प्राण तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ ७ ॥

नमस्ते प्राण प्राणत्रे नमो अस्त्वपानते ।

प्रतीचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः ॥ ८ ॥

या ते प्राण प्रिया तनूर्यो ते प्राण प्रेयसी ।

अथो यज्ञेयजं तव तस्य नो धेहि जीवसे ॥ ९ ॥

प्राणः प्रजा अन्तु वस्ते पिता पुत्रमिव प्रियम् ।

प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यच्च प्राणति यच्च न ॥ १० ॥ (११)

प्राणो मृत्युः प्राणस्तक्का प्राणं देवा उपासते ।

प्राणो ह सत्यवादिनमुत्तमे लोक आ दधत ॥ ११ ॥

प्राणो विराट् प्राणो देष्टी प्राणं सर्वं उपासते ।

प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः प्रजापतिम् ॥ १२ ॥

प्राणापानौ घीहियवावन्नदान्प्राण उच्यते ।

यवै ह प्राण आहिंतो ऽपानो घीहिरुच्यते ॥ १३ ॥

अपानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्नरा ।

यदा त्वं प्राण जिघ्रस्यस्य स जायते पुनः ॥ १४ ॥

प्राणमाहुर्मातरिश्वां न वातो ह प्राण उच्यते ।

प्राणे ह भूतं भव्यं च प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥

आथर्वणीराङ्गिरीदीर्घोर्मनुष्यजा उत ।

ओषधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राणं जिह्वसि ॥ १६ ॥

यदा प्राणो अभ्यवपीद्विर्धेणं पृथिवीं महीम् ।

ओषधयः प्र जायन्ते ऽथो याः काश्च वीरुधः ॥ १७ ॥

यस्ते प्राणेदं वेद् यस्मिंश्चासि प्रतिष्ठितः ।

सर्वे तस्मै बलिं हरानमुष्मिंलोक उद्धमे ॥ १८ ॥

यथा प्राण बलिदत्तस्तुभ्यं सर्वाः प्रजा इमाः ।

एवा तस्मै बलिं हरान्यस्त्वा शृण्वन्तुश्रवः ॥ १९ ॥

अन्तर्गर्भश्चरति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः ।

स भूतो भव्यं भविष्यत्पिता पुत्रं प्र विवेश शचीभिः ॥ २० ॥ (१२)

एकं पादं नोन्विदति सलिलादंस उच्चरन् ।

यदङ्ग स तमुन्विदेन्नैवाद्य न श्वः स्यात्

न रात्री नाहः स्यान्न व्युत्केदा चन ॥ २१ ॥

अष्टाचक्रं वर्तत एकनेमि सहस्राक्षरं प्र पुरो नि पश्चा ।

अर्धेन विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥ २२ ॥

यो अस्य विश्वजन्मन ईशे विश्वस्य चेष्टतः ।

अन्येषु द्वाप्रधन्वने तस्मै प्राणं नमो ऽस्तु ते ॥ २३ ॥

यो अस्य सर्वजन्मन ईशे सर्वस्य चेष्टतः ।

अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानुं तिष्ठतु ॥ २४ ॥

ऊर्ध्वः सुप्रेषु जागार ननु तिर्यङ्घ्रि पद्यते ।

न सुप्रमस्य सुप्रेष्वनुं गुप्याव कश्चन ॥ २५ ॥

प्राणं मा मत्पर्यावृतो न मन्दन्यो भविष्यति ।

अपां गर्भमिव जीवसे प्राणं बभ्रामि त्वा मयि ॥ २६ ॥ (१३)

ब्रह्मचारीणंश्चरति रोदसी उभे तस्मिन्देवाः समनसो भवन्ति । ॥ ५ ॥

स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्यं तपसा पिपति ॥ १ ॥

ब्रह्मचारिणं पितरो देवजनाः पृथग्देवा अनुसंयन्ति सर्वे ।

गन्धर्वा एनमवायन्त्रयस्त्रिंशच्चिन्ताः षट्सहस्राः

सर्वाण्यस देवांस्तपसा पिपति ॥ २ ॥

आचार्य उपनयमानो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः ।

तं रात्रीस्तिस्र उदरे विभर्ति तं जातं द्रष्टुमभित्यन्ति देवाः ॥ ३ ॥

इयं समित्पृथिवी द्यौर्द्वितीयोतान्तरिक्षं समिधा पृणति ।

ब्रह्मचारी समिधा मेखलया थमेण लोकांस्तपसा पिपति ॥ ४ ॥

पूर्वो जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी धर्मं वसानस्तपसादतिष्ठत् ।

तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतं न साकम् ॥ ५ ॥

ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः कार्णं वसानो दीक्षितो दीर्घमश्रुः ।

स सद्य एति पूर्वसादुत्तरं समुद्रं लोकानसंगृभ्य मुहुराचरिक्त ॥ ६ ॥

ब्रह्मचारी जनयन्ब्रह्मापो लोकं प्रजापतिं परमेष्ठिनं विराजम् ।

गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वासुरास्ततर्ह ॥ ७ ॥

आचार्यस्ततश्च नभसी उभे इमे उर्वी गर्भरि पृथिवीं दिवं च ।

ते रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तस्मिन्देवाः समनसो भवन्ति ॥ ८ ॥

इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जंभार प्रथमो दिवं च ।

ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोर्वापिता भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥

अर्वाग्न्यः परो अन्यो दिवस्पृष्टाद्गुहा निधी निहिती ब्राह्मणस्य ।

तो रक्षति तपसा ब्रह्मचारी तत्केवलं कृणुते ब्रह्म विद्वान् ॥ १० ॥ (१४)

अर्वाग्न्य इतो अन्यः पृथिव्या अपो समेतो नभसी अन्तरेमे ।

तयोः थयन्ते रम्भयो ऽधि दृढास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥

अभिर्दन्तस्तनयं चरुणः शितिद्रो बृहदेषो ऽनु भूमां जंभार ।

ब्रह्मचारी सिञ्चति सानो रजः पृथिव्यां तेन जीवन्ति प्रदिग्गन्तव्यः ॥ १२ ॥

अपो सूर्ये चन्द्रमसि मातरिष्वब्रह्मचार्येषु समिधमा दधाति ।

तासामर्चीषि पृथंग्रन्धे चरन्ति तासामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ॥ १३ ॥

आचार्यो मृत्युर्वरुणः सोम ओषधयः पर्यः ।

जीमूता आमन्तस्त्वानस्तिरिदं स्वराभृतम् ॥ १४ ॥

अमा घृतं कृणुते केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणः ।

यद्यदैक्षतप्रजापतौ तद्वत्सचारी प्रायच्छत्स्वान्मित्रो अध्यात्मनः ॥ १५ ॥

आचार्यो ब्रह्मचारी ब्रह्मचारी प्रजापतिः ।

प्रजापतिर्वि राजति विराडिन्द्रो ऽभवदृशी ॥ १६ ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रक्षति ।

आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिणमिच्छते ॥ १७ ॥

ब्रह्मचर्येण कन्याऽं सुवानं विन्दते पतिम् ।

अनङ्गान्ब्रह्मचर्येणाश्वो घासं जिगीयति ॥ १८ ॥

ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाप्नत ।

इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत् ॥ १९ ॥

ओषधयो भूतभक्ष्यमहोरात्रे वनस्पतिः ।

संवत्सरः सह ऋतुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥ (१५)

पार्थिवा दिव्याः पशवं आरण्या याम्याश्च ये ।

अपक्षाः पक्षिणश्च ये ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २१ ॥

पृथक्सर्वे प्राजापत्याः प्राणानात्मसु बिभति ।

तान्त्वान्यत्नं रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥ २२ ॥

देवानामेतत्परिपूतमनभ्यारूढं चरति रोचमानम् ।

तस्माज्जातं घासं ब्रह्म ज्येष्ठं देवाश्च सर्वे अमृतेन साकम् ॥ २३ ॥

ब्रह्मचारी ब्रह्म भार्जङ्गिभर्ति तस्मिन्देवा अधि विश्वे समोताः ।

प्राणापानी जनयन्नाशानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्म मेधाम् ॥ २४ ॥

चक्षुः श्रोत्रं यगो अस्मासु घेह्यन् रेतो लोहितमुदरम् ॥ २५ ॥

तानि कल्मषब्रह्मचारी संलिलस्य पृष्ठे तपो ऽतिष्ठत्तप्यमानः समुद्रे ।

स स्नातो बभूवः पिङ्गलः पृष्णिष्या बहु रोचते ॥ २६ ॥ (१६)

अग्निं ब्रूमो वनस्पतीनोपधीरुत वीरुधः ।
 इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १ ॥
 ब्रूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमथो भर्गम् ।
 अंशं विवस्वन्तं ब्रूमस्ते ० ॥ २ ॥
 ब्रूमो देवं संवितारं धातारमुत पूषणम् ।
 तद्वारमपियं ब्रूमस्ते नो ० ॥ ३ ॥
 गन्धर्वाप्सरसो ब्रूमो अश्विना ब्रह्मणस्पतिम् ।
 अर्यमा नाम यो देवस्ते ० ॥ ४ ॥
 अहोरात्रे इदं ब्रूमः सूर्याचन्द्रमसावुभा ।
 विश्वानादित्यान्ब्रूमस्ते ० ॥ ५ ॥
 वातं ब्रूमः पर्जन्यमन्नरिक्षमयो दिशः ।
 आशाश्च सर्वा ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ ६ ॥
 मुञ्चन्तु मा शपथ्यादहोरात्रे अथो उपाः ।
 सोमो मा देवो मुञ्चतु यमाहुश्चन्द्रमा इति ॥ ७ ॥
 पार्थिवा दिव्याः पशव आरण्या उत ये मुगाः ।
 शकुन्तान्पक्षिणो ब्रूमस्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ ८ ॥
 भवाशर्वाविदं ब्रूमो रुद्रं पशुपतिश्च यः ।
 इषूया एषां संविद्य ता नः सन्तु सदा शिवाः ॥ ९ ॥
 दिवं ब्रूमो नक्षत्राणि भूमिं यक्षाणि पर्वतान् ।
 समुद्रा नद्यो वेशन्तास्ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ १० ॥ (१७)
 सप्तर्षीचा इदं ब्रूमो ऽपो देवीः प्रजापतिम् ।
 पितृव्यमथ्रेष्टान्ब्रूमस्ते ० ॥ ११ ॥
 ये देवा दिविपदो अन्तरिक्षसदश्च ये ।
 पृथिव्यां शक्वा ये धितास्ते ० ॥ १२ ॥
 आदित्या रुद्रा वसवो दिवि देवा अथर्वाणः ।
 अक्षिरसो मनीषिणस्ते ० ॥ १३ ॥

यज्ञं ब्रूमो यजमानमृचः सामानि भेषजा ।
 यजूंषि होवा ब्रूमस्ते ॥ १४ ॥
 पञ्च राज्यानि वीरुधां सोमथेष्ठानि ब्रूमः ।
 दर्भो भङ्गो यवः सहस्ते ॥ १५ ॥
 अरायान्ब्रूमो रक्षांसि सर्पान्युण्यजनाम्वितृन् ।
 मृत्यूनेकंशतं ब्रूमस्ते ॥ १६ ॥
 चतुर्ब्रूम चतुर्पतीनान्तवानुत हायनान् ।
 समाः संवत्सरान्मासांस्ते ॥ १७ ॥
 एतं देवा दक्षिणतः पश्चात्पार्श्व उदेत ।
 पुरस्तादुत्तराह्णका विश्वे देवाः समेत्य ते ॥ १८ ॥
 विश्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसन्धानृतावृधः ।
 विश्वाभिः पत्नीभिः सह ते ॥ १९ ॥
 सर्वान्देवानिदं ब्रूमः सत्यसन्धानृतावृधः ।
 सर्वाभिः पत्नीभिः सह ते ॥ २० ॥
 भूतं ब्रूमो भूतपतिं भूतानामुत यो वशी ।
 भूतानि सर्वा संगत्य ते नो मुञ्चन्वहंसः ॥ २१ ॥
 या देवीः पञ्च प्रदिशो ये देवा द्वादश घृतवः ।
 संवत्सरस्य ये दंष्ट्रास्ते नः सन्तु सदा शिवाः ॥ २२ ॥
 यन्मातली रषक्रीतममृतं वेदं भेषजम् ।
 तदिन्द्रो अश्वु प्रावेण्यत्तदापो दत्त भेषजम् ॥ २३ ॥ (१८)

॥ तृतीयोऽनुपाकः ॥

॥ ७ ॥

उडिष्टे नामं रूपं चोडिष्टे लोक आहितः ।
 उडिष्टे इन्द्रश्चापिथ विश्वमन्तः समाहितम् ॥ १ ॥
 उडिष्टे द्यावापृथिवी विश्वं भूतं समाहितम् ।
 आपः समुद्र उडिष्टे चन्द्रमा वात आहितः ॥ २ ॥

सन्नुर्छिष्टे असंस्थोभौ मृत्युर्वाजः प्रजापतिः ।
 लौक्या उच्छिष्टे आयत्ता वश्य द्रव्यापि श्रीर्मयि ॥ ३ ॥
 दृढो हंह स्थिरो न्यो ब्रह्म विश्वसृजो दश ।
 नाभिर्मिव सर्वतश्चक्रमुच्छिष्टे देवताः धिताः ॥ ४ ॥
 चक्रसान यजुर्मुच्छिष्टे उन्नीयः प्रसृतं स्तुतम् ।
 हिङ्गार उच्छिष्टे स्वरः सांक्षो मेडिश्च तन्मयि ॥ ५ ॥
 ऐन्द्राणं पावमानं महानाक्षीर्मेहाघृतम् ।
 उच्छिष्टे यज्ञस्याङ्गान्यन्तर्गमे इव मातरि ॥ ६ ॥
 राजसूयं वाजपेयंमयिष्टोमस्तदध्वरः ।
 अकाशमेधाबुच्छिष्टे जीववर्हिर्मदिनमः ॥ ७ ॥
 अन्याधेयमथो दीक्षा कामप्रच्छन्दसा सह ।
 उत्सन्ना यज्ञाः सचाणुच्छिष्टे ऽधि समाहिताः ॥ ८ ॥
 अग्निहोत्रं च यज्ञा च वषट्कारो व्रतं तपः ।
 दक्षिणेषु पूर्तं चोच्छिष्टे ऽधि समाहिताः ॥ ९ ॥
 एकरात्रो द्विरात्रः संचःक्रीः प्रकीरुक्थ्यः ।
 ओतं निहितंमुच्छिष्टे यज्ञस्याणूनि विद्यया ॥ १० ॥ (१०)
 चतुरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्रश्चोभयः सह ।
 षोडशी सप्तरात्रश्चोष्टिष्टाज्जज्ञिरै सर्वे ये यज्ञा अमृतं हिताः ॥ ११ ॥
 प्रतीहारो नियतं विश्वजिज्ञाभिजिज्ञ यः ।
 साहातिरात्राबुच्छिष्टे द्वादशाहो ऽपि तन्मयि ॥ १२ ॥
 सूनृता संनतिः क्षेमः स्वधोजामृतं सहः ।
 उच्छिष्टे सर्वे प्रत्यञ्चः कामाः कामेन तातृषुः ॥ १३ ॥
 नव भूमीः समुद्रा उच्छिष्टे ऽधि धिता दिवः ।
 आ सूर्यो भात्युच्छिष्टे ऽहोरात्रे अपि तन्मयि ॥ १४ ॥
 उपह्वयं विपूवन्तं ये च यज्ञा गुहा हिताः ।
 निर्भति भूता विश्वस्योच्छिष्टो जनितुः पिता ॥ १५ ॥

पिता जनिनुरुद्धिष्टो ऽमोः पौत्रः पितामहः ।
 स क्षियति विश्वस्येगानो वृषा भूम्यामतिष्ठः ॥ १६ ॥
 अतं सत्यं तपो राष्ट्रं अमो धर्मश्च कर्म च ।
 भूतं भविष्यदुद्धिष्टे वीर्यं लक्ष्मीर्बलं बलं ॥ १७ ॥
 समृद्धिरोज आकृतिः क्षत्रं राष्ट्रं षड्र्यः ।
 संवत्सरो ऽधुद्धिष्ट इडा प्रेषा यहा हविः ॥ १८ ॥
 चतुर्होतार आग्रियश्चातुर्मास्यानि नीविदः ।
 उद्धिष्टे यज्ञा होत्राः पशुबन्धास्तदिष्टयः ॥ १९ ॥
 अर्धमासाश्च मासाश्चातवा अतुभिः सह ।
 उद्धिष्टे षोपिणीरापं स्तनयितुः श्रुतिर्मेही ॥ २० ॥ (२०)
 अर्कः सिकता अग्मान ओषधयो वीरुधन्तृणा ।
 अभाणि विद्युतो वर्षमुद्धिष्टे संश्रित्वा श्रिता ॥ २१ ॥
 राशिः प्राग्निः समान्प्रियाग्निर्मेह एषतुः ।
 अत्याग्निरुद्धिष्टे भृतिश्चाहिता निहिता हिता ॥ २२ ॥
 यच्च प्राणति प्राणेन यच्च पश्यति चक्षुषा ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २३ ॥
 अचः सामानि छन्दांसि पुराणं यजुषा सह ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे ॥ २४ ॥
 प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 उद्धिष्टा ॥ २५ ॥
 श्रानन्दा मोदाः प्रमुदो ऽभीमोदमुदंश्च ये ।
 उद्धिष्टा ॥ २६ ॥
 देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसंश्च ये ।
 उद्धिष्टाज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २७ ॥ (२१)

यन्मन्युर्जायामावहत्संकल्पस्य गृहादधि ।

क आसं जन्वाः के वराः क उ ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ १ ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महन्त्यणवे ।

त आसं जन्वास्ते वरा ब्रह्म ज्येष्ठवरो ऽभवत् ॥ २ ॥

दशं साकमंजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।

यो वै ताविद्यामन्यस् स वा अद्य महर्ददत् ॥ ३ ॥

प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमधितिष्ठ धितिष्ठ या ।

भ्यानोदानौ वाङ् मनस्ते वा आकून्तिमावहन् ॥ ४ ॥

अजाता आसन्नुतवो ऽथो धाता बृहस्पतिः ।

इन्द्रामी अश्विना तर्हि कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ५ ॥

तपश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महन्त्यणवे ।

तपो ह जज्ञे कर्मणस्तत्रे ज्येष्ठमुपासत ॥ ६ ॥

येत आसीद्भूमिः पूर्वा यामंदातय इद्दिदुः ।

यो वै ताविद्यान्वामथा स मन्येत पुराणवित् ॥ ७ ॥

कुत इन्द्रः कुतः सोमः कुतो अपिरंजायत ।

कुतस्त्वष्टा समंभवत्कुतो धाताजायत ॥ ८ ॥

इन्द्रादिन्द्रः सोमात्सोमो अग्रेरपिरंजायत ।

त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्धातुर्धाताजायत ॥ ९ ॥

ये त आसन्दशं जाता देवा देवेभ्यः पुरा ।

पुत्रेभ्यो लोकं दत्त्वा कस्मिंस्ते लोक आसते ॥ १० ॥ (२२)

यदा केशानस्थि स्राव मांसं मज्जानमाभरत् ।

गरीरं कृत्वा पादवत्कं लोकमनु प्राविशत् ॥ ११ ॥

कुतः केशान्कुतः स्राव कुतो अस्थीन्प्राभरत् ।

अङ्ग पर्वणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥

संसिचो नाम ते देवा ये संभारान्तमभरन् ।

सर्वे संसिच्य मर्त्य देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥

ऊरु पादावष्टीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखंम् ।
 पृष्टीर्वज्रं पार्श्वे कस्तत्समदधादृषिः ॥ १४ ॥
 शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां यीवाश्च कीकंसाः ।
 त्वचा प्रावृत्य सर्वे तत्संधा समदधान्मही ॥ १५ ॥
 यत्तच्छरीरमग्नयत्संधया संहितं महत् ।
 येनेदमद्य रोचते को अस्मिन्नर्णमाभरत् ॥ १६ ॥
 सर्वे देवा उपाशिष्यन्तदजानादधूः सती ।
 ईगा वगंस्य या जाया सास्मिन्नर्णमाभरत् ॥ १७ ॥
 यदा त्वष्टा व्यतृणत्पिता त्वष्टुर्य उत्तरः ।
 गृहं कृत्वा मर्ये देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १८ ॥
 स्वप्नो वै तन्दीर्घनिर्घृतिः पाप्मानो नाम देवताः ।
 जरा खालत्यं पालित्यं शरीरमनु प्राविशन् ॥ १९ ॥
 स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं सत्यं यज्ञो यशो बृहत् ।
 बलं च शुचमोजश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २० ॥ (२३)
 भूतिश्च वा अभूतिश्च रातयो ऽरातयश्च याः ।
 शुष्यश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु प्राविशन् ॥ २१ ॥
 निन्दाश्च वा अनिन्दाश्च यश्च हन्तेति नेति च ।
 शरीरं श्रद्धा दृष्टिगार्थदा चानु प्राविशन् ॥ २२ ॥
 विद्याश्च वा अविद्याश्च यश्चान्यदुपदेय्यम् ।
 शरीरं व्रतं प्राविशहवः सामाथो यजुः ॥ २३ ॥
 आनन्दा मोदाः प्रमुदो ऽभीमोदमुदश्च ये ।
 हसो नरिष्टा नृत्तानि शरीरमनु प्राविशन् ॥ २४ ॥
 आलापार्थ प्रलापार्थाभीलापलपश्च ये ।
 शरीरं सर्वे प्राविशन्नायुजः प्रयुजो युजः ॥ २५ ॥
 प्राणापानो चक्षुः श्रोत्रमक्षितिश्च क्षितिश्च या ।
 पानोदानो वाद् मनः शरीरेण त ईयन्ते ॥ २६ ॥

आशिषश्च प्रशिषश्च संशिषो विशिषश्च याः ।
 चित्तानि सर्वे संकल्पाः शरीरमनु प्राविंशन् ॥ २७ ॥
 आक्षेयीश्च वाक्क्षेयीश्च त्वरणाः कृपणाश्च याः ।
 गुह्याः गुक्ता स्थूला अपस्ता वीभत्सार्वसादयन् ॥ २८ ॥
 अस्थिं कृत्वा समिधं तदष्टापो असादयन् ।
 रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविंशन् ॥ २९ ॥
 या आपो यार्थं देवता या विराड् ब्रह्मणा सह ।
 शरीरं ब्रह्म प्राविंशच्छरीरे ऽधि प्रजायन्तिः ॥ ३० ॥
 सूर्यश्चक्षुर्वीतः प्राणं पुरुषस्य वि भंजिरे ।
 अथास्येतरमात्मानं देवाः प्रायच्छन्नपये ॥ ३१ ॥
 तस्माद्वै विद्वान्पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते ।
 सर्वो ह्यसिन्देवता गावो गोष्ठ इवासते ॥ ३२ ॥
 प्रभमेनं प्रमारेण चेधा विष्वङ्गि गच्छति ।
 अद एकेन गच्छत्यद एकेन गच्छतीहिकेन नि पेंवते ॥ ३३ ॥
 अप्सु स्तीमासु वृद्धासु शरीरमन्तरा हितम् ।
 तस्मिं हवो ऽर्ध्यन्तरा तस्माद्धवो ऽर्ध्यन्त्यते ॥ ३४ ॥ (२४)

॥ चक्षुषो ऽनुवाकः ॥

ये बाहवो या इषवो धर्षना वीर्याणि च ।
 असीन्वरुणान्युधं चित्तान्कृतं च यदृदि ।
 सर्वं तदर्वुदे तममिचंभ्यो हृशे कुरुदारांश्च प्र दंजय ॥ १ ॥
 उत्तिष्ठत सं नक्षत्रं मित्रा देवजना यूयम् ।
 संदृष्टा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्राण्यर्वुदे ॥ २ ॥
 उत्तिष्ठतमा रमिषां आदानसंदानाभ्याम् ।
 अमित्राणां सेनां अभि धत्तमर्वुदे ॥ ३ ॥
 अनुदिनाम् यो देव ईशानश्च न्यर्वुदिः ।

॥ ९ ॥

- याभ्यामन्तरिक्षमावृतमियं च पृथिवी मही ।
 ताभ्यामिन्द्रमेदिभ्यामहं जितमवेमि सेनया ॥ ४ ॥
 उत्तिष्ठ त्वं देवजनाबुदे सेनया सह ।
 भञ्जन्मित्राणां सेनां भोगेभिः परि वारय ॥ ५ ॥
 सप्त जाताव्यबुद उदाराणां समीक्षयन् ।
 तेभिष्टुमाज्यं हुते सर्वैरुत्तिष्ठ सेनया ॥ ६ ॥
 प्रतिघ्नानाथुमुखी कृपुकणी च क्रोगतु ।
 विकेशी पुरुषे हुते रदिते अंबुदे तव ॥ ७ ॥
 संकर्षन्ती कर्कुरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती ।
 पतिं भातरमात्स्वानरदिते अंबुदे तव ॥ ८ ॥
 अलिङ्गवा जाष्कमदा गृध्राः स्येनाः पतत्रिणः ।
 धाङ्गाः गकुनयस्तृणन्त्रमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अंबुदे तव ॥ ९ ॥
 अयो सर्वे श्वार्पदं मक्षिका तृणतु क्रिमिः ।
 पौरुषेमे ऽधि कुण्ठे रदिते अंबुदे तव ॥ १० ॥ (२५)
 आ गृह्णीतं सं बृहत् प्राणापानाव्यबुदे ।
 निवाशा घोषाः सं यन्त्रमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अंबुदे तव ॥ ११ ॥
 उद्वेपय सं विजन्तां भियामिवान्तं सृज ।
 उरुग्रहिर्बाहुर्हविष्यामिवान्यबुदे ॥ १२ ॥
 मुलान्वेषां बाहवश्चित्राकृतं च यदृदि ।
 मैषामुर्ध्वेषि किं चन रदिते अंबुदे तव ॥ १३ ॥
 प्रतिघ्नानाः सं धावनूरः पटोरावाग्रानाः ।
 अपारिणीर्विकेभ्यो रुदत्यधुः पुरुषे हुते रदिते अंबुदे तव ॥ १४ ॥
 श्वन्वतीरप्सरसो रूपका उताबुदे ।
 अन्तःपात्रे रेविहती रिणं दुर्णिहितिषिणीम् ।
 सर्वास्ता अंबुदे त्वममित्रेभ्यो हगे कुर्दारांश्च प्र दंशय ॥ १५ ॥
 सङ्गेर ऽधिवद्गमां सर्षिकां सर्ववासिनीम् ।

॥ अथर्ववेदे ११।९ ॥

य उदारा अन्तर्हिता गन्धवाप्सरसश्च ये ।

सर्पा इतरजना रक्षामि ॥ १६ ॥

चतुर्दंष्ट्रां छयावटतः कुम्भमुष्कां असृङ्मुखान् ।

स्वभ्यमा ये चोद्गमाः ॥ १७ ॥

उर्वेपय त्वमर्बुदे ऽमित्राणाममूः सितं ।

जयेद्य जिष्णुश्चामित्रां जयतामिन्द्रमेदिना ॥ १८ ॥

प्रस्लीनो मृदितः शयां हतोऽमित्रो न्यर्बुदे ।

अग्निजिह्वा धूमशिक्षा जयन्तीयन्तु सेनया ॥ १९ ॥

तयार्बुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हन्तु वरवरम् ।

अमित्राणां शचीपतिर्मौमीपां मोचि कश्चन ॥ २० ॥ (२६)

उत्कसन्तु हृदयान्युध्वः प्राण उदीयतु ।

शोष्कास्यमनुं वर्तताममित्रान्मोत मित्रिणः ॥ २१ ॥

ये च धीरा ये चाधीराः पराञ्चो बधिराश्च ये ।

तमसा ये च तूषरा अथो वस्ताभिवासिनः ।

सर्वास्तां अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हृगे कुरुदारांश्च प्र दंशय ॥ २२ ॥

अर्बुदिष्टं त्रिपन्थिष्यामित्रांक्षी वि विंध्यताम् ।

यथैषामिन्द्र वृत्रहन्तनाम शचीपति ऽमित्राणां सहस्रयः ॥ २३ ॥

वनस्पतीन्वानस्पत्यानोपधीस्त वीरुषः ।

गन्धवाप्सरसः सर्पादेवान्पुण्यजनाप्यितृन् ।

सर्वास्तां अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हृगे कुरुदारांश्च प्र दंशय ॥ २४ ॥

ईशां वो मरुतो देव स्यादित्यो ब्रह्मणस्पतिः ।

ईशां व इन्द्रश्चापिर्ध धाता मिथः प्रजापतिः ।

ईशां व चरुपयश्चक्रुर्मित्रेषु समीक्षयन्वदिते अर्बुदे तवं ॥ २५ ॥

तेषां सर्वेषामीशाना उत्तिष्ठत तं नन्द्यध्वम् ।

मित्रा देवजना यूयमिमं रोयामं संजित्यं यषालोकं वि तिष्ठध्वम्

॥ २६ ॥ (२७)

॥ १० ॥

उत्तिष्ठत सं नक्षत्रमुदाराः केतुभिः सह ।
 सर्पा इतरजना रक्षांस्यमिन्नाननु धावत ॥ १ ॥
 ईशां वो वेदपुत्र्यं विषन्धे अरुणैः केतुभिः सह ।
 ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः ।
 विषन्धेस्ते चेतसि दुर्णामान उपासताम् ॥ २ ॥
 अयोमुखाः सूचीमुखा अयो विकट्कतीमुखाः ।
 क्रव्यादो वातरहस आ संजन्वमिषान्वर्जेण विषन्धिना ॥ ३ ॥
 अन्तर्येहि जातवेद आदित्यं कुणपं बहु ।
 विषन्धेरियं सेना सुहितास्तु मे वर्गे ॥ ४ ॥
 उत्तिष्ठ त्वं देवजनाबुदे सेनया सह ।
 अयं बलिर्व आहुतस्त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ॥ ५ ॥
 गितिपदी सं द्यतु शरयेऽयं चतुष्पदी ।
 कृत्ये ऽमिषेभ्यो भव विषन्धेः सह सेनया ॥ ६ ॥
 धूमाक्षी सं पततु कृधुकणी च कोशतु ।
 विषन्धेः सेनया जिते अरुणाः संतु केतवः ॥ ७ ॥
 अवायन्तां पक्षिणो ये वयांस्यन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति ।
 श्वार्यदो मक्षिकाः सं रभन्तामामादो गृध्राः कुणपे रदन्ताम् ॥ ८ ॥
 यामिन्द्रेण संधां समधत्वा ब्रह्मणा च बृहस्पते ।
 तयाहमिन्द्रसंधया सर्वादेवानिह हुं व इतो जयत मामुतः ॥ ९ ॥
 बृहस्पतिराङ्गिरस चरुपयो ब्रह्मसंशिताः ।
 असुरक्षयणं वधं विषन्धिं दिव्याश्रयन् ॥ १० ॥ (२६)
 येनासौ गुप्त्र आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः ।
 विषन्धिं देवा अभजन्तौर्जसे च बलाय च ॥ ११ ॥
 सर्वासोकान्तमजयन् देवा आहुत्यानया ।
 बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ॥ १२ ॥
 बृहस्पतिराङ्गिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षयणं वधम् ।

तेनाहममूं सेनां नि लिम्प्यामि बृहस्पते ऽमित्रान्हन्म्योर्जसा ॥ १३ ॥
 सर्वे देवा अत्यायन्ति ये अश्रन्ति वर्षदृतम् ।
 इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥ १४ ॥
 सर्वे देवा अत्यायन्तु त्रिषन्धेराहुतिः प्रिया ।
 संधां महतीं रक्षत ययाये असुरा जिताः ॥ १५ ॥
 वायुरमित्राणामिध्वयाख्याञ्चतु ।
 इन्द्र एषां बाहूव्रतिं भनक्तु मा शक्यतिधामिधुम् ।
 आदित्य एषामस्तं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामर्गतस्य पर्णाम् ॥ १६ ॥
 यदि मेयुर्देवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे ।
 तनूपानं परिपारौ कृत्स्नाना यदुपोचिरे सर्वं तदरसं कृधि ॥ १७ ॥
 क्रव्यादानुवर्तयन्मृत्युना च पुरोहितम् ।
 त्रिषन्धे मेहि सेनया जयामित्रान्म पद्यस्व ॥ १८ ॥
 त्रिषन्धे तमसा त्वममित्रान्मरि वारय ।
 पृषदाज्यमणुक्तानां मासीषां मोचि कश्चन ॥ १९ ॥
 शितिपदी सं पतत्वमित्राणाममूः सिर्बः ।
 मुह्यन्वद्यामूः सेना अमित्राणां न्यबुदे ॥ २० ॥ (२९)
 मूढा अमित्रा न्यबुदे जह्येपां वरवरम् ।
 अत्रया जहि सेनया ॥ २१ ॥
 यश्च कवची यश्चाकवचोऽमित्रो यथाज्मनि ।
 ज्यापाशिः कवचप्राशिरज्मनाभिहतः श्याम् ॥ २२ ॥
 ये वर्मिणो ये ऽवमोणो अमित्रा ये च वर्मिणः ।
 सर्वोस्तां संबुदे हतां ह्वानो ऽदन्तु भूम्याम् ॥ २३ ॥
 ये रथिनो ये अरथा असादा ये च सादिनः ।
 सर्वानदन्तु तान्हतान्गृधाः म्येनाः पतत्रिणः ॥ २४ ॥
 सहस्रकुण्पा शेतामामिची सेना समरे वधानाम् ।
 विविंश ककुजाकृता ॥ २५ ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥

सत्यं बृहदतमुयं दीक्षा तपो ब्रह्मं यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति ।
 सा नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युहं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ १ ॥
 असंबाधं मध्यतो मानवानां यस्या उद्धतः प्रवतः समं बहु ।
 नानावीर्या औषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां नः ॥ २ ॥
 यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 यस्यामिदं जिह्वति प्राणदेजस्ता नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु ॥ ३ ॥
 यस्याश्चतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
 या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजस्ता नो भूमिर्गोष्वप्यन्यं दधातु ॥ ४ ॥
 यस्यां पूर्वं पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन् ।
 गवामश्वानां वयंसस्य विष्टा भगं वर्चः पृथिवी नो दधातु ॥ ५ ॥
 विश्वभरा वसुधानी प्रतिष्ठा हिरण्यवक्षा जगतो निवेशनी ।
 विश्वानरं बिभर्ति भूमिरपिमिन्द्रश्चपभा द्रविणे नो दधातु ॥ ६ ॥
 यां रक्षन्त्यस्वप्ना विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
 सा नो मधुं प्रियं दुहामघो उक्षतु वर्चसा ॥ ७ ॥
 यारणेवे ऽधिं सलिलमय आसीद्यां मायाभिरुचरन्मनीषिणः ।
 यस्या इदं परमे घ्योमनसत्येनावृतममृतं पृथिव्याः ।
 सा नो भूमिस्त्वपि बलं राष्ट्रे दधातूत्तमे ॥ ८ ॥
 यस्यामायः परिचराः समानीहोरात्रे अप्रमदं क्षरन्ति ।

सा नो भूमिर्भूरिधारा पयो दुहामयो उक्षतु वर्चसा ॥ ९ ॥
 यामश्विनावर्मिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे ।
 इन्द्रो यां चक्र आत्मने ऽनमिवां शचीपतिः ।
 सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पयः ॥ १० ॥ (१)
 गिर्यस्ते पर्वता हिमवन्तो ऽरण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु ।
 बभ्रुं कृष्णं रोहिणीं विश्वरूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् ।
 अजीतो ऽहंतो अक्षतो ऽर्घ्यं पृथिवीमहम् ॥ ११ ॥
 यत्ते मय्यं पृथिवि यच्च नभ्यं यास्तु ऊर्जस्तु नः संवभूवुः ।
 तासु नो धेनुभि नः पवस्व माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः ।
 पर्जन्यः पिता स उ नः पिपतु ॥ १२ ॥
 यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणः ।
 यस्यां मीयन्ते स्वरवः पृथिव्यामूर्धाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् ।
 सा नो भूमिर्वधेयवर्धमाना ॥ १३ ॥
 यो नो वेधत्पृथिवि यः पृतन्याद्यो ऽभिदासान्मनसा यो वधेन ।
 तं नो भूमे रथय पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥
 त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति मर्त्यास्त्वं विभर्षि द्विपदस्त्वं चतुष्पदः ।
 तवेमे पृथिवि पञ्च मानवा येभ्यो ज्योतिरमृतं मर्त्येभ्य
 उद्यमसूर्यो रश्मिभिरातनोति ॥ १५ ॥
 ता नः प्रजाः सं दुहतां समया वाचो मधुं पृथिवि धेहि मय्यम् ॥ १६ ॥
 विश्वस्वं मातरमोपधीनां ध्रुवां भूमिं पृथिवीं धर्मेणा धृताम् ।
 शिवां स्योनामनुं चरेम विश्वहा ॥ १७ ॥
 महास्रधस्य महती वभूविष महान्नेगं एजधुर्वेपथुष्टे ।
 महान्स्वेन्द्रो रक्षत्यग्रमादम् ।
 सा नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्येव संदशि मा नो दिक्षत कश्चन ॥ १८ ॥
 अपिभूम्यामोपधीष्वपिमार्षो विभत्यपिरम्सु ।
 सपिरन्तः पुरुषेषु गोष्वर्ध्वेष्वग्रयः ॥ १९ ॥

अपिदि॒व आ तं॒पत्यये॒र्देव॒स्योर्व॑ न॒रि॒क्षम् ।

अ॒ग्निं म॒र्तास॑ इ॒त्यते॑ ह॒व्यवा॑हं घृ॒तप्रि॑यम् ॥२०॥ (२)

अ॒पिवा॑साः पृथि॒व्यसि॒तजू॒स्त्रिषी॑मन्तं संशितं मा कृ॒णोतु ॥२१॥

भूम्यां दे॒वेभ्यो॑ द॒दति॑ य॒ज्ञं ह॒व्यम॑र॒कृतम् ।

भूम्यां म॒नुष्या॑ जी॒वन्ति॑ स्व॒धया॑चै॒न॒ म॒र्याः ।

सा नो॒ भूमिः॑ प्रा॒णमायु॑र्दे॒धानु॑ ज॒रद॑ष्टिं मा पृथि॒वी कृ॑णोतु ॥२२॥

यस्ते॑ ग॒न्धः पृथि॑वि सं॒वभू॑व यं वि॒धत्यो॑व॒धयो॑ य॒मार्घः॑ ।

यं ग॒न्धर्वा॑ अ॒प्सर॑सं॒श्च भे॒जिरे॑ तेन॒ मा सु॒रभि॑ कृ॒णु मा नो॑ वि॒क्षत॑ क॒ष्टन॑ ॥२३॥

यस्ते॑ ग॒न्धः पुष्क॑रमा॒वि॒वेश॑ यं सं॒ज॒भुः सूर्या॑या वि॒वाहे॑ ।

अ॒म॒र्याः पृथि॑वि ग॒न्धम॑ये॒ तेन॑ मा सु॒रभि॑ कृ॒णु मा नो॑ वि॒क्षत॑ क॒ष्टन॑ ॥२४॥

यस्ते॑ ग॒न्धः पु॒रुषे॑षु स्त्रीषु पुं॒सु भ॒गो रुचिः॑ ।

यो अ॒श्वेषु॑ वी॒रिषु॑ यो मृ॒गेषु॑ ह॒स्तिषु॑ ।

क॒न्यायां॑ व॒चो य॒ज्ञं ते॒नासौ॑ अ॒पि सं सृ॒ज मा नो॑ वि॒क्षत॑ क॒ष्टन॑ ॥२५॥

शि॒ला भूमि॑र॒स्मा प्रा॑सुः सा भूमिः संपृ॒ता धृ॒ता ।

तस्यै॑ हि॒र॒ण्यव॑क्ष॒से पृथि॑ष्या अ॒करं॑ न॒मः ॥२६॥

यस्यां॑ वृ॒क्षा वा॒नस्प॑त्या ध्रु॒वास्त्रि॑ष्ट॒न्ति वि॒श्वहा॑ ।

पृथि॒वीं वि॒श्वधा॑य॒सं धृ॒ताम॒द्याव॑दाम॒सि ॥२७॥

उ॒दी॒राणा॑ उ॒तासी॑नास्त्रि॒ष्टन्तः॑ प्र॒क्राम॑न्तः ।

प्र॒धां द॑क्षि॒णस॒न्धाभ्यां॑ मा र्य॒धिष्म॑हि भूम्याम् ॥२८॥

वि॒मृ॒ग्वरी॑ पृथि॒वीमा॑ व॒दामि॑ क्ष॒मां भूमिं॑ ब्र॒ह्मणा॑ वावृ॒धानाम् ।

उ॒ज्जं पु॑ष्टं वि॒धती॑म॒ब॒भागं॑ घृ॒तं त्वाभि॑ नि पो॒देम॑ भूमे ॥२९॥

गृ॒ह्णा न॒ ज्ञाप॑स्त्व॒न्वे स॒न्तु यो नः॑ स्येदु॒र्ग्रमे॑ तं नि द॑ष्मः ।

प॒वि॒त्रेण॑ पृथि॒वि मा॒तृनु॑नामि ॥३०॥ (३)

यास्ते॑ प्रा॒चीः प्र॒दिशो॑ या उ॒दी॒चीर्या॑स्ते॒ भूमे॑ अ॒परा॑द्या॒थ प॑थात् ।

स्यो॒नास्ता॑ म॒ह्यं च॑र॒णे भ॑वन्तु मा नि प॒पं भु॑व॒ने शि॒थ्रिया॑णः ॥३१॥

मा नः॑ प॒थान्मा॑ पु॒रस्ता॑नुदि॒ष्टा मोक्ष॑रा॒दप॑रादु॒त ।

स्वस्ति भूमे नो भव मा विदमरिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥३३॥

यावन्ते ऽभि विपय्यामि भूमे सूर्येण मेदिना ।

तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोत्तरामुत्तरां समाम् ॥ ३३ ॥

यद्ययानः पर्यावर्ते दक्षिणं सव्यमभि भूमे पार्श्वम् ।

उत्तानास्त्वा प्रतीची यत्पृष्टीभिरधिषेमहे ।

मा हिंसीस्तत्र नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरि ॥ ३४ ॥

यत्ते भूमे विखनानामि क्षिप्रं तदपि रोहतु ।

मा ते मर्म विमृग्वरि मा ते हृदयमपिपम् ॥ ३५ ॥

शीपस्ते भूमे वर्षाणि शरहेमन्तः शिशिरो वसन्तः ।

चतवस्ते विहिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो दुहाताम् ॥ ३६ ॥

यापं सर्पं विजमाना विमृग्वरी यस्यामासंक्षय्यो ये क्षप्स्वन्तः ।

परा दस्यूददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना पृथिवी न वृचम् ।

शक्राय दध्रे वृषभाय वृष्णे ॥ ३७ ॥

यस्यां सदोहविधाने यूपो यस्यां निमीयते ।

ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्यग्निः साक्षा यजुर्विदः ।

युज्यन्ते यस्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥ ३८ ॥

यस्यां पूर्वं भूतकृत क्षपयो गा उदानृचुः ।

सप्त सत्रेण वेधसो यज्ञेन तपसा सह ॥ ३९ ॥

सा नो भूमिरा दिशतु यद्यनं कामयामहे ।

भगो अनुप्रयुङ्गमिन्द्र एतु पुरोगवः ॥ ४० ॥ (४)

यस्यां गायन्ति नृत्यन्ति भूम्यां मर्त्या बलयाः ।

युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां चरति दुन्दुभिः ।

सा नो भूमिः प्र शुदतां सपत्नानसपत्नं मा पृथिवी कृणोतु ॥ ४१ ॥

यस्यामर्चं ग्रीहियवी यस्यां इमाः पञ्च कृष्टयः ।

भूर्भुवो पर्जन्यपत्न्ये नमो ऽस्तु वर्षमेदसे ॥ ४२ ॥

यस्याः पुरो देवकृताः द्यौश्चे यस्यां विकुर्वते ।

प्रजापतिः पृथिवीं विश्वगंभामाशमाशां रण्यां नः कृणोतु ॥ ४३ ॥

निधिं विभ्रंती बहुधा गुहा वसुं मणिं हिरण्यं पृथिवी दंदातु मे ।

वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दंदातु सुमनस्यमाना ॥ ४४ ॥

जनं विभ्रंती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी यथौक्तसम् ।

सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेवं धेनुरनपस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥

यस्ते सूर्यो वृश्चिकस्तृष्टदेमा हेमन्तजंघ्यो भूमलो गुहा शयं ।

किमिर्जिह्वत्पृथिवि यद्यदेजति प्रावृषिं

तत्रः सर्पन्मोषं सृपद्यच्छिवं तेन नो मृड ॥ ४६ ॥

ये ते पन्थानो बहवो जनायना रथस्य वर्त्मानसश्च यातवे ।

येः संचरन्त्युभये भद्रपामास्तं पन्थानं जयेमानमिचमंतस्करं

यच्छिवं तेन नो मृड ॥ ४७ ॥

मत्वं विभ्रंती गुरुभृद्भद्रपापस्यं निधनं तितिक्षुः ।

वराहेण पृथिवी संविदाना सूकराय वि जिहीते मृगाय ॥ ४८ ॥

ये ते क्षारण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुंरुवाद्दधरन्ति ।

उलं वृकं पृथिवि दुहुनामित ऋक्षीकां रक्षो अप्य बाधयासत ॥ ४९ ॥

ये गन्धर्वा अप्सरसो ये चारायाः किमीदिनः ।

प्रिशाचान्सर्वा रक्षांसि तान्सद्रूमे यावय ॥ ५० ॥ (५)

यां द्विपादः पक्षिणः संपतन्ति हंसाः सुपणाः शंकुना वयांसि ।

यस्यां वातो मातरिष्यन्ते रक्षांसि कृष्णं ध्यावयंश्च वृक्षान् ।

वातस्य प्रवामुपवामनुं बान्धयिषिः ॥ ५१ ॥

यस्यां कृष्णमरुणं च संहिते अहोरात्रे विहिते भूम्यामपि ।

वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता

सा नो दधातु भद्रया प्रिये धामनिपामनि ॥ ५२ ॥

द्यौश्च म उदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः ।

अपिः सूर्यो आपो मेघां विश्वं देवाश्च सं दंदुः ॥ ५३ ॥

अहमंसि सहमान उक्तये नाम भूम्याम् ।

अभीषादंसि विश्वापाडागमाशां विषासहिः ॥ ५४ ॥

अदो यदेवि प्रथमाना पुरस्तादेवैरुक्ता व्यसर्पो महितम् ।

आ त्वा सुभूतमविशद्दानीमकल्पयथाः प्रदिशश्चतस्रः ॥ ५५ ॥

ये यामा यदरण्यं याः सभा अधि भूम्याम् ।

ये संयामाः समितयस्तेषु चारु वदेम ते ॥ ५६ ॥

अथ इव रजो दुधुवे वि तां जनान्य आर्षियन्पृथिवीं यादजायत ।

मन्द्रायेत्तृणी भुवनस्य गोषा वनस्पतीनां गृभिरोषधीनाम् ॥ ५७ ॥

यद्वदामि मधुमक्षद्वदामि यदीष्टे तद्वनन्ति मा ।

त्विधीमानसि जूतिमानवान्यान्हन्मि दोधतः ॥ ५८ ॥

शन्तिवा सुरभिः स्योना कीलालोक्षी पर्यस्वती ।

भूमिरधि ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा सह ॥ ५९ ॥

यामन्विद्धद्विषा विश्वकर्मान्तरणवे रजसिःप्रविष्टाम् ।

भुजिष्यंषाच निहितं गुहा यदाविभेगि अभवन्मातृमद्वः ॥ ६० ॥

त्वमस्यावर्पनी जनानामदितिः कामदुघा पप्रथाना ।

यत्तं जनं तत्तं आ पूरयाति प्रजापतिः प्रथमजा कृतस्यं ॥ ६१ ॥

उपस्थास्ते अनमीवा अयस्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि प्रसूताः ।

दीर्घं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं बलिहृतः स्याम ॥ ६२ ॥

भूमे मातनि धेहि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् ।

संविदाना दिवा कवे श्रियां मा धेहि भूम्याम् ॥ ६३ ॥ (६)

॥ अथमो ऽगुवाक् ॥

॥ २ ॥ नडमा रोह न ते सच लोक इदं सीसं भागधेयं त एहि ।

यो गोषु यक्षः पुरुषेषु यक्षस्तेन त्वं भाकमंधराद् परेहि ॥ १ ॥

अपयंसदुःशंसाभ्यां करेणानुकरणं च ।

यक्षं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरजामसि ॥ २ ॥

निरितो मृत्युं निर्णीतिं निरयतिमजामसि ।

यो नो वेष्टि तमद्यये अक्रव्याद्यमु द्विष्मस्तमु ते प्र सुवामसि ॥ ३ ॥

यद्यपिः क्रव्याद्यदि वा व्याप्य इमं गोष्ठं प्रविवेशान्योकाः ।

तं माषाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गच्छत्वसुषदो ऽप्यग्नीन् ॥ ४ ॥

यत्त्वा क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते ।

सुकल्पमग्रे तत्तया पुनस्तोहीपयामसि ॥ ५ ॥

पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्ब्रह्मा वसुनीतिरग्रे ।

पुनस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधाहीर्धायुत्वाय शतशारदाय ॥ ६ ॥

यो अग्निः क्रव्यात्प्रविवेश नो गृहमिमं पथ्यन्नितरं जातवेदसम् ।

तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स घर्ममिन्धां परमे सधस्ये ॥ ७ ॥

क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु रिप्रवाहः ।

इहायमितरे जातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं बहतु प्रजानन् ॥ ८ ॥

क्रव्यादमग्निमिषितो हरामि जनान्हन्तं वज्रेण मृत्युम् ।

नि तं शास्ति गार्हपत्येन विद्वान्वितृणां लोके अपि भागो अस्तु ॥ ९ ॥

क्रव्यादमग्निं शशमानमुक्थ्यं प्र हिणोमि पृथिभिः पितृयज्ञैः ।

मा देवयानैः पुनरा गा अचैवेधि पितृषु जागृहि त्वम् ॥ १० ॥ (९)

समिन्धते संकसुको स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

जहाति रिप्रमत्येन एति समिन्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥ ११ ॥

देवो अग्निः संकसुको दिवस्पृष्टान्याहहत् ।

मुच्यमानो निरेनसो ऽमोगर्सा अशस्त्याः ॥ १२ ॥

अस्मिन्नयं संकसुके अपौ रिप्राणि मृज्महे ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ए आर्यैषि तारिषत् ॥ १३ ॥

संकसुको विकसुको निर्जृषो यथं निस्वरः ।

ते ते यष्टं सर्वेदसो दूरादूर्मनीनशन ॥ १४ ॥

यो नो अश्वेषु वीरेषु यो नो गोष्वजाविषु ।

क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अपिर्जनयोपनः ॥ १५ ॥

अन्येभ्यस्त्वा पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यस्त्वा ।

निःकृष्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोपनः ॥ १६ ॥

यस्मिन्देवा अमृजत यस्मिन्मनुष्या उत ।

तस्मिन्धृतस्तावो मृष्टा त्वमग्रे दिवं रूह ॥ १७ ॥

समिद्धो अय आहुत स नो माभ्यर्पकमीः ।

अत्रैव दीदिहि द्यवि ज्योव च सूर्ये दृशे ॥ १८ ॥

सीसे मृद्द्वं नडे मृद्द्वमग्नौ संकसुके च यत ।

अथो अय्यां रामायां शीर्षक्तिमुपबर्हणे ॥ १९ ॥

सीसे मलं सादयित्वा शीर्षक्तिमुपबर्हणे ।

६ व्यामसिक्न्यां मृष्टा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥ २० ॥ (८)

परं मृत्यो अनु परेहि यस्यां यस्त एष इतरे देवयानात् ।

चक्षुष्मते गृणते ते ब्रवीमीहेमे वीरा बहवो भवन्तु ॥ २१ ॥

इमे जीवा वि मृतेराववृषन्भूद्रा देवहूतिर्नो अद्य ।

प्राञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरासो विदधमा वंदेम ॥ २२ ॥

इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामि मेघां नु गादपरो अर्धमेतम् ।

शतं जीवन्तः शतदं पुरुषीस्त्रिरो मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥ २३ ॥

आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमाना यति स्थ ।

तान्ब्रह्मणा सुजनिमा सजोषाः सर्वमायुर्नेयतु जीवनाय ॥ २४ ॥

यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति ययतेव अतुभिर्यन्ति साकम् ।

यथा न पूर्वमपरो जहान्येवा धातरायूषि कल्पयैषाम् ॥ २५ ॥

अस्मन्वती रीयते स रभ्यं वीरयध्वं प्र तंरता सखायः ।

अर्वा जहीत ये असन्दुरेवा अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥

उत्तिष्ठता प्र तंरता सखायो ऽस्मन्वती नदी स्पन्दत इयम् ।

अर्वा जहीत ये असन्नजिवाः शिवान्स्पोनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥

येष्वदेवीं बर्चेत् आ रभ्यं शुद्धा भवन्तः शुचयः पावकाः ।

अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्ववीरा मदेम ॥ २८ ॥

उदीचीनैः पयिर्भिर्वायुमद्भिरतिक्रामन्तो ऽवराण्येभिः ।

त्रिः सप्त कृत्व चपयः परेता मृत्युं प्रत्यौहन्त्यदयोपनेन ॥ २९ ॥
 मृत्योः पदं योपयन्त एत द्राघीय आयुः प्रतरं दधानाः ।
 आसीना मृत्युं नुदता सधस्थे ऽर्धं जीवासो विदधमा वदेम ॥ ३० ॥ (९)
 इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।
 अन्नश्रवो अन्नमीवाः सुरक्षा आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ३१ ॥
 व्याकरोमि हविषाहमेतौ तौ ब्रह्मणा व्यपहं कल्पयामि ।
 स्वधां पितृभ्यो अजरो कृणोमि दीर्घनायुषा ममिमान्सृजामि ॥ ३२ ॥
 यो नो अग्निः पितरो हस्त्वपन्तराविवेशामृतो मर्त्येषु ।
 मय्यहं तं परि गृह्णामि देवं मा सो अस्मान्द्विस्त मा वयं तम् ॥ ३३ ॥
 अपावृत्य गार्हपत्यान्क्रव्यादा प्रेतं दक्षिणा ।
 प्रियं पितृभ्य आत्मने ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥ ३४ ॥
 द्विभागधनमादायभ्रं क्षिणात्यवर्त्यो ।
 अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः क्रव्यादनिराहितः ॥ ३५ ॥
 यत्कृषते यद्वनते यच्च वस्तेन विन्दते ।
 सर्वं मर्त्यस्य तच्चास्ति क्रव्याद्येदनिराहितः ॥ ३६ ॥
 अयज्ञियो हतवर्चा भवति नैनं हविरक्तवे ।
 छिनत्ति कृषा गार्धनाद्यं क्रव्यादनुवर्तते ॥ ३७ ॥
 मुहुर्गृध्रैः प्र वदत्पार्ति मर्त्यो नीत्यं ।
 क्रव्याद्यानगिरन्ति कादनुविद्वाब्जितावन्ति ॥ ३८ ॥
 यास्या गृहाः सं संज्यन्ते स्त्रिया यन्म्रियते पतिः ।
 ब्रह्मैव विद्वानेषो ऽयः क्रव्यादं निरादधत् ॥ ३९ ॥
 यद्विप्रं शमलं चकृम यच्च दुष्कृतम् ।
 आपो मा तस्याहुर्भन्त्येः संकमुकाच्च यत् ॥ ४० ॥ (१०)
 ता अंधरादुदीचीरावंबृषन्नजानतीः पृथिभिर्देवयानैः ।
 पर्वतस्य वृषभस्याधि पृष्ठे नवांश्चरन्ति सरितः पुराणीः ॥ ४१ ॥
 अग्ने अक्रव्यान्निः क्रव्यादं नुदा देवयजनं वह ॥ ४२ ॥

इमं क्रथादा विवेशायं क्रथादमन्त्रगात् ।

प्याग्री कृत्वा नानानं तं हरामि शिवापुरम् ॥ ४३ ॥

अन्तर्धिर्दवानां परिधिर्मनुष्याणाम् ।

अग्निर्गार्हपत्य उभयानन्तरा श्रितः ॥ ४४ ॥

जीवानामायुः प्र तिर त्वमग्रे पितॄणां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः ।

सुगार्हपत्यो वितपन्नरातिमुषामुषां श्रेयसीं घेहस्यै ॥ ४५ ॥

सर्वानग्रे सहमानः सपत्नानैषामूर्जं रयिमस्मासुं घेहि ॥ ४६ ॥

इममिन्द्रं वह्निं पग्निमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षदुष्टिादवघ्यात् ।

तेनाप हत शरमापतन्तं तेन हृद्रस्य परि पातास्ताम् ॥ ४७ ॥

अनद्वाहं सवमन्वारभध्वं स वो निर्वक्षदुष्टिादवघ्यात् ।

आ रोहत सवितुर्नावमेतां पद्भिर्हवीर्भीभिरमन्ति तरेम ॥ ४८ ॥

अहोरात्रे अर्धेपि बिभ्रन्त्येस्यस्तिष्ठन्नतरणः भुवीरः ।

अनातुरान्तुमनसस्तस्य बिभ्रज्ज्योगेव नः पुरुषगन्धिरधि ॥ ४९ ॥

ते देवेभ्य आ वृश्चन्ते पापं जीवन्ति सर्वदा ।

क्रथाद्यानपिरन्तिकार्दश इवानुवर्षते नडम् ॥ ५० ॥ (११)

ये ऽथ द्वा धनकाम्यात्क्रथादा समासन्ति ।

ते वा अन्येषां कुम्भो पर्यादधति सर्वदा ॥ ५१ ॥

प्रेवं पिपतियति मनसा भुहुरा वर्तते पुनः ।

क्रथाद्यानपिरन्तिकार्दनुविद्वाचितार्यति ॥ ५२ ॥

अविः कृष्ण भागधेयं यगूनां सीसं क्रथादपि चन्द्रं तं स्नातुः ।

माषाः पिष्टा भागधेयं ते हव्यमरणयान्या गार्हं सचस्व ॥ ५३ ॥

इषीकां जज्ञीमिष्ट्वा तिलिपञ्चं दण्डनं नडम् ।

तमिन्द्रं इष्मं कृत्वा यमस्यापि निषदपौ ॥ ५४ ॥

प्रत्यश्रमकं प्रत्यर्पयित्वा प्रविद्यान्यां वि स्वाविशेगं ।

परामीषाममृन्दिदेशं दीर्घेणामुषा समिमान्तुजामि ॥ ५५ ॥ (१२)

पुमान्पुंसो ऽधि तिष्ठ चर्मेहि तत्र ह्यस्व यत्तमा प्रिया ते ।
 यावन्तावये प्रथमं समेयपुस्तङ्गां वयो यमराज्ये समानम् ॥ १ ॥
 तावद्वां चक्षुस्तति वीर्याणि तावत्तेजस्ततिधा वाजिनानि ।
 अग्निः शरीरं सचते यदिधो ऽधा पक्कान्मिथुना सं भवाथः ॥ २ ॥
 समस्सिंस्त्रोके समु देवयाने सं स्मा समेतं यमराज्येषु ।
 पूतौ पवित्रैरुप तङ्गयेषां यद्यदेतो अधि वां संवभूव ॥ ३ ॥
 आप्सुबासो अभि सं बिंशध्वमिमं जीवं जीवधन्याः समेत्य ।
 तासां भजध्वममृतं यमाहुयमोदनं पचति वां जनित्री ॥ ४ ॥
 यं वां पिता पचति यं च माता रिपान्बिर्मुक्ती शर्मलाञ्च बाचः ।
 स ओदनः शतधारः स्वर्गे उभे ध्याप नभसी महित्वा ॥ ५ ॥
 उभे नभसी उभयांश्च लोकान्ये यजन्नामभिर्जिताः स्वर्गाः ।
 तेषां ज्योतिष्मान्मधुमान्यो अये तस्मिन्बुधैर्जरसि सं श्रयेषाम् ॥ ६ ॥
 प्राचीं प्राचीं प्रदिशमा श्रेयामेतं लोकं श्रद्धाणाः सचन्ते ।
 यद्वां पक्कं परिर्विष्टमग्नौ तस्य गुप्त्रये दंपती सं श्रयेषाम् ॥ ७ ॥
 दक्षिणां दिशमभि नक्षमाणां पर्यावर्तेशामभि पात्रमेतत् ।
 तस्मिन्वां यमः पितृभिः संविदानः पक्काय शर्म बहुलं नि यद्यात् ॥ ८ ॥
 प्रतीचीं दिशामियमिदं यस्यां सोमो अधिपा मृडिता च ।
 तस्यां श्रयेथां सुकृतः सचेष्टामधा पक्कान्मिथुना सं भवाथः ॥ ९ ॥
 चत्तरं राष्ट्रं प्रजयोत्तरावद्दिशामुदीचीं कृण्वन्तो श्रयम् ।
 पाङ्क्तं छन्दः पुरुषो बभूव विश्वेविश्वान्निः सह सं भवेम ॥ १० ॥ (१३)
 भुवेयं विराणमो अस्वस्ये शिवा पुत्रेभ्य उत मह्यमस्तु ।
 सा नो देव्यदिते विश्ववार इयं इव गोपा अभि रक्ष पक्कम् ॥ ११ ॥
 पितेव पुत्रानभि सं स्वजस्व नः शिवा नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
 यमोदनं पचतो देवतो इह तन्नस्तप उत सत्यं च वेतु ॥ १२ ॥
 यद्यत्कृष्णः शंकुन एह गत्वा त्तरबिषंक्तं बिलं आससाद ।
 यद्वा दास्याद्द्रेहस्ता समस्त उलूखलं मुसलं शुभतापः ॥ १३ ॥

- ॥ अयं यावा पृथुबुधो वयोधाः पूतः पवित्रैरपं हन्तु रक्षः ।
 आ रोह चर्म महि गर्मे यद् मा दर्पती पौर्वमघं नि गाताम् ॥ १४ ॥
 वनस्पतिः सह देवर्ने आगन्तव्यः पिशाचो अपवारधमानः ।
 स उलूयाति प्र वंदाति वाचं तेन लोकां अभि सर्वां जयेम ॥ १५ ॥
 मम मेधाव्यश्वः पर्यगृह्णन् एषां ज्योतिष्मां उत यश्चकर्श ।
 चयस्त्रिं गृह्वतास्तान्संचन्ते स नः स्वर्गमभि नेष लोकम् ॥ १६ ॥
 स्वर्ग लोकमभि नो नयासि सं जायया सह पुत्रैः स्याम ।
 गृह्णामि हस्तमनु मैत्रव मा नंस्तारीचिर्चर्चतिर्मो अरातिः ॥ १७ ॥
 ग्राहिं पाप्मानमति तां अयाम तमो थ्यस्य प्र वंदासि वस्तु ।
 वानस्पत्य उद्यतो मा जिहिमीर्मा तं गडुलं बि शैरेर्देव्यन्तम् ॥ १८ ॥
 विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्सयोनिर्लोकमुप याक्षेतम ।
 वर्षवृद्धमुप यद् शूर्पं तुषं पलावानप तर्द्धिनकु ॥ १९ ॥
 त्रयो लोकाः संमिता ब्राह्मणेन द्यौर्वासी पृथिव्यन्तरिक्षम् ।
 अंगूगृभीत्वात्वारभियामा प्यायन्ता पुनरा यन्तु शूर्पम् ॥ २० ॥ (१४)
 पृथ्वीपाणिं बहुधा पशूनामैकरूपो भवसि सं समृद्ध्या ।
 एतां त्वचं लोहिनीं तां नुदस्व यावा शुम्भाति मलग इव वस्त्रा ॥ २१ ॥
 पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वैश्यामि तनूः संमानी विकृता त एषा ।
 यद्यद्युक्तं लिखितमप्येन तेन मा सुस्रोत्रैश्चणापि तद्वपामि ॥ २२ ॥
 जनिचीव प्रति हयांसि सूनुं सं त्वा दधामि पृथिवीं पृथिव्या ।
 उवा कुम्भी वेद्यां मा थ्यधिषा यज्ञामुधिराज्येनातिपक्ता ॥ २३ ॥
 अग्निः पचन्नद्यतु त्वा पुस्तादिन्द्रो रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् ।
 बरुणस्ता द्वाद्वाक्षरुणं प्रतीच्या उत्तरात्ता सोमः सं दंदाति ॥ २४ ॥
 पूताः पवित्रः पवन्ते अभादिवं च यन्ति पृथिवीं च लोकान् ।
 ता जीवला जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र आसिक्ताः पर्यगिरिव्याम् ॥ २५ ॥
 आ यन्ति दिवः पृथिवीं संचन्ते भूम्याः सचन्ते अथ्यन्तरिक्षम् ।
 शुद्धाः सुतीस्ता उ शुभन्त एव ता नः स्वर्गमभि लोकं नयन्तु ॥ २६ ॥

उत्तेवं प्रभ्वीरुत संमितास उत शुक्राः शुचंयश्चामृतासः ।
ता ओद्नं दंपतिभ्यां प्रशिष्टा आपःशिक्षन्तीः पचता मुनाथाः ॥२७॥
संख्याता स्तोकाः पृथिवीं संचन्ते प्राणापानैः संमिता ओषधीभिः ।
असंख्याता ओषमानाः सुवर्णाः सर्व व्यापुः शुचंयः शुचित्वम् ॥२८॥
उद्योधन्यभि वलान्ति तप्ताः फेनमस्यन्ति बहुलांश्च विन्दन् ।
योषेवं दृष्ट्वा पतिमृत्निया यैतस्तण्डुलैर्भवता ममापः ॥२९॥
उत्थापय सीदतो बुध एनानद्भिरात्मानंमभि सं स्पृशन्ताम् ।
अमासि पाचैरुदकं यदेतन्मितास्तण्डुलाः प्रदिशो यदीमाः ॥३०॥ (१५)

॥ यद्विष्णुः प्रपाठकः ॥

प्र यद्व पशु त्वया हरौयमहिंसन्त ओषधीर्दान्तु पर्वन् ।
यासां सोमः परि राज्यं बभूवामन्युता नो वीरुषो भवन्तु ॥३१॥
नवं बहिरोदनाय स्तृणीतः प्रियं ददृश्वष्टापो वलंस्तु ।
तस्मिन्नेवाः सह देवीर्विशन्विमं प्राश्नन्वृतुभिर्निषद्य ॥३२॥
वनस्पते स्तृणीमा सीद बहिर्गृष्टोमैः संमिता देवताभिः ।
त्वष्ट्रेव रूपं सुकृतं स्वधित्वेना एहाः परि पाचै ददृशाम् ॥३३॥
पृष्ट्यां शरत्तु निधिपा अभीष्टास्वः पक्वेनाभ्यधवाति ।
उपैतं जीवान्पितरंश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गमयान्तंममेः ॥३४॥
धृता धियस्व पुरुषे पृथिव्याभ्यच्युतं त्वा देवताभ्यावयन्तु ।
तं त्वा दंपती जीवन्ती जीयपुत्र बुडांसयातः पर्यप्रधानात् ॥३५॥
सर्वान्समागा अभिजित्य लोकान्यावन्तः कामाः समंतीतृपस्तान् ।
वि गोहृषामायवनं च दक्षिरेकस्मिन्पात्रे अयुद्धैरेनम् ॥३६॥
उप स्तृणीहि प्रथयं पुरस्ताद्धृतेन पाचंमभि धारयैतत् ।
वाश्रेवोस्रा तरुणं स्तनस्युमिमं देवासो अभिहिङ्कुणोत ॥३७॥
उपास्तरीरकरो लोकमेतमुरुः प्रथतामसंसः स्वर्गः ।
तस्मिं ह्रूयति महिषः सुपर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥३८॥
यद्यज्जाया पचति तत्परःपरः पतिर्वा जाये तन्निरः ।

सं तत्सृजेयां सह वा तदेस्तु संपादयन्तौ सह लोकमेकम् ॥ ३९ ॥
 यावन्तो अस्याः पृथिवीं सवन्तो अस्मत्पुत्राः परि ये संवभूवुः ।
 सर्वास्तां उप पाषे ह्वयेयां नाभिं जानानाः शिशवः समाधानम् ॥ ४० ॥ (१६)
 वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिथ्या अमृतस्य नाभयः ।
 सर्वास्ता अब हन्ते स्वर्गः पृथ्वां शरत्सु निधिषा अभीष्टात् ॥ ४१ ॥
 निधिं निधिषा अभ्येनमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येईन्द्रे ।
 अस्माभिर्देवो निहितः स्वर्गस्त्रिभिः कारुडस्त्रीन्स्वर्गान् रक्षत् ॥ ४२ ॥
 अपी रक्षस्तपतु यद्विदेवं क्रव्यात्पिशाच इह मा प्र पास्त ।
 नुदाम एतमप स्त्र्यो असदादित्या एनमङ्गिरसः सचन्ताम् ॥ ४३ ॥
 आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिथ्यं प्रति वेदयामि ।
 शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥ ४४ ॥
 इदं प्रापमुत्तमं कारुडमस्य यस्याल्लोकात्परमंष्टी समाप ।
 आ सिञ्च सर्पिर्घृतवात्समङ्ग्येय भागो अङ्गिरसो नो अब ॥ ४५ ॥
 सत्याप च तपस्ते देवताभ्यो निधिं शैबधिं परि द्य एतम् ।
 मा नो घृते ऽव गान्मा समित्वा मा सान्यस्ता उत्सृजता पुण मत् ॥ ४६ ॥
 अहं पंचान्यहं ददामि ममेदु कर्मन्करुणे ऽधि जाया ।
 कौमारो लोको अजनिष्ट पुत्रोऽन्वाभिषां वयं उत्तरावत् ॥ ४७ ॥
 न कित्विषमव नाधारो अस्ति न गन्मिषेः समममान एति ।
 अनूतं पाषं निहितं न एतत्पत्तारं पृक्कः पुनरा विंशति ॥ ४८ ॥
 प्रियं प्रियाणां कृणवाम तमस्ते यन्तु यतमे द्विषन्ति ।
 घेनुर्नङ्गाचपौवय आयदेव पौरुषेयमप मृत्युं नुदन्तु ॥ ४९ ॥
 समपयो विदुरन्यो अन्यं य ओपधीः सचन्ते यथ सिन्धून् ।
 यावन्तो देवा दिष्पातपन्ति हिरण्यं ज्योतिः पर्वती चभूव ॥ ५० ॥ (१७)
 एषा त्वां मुरुषे सं बभूवानपाः सर्वे पश्यो ये अन्ये ।
 ध्रुवेणात्मानं परि धापयाथो ऽमोत वासो मुत्समोदनस्य ॥ ५१ ॥
 यदस्तेषु यदा यात्समित्यां यदा वदा अनृतं चित्तकाम्या ।

समानं तन्तुमभि संवसानो तस्मिन्सर्वे शर्मलं सादयाषः ॥ ५२ ॥

वर्ष वनुष्वपि गच्छ देवांस्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि ।

विश्वथंचा घृतपृष्ठो भविष्यत्सयोनिलोकमुप यात्येतम् ॥ ५३ ॥

तव स्वर्गो बहुधा वि चक्रे यथा विद आत्मचन्यवर्णाम् ।

अपाजैत्कृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां ते अग्नौ जुहोमि ॥ ५४ ॥

प्राच्यं त्वा दिशेऽग्रे ऽधिपतये ऽसिताय रक्षिष आदित्यायेषुमते ।

एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतासाकर्मतोः ।

दिष्टं नो अच जस्ते नि नैषज्जरा मृत्यवे परि णो ददान्

अथं पक्वेन सह सं भवेम ॥ ५५ ॥

दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रायाधिपतये तिरश्चिराजये रक्षिषे यमायेषुमते ।

एतं ०।० ॥ ५६ ॥ मृतीचै त्वा दिशे वरुणायाधिपतये पृदाकवे

रक्षिषे ऽन्नायेषुमते । एतं ०।० ॥ ५७ ॥ उदीचै त्वा दिशे सोमा-

याधिपतये स्वजाय रक्षिषे ऽश्विन्या इषुमत्यै । एतं ०।० ॥ ५८ ॥

भुवायै त्वा दिशे विष्णवे ऽधिपतये कल्माषयीवाय रक्षिष ओषधीभ्य-

इषुमतीभ्यः । एतं ०।० ॥ ५९ ॥

जुधायै त्वा दिशे बृहस्पतये ऽधिपतये धिवाय रक्षिषे वर्षायेषुमते ।

एतं परि दक्षस्तं नो गोपायतासाकर्मतोः ।

दिष्टं नो अच जस्ते नि नैषज्जरा मृत्यवे परि णो ददान्

अथं पक्वेन सह सं भवेम ॥ ६० ॥ (१८)

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

ददामीत्येव ब्रूयादनु चैनामभुंस्तत ।

वशां ब्रह्मभ्यो याचंश्चस्तत्रजावदर्पयवत् ॥ १ ॥

मजया स वि क्रीणीते यशुभिश्चोपं दस्यति ।

य ओषधेभ्यो याचंश्चो देवानां गां न दित्सति ॥ २ ॥

कूटयास्य सं शीर्यन्ते द्योण्या काटमर्दति ।

॥ ४ ॥

वराडया दत्तन्ते गृहाः काण्या दीयते स्वम् ॥ ३ ॥
 विलोहितो अधिष्ठानाच्छक्रो विन्दति गोपन्तिम् ।
 तथा वगायाः संविद्यं दुरदभा ह्युच्यसे ॥ ४ ॥
 पदोरस्या अधिष्ठानाद्विक्रिन्दुर्नाम विन्दति ।
 अनामनात्सं जीर्यन्ते या मुखेनोपजिघ्रति ॥ ५ ॥
 यो अस्याः कर्णावाकुनोत्या स देवेपुं वृश्चते ।
 लक्ष्मं कुर्वे इति मन्यते कनीयः कृणुते स्वम् ॥ ६ ॥
 यदस्याः कर्षं चिन्नोगाय वालान्कश्चित्प्रकृन्तति ।
 ततः किशोरा म्रियन्ते वत्साश्च यातुको वृकः ॥ ७ ॥
 यदस्या गोपता सत्या लोम धाद्वो अजीहिङ् ।
 ततः कुमारा म्रियन्ते यत्सो विन्दत्यनामनात् ॥ ८ ॥
 यदस्याः पत्पूलनं शकुन्हासी समस्यति ।
 ततो ऽपरूपं जायते तस्मादव्येष्टदेनसः ॥ ९ ॥
 जायमानाभि जायते देवान्सर्वास्त्राणां नृणां ।
 तस्माद्ब्रह्मभ्यो देयया तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥ १० ॥ (१९)
 य एनां वनिमायन्ति तेषां देवकुंता वगा ।
 ब्रह्मज्येयं तदधुवन्य एनां निमियायते ॥ ११ ॥
 य आप्येभ्यो याचंश्चो देवानां गां न दित्सन्ति ।
 आ स देवेपुं वृश्चते ब्राह्मणानां च मन्यवे ॥ १२ ॥
 यो अस्य स्यादंशभोगो अन्यामिहेत तर्हि सः ।
 हिंस्ते अदत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सन्ति ॥ १३ ॥
 यथा श्वेधिनिहिंते ब्राह्मणानां तथा वगा ।
 तामेतदृष्टायन्ति यस्मिन्कस्मिंश्च जायते ॥ १४ ॥
 स्वमेतदृष्टायन्ति यद्गं ब्राह्मणा अभि ।
 ययनानन्यस्मिं जिनीयादेवास्यां निरोधनम् ॥ १५ ॥
 चरेद्देवा चहास्रणादविज्ञातगदा सती ।

वशां च विद्यान्वारद ब्राह्मणास्तर्हिषाः ॥ १६ ॥
 य एनामवशमाह देवानां निहितं निधिम् ।
 उभा तस्मै भवाश्रवां परिक्रम्येपुमस्यतः ॥ १७ ॥
 यो अस्या ऊधो न वेदार्थो अस्या स्तनानृत ।
 उभयेनैवास्मै दुहे दातुं चेदशंकवशम् ॥ १८ ॥
 दुरदश्चैनमा शये याचितां च न दित्सति ।
 नास्मै कामाः समृध्यन्ते यानदत्त्वा चिकीर्षति ॥ १९ ॥
 देवा वशमयाचन्मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् ।
 तेषां सर्वेषामददद्देहं न्येति मानुषः ॥ २० ॥ (२०)
 हेहं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्यो ऽददद्दशम् ।
 देवानां निहितं भागं मर्त्यश्चेन्निमियायते ॥ २१ ॥
 यदन्ये शतं याचैयुर्ब्राह्मणा गोपतिं वशम् ।
 अथैनां देवा अब्रुवन्नेवं ह विदुषो वशा ॥ २२ ॥
 य एवं विदुषे ऽदत्त्वाथान्येभ्यो ददद्दशम् ।
 दुर्गा तस्मा अधिष्ठाने पृथिवी सहदेवता ॥ २३ ॥
 देवा वशमयाचन्मस्मिन्नये अजायत ।
 तामेतां विद्यान्वारदः सह देवरूढाजत ॥ २४ ॥
 अनपत्यमल्पमशुं वशा कृणोति पूरुषम् ।
 ब्राह्मणश्च याचितामथैनां निमियायते ॥ २५ ॥
 अग्नीषोमाभ्यां कामाय मिवाय वरुणाय च ।
 तेभ्यो याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्व्या वृश्चते ऽददत ॥ २६ ॥
 यावदस्या गोपतिर्नोर्पशूण्याहवः स्वयम् ।
 चरेदस्य तावज्जोषु नास्य शुत्वा गृहे वसेत् ॥ २७ ॥
 यो अस्या ऋचं उपश्रुत्याप गोप्त्रचीचरत् ।
 आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति हीडिताः ॥ २८ ॥
 वशा चरन्ती बहुधा देवानां निहितो निधिः ।

आविष्कृणुष्व रूपाणि यदा स्थाम जिघांसति ॥ २९ ॥

आविरात्मानं कृणुते यदा स्थाम जिघांसति ।

अथो ह वृक्षभ्यो वशा याज्याय कृणुते मनः ॥ ३० ॥ (२१)

मनसा स कल्पयति तदेवां अपि गच्छति ।

ततो ह वृक्षाणो वशामुपप्रयन्ति याचिंतुम् ॥ ३१ ॥

स्वधाकारेण पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः ।

दानेन राजन्यो वशाया मातुर्हृदं न गच्छति ॥ ३२ ॥

वशा माता राजन्यस्य तथा संभूतमपशः ।

तस्या आहुरनर्पेण यज्ञभ्यः प्रदीयते ॥ ३३ ॥

यथाज्यं प्रगृहीतमालुम्येन्सुचो अपये ।

एवा ह वृक्षभ्यो वशामपय आ वृश्चते ऽददत् ॥ ३४ ॥

पुरोडाशवासा सुदुषो लोके ऽस्मा उप तिष्ठति ।

सास्ते सर्वान्कामान्वशा प्रददुषे दुहे ॥ ३५ ॥

सर्वान्कामान्यमराज्ये वशा प्रददुषे दुहे ।

अथाहुर्नारकं लोकं निरुन्धानस्य याचिताम् ॥ ३६ ॥

प्रवीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा ।

वेहतं मा मन्यमानो मृत्योः पार्श्वे बध्यताम् ॥ ३७ ॥

यो वेहतं मन्यमानो ऽमा च पर्वते वशाम् ।

अपस्य पुत्रादीर्वाच याचयते बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥

महदेपाय तपति चरन्ती गोषु गौरपि ।

अथो ह गोपतये वशाददुषे विपं दुहे ॥ ३९ ॥

प्रियं पशूनां भवति यज्ञभ्यः प्रदीयते ।

अथो वशायास्तमियं यदेववा हविः स्यात् ॥ ४० ॥ (२२)

या वशा उदकल्पयन् देवा यज्ञादुदेत्यं ।

तासां विलिप्तं भीमामुदाकुस्त नारदः ॥ ४१ ॥

तां देवा अग्नीमांसन्त वगेया इमवशेति ।

ताम्रवीचार्द एषा वशानीं वशतमेति ॥ ४२ ॥
 कति नु वशा नारद यास्त्वं वेत्थ मनुष्याः ।
 तास्त्वा पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाधीयादब्राह्मणः ॥ ४३ ॥
 विलिप्ता बृहस्पते या चं सूतवंश वशा ।
 तस्या नाधीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूयाम् ॥ ४४ ॥
 नमस्ते अस्तु नारदानुहु विदुषे वशा ।
 कतमासीं भीमतमा यामदन्वा पराभवेत् ॥ ४५ ॥
 विलिप्ती या बृहस्पते ऽथो सूतवंश वशा ।
 तस्या नाधीयादब्राह्मणो य आशंसेत भूयाम् ॥ ४६ ॥
 चीणि वै वंशजातानि विलिप्ती सूतवंश वशा ।
 ताः प्र यच्छेद्ब्रह्मभ्यः सो ऽनामस्कः प्रजापतौ ॥ ४७ ॥
 एतद्वो ब्राह्मणा हविरिति मचीत याचितः ।
 वशां चेदेनं याचेयुर्या भीमाददुषो गृहे ॥ ४८ ॥
 देवा वशां पर्यवद्व नो ऽदादिति हीडिताः ।
 एताभिर्ऋग्भिर्भेदं तस्मिन्नि स पराभवत् ॥ ४९ ॥
 उतैनां भेदो नार्ददाब्रह्ममिन्द्रेण याचितः ।
 तस्मात्त देवा आगतो ऽवृश्चच्चहमुत्तरे ॥ ५० ॥
 ये वशाया अदानाय वदन्ति परिरापिणः ।
 इन्द्रस्य मन्यवे जात्मा आ वृश्चन्ते अचिंस्या ॥ ५१ ॥
 ये गोपतिं पराणीयाधाहुर्मा ददा इति ।
 रुद्रस्यास्तां ते हेतिं परि यन्यचिंस्या ॥ ५२ ॥
 यदि हुतां यद्यहुताममा च पचते वशाम् ।
 देवान्सब्राह्मणानृता जिह्यो लोकाविर्च्छति ॥ ५३ ॥ (२३)
 ॥ चतुर्थो ऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ (१) अमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा वित्तं ज्ञाते स्थिता ॥ १ ॥ सत्ये-
नावृता श्रिया प्रावृता यशसा परीवृता ॥ २ ॥ स्वधया परिहिता
श्रद्धया पर्युषा दीक्षाया गुप्ता यज्ञे प्रतिष्ठिता लोको निधनम् ॥ ३ ॥
ब्रह्मं पदवायं ब्राह्मणो ऽधिपतिः ॥ ४ ॥ तामाददानस्य ब्रह्मगवीं
जिनतो ब्राह्मणं षाचिर्यस्य ॥ ५ ॥ अयं कामति सृजता वीर्यं पुण्या
लक्ष्मीः ॥ ६ ॥ (२४)

(२) ओजश्च तेजश्च महश्च बलं च वाक्चेन्द्रियं च श्रीश्च धर्मश्च ॥ १ ॥
ब्रह्मं च द्यौं च राष्ट्रं च विजेश्च त्रियिंश्च यशश्च वर्चश्च द्रविणं च ॥ ६ ॥
आयुश्च रूपं च नामं च कीर्तिश्च प्राणश्चापानश्च चक्षुश्च श्रोत्रं च ॥ ७ ॥
पयश्च रसश्चावै चान्वाद्यं च ज्ञातं च मृत्युं चेष्टं च पूतं च प्रज्ञा च पश-
वंश्च ॥ १० ॥ तानि सर्वाण्ययं कामतिः ब्रह्मगवीमाददानस्य जि-
नतो ब्राह्मणं षाचिर्यस्य ॥ ११ ॥ (२५)

(३) सैषा भीमा ब्रह्मगव्यं घविषा माक्षात्कृत्या कूत्स्नमावृता
॥ १२ ॥ सर्वाण्यस्यां घोराणि सर्वे च मृत्यवः ॥ १३ ॥ सर्वाण्यस्यां
क्रूराणि सर्वे पुरुषवधाः ॥ १४ ॥ सा ब्रह्मज्यं देवपीयुं ब्रह्मगव्यादी-
यमाना मृत्योः पदवींश्च आ दति ॥ १५ ॥

मेनिः शतवंधा हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥ १६ ॥

तस्माद् ब्राह्मणानां गौर्दुराधया विजानता ॥ १७ ॥

वज्रो धावन्ती विश्वान् उद्धीता ॥ १८ ॥ हेतिः शफानुन्विदन्ती महा-
देवोऽपेक्षमाणा ॥ १९ ॥ द्युरपविरीक्षमाणा वास्यमानाभि स्फूर्नेति
॥ २० ॥ मृत्युर्हि दृष्टव्युपैयो देवः पुष्टं पर्यस्यन्ती ॥ २१ ॥ सर्व-
ज्यानिः कर्णां वरीवर्जयन्ती राजयस्मो मेहन्ती ॥ २२ ॥ मेनिदुल-
माना शीर्षेक्षिदुग्धा ॥ २३ ॥ सेदिरुपतिष्ठन्ती मियोयोधः परामृष्टा
॥ २४ ॥ शरण्याऽसुते ऽपिनक्षमान् चतिर्हिन्यमाना ॥ २५ ॥ अय-

विषा निपतन्ती तमो निपतिता ॥ २६ ॥ अनुगच्छन्ती प्राणानुप-
दासयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य ॥ २७ ॥ (२६)

(४) वैरं विकृत्यमाना पौत्राद्यं विभाज्यमाना ॥ २८ ॥ देवहे-
तिहियमाणा व्यृद्धिर्दत्ता ॥ २९ ॥ पाप्माधिधीयमाना पारुष्यमवधी-
यमाना ॥ ३० ॥ विषं प्रयस्यन्ती तक्त्रा प्रयस्ता ॥ ३१ ॥ अद्यं पच्य-
माना दुष्वप्यं पक्ता ॥ ३२ ॥ मूलवर्हणी पर्याक्रियमाणा क्षितिः
पर्याकृता ॥ ३३ ॥ असंज्ञा गन्धेन गुगुब्धियमाणाशीविष उद्धृता ॥ ३४ ॥
अभूतिरुपहियमाणा पराभूतिरुपहता ॥ ३५ ॥ शर्वः कुहः पिष्यमाना
गिमिदा पिशिता ॥ ३६ ॥ अवर्तिर्यमाना निर्वर्तिरशिता ॥ ३७ ॥
अशिता लोकाच्छिनन्ति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यमसाक्षामुष्याञ्च ॥ ३८ ॥ (२७)

(५) तस्या आहननं कृत्वा मेनिराशसनं बलग उबध्यम् ॥ ३९ ॥
अस्वगता परिहृता ॥ ४० ॥ अग्निः क्रव्याद्भूत्वा ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यं
प्रविष्याति ॥ ४१ ॥ सर्वास्याङ्गा पर्वो मूलानि वृश्चति ॥ ४२ ॥
छिनत्स्यस्य पितृबन्धु परा भावयति मातृबन्धु ॥ ४३ ॥ विवाहां ज्ञा-
तीन्सर्वानपि क्षापयति ब्रह्मगवी ब्रह्मज्यस्य क्षुब्धियेणापुनर्दीयमाना
॥ ४४ ॥ अवास्तुर्मेनमस्वंगमप्रजसं करोत्यपरापरणो भवति क्षीयते
॥ ४५ ॥ य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षुब्धियो गामाद्भुते ॥ ४६ ॥ (२८)

(६) क्षिप्रं वै तस्याहनने गृध्राः कुर्वन्त एलबम् ॥ ४७ ॥
क्षिप्रं वै तस्यादहनं परि नृत्यन्ति केशिनीः ।
आघ्राणाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः पापमैलबम् ॥ ४८ ॥
क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृक्षाः कुर्वन्त एलबम् ॥ ४९ ॥
क्षिप्रं वै तस्य पृच्छन्ति यत्तदासीदिति नु तादिति ॥ ५० ॥
छिन्ध्या छिन्धि प्र छिन्ध्यापि क्षापय क्षापय ॥ ५१ ॥

- आददानमाङ्गिरसि ब्रह्मज्यमुप दासय ॥ ५२ ॥
 वैश्वदेवी ह्युपच्यसे कृत्या कूत्स्नमावृता ॥ ५३ ॥
 ओषन्ती समोषन्ती ब्रह्मणो वज्रः ॥ ५४ ॥
 क्षुरपविर्भुत्सुभूत्वा वि धाव त्वम् ॥ ५५ ॥
 आ दंस्ते जिन्तां वर्यं इष्टं पूर्तं चाशिषः ॥ ५६ ॥
 आदाय जीतं जीताय लोकेऽमुष्मिन् मृच्छसि ॥ ५७ ॥
 अग्रे पदवीर्भव ब्राह्मणस्याभिर्शस्त्या ॥ ५८ ॥
 मेनिः शर्या भवाघादधविषा भव ॥ ५९ ॥
 अग्रे प्र शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोरराधसः ॥ ६० ॥
 त्वया प्रमूर्णे मृदितमग्निर्दहतु दुष्टितम् ॥ ६१ ॥ (२९)

- (७) वृष प्र वृष सं वृष दह प्र दह सं दह ॥ ६२ ॥
 ब्रह्मज्यं देव्यग्रे आ मूलादनुमंदह ॥ ६३ ॥
 यथायाद्यमसादनात्पापलोकात्परावतः ॥ ६४ ॥
 एवा त्वं देव्यग्रे ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोरराधसः ॥ ६५ ॥
 वज्रेण शतपर्वणा तीक्ष्णेन क्षुरभृष्टिना ॥ ६६ ॥
 प्र स्कन्धाम् शिरो जहि ॥ ६७ ॥
 लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्टय ॥ ६८ ॥
 मांसान्यस्य शातय स्वावान्यस्य सं वृह ॥ ६९ ॥
 अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥ ७० ॥
 सर्वास्याङ्गा पर्वणि वि श्रयय ॥ ७१ ॥
 अग्निर्येन क्रूपात्पृथिव्या नुदतामुदोषतु वायुरन्तरिक्षान्महतो वरिष्णः
 सूर्य एनं दिवः प्र शुंदतां न्योषतु ॥ ७३ ॥ (३०) ॥ ७२ ॥

॥ पद्यमोऽनुवाचः ॥

॥ अग्रविंशः प्रपाठकः ॥

॥ आदर्शः आचर्य समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥

उदेहि वाजिन्यो अस्व १ न्तरिदं राष्ट्रं प्र विंश सूनृतावत् ।
यो रोहितो विश्वमिदं ज्ञानं स त्वा राष्ट्राय सुभृतं विभर्तु ॥ १ ॥
उद्वाज आगन्त्यो अस्व १ न्तर्विंश आ रोह त्वद्योनयो याः ।
सोमं दधानो ऽप ओषधीर्गाश्चतुष्पदो द्विपद आ वैशयेह ॥ २ ॥
यूयमुया मरुतः पृथ्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत गवृन् ।
आ वो रोहितः शृणवत्सुदानवस्त्रिपत्नासो मरुतः स्वादुसंमुदः ॥ ३ ॥
रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गर्भो जनीनां जनुषामृपस्थम् ।
ताभिः संरन्ध्रमर्चविन्दन्षडुवीर्भातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥ ४ ॥
आ ते राष्ट्रमिह रोहितो ऽहाषीद्वास्पन्मृधो अभयं ते अभूत् ।
तस्मै ते द्यावापृथिवी रेवतीभिः कामं दुहातामिह शक्रपैभिः ॥ ५ ॥
रोहितो द्यावापृथिवी ज्ञानं तत्र तनुं परमेष्ठी तंतान ।
तत्र शिथ्रिये ऽज एकपादो ऽदंहद्यावापृथिवी बलेन ॥ ६ ॥
रोहितो द्यावापृथिवी अंहहत्तेन स्वं स्तभितं तेन नाकः ।
तेनान्तरिक्षं विमिता रज्जांसि तेन देवा अमृतमर्चविन्दन् ॥ ७ ॥
वि रोहितो अमृशद्विथरूपं समाकुर्वणः प्ररुहो रुरेथ ।
दिवं रुद्धा मंहता मंहिषा सं ते राष्ट्रमनक्तु पर्यसा घृतेन ॥ ८ ॥
यास्ते रुहः प्ररुहो यास्ते आरुहो याभिरापृणांसि दिवंमन्तरिक्षम् ।
तासां बसंणा पर्यसा वावृषानो विंश राष्ट्रे जागृहि रोहितस्य ॥ ९ ॥

यास्ते विंशत्पंसः संवभूवुर्वत्सं गायत्रीमनु ता इहागुः ।
 तास्त्वा विंशन्नु मनसा शिवेन संमाता यत्सो अभ्येतु रोहितः ॥१०॥ (१)
 ऊर्ध्वो रोहितो अधि नाके अस्याद्विश्वा रूपाणि जनयन्नुवा कविः ।
 तिग्मेनापिज्योतिषा वि भाति तृतीयं चक्रे रजसि प्रियाणि ॥ ११ ॥
 सहस्रंशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमं पृष्ठः सुवीरः ।
 मा मा हासीन्नाशितो नेत्रा जहानि गोपोषं च मे वीरपोषं च धेहि ॥१२॥
 रोहितो यज्ञस्य जनिता मुखं च रोहिताय वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।
 रोहितं देवा यन्ति सुमनस्यमानाः स मा रोहिः सामित्य रोहयतु ॥१३॥
 रोहितो यज्ञं व्यदधाद्विश्वकर्मणे तस्मात्तेजांस्युधं मेमान्यागुः ।

बोचेयं ते नाभिं भुवनस्याधि मज्मनि ॥ १४ ॥

आ त्वा सरोह बृहत्युत पङ्क्तिरा ककुब्धर्चसा जातवेदः ।
 आ त्वा रुहोहोष्णिहाक्षरो बंधद्वार आ त्वा सरोह रोहितो रेतसा सह ॥१५॥
 अयं वस्ते गर्भं पृषिव्या दिवं वस्ते ऽयमन्तरिक्षम् ।

अयं ब्रह्मस्य विष्टपि स्वर्लोकां न्यायानशे ॥ १६ ॥

वाचस्पते पृषिवी नः स्योना स्योना योनिस्तत्पा नः सुशेवा ।
 इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यर्यमिरायुषा वर्चसा द-
 धातु ॥ १७ ॥

वाचस्पत श्रुतवः पञ्च ये नो विश्वकर्मणाः परि ये संवभूवुः ।
 इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यरि रोहित आयुषा वर्च-
 सा दधातु ॥ १८ ॥

वाचस्पते सीमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः ।
 इहैव प्राणः सख्ये नो अस्तु तं त्वा परमेष्ठिन्यर्यहमायुषा वर्चसा द-
 धामि ॥ १९ ॥

परि त्वा धात्सविता देवो अयिर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वा ।
 सर्वा अरातीरवकामचेहीदं राष्ट्रमंकरः सूनृतां वत ॥ २० ॥ (२)
 यं त्वा पृषती रये प्रष्टिर्वहति रोहित । शुभा यासि रिणन्नपः ॥ २१ ॥

अनुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णा बृहती सुवर्चाः ।
 तया बाजाविश्वरूपां जयेम तया विश्वाः पृतना अभि याम ॥ २२ ॥
 इदं सद्यो रोहिणी रोहितस्यासौ पन्थाः पृथंती येन याति ।
 तां गन्धर्वाः कस्यपा उच्यन्ति तां रक्षन्ति कवयो ऽप्रमादम् ॥ २३ ॥
 सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्यमृताः सुखं रथम् ।
 घृतपावा रोहितो भाजमानो दिवं देवः पृथंतीमा विवेश ॥ २४ ॥
 यो रोहितो वृषभस्तिग्मशृङ्गः पर्येयिं परि सूर्यं बभूव ।
 यो विष्टभाति पृथिवीं दिवं च तस्माद्देवा अधि सृष्टीः सृजन्ते ॥ २५ ॥
 रोहितो दिवमारुहन्महतः पर्येणवात् । सर्वा हरोह रोहितो रुहः ॥ २६ ॥
 वि मिमीध्व पर्यस्वातीं घृताचीं देवानां धेनुस्नपस्पृगेषा ।
 इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्वयिः प्र स्तौतु वि मृधो नुदस्व ॥ २७ ॥
 समिद्धो अयिः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः ।
 अभीषाङ्गिष्वाषाडयिः सपत्नान्हतु ये मम ॥ २८ ॥
 हन्वेनात्र दहत्वरियो नः पृतन्यति ।
 क्रव्यादायिना वयं सपत्नान्त्र दहामसि ॥ २९ ॥
 अवाचीनानव जहीन्द्र बज्जैश्च बाहुमान ।
 अधा सपत्नान्नामकानपेस्तेजोभिरादिषि ॥ ३० ॥ (३)
 अये सपत्नानधरान्वादयास्त्रयया सजातमुत्पिपांनं बृहस्पते ।
 इन्द्राग्नी मित्रावरुणावधरे पद्यन्तामप्रतिमन्यमानाः ॥ ३१ ॥
 उद्यंस्त्वं देव सूर्ये सपत्नानव मे जहि ।
 अवेनानग्मना जहि ते यन्त्वधमं तमः ॥ ३२ ॥
 वत्सो विराजो वृषभो मंतीनामा र्होह शुक्रपृष्ठो ऽन्तरिक्षम् ।
 घृतेनार्कमभ्यर्चन्ति वत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति ॥ ३३ ॥
 दिवं च रोहं पृथिवीं च रोहं राष्ट्रं च रोहं द्रविणं च रोह ।
 प्रजां च रोहामृतं च रोह रोहितेन तवैवं सं स्पृशस्व ॥ ३४ ॥
 ये देवा राष्ट्रभूतो ऽभितो यन्ति सूर्यम् ।

तैष्टे रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधानु सुमनस्मानः ॥ ३५ ॥

उक्षा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ।

तिरः संमुद्रमर्ति रोचसे ऽर्णवम् ॥ ३६ ॥

रोहिते द्यावापृथिवी अधि श्रिते वंसुजिति गोजिति मधनाजिति ।

सहस्रं यस्य जनिमानि सप्र च वोचेयं ते नाभिं भुवनस्याध मज्मनि ॥ ३७ ॥

यशा यासि प्रदिशो दिशश्च यशाः पशूनामुत चरणीनाम् ।

यशाः पृथिव्या अदित्या उपस्थे ऽहं भूयासं सवितेव चारुः ॥ ३८ ॥

अमुष सच्चिह वैत्येतः संस्तानि पश्यसि ।

इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपाञ्चतम् ॥ ३९ ॥

देवो देवान्मर्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे ।

समानमग्निमिन्धते तं विदुः कवयः परे ॥ ४० ॥ (४)

अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं बिभ्रती गौरुदस्थात् ।

सा कद्रीची कं स्विदर्थं परागात्रं स्वित्सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ ४१ ॥

एकपदी द्विपदी सा चतुष्पद्यष्टापदी नवपदी बभूवुषी ।

सहस्राक्षरा भुवनस्य पङ्क्तिल्लस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति ॥ ४२ ॥

आरोहन्धाममृतः प्रावं मे वचः ।

उक्षा यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥ ४३ ॥

वेद तत्तै अमर्त्यं यत्त आक्रमणं दिवि । यत्तै सधस्य परमे प्योमन् ॥ ४४ ॥

सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्यं आपो ऽति पश्यति ।

सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥ ४५ ॥

उर्वीरसन्परिधयो वेदिभूमिरेकत्पत् ।

तपेतावपी आपत्त हिमं प्रसं च रोहितः ॥ ४६ ॥

हिमं प्रसं चापाय यूषान्कृत्वा पर्वतान् ।

वर्षान्यावपी ईजाते रोहितस्य स्वर्विदः ॥ ४७ ॥

स्वर्विदो रोहितस्य ब्रह्मणापिः समिधते ।

तस्मादुसस्तस्माद्विमस्तस्माद्यज्ञो ऽजायत ॥ ४८ ॥

ब्रह्मण्यो वावृधानौ ब्रह्मवृद्धौ ब्रह्माहुतौ ।
 ब्रह्मेष्टावयो ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ४९ ॥
 सत्ये अन्यः समाहितो ऽप्स्वयः समिध्यते ।
 ब्रह्मेष्टावयो ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ५० ॥ (५)
 यं वातः परिगुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः ।
 ब्रह्मेष्टावयो ईजाते रोहितस्य स्वविदः ॥ ५१ ॥
 वेदिं भूमिं कल्पयित्वा दिवं कृत्वा दक्षिणाम् ।
 प्रंसं तदपि कृत्वा चकार विश्वमात्मचङ्कर्षणाज्येन रोहितः ॥ ५२ ॥
 वर्षमाज्यं प्रंसो अग्निर्वेदिभूमिरकल्पत ।
 तत्रैतान्पर्वतानपिगीर्भिरूष्वो अकल्पयत् ॥ ५३ ॥
 गीर्भिरूष्वान्कल्पयित्वा रोहितो भूमिमब्रवीत् ।
 त्वयीदं सर्वं जायतां यद्भूतं यद्वा भाष्यम् ॥ ५४ ॥
 स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो अजायत ।
 तस्माद्य जज्ञ इदं सर्वं यत्किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणाभृतम् ॥ ५५ ॥
 यच्च गां पृष्टा स्फुरति प्रत्यङ् सूर्ये च मेहति ।
 तस्य वृधामि ते मूलं न ह्यायां कर्षो ऽपरम् ॥ ५६ ॥
 यो माभिद्यायमत्येपि मां चापि चान्तरा ।
 तस्य वृधामि ते मूलं न ह्यायां कर्षो ऽपरम् ॥ ५७ ॥
 यो अद्य देव सूर्ये त्वां च मां चान्तरायति ।
 दुष्वस्मिं तस्मिं दमलं दुरितानि च मृज्महे ॥ ५८ ॥
 मा प्र गांम पृष्टो वयं मा यज्ञादिन्द्र मोमिनः । मान्तं स्वंतं चरतयः ॥ ५९ ॥
 यो यज्ञस्य प्रसाधनस्तनुं देवेष्वान्तः । तमाहुतमगीमहि ॥ ६० ॥ (६)

॥ प्रथमोऽनुषङ्गः ॥

उदस्य कृतवो दिवि शुक्ला भाजन्त इति ।
 आदित्यस्य नृचक्षमा महियतस्य मोदुपः ॥ १ ॥

॥ २ ॥

दिशं प्रज्ञानं स्वरयन्तमर्चिषा सुपक्षमागुं पतयन्तमर्णवे ।
 स्त्वाम सूर्य भुवनस्य गोपां यो रग्मिभिर्दिशं आभाति सर्वाः ॥ २ ॥
 यत्प्राङ् प्रत्यङ् स्वधया यासि जीमं नानारूपे अहनी कधि मायया ।
 तद्यदित्य महि तन्ने महि श्रवो यदेको विश्वं परि भूम जायसे ॥ ३ ॥
 विपश्चितं तरणिं भाजमानं वहन्ति यं हरितः सप्त बह्वीः ।
 सुताद्यमर्चिर्दिवमुन्निनाय तं त्वा धम्यन्ति परियान्तमाजिम् ॥ ४ ॥
 मा त्वा दभन्परियान्तमाजिं स्वस्ति दुर्गो अतिं याहि शीर्भम् ।
 दिवं च सूर्य पृथिवीं च देवीमहोरात्रे विमिर्मानो यदेधि ॥ ५ ॥
 स्वस्ति ते सूर्य चरसे रथाय येनोभावन्तौ परियासिं सद्यः ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्व यदि वा सप्त बह्वीः ॥ ६ ॥
 सुखं सूर्य रथमंगुमन्तं स्योनं सुवहिमधि तिष्ठ वाजिनम् ।
 यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमश्व यदि वा सप्त बह्वीः ॥ ७ ॥
 सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो बृहतीर्युक्त ।
 अमोचि शुक्रो रजसः परस्ताद्विधूय देवस्तमो दिवमारुहत ॥ ८ ॥
 उक्तेतुना बृहता देव आगन्धर्पावुक्तमो ऽभि ज्योतिरश्नैत् ।
 दिव्यः सुपर्णः स वीरो व्यस्यददितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥
 उद्यन्मनीना तनुषे विश्वा रूपाणि पुष्यसि ।
 उभा संमुद्रौ क्रतुना वि भासि सर्वान्लोकान्यरिभूर्भाजमानः ॥ १० ॥ (९)
 पूर्वापरं चरतो माययेतौ गिशू क्रीडन्तौ परि यातो अर्णवम् ।
 विश्वान्यो भुवना विचष्टे हिरण्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥ ११ ॥
 दिवि त्वात्रिधारयत्सूर्य मासाय कर्तवे ।
 स एधि सुधृतस्तपश्चिश्वा भूतावचाकशत् ॥ १२ ॥
 उभावन्तौ समर्पसि वत्सः संमातराविव ।
 नन्वेतदितः पुरा वत्स देवा अमी विदुः ॥ १३ ॥
 यासमुद्रमनुं श्रितं तत्तिपासति सूर्यः ।
 अथास्य विततो महान्पूर्वधारयत् यः ॥ १४ ॥

तं समाप्नोति जूतिभिस्ततो नापं चिकित्सति ।

तेनामृतस्य भक्षं देवानां नावं रुन्धते ॥ १५ ॥

उदु त्वं ज्ञातवदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १६ ॥

अप त्वे ताववो यथा नक्षत्रा यन्यक्तुभिः । सूर्याय विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥

अदृश्यस्य केतवो विरम्यो जनां अनु । भाजन्तो अपयो यथा ॥ १८ ॥

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचन ॥ १९ ॥

प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्मुदेयि मानुषीः । प्रत्यङ्विश्वं स्वर्दृशे ॥ २० ॥ (b)

येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तं जनां अनु । त्वं बरुण पश्यसि ॥ २१ ॥

वि द्यामेवि रजस्सुषुहर्मिमानो अक्षुभिः । पश्यं जन्मानि सूर्य ॥ २२ ॥

सप्त त्वा हरितो रणे वहन्ति देव सूर्य । शोचिर्भक्षं विचक्षुणम् ॥ २३ ॥

अयुक्त सप्त शुन्धुवः सूरौ रपस्य नाभ्यः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥

रोहितो दिवमारुह्य तपसा तपस्वी ।

स योनिमैति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्बभूव ॥ २५ ॥

यो विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृशः ।

सं बाहुभ्यां भरति सं पतर्षिद्यावापृथिवी जनयन्देव एकः ॥ २६ ॥

एकपाद्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।

द्विपादश्च चतुर्पदो भूयो वि चक्रमे त एकपदस्त्वचं समासते ॥ २७ ॥

अर्तन्द्रो यास्यहरितो यदास्याद् रूपे कृणुते रोचमानः ।

केतुमानुद्यन्तसहमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भासि ॥ २८ ॥

वरमर्हो असि सूर्य बडादित्य मर्हो असि ।

महास्त्रं महतो महिमा त्वमादित्य मर्हो असि ॥ २९ ॥

रोचसे दिवि रोचसे अन्तरिक्षे पतंग पृथिव्यां रोचसे रोचसे अप्सवर्धनः ।

उभा संमुद्रौ रूप्या व्यापिष देवा देवासि महियः स्वर्जित ॥ ३० ॥ (c)

अर्वाद् परस्ताद्वयतो व्यभ आशुर्विपश्चित्पतयन्तंगः ।

विष्णुर्विचित्रः शर्वसाधितिह्वय केतुना सहते विश्वमेजत ॥ ३१ ॥

चित्रचिकित्वाभर्हिषः सुपर्णं आरोचयन्तोदसी अन्तरिक्षम् ।

अहोरात्रे परि सूर्य वसन्ते प्रास्य विश्वा तिरतो वीर्याणि ॥ ३२ ॥

तिग्मो विभार्जन्तच्च पशिशानो ऽरंगमासः प्रवतो रराणः ।

ज्योतिष्मान्यही महियो वयोधा विश्वा आस्यात्प्रदिग्ः कल्पमानः ॥ ३३ ॥

चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान्प्रदिग्ः सूर्य उद्यन् ।

दिवाकरो ऽति द्युधैस्तमांसि विश्वातारीदुर्गितानि शुक्रः ॥ ३४ ॥

चित्रं देवानामुदंगादनीकं चक्षुर्मिचस्य वरुणस्यामेः ।

आप्राद्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगन्तस्युधश्च ॥ ३५ ॥

उच्चा पतन्तमेरुणं मुपुणं मय्ये दिवस्तरणिं भार्जमानम् ।

पय्याम त्वा मवितारुं यमादुरजस्रं ज्योतिर्यद्विन्दद्विः ॥ ३६ ॥

दिवस्पृष्टे घावंमानं मुपुणंमदित्याः पुत्रं नायकाम उपं यामि भीतः ।

स नः सूर्य प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिपाम सुमती ते स्याम ॥ ३७ ॥

सहस्राह्व्यं वियतावस्य पृथौ हेर्हसस्य पतनः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदद्यं संपश्यन्त्याति भुवनानि विश्वा ॥ ३८ ॥

रोहितः कालो अंभवद्रोहितो ऽग्रे प्रजापतिः ।

रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्वराभरत् ॥ ३९ ॥

रोहितो लोको अंभवद्रोहितो ऽत्यंतपद्विबम् ।

रोहितो रग्मिभिर्भूमिं समुद्रमनु सं चरत् ॥ ४० ॥ (१०)

सर्वा दिग्ः समंचरद्रोहितो ऽधिपतिर्दिवः ।

दिवं समुद्रमाद्रुमिं सर्वं नूतं वि रक्षति ॥ ४१ ॥

आरोहं लुको बृहतीरातन्द्रो वे रूपे कृणुते रोचमानः ।

चित्रश्चिक्त्वान्माहयो वातमाया यावतो लोकानभि यद्विभाति ॥ ४२ ॥

अभ्यप्यदेति पर्येयन्दस्यते ऽहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः ।

सूर्य वयं रजसि क्षियन्तं गातुविदं हवामहे नाधमानाः ॥ ४३ ॥

पृथिवीप्रो महियो नाधमानस्य गातुस्दन्धचक्षुः परि विश्वं वभूव ।

विश्वं मुपयन्सुवितेजो यजष इदं शृणोतु यदहं ववीमि ॥ ४४ ॥

पर्यस्य महिमा पृथिवी समुद्रं ज्योतिषा विभाजन्परि द्यामन्तरिक्षम् ।

सर्वं संपश्यन्तुविद्वो यजंश्च इदं गृणीतु यदहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥
अबोधयिः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवायतीमुपासम् ।
यद्वा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥ ४६ ॥ (११)

॥ द्वितीयोऽनुवाकः ॥

य इमे द्यावापृथिवी जजान यो द्वापि कृत्वा भुवनानि वस्ते । ॥ ३ ॥
यस्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः षड्वीर्याः पतंगो अनु विचाकंशीति ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहित प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च पाशान् ॥ १ ॥
यस्माद्वाता ऋतुथा पवन्ते यस्मात्समुद्रा अधि विक्षरन्ति ।
तस्य देवस्य ० पाशान् ॥ २ ॥

यो मारयति प्राणयति यस्मात्प्राणन्ति भुवनानि विश्वा । तस्य ० ॥ ३ ॥
यः प्राणेन द्यावापृथिवी तर्पयत्यपानेन समुद्रस्य जठरं यः पिपति । तस्य ० ॥ ४ ॥
यस्मिन्चिराद् परमेष्ठी प्रजापतिरपिर्वश्वानरः सह पङ्क्त्या ध्रितः ।
यः परस्य प्राणं परमस्य तेजं आददे । तस्य ० ॥ ५ ॥
यस्मिन्पदुर्वीः पञ्च दिशो अधि धिताश्चतस्र आपो यज्ञस्य च योऽक्षराः ।
यो अन्तरा रोदसी क्रुद्धश्चक्षुषिष्ठान् । तस्य ० ॥ ६ ॥
यो अन्नादो अन्नपतिर्वभूव ब्रह्मणस्पतिरुत यः ।

भूतो भविष्यद्भुवनस्य यस्पतिः । तस्य ० ॥ ७ ॥
अहोयच्चविर्मितं त्रिंशदङ्गं त्रयोदश मासं यो निर्मिमीते । तस्य ० ॥ ८ ॥
कृष्णं नियानं हरयः मुपणा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।
त आर्ववृचन्तर्दनादृतस्य । तस्य ० ॥ ९ ॥

यत्रे चन्द्रं कम्पय रोचनावद्यत्सिन्धुं पुष्कलं चित्रभानु ।
यस्मिन्सूर्या आपिताः सप्त साकम । तस्य ० ॥ १० ॥ (१२)
हेदेनुमनु तस्ते पुरस्तादन्तरं प्रति गृह्णाति पश्चात् ।
ज्योतिवमाने सट्मप्रमादम् । तस्य ० ॥ ११ ॥

बृहदुन्यतः पक्ष आसीदुधन्तरमुन्यतः सर्वले सध्रीची ।

यद्रोहितमर्जनयन्त देवाः । तस्य० ॥ १२ ॥

स वरुणः सायमग्निर्भवति स मित्रो भवति प्रातरुद्यन् ।

स संविता भूत्वान्तरिक्षेण याति स इन्द्रो भूत्वा तंपति मध्यतो दि-
वम् । तस्य० ॥ १३ ॥

सहस्राह्णानि विर्यतावस्य पक्षौ हरेर्हंसस्य पततः स्वर्गम् ।

स देवान्सर्वानुरस्युपदध संप्रम्यन्याति भुवनानि विश्वा । तस्य० ॥ १४ ॥

अयं स देवो अस्वपन्नः सहस्रमूलः पुरुषाको अग्निः ।

य इदं विश्वं भुवनं जजान् । तस्य० ॥ १५ ॥

शुक्रं वहन्ति हरयो रपुष्यदो देवं दिवि वर्चसा भार्जमानम् ।

यस्योर्ध्वा दिवं तन्व १ स्तर्पन्त्यर्वाङ् मुवर्णैः पटैरिवि भाति । तस्य० ॥ १६ ॥

येनादित्यान्हृतितः संवहन्ति येन यज्ञेन बृहवो यन्ति प्रजानन्तः ।

यदेकं ज्योतिर्बहुधा वि भाति । तस्य० ॥ १७ ॥

सप्त युञ्जन्ति रयमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तर्नामा ।

पिनाभिं चक्रमर्जरमन्वं यजेमा विश्वा भुवनाधि तस्युः । तस्य० ॥ १८ ॥

अष्टधा युक्तो वहति वहिरुप्यः पिता देवानां जनिता मंतीनाम् ।

चतस्य तन्तुं मनसा मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा । तस्य० ॥ १९ ॥

सम्यञ्च तन्तुं प्रदिशो ऽनु सर्वा अन्तर्गायत्र्याममृतस्य गर्भे ।

तस्य० ॥ २० ॥ (१३)

निमुचस्तिषो व्युषो ह तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अङ्ग तिस्रः ।

विद्या ते अपे वेधा जनिष्वे वेधा देवानां जनिमानि विद्या । तस्य० ॥ २१ ॥

वि य और्णोत्पुषिर्वी जायमान आ समुद्रमदधादन्तरिक्षे । तस्य० ॥ २२ ॥

तमपे क्रतुभिः केतुभिर्हितोऽङ्कः समिह उदरोचया दिवि ।

किमभ्यार्चन्मरुतः पृथिमातरो यद्रोहितमर्जनयन्त देवाः । तस्य० ॥ २३ ॥

य आत्मदा वलदा यस्य विश्वं उपासते प्रणिधं यस्य देवाः ।

योऽस्येगं द्विपदो यश्चतुष्पदः । तस्य० ॥ २४ ॥

एकपाद्विपदो भूयो वि चक्रमे द्विपात्त्रिपादमभ्येति पश्चात् ।
चतुष्पाच्चक्रे द्विपदामभिस्वरे संप्रथम्यङ्गितिमुपतिष्ठमानः ।
तस्य देवस्य क्रुद्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति ।
उद्वेपय रोहितं प्र क्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रतिं मुञ्च पाशान् ॥ २५ ॥
कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो रात्र्या वत्सो ऽजायत ।
स ह द्यामधि रोहति रुहो रुहो रोहितः ॥ २६ ॥ (१४)

। तृतीयो ऽनुवाकः ।

(१) स इति सविता स्वर्दिवस्पृष्टे ऽवचाकंशत् ॥ १ ॥

॥ ४ ॥

रश्मिभिर्नेभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ २ ॥

सं धाता स विधर्ता स वायुर्नेभ उद्धृतम् ॥ ३ ॥

सो ऽर्मेमा स वरुणः स रुद्रः स महादेवः ॥ ४ ॥

सो अग्निः स उ सूर्यः स उ एव महायमः ॥ ५ ॥

तं वत्सा उप तिष्ठन्त्येकंशीर्षाणो युता दश ॥ ६ ॥

पश्चात्प्राञ्च आ तन्वन्ति यदुदेति वि भासति ॥ ७ ॥

तस्यैष भारुतो गणः स इति शिखाकृतः ॥ ८ ॥

रश्मिभिर्नेभ आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ९ ॥

तस्येमे नव कोशा विष्टम्भा नवधा हिताः ॥ १० ॥

स प्रजाभ्यो वि प्रप्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ ११ ॥

तमिदं निर्गतं सहः स एय एक एकवृदेक एव ॥ १२ ॥

एते असिन्देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ १३ ॥ (१५)

(२) कीर्तिश्च यशश्चाम्भश्च नभश्च वासरावर्चसं चान्नं चाच्चाद्यं च ॥ १४ ॥

य एतं देवमेकवृतं वेदं ॥ १५ ॥

न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नार्युच्यते ॥ १६ ॥

न पञ्चमो न षष्ठः सप्तमो नार्युच्यते ॥ १७ ॥

नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्यते ॥ १८ ॥

स सर्वस्मै वि पश्यति यच्च प्राणति यच्च न ॥ १९ ॥

तमितं निगतं सहः स एष एक एकवृत्तं एव ॥ २० ॥

सर्वे अस्मिन् देवा एकवृत्तो भवन्ति ॥ २१ ॥ (१६).

(३) ब्रह्मं च तपश्च कीर्तिश्च यज्ञश्चाम्भश्च नभश्च वायुश्च रश्मिं चान्नान्नाद्यं च ॥ २२ ॥

भूतं च भयं च अन्धा च रुचिश्च स्वर्गश्च स्वधा च ॥ २३ ॥

य एतं देवमेकवृत्तं वेदं ॥ २४ ॥

स एव मृत्युः सोऽमृतं सोऽभ्वं पंस रक्षाः ॥ २५ ॥

स रुद्रो बभ्रुवर्निर्वसृदेयं नमोवाके वषट्कारो ऽनु संहितः ॥ २६ ॥

तस्येमे सर्वे यातव उषं प्रणिपमासते ॥ २७ ॥

तस्यासु सर्वा नष्टावा वगे चन्दममा सह ॥ २८ ॥ (१७)

(४) स वा अहो ऽजायत तस्मादहंरजायत ॥ २९ ॥

स वै रात्र्या अजायत तस्माद्रात्रिरजायत ॥ ३० ॥

स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षमजायत ॥ ३१ ॥

स वै वायोरजायत तस्माद्वायुरजायत ॥ ३२ ॥

स वै दिवो ऽजायत तस्माद्दिव्यैरथ्यजायत ॥ ३३ ॥

स वै दिग्भ्यो ऽजायत तस्माद्दिग्भिरजायत ॥ ३४ ॥

स वै भूमिरजायत तस्माद्भूमिरजायत ॥ ३५ ॥

स वा अपेरजायत तस्मादपेरिरजायत ॥ ३६ ॥

स वा अद्रो ऽजायत तस्मादापो ऽजायन्त ॥ ३७ ॥

स वा अक्ष्णो ऽजायत तस्मादक्षो ऽजायन्त ॥ ३८ ॥

स त्रि यज्ञादजायत तस्माद्यज्ञो जायत ॥ ३९ ॥

स यज्ञस्तस्य यज्ञः स यज्ञस्य गिरस्कृतम् ॥ ४० ॥

स स्तनयति स वि द्योतते स उ अग्मानमस्यति ॥ ४१ ॥
 पापाय वा भद्राय वा पुरुषायासुराय वा ॥ ४२ ॥
 यद्वा कृणोषोषधीर्यद्वा वर्षसि भद्रया यद्वा जन्यमवीवृधः ॥ ४३ ॥
 तावांस्ते मघवन्महिमोषो ते तन्त्रेः शतम् ॥ ४४ ॥
 उपो ते वहे वहानि यदि वासि न्यवुदम् ॥ ४५ ॥ (१८)

(५) भूयानिन्द्रो नमुराहूयानिन्द्रासि मृत्युभ्यः ॥ ४६ ॥
 भूयानरात्याः शच्याः पतिस्त्वमिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोपासहे
 वयम् ॥ ४७ ॥

नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥ ४८ ॥
 अन्वाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ४९ ॥
 अम्भो अमो महः सह इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५० ॥
 अम्भो अरुणं रजतं रजः सह इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५१ ॥ (१९)

(६) उरुः पृषुः सुभूर्भुव इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५२ ॥
 प्रथो वरो व्यचो लोक इति त्वोपासहे वयम् ॥ ५३ ॥
 भवद्वसुरिदद्वसुः संयद्वसुरायद्वसुरिति त्वोपासहे वयम् ॥ ५४ ॥
 नमस्ते अस्तु पश्यत पश्य मा पश्यत ॥ ५५ ॥
 अन्वाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ५६ ॥ (२०)

॥ चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ अष्टाविंशः प्रपाठकः ॥

॥ अथोदयं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ १ ॥

॥ ओं ॥

सत्येनोत्संभिता भूमिः सूर्येणोत्संभिता द्यौः ।
 ऋतेनादित्यास्तिष्ठन्ति दिवि सोमो अर्धं द्यितः ॥ १ ॥
 सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
 अथो नक्षत्राणामेषामुपस्ये सोम आर्हितः ॥ २ ॥
 सोमं मन्यते पपिवान्यत्संपिबन्त्योर्पथिम् ।
 सोमं यं ब्रह्माणो विदुर्न तस्याघ्राति पार्थिवः ॥ ३ ॥
 यत्वा सोमं प्रपिबन्ति तत आ पायसे पुनः ।
 वायुः सोमस्य रक्षिता समाना मास आकृतिः ॥ ४ ॥
 आद्यद्विधानिगुपितो बर्हतेः सोम रक्षितः ।
 यान्णामिहृषन्तिष्ठसि न ते अघ्राति पार्थिवः ॥ ५ ॥
 चित्रिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् ।
 द्यौर्भूमिः कोश आसीद्यदयात्सुर्या पतिम् ॥ ६ ॥
 रेषासीदनुदेयी नाराशंसी न्योचनी ।
 सूर्याया भद्रमिह्वासो गार्थयैति परिष्कृता ॥ ७ ॥
 स्तोमा आसन्नतिथयः कुरीरं छन्द ओपशः ।
 सूर्याया अश्विना वरापिरासीत्युरोगवः ॥ ८ ॥
 सोमो वधूयुरभवदश्विनास्तामुभा वरा ।
 सूर्या यत्पत्ये तंसन्ती मनसा सविताददात् ॥ ९ ॥

मनो अस्या अने आसीद्यौरासीदुत छदिः ।

शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात्सूर्या पतिम् ॥ १० ॥ (१)

चक्रसामाभ्यामभिहितौ गावो ते सामनाविताम् ।

श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिवि पन्याश्चराचरः ॥ ११ ॥

शुची ते चक्रे यात्या ध्यानो अस्तु आहतः ।

अनो मनस्सयं सूर्यारोहत्रयती पतिम् ॥ १२ ॥

सूर्याया वहतुः प्रागात्सविता यमवासृजत ।

मघासु हन्यन्ते गावः फल्गुनीषु जुह्यते ॥ १३ ॥

यदश्विना पृच्छमानावयातं विचक्रेण वहतुं सूर्यायाः ।

कैके चक्रं वामासीत्क देष्ट्रायं तस्यधुः ॥ १४ ॥

यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्यामुप ।

विश्वे देवा अनु तद्वामजानमुचः पितरं वृणीत पूषा ॥ १५ ॥

वे ते चक्रे सूर्ये ब्रह्माणं चतुषा विदुः ।

अथैकं चक्रं यद्रुहा तदङ्गातय इन्द्रिदुः ॥ १६ ॥

अर्यमणं यजामहे सुवन्धुं पतिवेदनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनात्मेतो मुञ्चामि नामुतः ॥ १७ ॥

मेतो मुञ्चामि नामुतः सुवद्भाममुतस्करम् ।

यद्येयमिन्द्र मीदुः सुपुषा सुभगासति ॥ १८ ॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वावभात्सविता सुशेवाः ।

चतस्र्य सोनीं भुकृतस्य लोके स्यान् ते अस्तु सहस्रभलायै ॥ १९ ॥

भगस्त्वितो नयतु हस्तगृह्णाश्विना त्वा प्र वहतां रथेन ।

गृहानां च गृहपत्नी यथासौ वशिनी त्वं विदधमा वंदासि ॥ २० ॥ (२)

इह प्रियं प्रजयै ते समृध्यतामसिन्गृहे गार्हपत्याय जागृहि ।

एना पत्या तन्वं१सं स्पृशस्वाच जिर्यिर्विदधमा वंदासि ॥ २१ ॥

इहैव स्तं मा वि यौष्टं विषमामुष्टं धुतम् ।

कीडन्ती पुर्वेर्नमृभिर्मोदमानो स्वस्तकी ॥ २२ ॥

पूर्वापरं चरतो माययैतो शिशूः क्रीडन्तो परि यातो ऽर्णवम् ।
विश्वान्यो भुवना विचष्टं चतुरन्यो विदधज्जायसे नवः ॥ २३ ॥

नवोनवो भवसि जायमानो ऽहं केतुरूपमामेष्यम् ।
भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन्न चन्द्रमस्तिरसे दीर्घमायुः ॥ २४ ॥

परो देहि णामृत्यं ब्रह्मभ्यो वि भज्ता वसु ।
कृत्यैषा पद्धती भूत्वा जाया विंशते पतिम् ॥ २५ ॥

नीललोहितं भवति कृत्यामक्तिर्यज्यते ।
एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्वन्धेषु बध्यते ॥ २६ ॥

अष्टीला तनूर्भवति रुशती पापयामुया ।
पतिर्यद्वधोऽ वासंसः स्वमङ्गमभ्युणुते ॥ २७ ॥

आशमनं बिगसनमथो अधिविकर्तनम् ।
सूर्यायाः पन्थ रूपाणि तानि ब्रह्मते गुम्भति ॥ २८ ॥

तृष्टमेतत्कर्तुं कमपाष्टवद्विषवच्चेतदक्षवे ।
सूर्या यो ब्रह्मा वेद स इडाधूयमर्हति ॥ २९ ॥

स इक्षत्स्योनं हरति ब्रह्मा वासंसः सुमङ्गलम् ।
प्रायश्चित्तिं यो अध्येति येन जाया न रिचति ॥ ३० ॥ (३)

युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतोद्येषु ।

ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रोचय चारुं संभलो वदतु वार्चमेताम् ॥ ३१ ॥
इहेदसाय न परो गमायेमं गावः प्रजया वर्धयाथ ।

गुभं यतीरुसियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः क्रन्विह वो मनींसि ॥ ३२ ॥
इमं गावः प्रजया सं विशाषाय देवानां न मिनाति भागम् ।

असौ वः पूषा मरुतश्च सर्वे असौ वो धाता संविता सुवाति ॥ ३३ ॥
अनृष्टरा चतुर्वः सन्तु पन्थानो येभिः सखायो यन्ति नो चरेयम् ।

सं भगेन समर्यम्णा सं धाता मृजतु वर्चसा ॥ ३४ ॥

यद् वर्चो अक्षेषु सुरायां च यदार्हितम् ।

यज्ञोप्यश्विना वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३५ ॥

येन महानध्या जघनमश्विना येन वा सुरा ।

येनाद्या अभ्यर्पिच्यन्त तेनेमां वर्चसावतम ॥ ३६ ॥

यो अग्निध्मो दीदयंस्त्वपन्तर्य विप्राम ईदंते अश्वरेषु ।

अपां नपान्मधुमतीरपो दा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्यावान् ॥ ३७ ॥

इदमहं रुग्णं याभं तनूदूषिमपोहामि ।

यो भद्रो रोचनस्तमुदचामि ॥ ३८ ॥

आस्यं ब्राह्मणाः स्वपनीहरेन्त्ववीरघ्नोरुदचन्तापः ।

अयम्णो अग्निं पर्येतु पृषन्ततोक्षन्ते श्वर्गुरो देवरश्च ॥ ३९ ॥

शं ते हिरण्यं गमुं सन्तापः शं मेधिर्भवतु शं युगस्य तर्ध ।

शं त आपः शतपंचिचा भवन्तु गमु पत्या तन्वं १ सं स्पृगस्व ॥ ४० ॥ (४)

त्वे रयस्य त्वे ऽनेसः त्वे युगस्यं गतक्रतो ।

अपालामिन्दु विष्णुत्वाकृणोः सूर्यत्वचम ॥ ४१ ॥

आगमांना सामनसं प्रजां सौभाग्यं रयिम ।

पत्युरनुग्रता भृत्वा सं नक्षस्वामृताय कम् ॥ ४२ ॥

यथा मिथुर्नदीनां साम्राज्यं सुपुत्रे वृषा ।

एवा त्वं सम्राज्येधि पत्युरस्ते परेत्वं ॥ ४३ ॥

सम्राज्येधि श्वर्गुरपु सम्राज्युत देवपु ।

ननान्दुः सम्राज्येधि सम्राज्युत श्वश्याः ॥ ४४ ॥

या अकृन्तन्नवयन्याश्च तल्लिरे या देवीरन्तो अभितो ऽददन्त ।

तास्त्वा जग्मे सं व्ययन्तायुष्मतीदं परि धत्स्व वासं ॥ ४५ ॥

जीवं रुदन्ति वि नयन्त्यध्वरं दीपामनु प्रसितिं दीध्युनरः ।

वामं पितृभ्यो य इदं संमीरि मयः पतिभ्यो जनये परिष्वजे ॥ ४६ ॥

स्योनं ध्रुवं प्रजायं धारयामि ते ऽम्भानं देव्याः पृथिव्या उपस्ये ।

तमा तिष्ठानुमाद्यो सुवचा दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥ ४७ ॥

येनापिरस्या भूम्या हस्तं जयाह दक्षिणम् ।

तेन गृह्णामि ते हस्तं मा व्यपिष्टा मया सह प्रजया च धने ॥ ४८ ॥

देवस्ते सविता हस्तं गृह्णानु सोमो राजा सुप्रजसं कृणोतु ।

अपिः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदष्टिं कृणोतु ॥ ४९ ॥

गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्या जरदष्टिर्यथासः ।

भगो अयेमा सविता पुरेधिर्मह्यं त्वादुर्गार्हपत्याय देवाः ॥ ५० ॥ (५)

भगस्ते हस्तमयहीत्सविता हस्तमयहीत ।

पत्नी त्वमंसि धर्मणाहं गृहपतिस्तव ॥ ५१ ॥

ममेयमस्तु पोषा मह्यं त्वादाकृहस्पतिः ।

मया पत्या प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥ ५२ ॥

त्वष्टा वासो व्यदधातुभे कं बृहस्पतेः प्रशिषा कवीनाम् ।

तेनेमां नारीं सविता भगश्च सूर्यामिव परि धत्तां प्रजया ॥ ५३ ॥

इन्द्रायी द्यावापृथिवी मातरिषां मित्रावरुणा भगो अश्विनोभा ।

बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं प्रजया वर्धयन्तु ॥ ५४ ॥

बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशो अकल्पयत् ।

तेनेमामश्विना नारीं पत्ये सं शोभयामसि ॥ ५५ ॥

इदं तद्रूपं यदवस्तु योषा जायां जिज्ञासे मनस्ता चरन्तीम् ।

तामर्चतिथे सखिभिर्नवगवैः क इमाबिद्वाचि चंचर्त पाशान् ॥ ५६ ॥

अहं वि यामि मयि रूपमस्या वेददित्यम्यन्मनसः कुलायम् ।

न स्तेयमग्नि मनसोदमुचे स्वयं श्रृणुानो वरुणस्य पाशान् ॥ ५७ ॥

प्र त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद्येन त्वावन्मात्सविता मुशेवाः ।

उरु लोकं मुगमच पत्यां कृणोमि तुभ्य सहपत्न्यै वधु ॥ ५८ ॥

उद्यद्यध्वमप रथो हनायेमां नारीं सुकृते दधात ।

धाता विपश्चित्पतिमस्य विवेद् भगो राजा पुर एतु प्रजानन् ॥ ५९ ॥

भगस्ततश्च चतुरः पादान्भगस्ततश्च चत्वार्युपलानि ।

त्वष्टा पिपेश मप्यतो ऽनु वर्धान्ता नो असु सुमङ्गली ॥ ६० ॥

सुकिंशुकं वरतुं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुवर्तं सुचक्रम् ।

शा रोह सूर्यं अमृतस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो वहतुं कृणु त्वम् ॥ ६१ ॥

अभ्रातृघ्नीं वरुणापंगुघ्नीं बृहस्पते ।

इन्द्रापतिघ्नीं पुत्रिणीमासभ्यं सवितर्वह ॥ ६२ ॥

मा हिंसिष्टं कुमार्यैः स्थूले देवकृते पथि ।

शालाया देव्या द्वारं स्योनं कृगमो वधूपथम् ॥ ६३ ॥

ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः ।

अनाव्याधां देवपुरां प्रपद्यं शिवा स्योना पतिलोके विराज ॥ ६४ ॥ (६)

॥ प्रथमोऽनुवाकः ॥

तुभ्यमये पर्यवहन्सूयां बहंतुनां सह ।

स नः पतिभ्यो जायां दा अपे प्रजया सह ॥ १ ॥

पुनः पत्नीमगिरंदादायुषा सह वर्चसा ।

दीर्घायुरस्या यः पतिर्जीवति शरदः शतम् ॥ २ ॥

सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्ते ऽपरः पतिः ।

तृतीयोऽग्निये पतिस्सुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥

सौमो ददहन्धर्वाय गन्धर्वो ददत्यये ।

रयिं च पुत्रांश्चाटादग्निर्मह्यमथोऽमाम् ॥ ४ ॥

आ वामगन्धुमतिर्वाजिनीवम् न्यञ्चिना हस्तु कामा अंजत ।

अभूतं गोपा मिथुना शुभस्पती प्रिया अयं स्त्रो दुर्यो अगीमहि ॥ ५ ॥

सा मन्दसाना मनसा शिवेन रयिं धेहि सर्ववीरं वचस्यम् ।

सुगं तीर्थे सुप्रमाणं शुभस्पती स्थाणुं पथिष्टामपं दुर्मतिं हंतम् ॥ ६ ॥

या ओषधयो या नद्योऽयानि क्षेत्राणि या वना ।

तास्त्वा वधु प्रजावन्तीं पत्ये रक्षन्तु रक्षसः ॥ ७ ॥

एमं पन्थामरुक्षाम सुगं स्वस्तिवार्हनम् ।

यस्मिन्वीरो न रिषत्यन्यथां विन्दते वसुं ॥ ८ ॥

इदं सु मे नरः शृणुत यमाग्निषा दंपती वाममंशुतः ।

ये गन्धर्वा अप्सरसश्च देवीरिषु वानस्पत्येषु ये ऽधि तस्युः ।

स्योनास्ते अस्यै वध्वै भवन्तु मा हिंसिषुर्वहतुमुह्यमानम् ॥ ९ ॥

ये वध्वंश्चन्द्रं वहतुं यक्ष्मा यन्ति जनां अनुं ।

पुनस्तान्यजियां देवा नयन्तु यत आगताः ॥ १० ॥ (९)

मा विदन्परिपन्थिनो य आसीदन्ति दंपती ।

सुगेनं दुर्गमतीतामपं द्रान्त्वरातयः ॥ ११ ॥

सं कागयामि वहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरिणं चक्षुषा मित्रियेण ।

पर्याणं वं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता तत्कृणोतु ॥ १२ ॥

गिवा नारीयमस्तमागन्निमं धाता लोकमस्य दिदेश ।

तामर्यमा भगौ अश्विनोभा प्रजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥

आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन्तस्यां नरो वपत वोर्जमस्याम् ।

सा वः प्रजां जनयद्वृक्षाभ्यो विभ्रती दुग्धमृषभस्य रेतः ॥ १४ ॥

प्रति तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह संस्वति ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावमत ॥ १५ ॥

उहं ऊर्मिः शम्या हन्वापो योक्ताणि मुञ्चत ।

मादुष्कृती च्येनसावध्यावर्गुनमारताम् ॥ १६ ॥

अघोरचक्षुरपतिभी स्योना शग्मा सुगेवा सुयमा गृहेभ्यः ।

वीरसूदंबकामा सं त्वर्याधिषीमहि सुमनस्यमाना ॥ १७ ॥

अदेयुष्मपतिभीहिधि गिवा पशुभ्यः मृयमां सुवचाः ।

प्रजावती वीरसूदंबकामा स्योनेममग्निं गार्हपत्यं सपर्य ॥ १८ ॥

उत्तिष्ठेतः किमिच्छन्तीदमागा अहं त्वेडे अभिभूः स्वाद्गृहात् ।

शून्यपी निर्वृते याजगन्योत्तिष्ठारते प्र पत मेह रस्याः ॥ १९ ॥

यदा गार्हपत्यमसंपर्येतुर्वमग्निं वधूरियम् ।

अथा संस्वत्ये नारि पितृभ्यश्च नमस्कुत ॥ २० ॥ (८)

शमं वमेतदा हरास्ये नार्या उपस्तरं ।

सिनीवालि प्र जायतां भगस्य सुमतावमत ॥ २१ ॥

यं बल्वंजं न्यस्यय चर्म चोपस्तृणीयनं ।

तदा रोहतु सुप्रजा या कन्या विन्दते पतिम् ॥ २२ ॥

उपं स्तृणीहि बल्यं जमधि चर्मणि रोहिते ।

तत्रोपयिष्य सुप्रजा इममग्निं संपर्येतु ॥ २३ ॥

आ रोह चर्मापं मीढाग्निमेव देवो हन्ति रक्षांसि सर्वा ।

इह प्रजां जनय पत्ये अस्मि संज्येष्ठयो भवत्युवस्तं एषः ॥ २४ ॥

वि तिष्ठन्तां मातुरस्या उपस्थाच्चानारूपाः पशवो जायमानाः ।

सुमङ्गल्युपं सीदेममग्निं संपत्नीं प्रति भूयेह देवान् ॥ २५ ॥

सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुगेवा पत्ये शृङ्गुराय शंभूः ।

स्योना श्वथे प्र गृहाचिंशेमान् ॥ २६ ॥

स्योना भव शृङ्गेभ्यः स्योना पत्ये गृहेभ्यः ।

स्योनास्य सर्वस्य विशे स्योना पुरारिषां भव ॥ २७ ॥

सुमङ्गलीरियं वधूरिमां समेत पश्यत ।

सौभाग्यमस्य दत्त्वा दीर्घायै विपरेतन ॥ २८ ॥

या दुर्हार्दो युवतयो याश्चेह जरतीरपि ।

वर्चो वर्चस्यै सं दत्त्वापास्तै विपरेतन ॥ २९ ॥

रुक्मप्रस्तरणं वर्यं विश्वा रूपाणि विभ्रतम ।

आरोहत्सुर्या सावित्री बृहते सौभगाय कम ॥ ३० ॥ (९)

आ रोह तत्पं सुमनस्यमानेह प्रजां जनय पत्ये अस्मि ।

इन्द्राणीव सुबुधा बुध्यमाना ज्योतिरया उग्रसः प्रति जागरासि ॥ ३१ ॥

देवा अये न्यपद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तच्चस्तनूभिः ।

सूर्येवं नारि विश्वरूपा महिम्ना प्रजावती पत्या सं भवेह ॥ ३२ ॥

उत्तिष्ठतो विश्वावसो नमस्तेडामहे ता ।

जामिमिच्छ पितृषट् न्यक्तास ते भागो जनुया तस्यं विद्धि ॥ ३३ ॥

अप्सरसः सधमादे मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्ये च ।

तास्ते जनिवमभि ताः परेहि नमस्ते गन्धर्वतुर्ना कृणोमि ॥ ३४ ॥

नमो गन्धर्वस्य नमस्ते नमो भार्माय चक्षुषे च कृणमः ।

विश्वावसो ब्रह्मणा ते नमो ऽभि जाया अंस्तरसः धेरेहि ॥ ३५ ॥
 राया वयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमावीवृताम ।
 अंगन्त देवः परमं सधस्थमगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥ ३६ ॥
 स पितरावृत्तिये सृजेथां माता पिता च रेतसो भवाथः ।
 मयि इव योषामयि रोहयिनां प्रजां कृत्वाथामिह पुंष्यतं रयिम् ॥ ३७ ॥
 तां पूषं ह्रिवतंमामेरयस्व यस्यां बीजं मनुष्या इ वपन्ति ।
 या न ऊरु उग्रती विश्रयाति यस्यामुग्रन्तः प्रहरेम जेपः ॥ ३८ ॥
 आ रोहोरुमुप धत्स्व हस्तं परि ध्वजस्व जायां सुमनस्यमानः ।
 प्रजां कृत्वाथामिह मोदमानौ दीर्घ वामायुः सविता कृणोतु ॥ ३९ ॥
 आ वां प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोरात्राभ्यां समनस्तर्क्यमा ।
 अदुर्मङ्गली पतिलोकमा विंशेसं शं नो भव द्विपदे च चतुष्पदे ॥ ४० (१०) ॥
 देवदत्तं मनुना साकमेतद्वाधूयं वासो वध्यंश्च वस्त्रम् ।
 यो ब्रह्मणे चिकितुषे ददाति स इद्रक्षांसि तत्स्यानि हन्ति ॥ ४१ ॥
 यं मे दत्तो ब्रह्मभागं वधूयोर्वाधूयं वासो वध्यंश्च वस्त्रम् ।
 युवं ब्रह्मणे ऽनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रश्च दत्तम् ॥ ४२ ॥
 स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महसा मोदमानौ ।
 सुगृ सुपुत्रौ सुगृही तराथो जीवावुषसो विभातीः ॥ ४३ ॥
 नवं वसानः सुरभिः सुवासा उदागां जीव उपसो विभातीः ।
 आराडात्यंतचीवाभुक्षि विश्वंसादेनसस्पर्श ॥ ४४ ॥
 गुम्भनी द्यावापृथिवी अन्तिसुखे महिषते ।
 आपः सप्त संस्रुवुर्दबीस्ता नो मुञ्चन्तंहसः ॥ ४५ ॥
 सूर्ययै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।
 ये भृतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकारं नमः ॥ ४६ ॥
 य ऋते चिदभिगिषः पुरा जनुभ्यं आतृदः ।
 संधाता संधिं मघवा पुरुषसुनिष्कृता विहंतं पुनः ॥ ४७ ॥
 अपास्रतमं उद्धतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत ।

निर्देहनी या पृपातक्यसिन्तां स्थाणावध्या संजामि ॥ ४८ ॥
यावतीः कृत्या उपवासने यावन्तो राज्ञो वरुणस्य पार्श्वः ।
च्युद्ध्यो या असमृद्ध्यो या असिन्ता स्थाणावधि सादयामि ॥ ४९ ॥
या मे प्रियतमा तनूः सा मे विभाय वासंसः ।

तस्याये त्वं वनस्पते नीविं कृणुष्व मा वयं रिषाम ॥ ५० ॥ (११)

ये अन्ता यावतीः सिचो य सोतवो ये च तन्तवः ।

वासो यत्पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात् ॥ ५१ ॥

उशतीः कन्यला इमाः पितृलोकात्पति यतीः ।

अवं दीक्षामंसृष्टत् स्वाहा ॥ ५२ ॥

बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

वचो गोषु प्रविष्टं यस्तेनेमां सं संजामसि ॥ ५३ ॥

बृहस्पतिना • ।

तेजो गोषु प्रविष्टं यस्तेनेमां • ॥ ५४ ॥

बृहस्पतिना • ।

भगो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां • ॥ ५५ ॥

बृहस्पतिना • ।

यशो गोषु प्रविष्टं यस्तेनेमां • ॥ ५६ ॥

बृहस्पतिना • ।

पयो गोषु प्रविष्टं यस्तेनेमां • ॥ ५७ ॥

बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अधारयन् ।

रसो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां सं संजामसि ॥ ५८ ॥

यदीमे केशिनो जना गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽघम् ।

अपिष्टा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥

यदीयं दुहिता तव विकल्प्यरुदन्नुहे रोदेन कृण्वन्तोऽघम् ।

अपिष्टा • ॥ ६० ॥ (१२)

यज्जामयो यद्युवतयो गृहे ते समनर्तिषू रोदेन कृण्वन्तोऽघम् ।

अग्निष्टा ० ॥ ६१ ॥

यज्ञे प्रजायां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमघकृद्भिर्यं कृतम् ।

अग्निष्टा तस्मादेनसः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ६२ ॥

इयं नार्युषं ब्रूते पूत्यान्यावपन्तिका ।

दीर्घायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ ६३ ॥

इहेमाविन्दु सं नुद चक्रवाकेव दंपती ।

प्रजयैनौ स्वस्तकी विश्वमायुष्यश्रुताम् ॥ ६४ ॥

यदासन्ध्यामुपधाने यदोषवासने कृतम् ।

विवाहे कृत्यां यां चक्रास्तान् तां नि दध्मसि ॥ ६५ ॥

यहुष्कृतं यद्यमलं विवाहे बहती च यत् ।

तत्संभलस्यं कषले मृग्महे दुरितं वयम् ॥ ६६ ॥

संभले मलं सादयित्वा कषले दुरितं वयम् ।

अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ण आयूषि तारिषत् ॥ ६७ ॥

कृचिमः कङ्कतः शतदन्य एयः ।

अपास्याः केय्यं मलमपं शीर्षण्यं लिखात् ॥ ६८ ॥

अङ्गादङ्गाद्वयमस्या अप यक्ष्मं नि दध्मसि ।

तन्मा प्रापत्पृथिवीं मोत देवान्दिवं मा प्रापदुर्वृन्तारिषम् ।

अपो मा प्रापन्मलमेतदग्रे यमं मा प्रापत्पितृंश्च सर्वान् ॥ ६९ ॥

सं त्वा नह्यामि पर्यस्ता पृथिव्याः सं त्वा नह्यामि पर्यसौर्धधीनाम् ।

सं त्वा नह्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा सनुहि वाजमेमम् ॥ ७० ॥ (१३)

अमो ऽहर्मस्मि सा त्वं सामाहमस्यृक्तं द्यौरहं पृथिवी त्वम् ।

ताविह सं भवाव प्रजामा जनयावहै ॥ ७१ ॥

जुनियन्ति नावयवः पुनियन्ति सुदानवः ।

अरिष्टासू सचेवहि बृहते वाजसातये ॥ ७२ ॥

ये पितरो वधृद्गो दुमं बहनुमार्गमन् ।

ते अस्त्ये वधे संपत्न्ये प्रजावद्यमं यद्यन्तु ॥ ७३ ॥

येदं पूर्वागन्धनायमाना प्रजामस्य द्रविणं चेह दत्त्वा ।
 तां बह्वन्वगतस्यानु पन्थां विराडियं सुंप्रजा अत्यजिषीत् ॥ ७४ ॥
 प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुत्वाय शतशंरदाय ।
 गृहागच्छ गृहपत्नी यथासौ दीर्घं त आयुः सविता कृणोतु ॥ ७५ ॥ (१४)

। द्वितीयो ऽनुषाङ्गः ।

। एकोनविंशः प्रपाठकः ।

। चतुर्दशं वाक्यं समाप्तम् ।

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ प्रात्य आसीदीर्यमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥ १ ॥ स प्रजा-
पतिः सुवर्णेमात्मब्रह्मपुत्रप्राजंनयत् ॥ २ ॥ तदेकमभवत्तत्त्वलाभ-
मभवत्तन्महद्भवत्तज्ज्यैष्ठ्यमभवत्तद्वस्त्राभवत्तत्तपो ऽभवत्तत्तत्पुत्रमभवत्तेन
प्राजायत ॥ ३ ॥ सो ऽवर्धत स महानभवत्स महादेवो ऽभवत् ॥ ४ ॥
स देवानामीशां पर्यैत्स ईशानो ऽभवत् ॥ ५ ॥ स एकप्रात्यो ऽभवत्स
धनुरादत्त तदेवेन्द्रधनुः ॥ ६ ॥ नीलमस्योदरं लोहितं पुष्टम् ॥ ७ ॥
नीलैर्निवाप्रियं भ्रातृष्यं प्रोणोति लोहितेन द्विपत्नं विध्यतीति ब्रह्म-
वादिनो वदन्ति ॥ ८ ॥

॥ २ ॥ स उदतिष्ठत्स प्राचीं दिशमनु व्यचलत् । तं बृहच्च रथन्तरं चादि-
त्याश्च विश्वे च देवा अन्नुप्यचलन् । बृहते च वै स रथन्तराय चादि-
त्येभ्यश्च विश्वेभ्यश्च देवेभ्य आ वृश्चते य एवं विद्वांसं प्रात्यमुपवदति ।
बृहत्तश्च वै स रथन्तरस्य चादित्यानीं च विश्वेषां च देवानां प्रियं धाम
भवति य एवं वेद । तस्य प्राच्यां दिशि अदा पुंश्चली मित्रो मांगधो
विज्ञानं वासो ऽहंरुणीयं रात्री केशा हरितो प्रवर्तो कस्मलिर्मणिः ।
भूतं च भविष्यच्च परिकन्दो मनो विषयं मातरिश्वा च पर्वमानश्च
विषयवहि वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः कीर्तिश्च यशश्च पुरःसरी ।
एने कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ १ ॥

स उदतिष्ठत्स दक्षिणां दिशमनु व्यचलत् । तं यज्ञायज्ञियं च वा-
मदेव्यं च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चानुव्यचलन् । यज्ञायज्ञियाय च वै
स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च पशुभ्यश्चा वृश्चते य एवं
विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदति । यज्ञायज्ञियस्य च वै स वामदेव्यस्य च
यज्ञस्य च यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ।
तस्य दक्षिणायां दिक्षुषाः पुंश्चली मनो मागधो विज्ञानं मणिः ।
अमावास्या च पौर्णमासी च परिष्कन्दौ मनो ॥ १० ॥ २ ॥

स उदतिष्ठत्स प्रतीचीं दिशमनु व्यचलत् । तं वैरूपं च वैराजं चा-
पश्च बरुणश्च राजानुव्यचलन् । वैरूपाय च वै स वैराजाय चापश्च
वरुणाय च राज्ञा वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदात् । वैरूपस्य
च वै स वैराजस्य चापां च बरुणस्य च राज्ञः प्रियं धाम भवति य
एवं वेद । तस्य प्रतीच्यां दिशींरा पुंश्चली हसो मागधो विज्ञानं
मणिः । अहश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो ॥ १० ॥ ३ ॥

स उदतिष्ठत्स उदीचीं दिशमनु व्यचलत् । तं श्वेतं च नौधसं च
सप्रथेयं च सोमश्च राजानुव्यचलन् । श्वेताय च वै स नौधसाय च
सप्रथेयश्च सोमाय च राज्ञा वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवदति ।
श्वेतस्य च वै स नौधसस्य च सप्रथेयां च सोमस्य च राज्ञः प्रियं
धाम भवति य एवं वेद । तस्योदीच्यां दिशि विद्युत्पुंश्चली स्तनयि-
न्नुमागधो विज्ञानं वासोऽहर्हृणीषं रात्री केशा हरितौ प्रवतौ कल्म-
लमैणिः । श्रुतं च विश्रुतं च परिष्कन्दौ मनो विषयं मातरिषा च
पवंमानश्च विषयवाही वातः सारथी रेष्मा प्रतोदः कीर्तिश्च यशश्च
पुरःसरौ । ऐनं कीर्तिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स संवत्सरमूर्ध्वोऽतिष्ठत्तं देवा अमुवन्नात्य किं नु तिष्ठसीति ॥ १ ॥ ॥ ३ ॥
सोऽब्रवीदासन्दी मे सं भर्त्नन्ति ॥ २ ॥ तस्मै ब्राह्म्यायासन्दी सम-
भन् ॥ ३ ॥ तस्या योष्मश्च वसन्तश्च द्वौ पादावास्तां शरच्च वर्षाश्च

हौ ॥ ४ ॥ बृहच्च रथन्तारं वानूच्येऽं आस्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं
 च तिरश्चे ॥ ५ ॥ ऋचः प्राञ्चस्तन्तवो यजूंषि तिर्यञ्चः ॥ ६ ॥ वेदं
 आस्तरणं ब्रह्मोपबर्हणम् ॥ ७ ॥ सामासाद उद्गीथो ऽयश्चयः ॥ ८ ॥
 तामासन्दीं व्रात्य आरोहत् ॥ ९ ॥ तस्य देवजनाः परिष्कन्दा आ-
 सन्तसंकत्पाः प्रहाय्याऽविश्वानि भूतान्युपसदः ॥ १० ॥ विश्वान्येवास्य
 भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

- ॥ ४ ॥ तस्मै प्राच्या दिशः । वासन्तौ मासौ गोभारावकुर्वन्बृहच्च रथन्तारं
 चानुष्टातारौ । वासन्तावेनं मासौ प्राच्या दिशो गोपायतो बृहच्च
 रथन्तारं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १ ॥
 तस्मै दक्षिणाया दिशः । वैष्णौ मासौ गोभारावकुर्वन्यज्ञायज्ञियं च
 वामदेव्यं चानुष्टातारौ । वैष्णावेनं मासौ दक्षिणाया दिशो गोपायतो
 यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ २ ॥
 तस्मै प्रतीच्या दिशः । वार्षिकौ मासौ गोभारावकुर्वन्वैरूपं च वैराजं
 चानुष्टातारौ । वार्षिकावेनं मासौ प्रतीच्या दिशो गोपायतो वैरूपं
 च वैराजं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ३ ॥
 तस्मा उदीच्या दिशः । शारदौ मासौ गोभारावकुर्वन्छतं च नौधसं
 चानुष्टातारौ । शारदावेनं मासावुदीच्या दिशो गोपायतः श्यतं च
 नौधसं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ४ ॥
 तस्मै ध्रुवाया दिशः । हेमनौ मासौ गोभारावकुर्वन्भूमिं चापि चानु-
 ष्ठातारौ । हेमनावेनं मासौ ध्रुवाया दिशो गोपायतो भूमिं चापि चानु
 तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ५ ॥
 तस्मा ऊर्ध्वाया दिशः । शिशिरो मासौ गोभारावकुर्वन्दिवं चादित्यं
 चानुष्टातारौ । शिशिरावेनं मासावूर्ध्वाया दिशो गोपायतो छांश्चादि-
 त्यश्चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ६ ॥

तस्मै प्राच्या दिशो अन्तर्देशाद्भवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । भव ॥ ५ ॥
 एनमिध्वासः प्राच्या दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं शर्वो न
 भवो नेशानो नास्यं पशून् समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥ १ ॥
 तस्मै दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशाद्भवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । शर्व
 एनमिध्वासो दक्षिणाया दिशो अन्तर्देशादनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं ॥ २ ॥
 तस्मै प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशात्पशुपतिमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 पशुपतिरेनमिध्वासः प्रतीच्या दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ३ ॥
 तस्मा उदीच्या दिशो अन्तर्देशादुयं देवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 उय एनं देव इध्वास उदीच्या दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ४ ॥
 तस्मै ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादुदमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । रुद्र
 एनमिध्वासो ध्रुवाया दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ५ ॥
 तस्मा ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशान्महादेवमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् ।
 महादेव एनमिध्वास ऊर्ध्वाया दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ६ ॥
 तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिध्वासमनुष्ठातारमकुर्वन् । ईशान
 एनमिध्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्यो ऽनुष्ठातानुं तिष्ठति नैनं शर्वो न
 भवो नेशानो नास्यं पशून् समानान्हिनस्ति य एवं वेद ॥ ७ ॥

॥ ध्रुवां दिशमनु व्यंचलत् । तं भूमिश्चापिश्चौषधयश्च वनस्पतयश्च ॥ ६ ॥
 वानस्पत्याश्च वीरुषश्चानुव्यंचलन् । भूमेश्च वै सोऽंशेश्चौषधीनां च वन-
 स्पतीनां च वानस्पत्यानां च वीरुषां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १ ॥
 स ऊर्ध्वो दिशमनु व्यंचलत् । तमृतं च सत्यं च सूर्यश्च चन्द्रश्च नक्षत्रा-
 णि चानुव्यंचलन् । ऋतस्य वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च
 नक्षत्राणां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २ ॥
 स उन्तमां दिशमनु व्यंचलत् । तमृचं च सामानि च यजुषि च ब्रह्मं
 चानुव्यंचलन् । ऋचां च वै स साक्षां च यजुषां च ब्रह्मणश्च प्रियं
 धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स वृहतीं दिशमनु व्यंचलत् । तर्मितिहासश्च पुराणं च गाथाश्च नाराशंसीश्चानुव्यंचलन् । इतिहासस्य च वै स पुराणस्य च गाथानां च नाराशंसीनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स परमां दिशमनु व्यंचलत् । तमाहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाग्निश्च यज्ञश्च यजमानश्च पणवश्चानुव्यंचलन् । आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाग्न्यस्य च यज्ञस्य च यजमानस्य च पणूनां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ५ ॥

सो ऽनादिष्टां दिशमनु व्यंचलत् । तमृतवश्चार्तवाश्च लोकाश्च लौक्याश्च मासाश्चार्धमासाश्चाहोरात्रे चानुव्यंचलन् । ऋतूनां च वै स ज्ञार्तवानां च लोकानां च लौक्यानां च मासानां चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

सो ऽनावृत्तां दिशमनु व्यंचलत्ततो नावत्स्यंबमन्यत् । तं दितिश्चादितिश्चेडा चेन्द्राणी चानुव्यंचलन् । दितेश्च वै सो ऽदितिश्चेडायाश्चेन्द्राण्याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥

स दिशो ऽनु व्यंचलत्तं विराडनु व्यंचलत्सर्वे च देवाः सर्वे च देवताः । विराजश्च वै स सर्वेषां च देवानां सर्वेसां च देवतानां प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ८ ॥

स सर्वानन्तर्द्विगाननु व्यंचलत् । तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चानुव्यंचलन् । प्रजापतिश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

७ ॥ स महिमा सद्भूतानां पृथिव्या अंगदत्समुद्रो ऽभवत् ॥ १ ॥

तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चार्पय यदा च वर्षं भूतानुव्यवर्तयन्त ॥ २ ॥

ऐनमापो गच्छन्त्येन यदा गच्छन्त्येन वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥ ३ ॥

तं यदा च यज्ञश्च लोकश्चान्नं चान्नाद्यं च भूताभिपूर्यवर्तयन्त ॥ ४ ॥

ऐने ऋडा गच्छत्येनं यज्ञो गच्छत्येनं लोको गच्छत्येनमन्नं गच्छत्येनमन्नाद्यं
गच्छति य एवं वेद ॥ ५ ॥

॥ प्रथमो ऽनुवाकः ॥

सो ऽरज्यत ततो राजन्यो ऽजायत ॥ १ ॥ स विष्णुः सर्वन्धून्ब्र- ॥ ८ ॥
मन्नाद्यमभ्युदतिष्ठत ॥ २ ॥ विष्णो च वै स सर्वन्धूनां चाक्षस्य चा-
क्षाद्यस्य च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स विशो ऽनु व्यचलत् ॥ १ ॥ तं सभा च समितिश्च सेना च ॥ ९ ॥
सुरा चानुव्यचलन् ॥ २ ॥ सभायाश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरा-
याश्च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो राज्ञो ऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ अयं- ॥ १० ॥
समेनमात्मनो मानयेत्तथा क्षुषाय ना वृश्चते तथा राष्ट्राय ना वृश्चते
॥ २ ॥ अतो वै ब्रह्म च क्षुचं चोदतिष्ठतां ते स्रग्भूतां कं प्र विशावे-
ति ॥ ३ ॥ बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्रविशतिन्द्रे क्षुचं तथा वा इति ॥ ४ ॥
अतो वै बृहस्पतिमेव ब्रह्म प्राविशदिन्द्रे क्षुचम् ॥ ५ ॥ इयं वा उ
पृथिवी बृहस्पतिर्द्यौरिवेन्द्रः ॥ ६ ॥ अयं वा उ अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः
क्षुचम् ॥ ७ ॥ ऐनं ब्रह्म गच्छति ब्रह्मवर्चसी भवति ॥ ८ ॥ यः पृथि-
वी बृहस्पतिमग्निं ब्रह्म वेद ॥ ९ ॥ ऐनमिन्द्रियं गच्छतीन्द्रियवान्भ-
वति ॥ १० ॥ य आदित्यं क्षुचं दिवमिन्द्रं वेद ॥ ११ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो ऽतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेनमभ्यु- ॥ ११ ॥
देत्य ब्रूयाद्ब्राह्मणं क्वावात्सीर्ध्यात्योदकं ब्राह्मणं तर्पयन्तु ब्राह्मणं यथा ते प्रियं
तथास्तु ब्राह्मणं यथा ते वशस्तथास्तु ब्राह्मणं यथा ते निकामस्तथास्ति-
ति ॥ २ ॥ यदेनमाह ब्राह्मणं क्वावात्सीरिति पथ एव तेन देवयानानव-

रुन्धे ॥ ३ ॥ यदेनमाह व्रात्यौदकमित्यप एव तेनाव रुन्धे ॥ ४ ॥
 यदेनमाह व्रात्य तपयन्विति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ ५ ॥
 यदेनमाह व्रात्य यथा ते प्रियं तथास्त्विति प्रियमेव तेनाव रुन्धे ॥ ६ ॥
 ऐनं प्रियं गच्छति प्रियः प्रियस्य भवति य एवं वेद ॥ ७ ॥ यदेनमाह
 व्रात्य यथा ते वशस्तथास्त्विति वशमेव तेनाव रुन्धे ॥ ८ ॥ ऐनं वशी
 गच्छति वशी वशिनां भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ यदेनमाह व्रात्य यथा
 ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनाव रुन्धे ॥ १० ॥ ऐनं नि-
 कामो गच्छति निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ तद्यस्यैवं विद्वान्ब्रात्य उडुतेष्वपिष्वधिष्ठिते ऽपिहोत्रे ऽतिथिर्गृहा-
 नागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेनमभ्युदित्य घृयाद्ब्रात्यातिं सृज होष्यामीति ॥ २ ॥
 न चातिसृजेज्जुहुयान्न चातिसृजेन्न जुहुयात् ॥ ३ ॥ न य एवं विदुषा
 ब्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥ न पितृयाणं पण्यां जानाति न देव-
 यानम् ॥ ५ ॥ न देवेष्वामृष्यते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥ पर्यस्या-
 सिंल्लोक आसतनं गिष्यते य एवं विदुषा ब्रात्येनातिसृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥
 अथ य एवं विदुषा ब्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ८ ॥ न पितृयाणं
 पण्यां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥ आ देवेषु वृष्यते अहुतमस्य
 भवति ॥ १० ॥ नास्यासिंल्लोक आसतनं गिष्यते य एवं विदुषा
 ब्रात्येनानतिसृष्टो जुहोति ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ तद्यस्यैवं विद्वान्ब्रात्य एकां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति । ये पृथिव्यां
 पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ १ ॥
 तद्यस्यैवं विद्वान्ब्रात्यो द्वितीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति । येऽन्तरिक्षे
 पुण्यां लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ २ ॥
 तद्यस्यैवं विद्वान्ब्रात्यस्तृतीयां रात्रिमतिथिर्गृहे वसति । ये दिवि पुण्यां
 लोकास्तानेव तेनाव रुन्धे ॥ ३ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणं चतुर्थीं रात्रिर्मतिथिर्गृहे वसति । ये पुण्यानां
पुण्यां लोकास्तानेव तेनावं रुन्धे ॥ ४ ॥

तद्यस्यैवं विद्वान्ब्राह्मणो ऽपरिमिता रात्रीरतिथिर्गृहे वसति । य एवा-
परिमिताः पुण्यां लोकास्तानेव तेनावं रुन्धे ॥ ५ ॥

अथ यस्याब्राह्मणो ब्राह्मणब्रुवो नामविभृत्यतिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ ६ ॥
कैपदेनं न चैनं कैपेत् ॥ ७ ॥

अस्यै देवताया उदकं याचामीमां देवतां वासय इमामिमां देवतां
परि वेवेषीत्येनं परि वेविष्यात् ॥ ८ ॥

तस्यामेवास्य तद्देवतायां हुतं भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥

स यत्प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मास्तं शर्धो भूतानुभ्यचलन्मनो ऽन्नादं ॥ १४ ॥
कृत्वा । मनसा न्नादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ १ ॥

स यदक्षिणां दिशमनु व्यचलदिन्द्रो भूतानुभ्यचलन्बलमन्नादं कृत्वा ।
बलेनान्नादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ २ ॥

स यत्प्राचीं दिशमनु व्यचलद्वरुणो राजा भूतानुभ्यचलत्पुं ऽन्नादीः
कृत्वा । अन्निरन्नादीभिरचमन्ति य एवं वेद ॥ ३ ॥

स यदुदीचीं दिशमनु व्यचलत्सोमो राजा भूतानुभ्यचलत्सप्रिभिर्हुतं
आहुतिमन्नादीं कृत्वा । आहुत्यान्नाद्याचमन्ति य एवं वेद ॥ ४ ॥

स यदुवां दिशमनु व्यचलद्विष्णुर्भूतानुभ्यचलद्विराजमन्नादीं कृत्वा । वि-
राजान्नाद्याचमन्ति य एवं वेद ॥ ५ ॥

स यत्पशूननु व्यचलदुद्रो भूतानुभ्यचलदोषधीरन्नादीः कृत्वा । ओषधी-
भिरन्नादीभिरचमन्ति य एवं वेद ॥ ६ ॥

स यत्पितृननु व्यचलद्यमो राजा भूतानुभ्यचलत्स्वधाकारमन्नादं कृत्वा ।
स्वधाकारेणान्नादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ ७ ॥

स यन्मनुष्याऽननु व्यचलदग्निर्भूतानुभ्यचलत्स्वाहाकारमन्नादं कृत्वा ।
स्वाहाकारेणान्नादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥

स यदूर्ध्वा दिशमनु व्यचलद्बृहस्पतिर्भूत्वानुव्यचलद्वपद्भारमन्त्रादं कृत्वा ।
वपद्भारिणाच्चादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ ९ ॥

स यद्वाननु व्यचलदीशानो भूत्वानुव्यचलन्मन्युमन्त्रादं कृत्वा । मन्यु-
नाच्चादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ १० ॥

स यत्प्रजा अनु व्यचलत्प्रजापतिर्भूत्वानुव्यचलत्प्राणमन्त्रादं कृत्वा । प्रा-
णेनाच्चादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

स यत्सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत्परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलद्ब्रह्मन्त्रादं कृत्वा ।
ब्रह्मणाच्चादेनाचमन्ति य एवं वेद ॥ १२ ॥

॥ १५ ॥ तस्य वात्यस्य ॥ १ ॥ सप्त प्राणाः सप्तापानाः सप्त ध्यानाः ॥ २ ॥
यो ऽस्य प्रथमः प्राण ऊर्ध्वा नामायं सो अयिः ॥ ३ ॥ यो ऽस्य
द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासी स आदित्यः ॥ ४ ॥ यो ऽस्य तृतीयः
प्राणोऽभ्यूढो नामासी स चन्द्रमाः ॥ ५ ॥ यो ऽस्य चतुर्थः प्राणो
विभूर्नामायं स पर्वमानः ॥ ६ ॥ यो ऽस्य पञ्चमः प्राणो योनिर्नाम
ता इमा आपः ॥ ७ ॥ यो ऽस्य षष्ठः प्राणः प्रियो नाम त इमे
पुणर्वः ॥ ८ ॥ यो ऽस्य सप्तमः प्राणो ऽपरिमितो नाम ता इमाः
प्रजाः ॥ ९ ॥

॥ १६ ॥ यो ऽस्य प्रथमो ऽपानः सा पौर्णमासी ॥ १ ॥ यो ऽस्य द्वितीयो
ऽपानः साष्टका ॥ २ ॥ यो ऽस्य तृतीयो ऽपानः सामावास्या ॥ ३ ॥
यो ऽस्य चतुर्थो ऽपानः सा श्रद्धा ॥ ४ ॥ यो ऽस्य पञ्चमो ऽपानः
सा दीक्षा ॥ ५ ॥ यो ऽस्य षष्ठो ऽपानः स यज्ञः ॥ ६ ॥ यो ऽस्य
सप्तमो ऽपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ यो ऽस्य प्रथमो ध्यानः सेयं भूमिः ॥ १ ॥ यो ऽस्य द्वितीयो
ध्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥ २ ॥ यो ऽस्य तृतीयो ध्यानः सा द्यौः ॥ ३ ॥

यो ऽस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥ ४ ॥ यो ऽस्य पञ्चमो
व्यानस्त चतुर्वः ॥ ५ ॥ यो ऽस्य षष्ठो व्यानस्त अर्तवाः ॥ ६ ॥ यो
ऽस्य सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥ ७ ॥ समानमर्थं परि यन्ति देवाः
संवत्सरं वा एतद्व्रतवो ऽनुपरियन्ति व्रात्यं च ॥ ८ ॥ यदादित्यमभि-
संविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥ ९ ॥ एकं तदेयाममृत-
त्वमित्याहुंतिरेव ॥ १० ॥

तस्य व्रात्यस्य ॥ १ ॥ यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स अर्धादित्यो यदस्य ॥ १८ ॥
सुब्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥ २ ॥ यो ऽस्य दक्षिणः कर्णो ऽयं सो
अयियो ऽस्य सुब्यः कर्णो ऽयं स पर्वमानः ॥ ३ ॥ अहोरात्रे ना-
सिके दितिश्चादितिश्च शीर्षकपाले संवत्सरः शिरः ॥ ४ ॥ अहो
मृत्युश्च व्रात्यो रात्र्या प्राङ् नमो व्रात्याय ॥ ५ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ विश्वः प्रपाठकः ॥

॥ पञ्चदशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥ अतिमृष्टो आपां वृषभो ऽतिमृष्टा अग्रयो दिव्याः ॥ १ ॥ रुजन्त्य-
रितुनन्मृण्मृण्मृण् ॥ २ ॥ ओको मनीहा खनो निंदाह आत्मदृषि-
स्तनूदृषिः ॥ ३ ॥ इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यर्वनिधिः ॥ ४ ॥ तेन
तमभ्यतिसृजामो योऽम्मान्दोष्टि यं वयं द्विष्यः ॥ ५ ॥ आपामयमसि
समदं वो ऽभ्यवसृजामि ॥ ६ ॥ योऽप्स्वऽग्निरति तं सृजामि ओकं
खनिं तनूदृषिम् ॥ ७ ॥ यो वं आपो ऽग्निराविवेगं स मय यद्वो घोरं
तदेतत् ॥ ८ ॥ इन्द्रस्य व इन्द्रियेणाभि पिञ्चेत् ॥ ९ ॥ अग्निं आपो
अपं प्रिमस्मत् ॥ १० ॥ प्रासदिनो वहन्तु प्र दुष्वभ्यं वहन्तु ॥ ११ ॥
गिवेन मा चटुपा पय्यतापः गिवया तन्नोप स्पृशत त्वचं मे ॥ १२ ॥
गिवानग्नौ नप्सुपदो हवामहे मयिं द्यौं वचं आ धत्त देवीः ॥ १३ ॥

॥ २ ॥ निदुर्मण्यं ऊर्जा मधुमती वाक् ॥ १ ॥ मधुमती स्य मधुमती
वाचमुदयम् ॥ २ ॥ उपहृतो मे गोपा उपहृतो गोपीयः ॥ ३ ॥
मुश्रुतो कर्णो भद्रश्रुतो कर्णो भद्रं शोकं श्रयासम् ॥ ४ ॥ मुश्रुतिश्च
मोपश्रुतिश्च मा हासिष्टां सौपर्णं चक्षुरजस्रं ज्योतिः ॥ ५ ॥ चृपीणां
प्रस्तारो ऽसि नमो ऽस्तु देवाय प्रस्तारयं ॥ ६ ॥

॥ ३ ॥ मूर्धाहं रयीणां मूर्धा संमानानां भूयासम् ॥ १ ॥ रुजश्च मा वेनश्च

मा हांसिष्टां मूर्धा च मा विधर्मा च मा हांसिष्टाम् ॥ २ ॥ उर्वश्च
मा चममश्च मा हांसिष्टां धर्ता च मा धरुणाश्च मा हांसिष्टाम् ॥ ३ ॥
विमोक्तं माद्रूपविश्च मा हांसिष्टामाद्रुदानुश्च मा मातरिणां च मा
हांसिष्टाम् ॥ ४ ॥ बृहस्पतिर्म आत्मा नृमणा नाम द्यौः ॥ ५ ॥
अमंतापं मे ददयमुर्वी गव्यतिः समुद्रो अंसि विधर्मणा ॥ ६ ॥

॥ ४ ॥

नाभिर्हं रयीणां नाभिः समानानां भूयासम् ॥ १ ॥
स्वामदंसि सृषा अमृतो मर्त्येष्व ॥ २ ॥
मा मां प्राणा हांसीन्मो अपानोऽवहाय परा गात् ॥ ३ ॥
सूर्यो माहूः पात्वभिः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षाद्यमो मनुष्येभ्यः सरस्व-
ती पार्थिवेभ्यः ॥ ४ ॥
प्राणापानौ मा मां हांसिष्टं मा जने प्र मेवि ॥ ५ ॥
स्वस्त्य १ द्यौपसो द्यौपमश्च सर्वे आपः सर्वगणो अशीय ॥ ६ ॥
शंक्ती स्थ पशवो मां पं स्थेपुमिवावरुणा मे प्राणापानावमिमे दक्षं
दधानु ॥ ७ ॥

॥ अथमोऽनुवाकः ॥

विद्य ते स्वप्न जनित्रं यात्याः पुत्रोऽसि यमस्य करणः । अन्तर्को ॥ ५ ॥
ऽसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्प्रव्यात्पा-
हि ॥ १ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्भृत्याः पुत्रोऽसि यमस्य
करणः । ० । ० ॥ २ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रमभृत्याः पुत्रोऽसि ० । ० । ०
॥ ३ ॥ विद्य ते स्वप्न जनित्रं निर्भृत्याः पुत्रोऽसि ० । ० । ० ॥ ४ ॥
विद्य ते स्वप्न जनित्रं पराभृत्याः पुत्रोऽसि ० । ० । ० ॥ ५ ॥ विद्य
ते स्वप्न जनित्रं देवजामीनां पुत्रोऽसि यमस्य करणः । अन्तर्को
ऽसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वप्न तथा सं विद्य स नः स्वप्न दुष्प्रव्यात्पा-
हि ॥ ६ ॥

॥ ६ ॥ अजैष्माद्यासनामाद्याभूमानांगसो वयम् ॥ १ ॥

उपो यस्मादुष्वभ्यादभैष्माय तदुद्यतु ॥ २ ॥

विषते तत्परा वह शर्पते तत्परा वह ॥ ३ ॥

यं विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तस्मा एनद्रमयामः ॥ ४ ॥

उषा देवी वाचा संविदाना वाग्देव्युषसा संविदाना ॥ ५ ॥

उपस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पतिरुपस्पतिना संविदानः ॥ ६ ॥

तेऽमुष्यै परा वहन्वरायान्दुर्णोक्तः सदान्ताः ॥ ७ ॥

कुम्भीका दूषीकाः पीयकान् ॥ ८ ॥

जायदुष्वभ्यं स्वप्नेदुष्वभ्यम् ॥ ९ ॥

अनागमिषतो वरानविज्ञेः संकल्पानमुच्यते द्रुहः पाशान् ॥ १० ॥

तदमुष्मा अग्ने देवाः परा वहन्तु वधिर्यथासंविधुरो न साधुः ॥ ११ ॥

॥ ७ ॥ तेनैनं विध्याम्यभूत्यैनं विध्यामि निर्भूत्यैनं विध्यामि पराभूत्यैनं वि-
ध्यामि याज्ञेनं विध्यामि तमसेनं विध्यामि ॥ १ ॥ देवानामेनं धीरैः
कूरैः प्रैषैरभिप्रेषामि ॥ २ ॥ वैश्वानरस्यैनं दंष्ट्रयोरपि दधामि ॥ ३ ॥
एवानेवाव सा गरत् ॥ ४ ॥ योऽस्मान्द्वेष्टि तमात्मा द्वेष्टु यं वयं
द्विषमः स आत्मानं द्वेष्टु ॥ ५ ॥ निर्विषन्तं दिवो निः पृथिव्या नि-
रन्तरिक्षाद्भजाम ॥ ६ ॥ सुर्यामंश्चाद्युय ॥ ७ ॥ इदमहमांमुष्याय-
योऽमुष्याः पुत्रे दुष्वभ्यं भृजे ॥ ८ ॥ यद्दोऽदो अभ्यगच्छं यद्दोषा
यत्पूर्वा रात्रिम् ॥ ९ ॥ यज्जायद्यत्सुप्तो यद्विवा यन्नक्तम् ॥ १० ॥
यदहरहरभिगच्छामि तस्मादेनमव दये ॥ ११ ॥ तं जंहि तेन मन्दस्व
तस्य पृथीरपि शृणीहि ॥ १२ ॥ स मा जीवीतं प्राणो जंहानु ॥ १३ ॥

॥ ८ ॥ जितमस्माकमुद्रिचमस्माकमृतमस्माकं तेजो ऽस्माकं घृतास्माकं
स्तरस्माकं यज्ञोऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्मा-
कम् । तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुमांमुष्यायणमुष्याः पुत्रमसी यः ।

स यास्याः पाशान्मा मोचि । तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टया-
मीदमेनमधराञ्च पादयामि ॥ १ ॥

जितम् ० । ० । स निर्ऋत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ३ ॥

जितम् ० । ० । स निर्भूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ४ ॥

जितम् ० । ० । स पराभूत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ५ ॥

जितम् ० । ० । स देवजामीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ६ ॥

जितम् ० । ० । स बृहस्पतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ७ ॥

जितम् ० । ० । स प्रजापतेः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ८ ॥

जितम् ० । ० । स ऋषीणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ९ ॥

जितम् ० । ० । स और्वेयाणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १० ॥

जितम् ० । ० । सो ऽङ्गिरसां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ११ ॥

जितम् ० । ० । स अङ्गिरसानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १२ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽथर्वणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १३ ॥

जितम् ० । ० । स अथर्वणानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १४ ॥

जितम् ० । ० । स वनस्पतीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १५ ॥

जितम् ० । ० । स वानस्पत्यानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १६ ॥

जितम् ० । ० । स ऋतूनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १७ ॥

जितम् ० । ० । स आर्तवानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १८ ॥

जितम् ० । ० । स मासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १९ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽर्धमासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २० ॥

जितम् ० । ० । सो ऽहोरात्रयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २१ ॥

जितम् ० । ० । सो ऽहोः संयतोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २२ ॥

जितम् ० । ० । स द्वावापृषिष्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २३ ॥

जितम् ० । ० । स इन्द्राग्न्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २४ ॥

जितम् ० । ० । स मिचावरुणयोः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २५ ॥

जितम् ० । ० । स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मोचि । ० ॥ २६ ॥

जितम् साकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजो ऽम्माकं ब्रह्मास्माकं स्वर-
साकं यज्ञोऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुमामुष्यायणममुष्याः पृचमसो यः । स मृत्योः
पद्भिर्गतापाशान्मा मोचि । तस्येदं वचस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामी-
दमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २७ ॥

॥ ९ ॥ जितम् साकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टां विष्टाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥
तदुग्रिराह तदु सोमं आह पूषा मा धात्सुकृतस्य लोके ॥ २ ॥
अगन्म स्वः स्वर्गान्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥
वस्योभूयाय वसुमान्यज्ञो वसुं वंसिपीय वसुमान्भूयासं वसु मयि
धेहि ॥ ४ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ चोदय काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

॥ १ ॥

वि॒पा॒स॒हिं स॒ह॒मा॒नं सा॒स॒हा॒नं स॒ही॒यांस॒म् ।

स॒ह॒मा॒नं स॒हो॒जि॒तं स्व॒जि॒तं गो॒जि॒तं स॒ध॒ना॒जि॒त॒म् ।

इ॒ड्यं॑ ना॒मं ह॒ इन्द्र॑ मा॒युष्मा॒भूया॒स॒म् ॥ १ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यो दे॒वानां॑ भूया॒स॒म् ॥ २ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः प्र॒जानां॑ भूया॒स॒म् ॥ ३ ॥

वि॒पा॒स॒हिं ० । ० । ० ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः प॒शूनां॑ भूया॒स॒म् ॥ ४ ॥

वि॒पा॒स॒हिं स॒ह॒मा॒नं सा॒स॒हा॒नं स॒ही॒यांस॒म् ।

स॒ह॒मा॒नं स॒हो॒जि॒तं स्व॒जि॒तं गो॒जि॒तं स॒ध॒ना॒जि॒त॒म् ।

इ॒ड्यं॑ ना॒मं ह॒ इन्द्र॑ प्रि॒यः स॒मा॒ना॒नां भूया॒स॒म् ॥ ५ ॥

उ॒दि॒द्यु॒दि॒हि सूर्य॑ वर्च॒सा मा॒भ्यु॒दि॒हि ।

द्वि॒प॒ञ्च॒ म॒ह्यं र॒थ्य॒तु मा॒ चा॒हं द्वि॒प॒ते र॒ध॒म् ।

त॒वे॒द्वि॒ष्णो बहु॒धा वी॒र्या॒णि ।

त्वं नः॑ पृ॒णीहि॑ प॒शुभिर्वि॒श्व॒ह॒वैः सु॒धायां॑ मा॒ धेहि॑ प॒रमे॒ व्यो॒म॒न् ॥ ६ ॥

उ॒दि॒द्यु॒दि॒हि सूर्य॑ वर्च॒सा मा॒भ्यु॒दि॒हि ।

यांश्च॑ प॒श्या॒मि यांश्च॑ न तेषु॑ मा॒ सु॒म॒तिं कृ॒धि । त॒वे॒ ॥ ७ ॥

मा॒ त्वा द॒भ॒न्त॒स॒ल॒ले अ॒प्स्व॒ व॒न॒र्ये पा॒शि॒नं उ॒प॒ति॒ष्ठ॒न्य॒व ।

हि॒त्वाश॑स्ति॒ दि॒व॒सा र॒क्ष ए॒तां स॒ नो मृ॒ड॒ सु॒म॒तौ ते॒ स्या॒म् । त॒वे॒ ॥ ८ ॥

त्वं नः॑ इन्द्र॑ म॒ह॒ते सौ॒भ॒गा॒याद॒व्येभिः॑ परि॒ पा॒ह्य॒क्षु॒भिः । त॒वे॒ ॥ ९ ॥

जितम् ० । ० । स राज्ञो वरुणस्य पाशान्मा मोचि । ० ॥ २६ ॥

जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमृतमस्माकं तेजो ऽस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व-
स्माकं यज्ञोऽस्माकं पशवो ऽस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ।
तस्मादमुं निर्भजामो ऽमुमामुषायणमुमुषाः पुत्रमसौ यः । स मृत्योः
पङ्क्तिगताशान्मा मोचि । तस्येदं वर्चस्तेजः प्राणमायुर्नि वैष्टयामी-
दमेनमधराञ्च पादयामि ॥ २७ ॥

॥ ९ ॥ जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकमभ्यष्टां विष्टाः पृतना अरातीः ॥ १ ॥
तदुपिराहु तदु सोमं आह पूषा मां धात्सुकृतस्य लोके ॥ २ ॥
अगन्म स्वपुः स्वर्गन्म सं सूर्यस्य ज्योतिषागन्म ॥ ३ ॥
वस्योभूयाय वसुमान्यज्ञो वसुं वंसिषीय वसुमान्भूयासं वसु मयि
धेहि ॥ ४ ॥

॥ द्वितीयो गुवाचः ॥

॥ एकविंशः प्रपाठकः ॥

॥ बौद्धं काण्डं समाप्तम् ॥

अस्त्यते नर्मो ऽस्तमेयते नमो ऽस्तमिताय नर्मः । विराजे नर्मः
स्वराजे नर्मः सम्राजे नर्मः ॥ २३ ॥

उदंगाद्यर्मादित्यो विश्वेन तपसा सह ।

सपत्नान्मह्यं स्थयन्मा चाहं क्षिपते रथम् ।

तवेक्षिणो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ २४ ॥

आदित्य नावमारुह्यः शतारिषां स्वस्तये ।

अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सचातिं पारय ॥ २५ ॥

सूर्य नावमारुह्यः शतारिषां स्वस्तये ।

रात्रिं मात्यपीपरो ऽहं सचातिं पारय ॥ २६ ॥

प्रजापतेरावृत्तो ब्रह्मणा वर्मणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

जरदष्टिः कृतवीर्यो विहाजाः सहस्रायुः सुकृतश्चेयम् ॥ २७ ॥

परीवृत्तो ब्रह्मणा वर्मणाहं कस्यपस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।

मा मा प्रापन्निर्यवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥ २८ ॥

ऋतेन गुप्त्र ऋतुभिश्च सर्वभूतेन गुप्तो भव्येन चाहम् ।

मा मा प्रापत्पाप्मा मोत मृत्युरन्तर्दधे ऽहं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥

अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वत उद्यन्तसूर्यो नुदतां मृत्युपाशान् ।

पुच्छन्तीरुषसः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मय्या यतन्ताम् ॥ ३० ॥ (३)

॥ दारिद्र्यः प्रपाठ्यः ॥

॥ सप्तदशं वाच्यं समाप्तम् ॥

त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शतमो भव ।

आरोहस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये ।

तवे० ॥ १० ॥ (१)

त्वमिन्द्रासि विश्वजित्सर्ववित्युरुहूतस्त्वमिन्द्र ।

त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमती ते स्याम । तवे० ॥ ११ ॥

अदव्यो दिवि पृथिव्यामुतासि न तं आपुर्महिमानमन्तरिक्षे ।

अदव्येन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि यं हर्म यच्छ । तवे० ॥ १२ ॥

या तं इन्द्र तनूरप्सु या पृथिव्यां यान्तरायौ या तं इन्द्र पर्वमाने स्वर्विदि ।

ययेन्द्र तच्चाङ्गन्तरिक्षं व्यापिष्य तया न इन्द्र तच्चाङ्गर्म यच्छ । तवे० ॥ १३ ॥

त्वमिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्वं नि येदुर्ध्वयो नार्धमानाः । तवे० ॥ १४ ॥

त्वं तृतं त्वं पर्येषुस्ते सहस्रधारं विदथ्य स्वर्विदन् । तवे० ॥ १५ ॥

त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिषा नभसी वि भासि ।

त्वमिमा विश्वा भुवनानु तिष्ठस्य ऋतस्य पन्थ्यामर्चयिषि विद्वान् । तवे० ॥ १६ ॥

पञ्चभिः पराङ् तपस्येकया वाङ्गस्तिमेपि सुदिने बार्धमानः । तवे० ॥ १७ ॥

त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।

तुभ्यं यज्ञो वि तांयते तुभ्यं जुहति जुहंतः । तवे० ॥ १८ ॥

असन्ति सत्प्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।

भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितम् ।

तवेहिष्णो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पूणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा घेहि परमे व्योमन् ॥ १९ ॥

शुक्रो ऽसि भ्राजो ऽसि । स यथा त्वं भ्राजता भ्राजो ऽस्येवाहं भ्राजता

भ्राज्यामस्म ॥ २० ॥ (३)

रुचिरसि रोचो ऽसि । स यथा त्वं रुच्या रोचो ऽस्येवाहं पशुभिश्च

ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिपीय ॥ २१ ॥

उद्यते नम उदायते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः

सपाजे नमः ॥ २२ ॥

अस्तंयते नर्मो ऽस्तमेप्यते नमो ऽस्तमिताय नर्मः । विराजे नर्मः
स्वराजे नर्मः सखाजे नर्मः ॥ २३ ॥

उदंगाद्यमादित्यो विश्वेन तर्पसा सह ।
सपत्नान्मह्यै रन्धयन्मा चाहं द्विषते रथम् ।
तवेद्विष्णो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सुधायां मा घेहि परमं ध्योमन् ॥ २४ ॥

आदित्य नावमारुह्यः शतारिषां स्वस्तये ।
अहुर्मात्यपीपरो रात्रिं सचातिं पारय ॥ २५ ॥
सूर्ये नावमारुह्यः शतारिषां स्वस्तये ।
रात्रिं मात्यपीपरो ऽहं सचातिं पारय ॥ २६ ॥

प्रजापतेरावृतो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कर्म्यर्षस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
जरदष्टिः कृतवीर्यो विहायाः सहस्रायुः सुकृतधरेयम् ॥ २७ ॥

परीवृतो ब्रह्मणा वर्मेणाहं कर्म्यर्षस्य ज्योतिषा वर्चसा च ।
मा मा प्रापन्निर्यवो दैव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधाय ॥ २८ ॥
क्षतेन गुप्त्र क्षतुभिश्च सर्वैर्भूतेन गुप्त्रो भव्येन चाहम् ।

मा मा प्रापत्पामा मोत मृत्युरन्तर्दधे ऽहं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥

अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वत उद्यन्तसूर्यो नुदतां मृत्युपाशान् ।
पुच्छन्तीरुषसः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मय्या यतन्ताम् ॥ ३० ॥ (३)

॥ हविष्यः प्रपादयः ॥

॥ सप्तदशं वाक् सप्तमम् ॥

त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शतमो भव ।

आरोहस्त्रिदिवं दिवो गृणानः सोमपीतये प्रियधामा स्वस्तये ।

तवे० ॥ १० ॥ (१)

त्वमिन्द्रासि विश्वजित्सर्ववित्पुरुहूतस्त्वमिन्द्र ।

त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमती ते स्याम । तवे० ॥ ११ ॥

अदब्धो दिवि पृषिष्यामुतासि न तं आपुमंहिमानमन्तरिक्षे ।

अदब्धेन ब्रह्मणा वावृधानः स त्वं न इन्द्र दिवि यं हर्म यच्छ । तवे० ॥ १२ ॥

या तं इन्द्र तनूत्सु या पृषिष्यां यान्तरपी या तं इन्द्र पवमाने स्वर्विदि ।

ययेन्द्र तत्त्वाऽन्तरिक्षं व्यापिष्य तया न इन्द्र तत्त्वाऽंशम यच्छ । तवे० ॥ १३ ॥

त्वमिन्द्र ब्रह्मणा वर्धयन्तः सत्वं नि येदुर्ह्ययो नार्धमानाः । तवे० ॥ १४ ॥

त्वं तृतं त्वं पर्येषुस्स सहस्रधारं विदथं स्वर्विदम् । तवे० ॥ १५ ॥

त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतस्रस्त्वं शोचिषा नभसी वि भासि ।

त्वमिमा विश्वा भुवनानुं तिष्ठस कृतस्य पन्थामर्चेपि विद्वान् । तवे० ॥ १६ ॥

पञ्चभिः पराङ् तपस्येकया वाङ्गस्तिमेपि सुदिने वार्धमानः । तवे० ॥ १७ ॥

त्वमिन्द्रस्त्वं महेन्द्रस्त्वं लोकस्त्वं प्रजापतिः ।

तुभ्यं यज्ञो वि तांयते तुभ्यं जुहति जुहंतः । तवे० ॥ १८ ॥

असन्ति सप्रतिष्ठितं सति भूतं प्रतिष्ठितम् ।

भूतं ह भव्य आहितं भव्यं भूते प्रतिष्ठितम् ।

तवेर्हिणो बहुधा वीर्याणि ।

त्वं नः पूणीहि पशुभिर्विश्वरूपः सुधायां मा धेहि परमे व्योमन् ॥ १९ ॥

शुक्रो ऽसि भ्राजो ऽसि । स यथा त्वं भ्राजता भ्राजो ऽस्येवाहं भ्राजता
भ्राज्यासम् ॥ २० ॥ (२)

रुचिरसि रोचो ऽसि । स यथा त्वं रुच्या रोचो ऽस्येवाहं पशुभिश्च
ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिपीय ॥ २१ ॥

उद्यते नम उदायते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः

सपात्रे नमः ॥ २२ ॥

रात्रौभिरसा अहर्भिर्देशस्येतसूयस्य चक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् ।
 दिवा पृथिव्या मिथुना मर्वन्धू यमीर्यमस्य विवृहादजामि ॥१०॥ (१)
 आ या ता गच्छानुत्तरा युगानि यच्च जामयः कृणवन्नजामि ।
 उपर्वहि वृषभाय बाहुमन्यमिच्छस्व सुभगे पतिं मत ॥ ११ ॥
 किं भ्रातासद्यदेनायं भवति किमु स्वसा यन्निर्घृतिर्निगच्छात् ।
 काममूता बहेऽतद्रूपामि तच्चा मे तन्वं सं पिंपृग्धि ॥ १२ ॥
 न ते नायं यस्यचाहमस्मि न ते तनूं तच्चा सं पंपृच्याम् ।
 अन्येन मत्समुदः कल्पयस्व न ते भ्राता सुभगे वष्टेतत् ॥ १३ ॥
 न वा उ ते तनूं तच्चा सं पंपृच्यां पापमाहुयः स्वसारं निगच्छात् ।
 असंयदेतन्मनसो हृदो मे भ्राता स्वसुः शयने गृह्येय ॥ १४ ॥
 वता वतासि यम नैव ते मनो हृदयं चाविदाम् ।
 अन्या किल त्वां कक्ष्येव युक्तं परि ध्वजति लिबुजेव वृक्षम् ॥ १५ ॥
 अन्य ऊ षु यम्यन्य उ त्वां परि ध्वजति लिबुजेव वृक्षम् ।
 तस्य वा त्वं मन इह्य स वा तवाधा कृणुष्व संविदं सुभद्राम् ॥ १६ ॥
 भीष्णि छन्दांसि कवयो वि येतिरे पुरुषं दर्शतं विश्वचक्षणम् ।
 आपो वाता ओषधमस्तान्येकस्मिन्भुवं आपितानि ॥ १७ ॥
 वृषा वृष्णे दुदुहे दोहसा दिवः पर्यासि ग्रहो अदितेरदाभ्यः ।
 विश्वं स वेद वरुणो यथा धिया स यज्ञियो यजति यज्ञियो ऋतून् ॥ १८ ॥
 रपङ्गन्वीरिणा च योषणा नदस्य नादे परि पातु नो मनः ।
 इष्टस्य मध्ये अदितिर्नि धातु नो भ्राता नो ज्येष्ठः प्रथमो वि वोचति ॥ १९ ॥
 सो चिबु भद्रा क्षुमती यशस्वत्युषा उवाप्त मनवे स्वर्वती ।
 यदीमुशन्तमुशतामनु क्रतुमयिं होतारं विदध्याय जीर्जनन् ॥ २० ॥ (२)
 अथ त्वं द्रुपसं विश्वं विचक्षणं विरामरदिधिरः श्येनो अंधरे ।
 यदी विशो वृणते द्रुपमाया अयिं होतारमथ धीरजायत ॥ २१ ॥
 सदासि रस्वो यवसेव पुष्यते होचाभिरसे मनुषः स्वध्वरः ।
 विप्रस्य वा यद्वशमान उक्थ्योऽं वाजं सस्रवां उष्यासि भूरिभिः ॥ २२ ॥

॥ ओं ॥

- ॥ १ ॥ ओ चित्सखायं सखा ववृषां तिरः पुरु चिदण्वं जगुवान् ।
 पितुर्नृपात्तमा दधीत वेधा अधि दामि प्रतरं दीर्घानः ॥ १ ॥
 न ते सखा सख्यं वदधेत्तत्सलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवन्ति ।
 महम्पुत्रासो असुरस्य वीरा दिवो धर्तारं उर्विया परि ख्यन् ॥ २ ॥
 उगन्ति या ते अमृतांस एतदेकस्य चित्त्यजसं मर्त्यस्य ।
 नि ते मनो मनसि धायुस्मे ज्युः घर्तिस्तत्त्वमा विविग्याः ॥ ३ ॥
 न यत्पुत्रा चकृमा कद नूनमृतं वदन्तो अनृतं रपेम ।
 गन्धर्वो अप्सवर्षा च योषा सा नौ नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥ ४ ॥
 गर्भे नु नौ जनिता दंपती कर्तवस्त्वष्टा मविता विश्वरूपः ।
 नकिरस्य प्र मिनन्ति प्रतानि वेदं नावस्य पृथिवी उत द्यौः ॥ ५ ॥
 को अद्य युङ्क्ते धुरि गा चतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्दणायून् ।
 आसन्निपून्द्स्वसो मयोभून् एषां भृत्यामृणपास जीवात् ॥ ६ ॥
 को अस्य वेदं प्रथमस्याहः क ई ददशं क द्रह प्र वोचत् ।
 बृहन्निधस्य वरुणस्य धाम कदु भव आहनो यीच्या नृन् ॥ ७ ॥
 यमस्य मा यम्यं काम आगन्तमाने योनौ सहग्रेष्याय ।
 जायेय पत्ये तन्नै रिरिष्यां वि चिद्बृहेव रथ्येव चक्रा ॥ ८ ॥
 न तिष्ठन्ति न नि मिपन्येते देवानां स्पशं द्रह ये चरन्ति ।
 अन्येन मदाहनो याहि नृयं तेन वि बृह रथ्येव चक्रा ॥ ९ ॥

यसिन्देवा मन्मनि संचरन्त्यपीच्येऽं न वयमस्य विद्य ।
मित्रो नो अचादितिरनागान्सविता देवो वरुणाय वोचत ॥ ३६ ॥
सखाय आ शिषामहे ब्रह्मेन्द्राय वज्रिणे ।
स्तुष ऊ घु नृतमाय धृष्णवे ॥ ३७ ॥
शर्वसा ह्यसि श्रुतो वृचहर्त्येन वृचहा ।
मधैर्मघोनो अति शूर दाशसि ॥ ३८ ॥
स्तेगो न क्षामत्येषि पृथिवी मही नो वाता इह वान्तु भूमौ ।
मित्रो नो अष वरुणो युज्यमानो अपिर्वने न यसृष्ट शोक्म ॥ ३९ ॥
स्तुहि श्रुतं गर्तसदं जनानां राजानं भीममुपहन्तुमुग्रम् ।
मृडा जरिषे रुद्र स्तवानो अन्यमस्पृते नि वपन्तु सेव्यम् ॥ ४० ॥ (४)
सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वार्यं दात ॥ ४१ ॥
सरस्वतीं पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।
आसद्यास्मिन्नहिषि मादयध्वमनमीवा इष आ येह्यसे ॥ ४२ ॥
सरस्वति या सरथं ययाधोकथैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती ।
सहस्राधेमिडो अर्बं भागं रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥ ४३ ॥
उदीरतामवर उपरास उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असु य ईयुरवृका चतुश्चास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४४ ॥
आहं पितृन्सुविदर्शो अविस्ति नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।
बहिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पितृस्त इहार्गमिष्टाः ॥ ४५ ॥
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वोसो ये अपरास ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या निर्षत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु दिक्षु ॥ ४६ ॥
मातली कथैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्षुर्कभिर्वावृधानः ।
यांश्च देवा वावृधुर्यं च देवास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४७ ॥
स्वादुः किलायं मधुमां उतायं तीव्रः किलायं रसवां उतायम् ।
उतो च ऽस्य रपिवांसमिन्द्रं न कथन सहत आहवेषु ॥ ४८ ॥

उदीरय पितरा जार आ भगमिर्यक्षति हर्यतो दत्त इष्यति ।
 विवर्क्ति वहिः स्वपस्यते मखस्तविष्यते असुरो वेपते मती ॥ २३ ॥
 यस्तं अये सुमतिं मतो अख्यत्तहंसः सूनो अति स प्र शृण्वे ।
 इपुं दधानो वहमानो अश्वैरा स द्युमां अमवान्भूषति द्यून ॥ २४ ॥
 शुधी नो अये सदर्ने सधस्ये युष्वा रथममृतस्य द्रविलुम् ।
 आ नो वह रोदसी देवपुत्रे मार्किर्देवानामर्ष भूरिह स्याः ॥ २५ ॥
 यदय एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र ।
 रत्ना च यद्विभजासि स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वीतात् ॥ २६ ॥
 अन्वपिरुपसामयमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 अनु सूर्य उपसो अनु रम्मीननु द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ २७ ॥
 प्रत्यपिरुपसामयमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः ।
 प्रति सूर्यस्य पुरुषा च रम्मीनति द्यावापृथिवी आ ततान ॥ २८ ॥
 द्यावा ह क्षामा प्रथमे ऋतेनाभिश्चावे भवतः सत्यवाचा ।
 देवो यन्मर्तान्यजयाय कृण्वन्तीदद्योता प्रत्यह स्वमसुं यन् ॥ २९ ॥
 देवो देवान्यभिभूच्यतेन वहां नो ह्यं प्रथमश्चिकित्वान् ।
 धूमकेतुः समिधा भाच्यजीको मन्द्रो होता नित्यो वाचा यजीयान् ॥ ३० ॥ (३)
 अर्चामि वां वर्धायापो घृतसू द्यावाभूमी शृणुत रोदसी मे ।
 अहा यहेवा असुनीतिमायन्मध्वा नो अत्र पितरा शिशीताम् ॥ ३१ ॥
 स्वावृदेवस्यामृतं यदी गोरतो जातासो धारयन्त उर्वी ।
 विश्वं देवा अनु तत्रे यजुर्गुदुहे यदेनी दिव्यं घृतं वाः ॥ ३२ ॥
 किं स्विन्नो राजा जगृहे कदस्याति व्रतं चकृमा को वि वेद ।
 मिचश्चिद्धि य्मा जुहुराणो देवा ह्योको न यातामपि वाजो अस्ति ॥ ३३ ॥
 दुर्मन्त्रमामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद्विपुरुषा भवाति ।
 यमस्य यो मनवते सुमन्त्रये तमृष्व पासाप्रयुद्धन् ॥ ३४ ॥
 यस्मिन्देवा विदधे मादयन्ते विवस्वतः सदर्ने धारयन्ते ।
 सूर्ये ज्योतिरदधुमोस्य कूपरि द्योतनिं चरतो अजसा ॥ ३५ ॥

यमाय सोमः पवते यमाय क्रियते हविः ।

यमं ह यज्ञो गच्छत्यपिदंतो अरंकृतः ॥ १ ॥

यमाय मधुमत्तमं जुहोता प्र च तिष्ठत ।

इदं नम ऋषिभ्यः पूर्वज्ञेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृद्भ्यः ॥ २ ॥

यमाय धृतवत्ययो राज्ञे हविर्जुहोतन ।

म नो जीवेत्वा यमे दीपेमायुः प्र जीवसे ॥ ३ ॥

मैनमये वि दहो माभि गूंगुचो मास्य त्वचं चिश्चिपो मा गरीरम् ।

शृतं यदा करंसि जातवेदो ऽधेममेनं प्र हिंणुतात्पितृरूपं ॥ ४ ॥

यदा शृतं कृण्वो जातवेदो ऽधेममेनं परि दत्तात्पितृभ्यः ।

यदो गच्छात्यसुनीतिमेतामथं देवानां वशनीर्भवाति ॥ ५ ॥

चिकटुकैभिः पवते पटुर्वीरकमिद्धृत ।

विष्टुग्यायची छल्लंमि सर्वा ता यम आपिता ॥ ६ ॥

सूर्यं चक्षुषा गच्छ वातमात्मना दिवं च गच्छ पृथिवीं च धर्मभिः ।

अपो वा गच्छ यदि त्वं ते हितमोषधीषु प्रति तिष्ठा गरीरः ॥ ७ ॥

अज्ञो भागस्तपस्सं तपस्व तं ते गोचिस्तपतु तं ते अचिः ।

यास्ते शिवास्तृचो जातवेदस्ताभिर्वह्नं सकृतां लोकां ॥ ८ ॥

यास्ते गोचयो रंहयो जातवेदो याभिरापृणामि दिवंमन्तरिक्षम् ।

अजं यन्तमनु ताः समृण्वतामथेतराभिः शिवतमाभिः शिवं कृधि ॥ ९ ॥

अव सृज पुनरये पितृभ्यो यस्त आहुतश्चरति स्वधावान् ।

आयुर्वसान उप यातु जेयः सं गच्छतां तृचो मृचोः ॥ १० ॥ (७)

अति द्रव श्वानां सारमेयो चतुरष्टो श्वल्लो साधुना पया ।

अपा पितृन्मुविदवा अपीहि यमेन ये मधमादं मदन्ति ॥ ११ ॥

यो ते श्वानां यम रक्षितारो चतुरष्टो पथिषटी नृचक्षसा ।

ताभ्यां राजन्यरि धेखेनं स्वस्यसा अनमीवं च धेहि ॥ १२ ॥

उरूणमावसुतृपावुदुल्लो यमस्य दूतो चरतो जनां अनु ।

तावस्सभ्यं हजये सूर्याय पुनर्दातामसुमद्यह भद्रम् ॥ १३ ॥

परेयिवांसं प्रवतो महीरिति बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
 वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा समर्थत ॥ ४९ ॥
 यमो नो गानुं प्रथमो विवेद निषा गव्यूतिरपभर्तवा उ ।
 यत्ना नः पूर्वे पितरः परेता एना जज्ञानाः पथ्याऽ अनु स्वाः ॥ ५० ॥ (५)
 बर्हिपदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
 त आ गतावसां शंतमेनाधा नः शं योररपो दधात ॥ ५१ ॥
 आया जानुं दक्षिणतो निषद्येदं नो हविरभि गृणन्तु विश्वे ।
 मा हिंसिष्ट पितरः केन चिक्षो यद् आगः पुरुषता करास ॥ ५२ ॥
 त्वष्टा दुहित्रे बहंतुं कृणोति तेनेदं विश्वं भुवनं समेति ।
 यमस्य माता पर्यह्यमाना महो जाया विवस्वतो ननाश ॥ ५३ ॥
 प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्याणैर्येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
 उभा राजानौ स्वधया मदन्तौ यमं पर्यासि बरुणं च देवम् ॥ ५४ ॥
 अपेत वीत वि च सपेतातो ऽसा एतं पितरो लोकमक्रन् ।
 अहोभिरद्विरक्तुभिर्व्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै ॥ ५५ ॥
 उगन्तस्वेधीमद्युगन्तः समिधीमहि ।
 उगन्तुगन्त आ बह पितृहविषे अस्तवे ॥ ५६ ॥
 द्युमन्तस्वेधीमहि द्युमन्तः समिधीमहि ।
 द्युमान्द्युमत आ बह पितृहविषे अस्तवे ॥ ५७ ॥
 अङ्गिरसो नः पितरो नवग्या अर्थवाणो भृगवः सोम्यासः ।
 तेषां वयं सुमता यज्ञियानामपि भद्रे सोमनसे स्याम ॥ ५८ ॥
 अङ्गिरोभिर्यज्ञियरा गंहीह यमं वैरूपेहि मादयस्व ।
 विवस्वन्तं हुवे यः पिता ते ऽम्भिर्बहिषा निषद्य ॥ ५९ ॥
 इमं यमं प्रस्तरमा हि रोहाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः ।
 आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता बहन्वेना राजहविषो मादयस्व ॥ ६० ॥
 इत एत उदारुहन्दिवस्पृष्टान्यारुहन् ।
 म भूर्जयो यथा प्रया द्यामङ्गिरसो युयुः ॥ ६१ ॥ (६)

मृत्युर्येमस्यासीद्भूतः प्रचेता असून्पितृभ्यो गमयां चकार ॥ २७ ॥

ये दस्यवः पितृषु प्रविष्टा ज्ञातिमुखा अहुतादश्चरन्ति ।

परापुरो निपुरो ये भरन्यमिष्टानस्मात्प्र धमाति यज्ञात् ॥ २८ ॥

सं विशन्तिह पितरः स्वा नः स्योनं कृत्स्नानः प्रतिरन्त आयुः ।

तेभ्यः शकेम हविषा नक्षमाणा ज्योग्जीवन्तः शरदः पुरुचीः ॥ २९ ॥

यां ते घेनुं निपृणामि यमुं ते क्षीर ओदनम् ।

तेना जनस्यासो भर्ता यो ऽचासद्जीवनः ॥ ३० ॥ (९)

अश्वावर्ती प्र तर या सुशेवाक्षाकं वा प्रतरं नवीयः ।

यस्त्वा जघान बध्यः सो अस्तु मा सो अन्यर्द्धित भागधेयम् ॥ ३१ ॥

यमः परो ऽवरो विवस्वान्ततः परं नाति पश्यामि किं चन ।

यमे अर्धरो अधि मे निविष्टो भुवो विवस्वानन्वार्ततान ॥ ३२ ॥

अपागूहचमृतां मर्त्येभ्यः कृत्वा सर्वेणामदंभुर्विवस्वते ।

उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादु वा मिथुना सरण्यूः ॥ ३३ ॥

ये निर्वाता ये परोन्ना ये दग्धा ये चोर्द्धिताः ।

सर्वास्तानम आ वहं पितृहविये अक्षवे ॥ ३४ ॥

ये अपिदग्धा ये अनमिदग्धा मध्ये दिवः स्वधया मादयन्ते ।

त्वं ताबेत्स यदि ते जातवेदः स्वधया यज्ञं स्वधितिं जुयन्ताम् ॥ ३५ ॥

शं तम मातिं तपो अये मा तन्वं तपः ।

वनेषु शुष्मो अस्तु ते पृथिव्यामस्तु यद्वरः ॥ ३६ ॥

ददाम्यस्मा अवसानमेतद्य एय आगन्मम चेदभृदिह ।

यमश्चिकित्वाभत्येतदाह ममैष राय उप तिष्ठतामिह ॥ ३७ ॥

इमां माचां मिमीमहे यषारं न मासांति । शते शरत्सु नो पुरा ॥ ३८ ॥

प्रेमां माचां • । • ॥ ३९ ॥

अपेमां माचां • । • ॥ ४० ॥ (१०)

यी३मां माचां • । • ॥ ४१ ॥

निरिमां माचां • । • ॥ ४२ ॥

सोम एकैभ्यः पवते घृतमेक उपामते ।

येभ्यो मधु प्रधावन्ति तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १४ ॥

ये चित्पृथे ऋतसाता ऋतजाता ऋतावृधः ।

ऋपीन्तपस्वतो यम तपोर्जो अपि गच्छतात् ॥ १५ ॥

तपसा ये अनाधृषास्तपसा ये स्वर्ग्ययुः ।

तपो ये चंक्रिरे महस्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १६ ॥

ये युध्यन्ते प्रधनेषु शूरासो ये तनूत्यजः ।

ये वा सहस्रदक्षिणास्तांश्चिदेवापि गच्छतात् ॥ १७ ॥

सहस्रंलीयाः कवयो ये गोपायन्ति सूर्यम् ।

ऋपीन्तपस्वतो यम तपोर्जो अपि गच्छतात् ॥ १८ ॥

स्योनासै भव पृथिव्यनृक्षरा निवेरनी । यथासै गर्भं सप्रधाः ॥ १९ ॥

असंवाधे पृथिव्या उरौ लोके नि धीयस्व ।

स्वधा आश्वकृपे जीवस्तासै मनु मधुश्चुतः ॥ २० ॥ (८)

ह्वयामि ते मनमा मन इहेमानृहो उप जुजुषाण एहि ।

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेन स्योनास्ता वाता उग्रं वानु शग्माः ॥ २१ ॥

उत्सा वहन्तु मरुतं उदवाहा उदग्रतः ।

अजेन कृण्वन्तः शीतं वर्षेणोद्यन्तु वालिति ॥ २२ ॥

उदहृमायुष्युषे क्रवे दक्षाय जीवसे ।

स्वागच्छतु ते मनो ऽधा पितृरुषं द्रव ॥ २३ ॥

मा ते मनो मासोमाङ्गानां मा रसस्य ते ।

मा ते हास्त तन्वः किं चनेह ॥ २४ ॥

मा ता वृक्षः सं बाधिष्ट मा देवी पृथिवी मही ।

लोकं पितृषु विजैधस्व यमराजसु ॥ २५ ॥

यत्ते अङ्गमतिहितं पराचैरपानः प्राणो य उ वाते परेतः ।

तत्ते संगत्य पितरः सनीडा धासाद्दासं पुनरा वैशयन्तु ॥ २६ ॥

अपेमं जीवा अस्थानृहेभ्यस्तं निर्वहत परि यामादितः ।

एतत्सा वासः प्रथमं चागच्छपैतदूहं यद्विहानिभः पुरा ।
 इष्टापूर्तमनुसंक्राम विद्वान्यत्र ते दत्तं बहुधा विबन्धुषु ॥ ५७ ॥
 अग्रेवर्म परि गोभिर्व्ययस्व सं प्रोर्णुष्व मेदंसा पीवसा च ।
 नेत्सा धृणुर्हरसा जह्वपाणो दधृग्विंधस्त्र्यरीह्वयति ॥ ५८ ॥
 दण्डं हस्तादाददानो गतासोः मह श्रोत्रेण वर्चसा बलेन ।
 अत्रैव त्वमिह वयं सुवीरा विश्वा मृधो अभिर्मातीर्जयेम ॥ ५९ ॥
 धनुर्हस्तादाददानो मृतस्य सह द्युत्रेण वर्चसा बलेन ।
 समागृभाय वसु भूरि पुष्टमवाह त्वमेक्षुपं जीवलोकम् ॥ ६० ॥ (१२)

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

॥ अथस्त्रियः प्रपाठकः ॥

इयं नारी पतिलोकं कृण्वाना नि पद्यत उप त्वा मर्त्यं प्रेतम् । ॥ ३ ॥
 धर्मं पुराणमनुपालयेन्ती तस्यै प्रजां द्रविणं चेह धेहि ॥ १ ॥
 उदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकं गतासुमेतमुपं जेष एहि ।
 हस्तपाभस्य दिधियोस्तवेदं पत्युर्जनित्वमभि सं बभूष ॥ २ ॥
 अपम्यं युवति नीयमानां जीवांमृतेभ्यः परिणीयमानाम् ।
 अन्धेन यत्तमसा प्रावृतासीत्प्राक्तो अपाचीमनयं तदेनाम् ॥ ३ ॥
 प्रजानत्यग्ने जीवलोकं देवानां पन्थामनुसंचरन्ती ।
 अयं ते गोपतिस्तं जुषस्व स्वर्गं लोकमधि रोहयैनम् ॥ ४ ॥
 उप द्यामुप वेतसमवत्तरो नदीनाम् । अये पित्रमपामंसि ॥ ५ ॥
 यं त्वमग्ने समदहस्तमु निर्वोपया पुनः ।
 क्याष्टुरचं रोहतु शारददूवा व्यत्कशा ॥ ६ ॥
 इदं त एकं पर ऊं त एकं तृतीयेन ज्योतिषा सं विशस्व ।
 संवेर्गेने तच्चा ऊं चारुरेधि प्रियो देवानां परमे सपस्ये ॥ ७ ॥
 उत्तिष्ठ प्रेहि प्र द्रवीकः कृणुष्व सलिले सपस्ये ।
 तच्च त्वं पितृभिः संविदानः सं सोमेन मदस्व सं स्वधाभिः ॥ ८ ॥

उदिमां मावां • । • ॥ ४३ ॥

समिमां मावां मिमीमहे यथापरं न मासति । शते श्रुत्सु नो पुरा ॥ ४४ ॥

अमासि मावां स्वरणामायुष्याभूयामम् ।

यथापरं न मासति शते श्रुत्सु नो पुरा ॥ ४५ ॥

प्राणो अपानो व्यान आयुश्चक्षुर्हृदये सूर्याय ।

अपरिपरं पथा यमराज्ञः पितृन्गच्छ ॥ ४६ ॥

ये अथर्वः शशमानाः परियुहित्वा हेपांस्यनपत्यवन्तः ।

ते द्यामुदित्याविदन्त लोकं नाकस्य पृष्ठे अधि दीध्यानाः ॥ ४७ ॥

उद्वती द्यौरवमा धीलुमतीति मध्यमा ।

तृतीया ह प्रद्यौरिति यस्यां पितर आसन्ते ॥ ४८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविबिभ्रुर्वपन्तरिक्षम् ।

य आदित्यनि पृथिवीमृत द्यां तेभ्यः पितृभ्यो नमसा विधेम ॥ ४९ ॥

इदमिडा उ नापरं दिवि पश्यमि मृतम् ।

माता पुत्रं यथा सिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५० ॥ (११)

इदमिडा उ नापरं जरम्यन्वदितो ऽपरम् ।

जाया पतिमिव वामसाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५१ ॥

अभि त्वाणोमि पृथिव्या मातुर्वस्वेण भद्रया ।

जीवेपु भद्रं तन्मायि स्वधा पितृषु मा त्वयि ॥ ५२ ॥

अग्नीषोमा परिकृता स्योनं देवेभ्यो रत्नं दधयुर्वि लोकम् ।

उप प्रेषन्तं पूषणं यो बहोत्यजयानैः पथिभिस्तत्रं गच्छतम् ॥ ५३ ॥

पूषा त्वेत्थ्यावयतु प्र विद्वाननेष्टपशुभुवनम्य गोपाः ।

स त्वेत्थ्यः परि ददत्पितृभ्यो अग्निदेवेभ्यः सुविदचियेभ्यः ॥ ५४ ॥

आयुर्विश्वायुः परि पातु त्वा पूषा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ।

यथासन्ते मुकृतो यत्र त इयुस्तत्र त्वा देवः संविता दधातु ॥ ५५ ॥

इमां युनज्मि ते वही अमुनीताय वोदये ।

ताभ्यां यमस्य सादन्ं समितीश्चाव गच्छतात् ॥ ५६ ॥

सुकर्मणः सुरुचो देवयन्तो अयो न देवा जनिमा धर्मतः ।
 शुचन्तो अयिं वावृधन् इन्द्रमुर्वी गर्वां परिषदं नो अक्रन् ॥ २२ ॥
 आ यूषेव क्षुमतिं पृथो अख्यहेवानां जनिमान्युयः ।
 मर्तासश्चिदुर्वशीरकृमचृधे चिदर्य उपरस्यायोः ॥ २३ ॥
 अकर्म ते स्वपंसो अभूम क्षुतमवसचुषसो विभातीः ।
 विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहददेम विदथे सुवीराः ॥ २४ ॥
 इन्द्रो मा मरुत्वान्नाच्या दिशः पातु बाहुच्युता पृथिवी द्यामिबोपरि ।
 लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ २५ ॥
 धाता मा निर्वृत्त्या दक्षिणाया दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २६ ॥
 अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २७ ॥
 सोमो मा विश्वदेवरुदीच्या दिशः पातु बाहु ० । ० ॥ २८ ॥
 धर्ता ह त्वा धरुणो धारयाता ऊर्ध्व भानुं संविता द्यामिबोपरि ।
 लोककृतः ० ॥ २९ ॥
 प्राच्यां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहु ० । ० ॥ ३० ॥ (१५)
 दक्षिणायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३१ ॥
 प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३२ ॥
 उदीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३३ ॥
 ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३४ ॥
 ऊर्ध्वायां त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युता
 पृथिवी द्यामिबोपरि ।
 लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ ३५ ॥
 धर्तामि धरुणो ऽसि वंसंगो ऽसि ॥ ३६ ॥
 उदपूर्सि मधुपूर्सि वातपूर्सि ॥ ३७ ॥
 इतथं मामुतथावतां यमे इव यतमाने यदैतम् ।
 म वां भरन्मानुषा देवयन्त आ सीदतं स्वर्मु लोकं विदाने ॥ ३८ ॥
 स्वांसस्ये भवतमिन्दवे नो मुजे वां ग्रसं पूर्य नमोभिः ।

प्र च्यवस्व तन्वंषं सं भरस्व मा ते गात्रा वि हायि मी शरीरम् ।
 मनो निर्विहमनुसंविशस्व यत्र भूमेर्जुषसे तत्र गच्छ ॥ ९ ॥
 वर्चसा मां पितरः सोम्यासो अञ्जन्तु देवा मधुना घृतेन ।
 चरुषे मा प्रतरं तारयन्तो जरसे मा जरदृष्टिं वर्धन्तु ॥ १० ॥ (१३)
 वर्चसा मां समनक्कप्रिमेधां मे विष्णुर्ननक्कासन् ।
 रयिं मे विश्वे नि यच्छन्तु देवाः स्योना मापः पर्वनैः पुनन्तु ॥ ११ ॥
 मित्रावरुणा परि मामपातामादित्या मा स्वरवो वर्धयन्तु ।
 वर्चो म इन्द्रो न्यनक्तु हस्तयोर्जरदृष्टिं मा सविता कृणोतु ॥ १२ ॥
 यो ममारं प्रथमो मर्त्यानां यः प्रेयायं प्रथमो लोकमेतम् ।
 वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपर्यत ॥ १३ ॥
 परा यात पितर आ च यातायं वो यज्ञो मधुना समक्तः ।
 दत्तो अस्मभ्यं द्रविणेह भद्रं रयिं च नः सर्वग्रीरं दधात ॥ १४ ॥
 कण्वः कक्षीवान्बुलूमिढो अगस्त्यः श्यावाश्वः सोम्यैर्वचनानाः ।
 विश्वामित्रो ऽयं जमदग्निश्चिरवन्तु नः कश्यपो वामदेवः ॥ १५ ॥
 विश्वामित्र जमदग्रे वसिष्ठ भरद्वाज गोतम वामदेव ।
 शर्दिर्नो अचिरस्यभीक्ष्मोभिः सुशसासः पितरो भुङ्ता नः ॥ १६ ॥
 कस्ये मृजाना अति यन्ति रिप्रमामुर्देधानाः प्रतरं नवीयः ।
 आप्यायमानाः प्रजया धनेनाथ स्याम मुग्धयो गृहेषु ॥ १७ ॥
 अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते कर्तुं रिहन्ति मधुनाभ्यञ्जते ।
 सिन्धोरुक्ष्मासे पतयन्तमुक्ष्णं हिरण्यपावाः पशुर्मासु गृह्णते ॥ १८ ॥
 यज्ञो मुद्रं पितरः सोम्यं च तेनो सचध्वं स्वयंशसो हि भूत ।
 ते अर्वाणः कवय आ शृणोत सुविदवो विदये हूयमानाः ॥ १९ ॥
 ये अन्नयो अङ्गिरसो नवग्वा इष्टावन्तो रातिपाचो दधानाः ।
 दर्शिणावन्तः सुकृतो य उ स्यासद्यास्त्रिचर्हिषि मादयध्वम् ॥ २० ॥ (१४)
 अधा यथा नः पितरः परासः प्रज्जासो अय चतुर्माशशानाः ।
 शुचीदयन्दीर्घत उक्त्रशासः धामा भिन्दन्तो अरुणीर्यं वन ॥ २१ ॥

एतां स्यूणां पितरो धारयन्ति ते तव यमः सार्दना ते कृणोतु ॥ ५२ ॥
इममग्रे चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।

अयं यश्चमसो देवपानस्तस्मिन्देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥

अथवा पूर्णं चमसं यमिन्द्रायाविभवाजिनीवते ।

तस्मिन्कृणोति सुकृतस्य भक्षं तस्मिन्निन्दुः पवते विश्वदानीम् ॥ ५४ ॥

यत्ते कृणः शकुन आतुतोदं पिपीलः सप उत वा श्वार्पदः ।

अपिष्टद्विश्वाद्गदं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणो आविवेश ॥ ५५ ॥

पर्यस्वन्तीरोषधयः पर्यस्वन्मामकं पर्यः ।

अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मा सह शुम्भतु ॥ ५६ ॥

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराजनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्वबो अनमीवाः सुरता आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ५७ ॥

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेतेष्टापूतेन परमे योमन ।

हिन्वावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां तवा सुवचाः ॥ ५८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुर्व्वेन्तरिक्षम् ।

तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं तवः कल्पयति ॥ ५९ ॥

शं ते नीहारो भवतु शं ते पुष्पाव शीयताम् ।

शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।

मण्डूक्येषु शं भुव इमं स्वयं शंसय ॥ ६० ॥ (१८)

विवस्वाब्जो अभयं कृणोतु यः सुचामां जीरदानुः सुदानुः ।

इहेमे वीरा बहवो भवन्तु गोमदश्ववन्मयस्तु पुष्टम् ॥ ६१ ॥

विवस्वाब्जो अमृतत्वे दधातु परंतु मृत्युरमृतं न एतुं ।

इमानंश्चतु पुरुषाना जंरिष्णो मो ध्वंषामसंवो यमं गुं ॥ ६२ ॥

यो दध अन्तरिक्षेण मृहा पितृणां कविः प्रमंतिमंतीनाम् ।

तमंचेत विश्वमिवा हविभिः स नो यमः प्रंतरं जीवसे धात ॥ ६३ ॥

आ रोहत दिवंमुत्तमामृषयो मा विभीतन ।

सोमपाः सोमपायिन इदं वः क्रियते हविरगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥ ६४ ॥

वि श्लोक एति पथ्येव सूरिः शृण्वन् विष्टे अमृतांस एतत् ॥ ३९ ॥
 चीणि पदानि रूपो अचरोहचतुष्पटीमवैतद्वतेन ।

अष्टारण प्रति मिमीते अकमृतस्य नाभावमि सं पुनाति ॥ ४० ॥ (१६)
 देवभ्यः कर्मवृणीत मृत्युं प्रजाये किममृतं नावृणीत ।

बृहस्पतिर्यजमंतनुत् ऋषिः प्रियां यमस्तवमा रिरच ॥ ४१ ॥

त्वमप ईदितो जातवेदो ऽवाग्दद्यानि मुरभीणिं कृत्वा ।

प्राटाः पितृभ्यः स्वधया ते अष्टान्नाञ्च त्वं देव प्रयता हवींषि ॥ ४२ ॥

आमीनासो अरुणीनामुपम्ये रयिं धत्त दागुषे मर्त्याय ।

पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वस्वः प्र यच्छत न इहोर्ज दधात ॥ ४३ ॥

अपिष्यात्ताः पितर गृह गच्छत मदःसदः मदत सुप्रणीतयः ।

अतो हवींषि प्रयतानि वर्हिषि रयिं च नः सर्ववीर दधात ॥ ४४ ॥

उपहूता नः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।

त आ गमन्तु त इह श्रुवन्वधिं ब्रुवन्तु ते ऽवन्वस्मान् ॥ ४५ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा अनूहिरे सोमपीथं वसिष्ठाः ।

तेभिर्यमः संराणो हवींषुगन्तुगद्भिः प्रतिकाममन्तु ॥ ४६ ॥

ये तातृपुर्देवत्रा जेहमाना होत्राविद्ः स्तोमंतष्टासो अकैः ।

आये याहि सहस्रं देववन्दैः सत्यैः कविभिश्चूर्ध्विभिर्धर्मसद्भिः ॥ ४७ ॥

ये सत्यासो हविरदो हविष्या इन्द्रेण देवैः मरयं तुरेण ।

आये याहि भुविदेवैर्भिरवाङ् मरैः पूर्वैश्चूर्पिभिर्धर्मसद्भिः ॥ ४८ ॥

उप मर्ष मातरं भूमिमेतामृष्यचंसं पृथिवीं सुगेवाम् ।

ऊर्णमदाः पृथिवी दष्टिणावत म्पा त्वा पातु प्रपथे पुरस्तात् ॥ ४९ ॥

उद्धृञ्चस्व पृथिवि मा नि वाधयाः सृपायनासं भव मृषमर्षणा ।

माता पुत्रं यथा मिचाभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५० ॥ (१७)

उद्धृञ्चमाना पृथिवी मृ तिष्ठतु सहस्रं मित उप हि श्रयन्ताम् ।

ते गृहासो धृतश्रुतः स्योना विश्वाहाम्मि शरणाः सन्त्वच ॥ ५१ ॥

उक्ते स्मभामि पृथिवीं तत्परीमं लोगं निदधन्मो अहं रिपम् ।

एतां स्थूणां पितरो धारयन्ति ते तत्र यमः सार्दना ते कृणोतु ॥ ५२ ॥
इममग्रे चमसं मा वि जिह्वरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।

अयं यश्चमसो देवपानस्तस्मिन् देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥

अथवा पूर्णे चमसं यमिन्द्रायाविभवाजिनीवते ।

तस्मिन्कृणोति सुकृतस्य भक्षं तस्मिन्निन्दुः पवते विश्वदानीम् ॥ ५४ ॥

यज्ञे कृष्णः शंकुन आतुतोदे पिपीलः सर्प उत वा श्वापदः ।

अपिष्टद्विश्वादर्गदं कृणोतु सोमंश्च यो ब्राह्मणा आविवेश ॥ ५५ ॥

पर्यस्वन्तीरोषधयः पर्यस्वन्नामकं पर्यः ।

अपां पर्यसो यत्पयस्तेन मा सह शुम्भतु ॥ ५६ ॥

इमा नारीरविधवाः सुपत्नीराञ्जनेन सर्पिषा सं स्पृशन्ताम् ।

अनश्नवो अनमीवाः सुरजा आ रोहन्तु जनयो योनिमये ॥ ५७ ॥

सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेतैष्टापूर्तनं परमे ध्योमन ।

हिवावद्यं पुनरस्तमेहि सं गच्छतां तत्त्वा सुवर्चाः ॥ ५८ ॥

ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आविविशुर्वर्षन्तरिक्षम् ।

तेभ्यः स्वराडसुनीतिर्नो अद्य यथावशं तत्रः कल्पयाति ॥ ५९ ॥

जं ते नीहारो भवतु शं ते मृच्छावं शीयताम् ।

शीतिके शीतिकावति ह्लादिके ह्लादिकावति ।

मण्डूक्येषु शं भुव इमं स्वर्गं शमय ॥ ६० ॥ (१८)

विवस्वाञ्चो अभयं कृणोतु यः सुचामो जीरदानुः सुदानुः ।

इहेमे वीरा बहवो भवन्तु गोमदश्ववन्मय्यन्तु पुष्टम् ॥ ६१ ॥

विवस्वाञ्चो अमृतत्वे दधातु परंतु मृत्युमृतं न एतुं ।

इमान्ब्रह्मतु पुरुषाना जंरिष्णो मो ज्वेषामसवो यमं गुंः ॥ ६२ ॥

यो दधे अन्तरिक्षेण मृदा पितृणां कविः प्रमंतिमंतीनाम् ।

तमंचेत विश्वमिन्वा हविभिः स नो यमः प्रंतरं जीवसे धात ॥ ६३ ॥

आ रोहन् दिवंमुत्तमामृषयो मा विभीतन ।

सोमपाः सोमपायिन इदं यः कियते हविर्गन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥ ६४ ॥

म केतुना बृहता भान्यगिरा रोदसी वृषभो रोखीति ।
 दिवश्चिदन्तादुपमामुदानडपामुपस्थे महिषो बन्ध ॥ ६५ ॥
 नार्के सुपर्णमुप यत्पतन्तं हृदा वेनन्तो अभ्यचक्षत त्वा ।
 हिरण्यपक्षं बरुणस्य दूतं यमस्य योनौ शकुनं भुरण्युम् ॥ ६६ ॥
 इन्द्रं क्रतुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।

शिक्षा यो अस्मिन्पुरुदूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥ ६७ ॥
 अपूपापिहिताङ्कुम्भान्यास्ते देवा अधारयन् ।
 ते ते सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्रुतः ॥ ६८ ॥
 यास्ते धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावन्तीः ।
 तास्ते सन्तु विभीः प्रभीस्तास्ते यमो राजानु मन्यताम् ॥ ६९ ॥
 पुनर्देहि वनस्पते य एष निहितस्त्वयि ।
 यथा यमस्य सार्दन आसन्तै विदष्टा वर्दन ॥ ७० ॥
 आ रभस्व जातवेदस्तेजस्वद्वरो अस्तु ते ।
 गरीरमस्य सं दहार्थेन धेहि सुकृतामु लोके ॥ ७१ ॥
 ये ते पूर्वे परागता अपरे पितरंश्च ये ।
 तेभ्यो घृतस्य कृत्यैतु श्रतधारा व्युन्दती ॥ ७२ ॥

एतदा रोह वयं उन्मृजानः स्वा इह बृहदु दीदयन्ते ।

अभि मेहि मय्यतो मार्ष हास्याः पितृणां लोकं प्रयमो यो अथ
 ॥ ७३ ॥ (१९)

॥ तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ४ ॥ आ रोहत जनिर्वा जातवेदसः पितृयाणिः सं व आ रोहयामि ।
 अवाहद्व्यपितो ह्यवाह ईजानं युक्ताः सुकृतां धत्त लोके ॥ १ ॥
 देवा यज्ञमृतवः कल्पयन्ति हविः पुरोडाशं सुचो यज्ञायुधानि ।
 तेभिर्वाहि पधिभिर्देवयानि यरीजानाः स्वर्गं यन्ति लोकम् ॥ २ ॥
 घृतस्य पन्थामनु पन्थ माप्यङ्गिरसः सुकृतो येन यन्ति ।

तेभिर्वाहि पृथिभिः स्वर्गे यन्वादित्या मधु भक्षयन्ति तृतीये नाके
अधि वि श्रयस्व ॥ ३ ॥

चयः सुपर्णा उपरस्य मायू नाकस्य पृष्ठे अधि विष्टपि श्रिताः ।
स्वर्गा लोका अमृतेन विष्टा इषमूर्जं यजमानाय दुहाम् ॥ ४ ॥
जुहूदाधार द्यामुपभृदन्तरिक्षं ध्रुवा दाधार पृथिवीं प्रतिष्ठाम् ।
प्रतीमां लोका घृतपृष्टाः स्वर्गाः कामकामं यजमानाय दुहाम् ॥ ५ ॥
ध्रुव आ रोह पृथिवीं विश्वभोजसमन्तरिक्षमुपभृदा कमस्व ।
जुहु द्यां गच्छ यजमानेन साकं सुवेण वत्सेन दिशः प्रपीनाः सर्वा
धुस्त्वाहणीयमानाः ॥ ६ ॥

तीर्थैस्तरन्ति प्रवतो महीरिति यज्ञकृतः सुकृतो येन यन्ति ।
अवादधुर्यजमानाय लोकं दिशो भूतानि यदकल्पयन्त ॥ ७ ॥
अङ्गिरसामयनं पूर्वो अग्निादित्यानामयनं गार्हपत्यो दक्षिणानाम-
यनं दक्षिणायिः ।

महिमानमपेर्विहितस्य ब्रह्मणा समङ्गः सर्व उप याहि श्रमः ॥ ८ ॥
पूर्वो अग्निष्टा तपतु शं पुरस्ताच्छं पश्चात्तपतु गार्हपत्यः ।
दक्षिणायिष्टे तपतु शर्म वमोत्तरतो मध्यतो अन्तरिक्षाद्
दिशोदिशो अये परि याहि घोरात् ॥ ९ ॥

यूयमये शन्तमाभिस्तूभिरीजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
अश्वा भूत्वा पृष्टिवाहो बहाय यव देवैः संधमादं मदन्ति ॥ १० ॥ (२०)
शमये पश्चात्तप शं पुरस्ताच्छमुत्तराच्छमधरात्तपेनम् ।
एकस्त्रेधा विहितो जातवेदः सम्यगेनं धेहि सुकृतां लोके ॥ ११ ॥
शमययः समिद्धा आ रन्तां प्राजापत्यं मेधे जातवेदसः ।

शृतं कृषन्त इह मानं चिक्षिपन् ॥ १२ ॥
यज्ञ इति विततः कल्पमान ईजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
तमपयः सर्वहुतं जुपन्तां प्राजापत्यं मेधे जातवेदसः ।
शृतं कृषन्त इह मानं चिक्षिपन् ॥ १३ ॥

इजानश्चितमारुहदग्निं नार्कस्य पृथाहिर्वमुत्पत्तिष्यन् ।

तस्मै प्रभाति नभसो ज्योतिषीमानस्वर्गः पन्थाः सुकृते देवयानः ॥१४॥

अग्निर्होताभ्वयुष्टे बृहस्पतिरिन्द्रो ब्रह्मा दक्षिणतस्तं अस्तु ।

हुतो ऽयं संस्थितो यज्ञ इति यच्च पूर्वमयनं हुतानाम् ॥ १५ ॥

अपूपवान् क्षीरवांश्चस्तेह सीदतु ।

लोककृतः पषिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ १६ ॥

अपूपवान्दधिवांश्चस्तेह • । • ॥ १७ ॥

अपूपवान्दधुसर्वांश्चस्तेह • । • ॥ १८ ॥

अपूपवान्पृतवांश्चस्तेह • । • ॥ १९ ॥

अपूपवान्मांसवांश्चस्तेह • । • ॥ २० ॥ (२१)

अपूपवानर्जवांश्चस्तेह • । • ॥ २१ ॥

अपूपवान्मधुमांश्चस्तेह • । • ॥ २२ ॥

अपूपवान्नसर्वांश्चस्तेह • । • ॥ २३ ॥

अपूपवानपवांश्चस्तेह सीदतु ।

लोककृतः पषिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्य ॥ २४ ॥

अपूपार्पिताङ्कुम्भान्यास्तं देवा अप्थारयन् ।

ते तं सन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो पृतश्चुतः ॥ २५ ॥

यास्तं धाना अनुकिरामि तिलमिश्राः स्वधावन्तीः ।

तास्तं सन्तुद्धीः प्रभ्वीस्तास्तं यमो राजानुं मन्यताम् ॥ २६ ॥

अष्टितिं भूयसीम् ॥ २७ ॥

द्रुप्तश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः ।

समानं योनिमनु संचरन्तं द्रुप्तं जुहोम्यनु सप्त होषाः ॥ २८ ॥

गतधारं वायुमर्कं स्वर्विदं नृचक्षसस्ते अग्निं चक्षते रयिम् ।

ये पूरन्ति प्र च यष्टन्ति सर्वदा ते दुहन्ते दक्षिणां सप्तमातरम् ॥ २९ ॥

कोशं दुहन्ति कलशं चतुर्विलमिडीं धेनुं मधुमतीं स्वस्तये ।

ऊर्जं मर्दन्तीमर्दिति जनेष्वग्रे मा हिंसीः परमे व्योमन् ॥ ३० ॥ (२२)

एतत्रै देवः संविता वासो ददाति भर्तवे ।

तत्त्वं यमस्य राज्ये वसानस्तार्यं चर ॥ ३१ ॥

धाना धेनुरभवास्तौ अस्यास्तिलोऽभवत् ।

तां वै यमस्य राज्ये अक्षितामुप जीवति ॥ ३२ ॥

एतास्तं अस्तौ धेनवं कामदुघा भवन्तु ।

एनीः स्येनीः सहपा विहपास्तिलवन्ता उप तिष्ठन्तु त्वाचं ॥ ३३ ॥

एनीधाना हरिणीः स्येनीस्य कृष्णा धाना रोहिणीर्धेनवस्ते ।

तिलवन्ता ऊर्जमसौ दुहाना विश्वाहा सन्वनपस्फुरन्तीः ॥ ३४ ॥

वैश्वानरे हविरिदं जुहोमि साहसं शतधारमुत्तमम् ।

स विभति पितरं पितामहान्प्रपितामहान्विभति पिन्वमानः ॥ ३५ ॥

सहस्रधारं शतधारमुत्तमक्षितं व्यच्यमानं सलिलस्य पृष्ठे ।

ऊर्जं दुहानमनपस्फुरन्मुष्मसते पितरः स्वधाभिः ॥ ३६ ॥

इदं कसांषु चयनेन चितं तत्संजाता अथ पश्यतेतं ।

मर्त्योऽयममृतत्वमेति तस्मै गृहान्कृणुत यावत्सर्वन्तु ॥ ३७ ॥

इहैविधिं धनसन्निहिचिह्नं इहकृतुः ।

इहैधिं वीर्यवक्तरो वयोधा अपराहतः ॥ ३८ ॥

पुत्रं पीत्रमभितर्पयन्तीरापो मधुमतीरिमाः ।

स्वधां पितृभ्यो अमृतं दुहाना आपो देवीरुभयोस्तर्पयन्तु ॥ ३९ ॥

आपो अग्निं प्र हिणुत पितृरूपेन यज्ञं पितरो मे जुषन्ताम् ।

आसीनामूर्जमुप ये सचन्ते ते नो रयिं सर्ववीरं नि यच्छान् ॥ ४० ॥ (२३)

समिन्धते अमन्त्यं हव्यवाहं घृतप्रियम् ।

स वेदं निहिताविधीन्पितृर्यरावतो गतान् ॥ ४१ ॥

यं ते मन्त्रं यमोदनं यन्मांसं निष्पृणामि ते ।

ते ते मन्तु स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्रुतः ॥ ४२ ॥

यास्तं धाना अनुकृणामि तिलमिथाः स्वधावन्तीः ।

तास्तं सन्तु विभीः प्रभीस्तास्तं यमो राजानु मन्यन्ताम् ॥ ४३ ॥

इदं पूर्वमपरं नियानं येना ते पूर्वे पितरः परेताः ।
 पुरोगवा ये अभिपाचो अस्य ते त्वा वहन्ति सुकृतामु लोकम् ॥४४॥
 सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने ।
 सरस्वतीं सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुषे वार्यं दात ॥ ४५ ॥
 सरस्वतीं पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः ।
 आसद्यास्मिन्विहिंसादयध्वमनमीवा इय आ धेत्ससे ॥ ४६ ॥
 सरस्वति या सरथं ययाणोकथैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मेदन्ती ।
 सहस्राधमिदो अथ भागं रायस्योयं यजमानाय धेहि ॥ ४७ ॥
 पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वैजयामि देवो नो धाता प्र तिरात्यायुः ।
 परापरैता वसुविदो अस्त्वधा मृताः पितृषु सं भवन्तु ॥ ४८ ॥
 आ प्र च्यवेयामप तन्मृजेयां यदामभिभा अशोचुः ।
 अस्मादेतमर्घ्या तद्वसीय दातुः पितृष्विहभोजनी मम ॥ ४९ ॥
 एयमगन्दर्धिणा भद्रतो नो अनेन दत्ता सुदुषा वयोधाः ।
 यौर्वने जीवानुपपृच्छती जरा पितृभ्यं उपसंपराणयादिमान् ॥५०॥(२४)
 इदं पितृभ्यः प्र भरामि वहिजीवं देवेभ्य उतरं स्तृणामि ।
 तदा रोह पुरुष मेध्यो भवन्मति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ॥ ५१ ॥
 एदं वहिरसदो मेध्यो ऽभूः प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ।
 ययापरु तन्वं स भरस्व गावाणि ते ब्रह्मणा कल्पयामि ॥ ५२ ॥
 पर्णो राजापिधानं चरुणामृजो वलं सह अोजो न आर्गन ।
 आमुंजीविभ्यो विदधद्दीधायुत्वायं शतगारदाय ॥ ५३ ॥
 ऊर्जो भागो य इमं जजानाप्मानानामार्धिपत्यं जगाम ।
 तमेवंत विश्वमिवा हविभिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात ॥ ५४ ॥
 यथा यमायं हव्यमवपत्यञ्च मानवाः ।
 एवा ययामि हव्यं यथा मे भूरयो ऽसत ॥ ५५ ॥
 इदं हिरण्यं निभृहि यत्तं पितायिभः पुष ।
 स्वर्गं यतः पितुर्हस्तं निर्मृददि दक्षिणम् ॥ ५६ ॥

यदये यानि कानि चिदा ते दारुणि दध्मसि ।
सर्वं तदस्तु मे शिवं तज्जुपस्व यविष्य ॥ ३ ॥
एतास्तै अये समिधस्ताभिर्धक्षो समिद्धव ।
आयुरसास्वा धैर्यमृतत्व आ शैसय ॥ ४ ॥

हरिः सुपर्णो दिवमारुहो ऽर्चिषा ये ता दिप्सन्ति दिवंमुत्पतन्ताम् ॥ ६५ ॥
अव तां जहि हरसा जातवेदो ऽविभ्यदुयो ऽर्चिषा दिवमा रोह सूर्य ॥ १ ॥

अयोजाला असुरा मायिनो ऽयस्सयैः पाशैरुक्किनो ये चरन्ति ॥ ६६ ॥
तास्ते रन्ध्रयामि हरसा जातवेदः सहस्रभृष्टिः सपत्नीन्मृणान्याहि बज्रः ॥ १ ॥

पथ्येम शरदः शतम् ॥ १ ॥ जीवेम शरदः शतम् ॥ २ ॥ बुध्येम ॥ ६७ ॥
शरदः शतम् ॥ ३ ॥ रोहेम शरदः शतम् ॥ ४ ॥ पुष्येम शरदः
शतम् ॥ ५ ॥ भवेम शरदः शतम् ॥ ६ ॥ भूष्येम शरदः शतम् ॥ ७ ॥
भूर्यसीः शरदः शतात् ॥ ८ ॥

अथसथ अथसथ विलं वि धामि मायया । ॥ ६८ ॥
ताभ्यामुक्त्य वेदमथ कर्माणि कुरुमहे ॥ १ ॥

जीवा स्य जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥
उपजीवा स्योप जीव्यासं सर्वं ॥ २ ॥

६४ । ४ स्तानिर्धयो समिद्धव । आयुरसायु धैर्यमृतत्वमावापाय ।

६५ । १ विभ्यदुयो ऽर्चिषा

६७ । ३ बुध्येम — ५ पुष्येम — ७ भूष्येम

६८ । १ अथसथ

६९ । २ उप जीवा

ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः ।

तेभ्यो घृतस्य कुल्यैतु मधुधारा बुन्दती ॥ ५७ ॥

वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूरौ अह्नां प्रतरीतो ऽषसी दिवः ।
प्राणः सिन्धूनां कलशं अचिकटदिन्द्रस्य हार्दिमाविशन्मनीषया ॥ ५८ ॥

त्वेषसे धूम ऊर्णेतु दिवि घं ह्रुक आततः ।

सूरौ न हि द्युता तं कृपा पावक रोचसे ॥ ५९ ॥

प्र वा एतीन्द्रिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्र मिनाति संगिरः ।
मये इव योषाः समर्पसे सोमः कलशे शतयामना पथा ॥ ६० ॥ (२५)

अक्षन्मीमदन्त खवं प्रियां अधूषत ।

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा यविंहा ईमहे ॥ ६१ ॥

आ यात पितरः सोम्यासो गम्भीरैः पथिभिः पितृयार्णैः ।

आयुरसभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पौषैरभि नः सचध्वम् ॥ ६२ ॥

परा यात पितरः सोम्यासो गम्भीरैः पथिभिः पूयाणैः ।

अधा मासि पुनरा यात नो गृहान्द्विरक्षुं सुप्रजसं सुवीराः ॥ ६३ ॥

यद्वो अपिरजहादेकमङ्गं पितृलोकं गमयं जातवेदाः ।

तद्व एतत्पुनरा प्राययामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥ ६४ ॥

अभूदृतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यह उप बन्धो नृभिः ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्वदि त्वं देव प्रयेता हवींषि ॥ ६५ ॥

असौ हा इह ते मनः ककुत्तलमिव जामयः । अभ्येनं भूम ऊर्णहि ॥ ६६ ॥

गुम्भन्तां लोकाः पितृपदनाः पितृपदेन त्वा लोक आ सादयामि ॥ ६७ ॥

येऽस्माकं पितरस्तेषां बहिरसि ॥ ६८ ॥

उदुहमं वरुण पाशमस्सदवाधमं वि मध्यमं त्रयाय ।

अधा वयमादित्य व्रते तवानांगसो अदितये स्याम ॥ ६९ ॥

प्रास्तत्पाशाचरुण मुञ्च सर्वान्येः संमामे बध्यते येष्यामे ।

अधा जीयेम श्रदां शतानि त्वया राजन्पुपिता रथमाणाः ॥ ७० ॥ (२६)

अपये कथ्यवाहनाय स्वाहा नमः ॥ ७१ ॥

संजीवा स्थ संजीव्यासं सर्वं ॥ ३ ॥

जीवला स्थ जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ ४ ॥

॥ ७० ॥ इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवन्त जीव्यासमहं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥

॥ ७१ ॥ स्तुता मया वरदा वेदमाता प्र चोदयन्तां पावमानीं विजानाम् ।

आयुः प्राणं प्रजां पशून्कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् ।

मह्यं दत्त्वा प्रजत ब्रह्मलोकम् ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ यस्मात्कोशादुदभराम वेदं तस्मिन्नन्तरं दध्म एनम् ।

कृतमिष्टं ब्रह्मणो वीर्येण तेन मा देवास्तर्पसावतेह ॥ १ ॥

॥ वसन्तो ऽनुवाकः ॥

॥ एकोनविंश काण्ड समाप्तम् ॥

७०।१ देवा जीवा

७१।१ वेदमाता प्रचोदयन्तां

ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः ।

तेभ्यो घृतस्य कुत्स्यैतु मधुधारा च्युन्दती ॥ ५७ ॥

वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूर्यो अह्नां प्रतरीतो ऽवसां दिवः ।

प्राणः सिन्धूनां कलशो अचिक्रददिन्द्रस्य हार्दिमाविशन्मनीषया ॥ ५८ ॥

लेपस्ते धूम ऊर्णोतु दिवि यं लुक् आततः ।

सूर्यो न हि द्युता त्वं कृपा पावक रोचसे ॥ ५९ ॥

प्र वा एतीन्दुरिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्र मिनाति संगिरः ।

मयै इव योषाः समर्पसे सोमः कलशे शतयामना पृषा ॥ ६० ॥ (२५)

अद्यन्नमीमदन्त ह्यव प्रियां अधूपत ।

अस्तोषत स्वभानवो विप्रा यविंष्टा ईमहे ॥ ६१ ॥

आ यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पृषिभिः पितृयारैः ।

आयुरसभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पौर्यरभि नः सचध्वम् ॥ ६२ ॥

परा यात पितरः सोम्यासो गम्भीरिः पृषिभिः पूर्यारैः ।

अथा मासि पुनरा यात नो गृहान्द्विरक्षुं सुप्रजसः सुवीराः ॥ ६३ ॥

यदो अपिरजंहादेकमङ्गं पितृलोकं गुमयं जातवेदाः ।

तद्व एतत्पुनरा प्याययामि साङ्गाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम् ॥ ६४ ॥

अभूदृतः प्रहितो जातवेदाः सायं न्यह उप बन्धो नृभिः ।

प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षबद्धि त्वं देव प्रयता हवींषि ॥ ६५ ॥

असौ हा इह ते मनः ककुत्सलमिव जामयः । अभ्येनं भूम ऊर्णोहि ॥ ६६ ॥

शुर्मन्तां लोकाः पितृपदनाः पितृपदेन त्वा लोक आ सादयामि ॥ ६७ ॥

येऽस्माकं पितरस्तेषां बहिरसि ॥ ६८ ॥

उदुक्तं वरुण पार्श्वमसदवाधमं वि मध्यमं ग्रथाय ।

अथा वयमादित्य धृते तवानांगसो अदितये स्याम ॥ ६९ ॥

प्रासत्पाशाच्चरुण मुञ्च सर्वान्यैः संमामे बध्यते येषामे ।

अथा जीवेम शरदां शतानि त्वया राजन्गुपिता रक्षमाणाः ॥ ७० ॥ (२६)

अपये कथ्यवाहनाय स्वधा नमः ॥ ७१ ॥

सोमाय पितृर्मते स्वधा नमः ॥ ७२ ॥

पितृभ्यः सोमवद्भ्यः स्वधा नमः ॥ ७३ ॥

यमाय पितृर्मते स्वधा नमः ॥ ७४ ॥

एतत्ते प्रततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥ ७५ ॥

एतत्ते ततामह स्वधा ये च त्वामनु ॥ ७६ ॥

एतत्ते तत स्वधा ॥ ७७ ॥

स्वधा पितृभ्यः पृथिविषद्भ्यः ॥ ७८ ॥

स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्षसद्भ्यः ॥ ७९ ॥

स्वधा पितृभ्यो दिविषद्भ्यः ॥ ८० ॥ (२७)

नमो वः पितर ऊर्जे नमो वः पितरो रसाय ॥ ८१ ॥

नमो वः पितरो भामाय नमो वः पितरो मन्यवे ॥ ८२ ॥

नमो वः पितरो यद्वोर तस्मै नमो वः पितरो यत्कूरं तस्मै ॥ ८३ ॥

नमो वः पितरो यद्विवं तस्मै नमो वः पितरो यत्स्योनं तस्मै ॥ ८४ ॥

नमो वः पितरः स्वधा वः पितरः ॥ ८५ ॥

ये ऽत्र पितरः पितरो ऽत्र यूयं स्थं युष्मांस्ते ऽनु यूयं तेषां श्रेष्ठा भू-
यास्त ॥ ८६ ॥

य इह पितरो जीवा इह वयं स्म अस्मांस्ते ऽनु वयं तेषां श्रेष्ठा भू-
यास्त ॥ ८७ ॥

आ त्वाप इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।

यद्य सा ते पनीयसी समिहीदयति हवीषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ८८ ॥

चन्द्रमा अस्त्वपन्तरा सुपरीं धावते दिवि ।

न वो हिरण्यनेमयः पदं बिन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रौदमी ॥ ८९ (२८)

॥ अनुयोः अनुवाकः ॥

॥ अनुम्वयः अष्टावकः ॥

॥ अष्टादशं वाच्यं समाप्तम् ॥

॥ ओं ॥

सं सं संवन्तु नद्यः सं वाताः सं पतत्रिणः । ॥ १ ॥
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ १ ॥
इमं होमा यज्ञमवतेमं संस्रावणा उत ।
यज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ २ ॥
रूपंरूपं वयोवयः संरभ्येनं परिं ध्वजे ।
यज्ञमिमं चतस्रः प्रदिशो वर्धयन्तु संस्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥

शं त आपो हिमवतीः शमु ते सन्तुत्प्याः । ॥ २ ॥
शं ते सन्निषदा आपः शमु ते सन्तु वर्ष्याः ॥ १ ॥
शं त आपो धन्वत्याः शं ते सन्तुत्प्याः ।
शं ते खनिविमा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः ॥ २ ॥
अनधयः खनमाना विप्रा गम्भीरवपसः ।
भिषग्भ्यो भिषक्तरा आपो अक्षावदामसि ॥ ३ ॥
अपामहं दिव्यानामपां स्रोतस्थानाम् ।
अपामहं प्रणेजने ऽश्वा भवष वाजिनः ॥ ४ ॥

शं त आ॒पः शि॒वा आ॒पो ऽय॒क्ष्मं॑कर॒णीरा॒पः ।

यथै॒व तृ॒प्यते॒ मय॒स्तास्त॑ आ॒हुत॑भे॒यजीः ॥ ५ ॥

॥ ३ ॥ दि॒वस्पृ॑षि॒ष्याः पर्य॑न्त॒रि॒क्षाद॑न॒स्पति॑भ्यो अ॒ध्योप॑धी॒भ्यः ।

यथै॒यच॑ वि॒भृतो॒ जा॒तवै॑दास्त॒तस्ततो॑ जु॒पमा॑णो न॒ एहि॑ ॥ १ ॥

यस्ते॑ अ॒प्सु म॑हि॒मा यो वने॑षु य॒ ओप॑धीषु॒ षुगु॑ष्वा॒प्स्व॒नः ।

अ॒ये सर्वा॑स्त॒न्व॒ः सं र॑भ॒स्व ताभि॑र्न॒ एहि॑ द्रवि॒णो॒दा अ॒जंसः ॥ २ ॥

यस्ते॑ दे॒वेषु॑ म॑हि॒मा स्व॑र्गे या ते॒ तनूः॑ पि॒तृ॒ष्वावि॑वे॒श ।

पु॒ष्टि॒या ते॒ मनु॑ष्येषु॒ पप्र॑चे ऽ॒ग्रे त॒या र॒यिम॑स्मासु॒ धेहि॑ ॥ ३ ॥

धु॒त्क॑र्णाय॒ क॒वये॒ वैद्या॑य॒ वचो॑भि॒र्वाकै॑रु॒प॒ यामि॑ रा॒तिम् ।

यतो॑ भ॒यम॑भ॒यं तन्नो॑ अ॒स्त्यव॑ दे॒वानां॑ यज॒ हेडो॑ अ॒ग्रे ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥ या॒माहु॑तिं प्र॒थमा॑न॒यवो॑येजे॒ यया॑ ह॒व्यम॑कृ॒णोज्जा॑तवै॒दाः ।

तां तं ए॒तां प्र॑थ॒मो जो॑ह॒वीमि॑हवि॒ष्कृतो॑ ब॒हतु॑ ह॒व्यम॑मि॒रम॑मे॒ स्वाहा॑ ॥ १ ॥

आ॒कू॒तिं दे॒वीं सु॑भ॒गां पु॒रो द॑धे चि॒त्तस्य॑ मा॒ता सु॑ह॒वा नो॑ अ॒स्तु ।

या॒माशा॑मेमि॒ केव॑ली॒ सा मे॑ अ॒स्तु वि॒देय॑मे॒नां मन॑सि प्रवि॒ष्टाम् ॥ २ ॥

आ॒कू॒त्या नो॑ वृ॒हस्प॑त॒ आ॒कू॒त्या न॒ उया॑ ग॒हि ।

अ॒यो भ॑ग॒स्य नो॑ धे॒ह्यथो॑ नः सु॒हवो॑ भ॒व ॥ ३ ॥

वृ॒हस्प॑ति॒र्म आ॒कू॒तिमा॑ङ्गि॒रसः॑ प्र॒तिं जा॑नातु॒ वार॑चमे॒ताम् ।

यस्य॑ दे॒वा दे॒वता॑ सं॒वभू॑वुः स सु॒प्रणी॑तिः॒ कामो॑ अ॒चैव॑त्सान् ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ द॒न्द्रो रा॒जा ज॑ग॒तष्य॑र॒णीना॑मपि॒ क्षमि॑ वि॒पु॒र्य्य॑ यद॒स्ति ।

२ । ५ Anfang ता अपः, westerban अपो, अपः; तृप्यते, आहुत भेयजीः

३ । ४ केषाच

४ । १ *मर्षा यात्राया ह*; जोहवीमि तामिह... बहतु — २ चित्तसः वि-

देय — ४ देवताः संवभूवुः स सुप्रणीताः

ततो ददाति दाशुषे वसूनि चोद्द्राथ उपस्तुतश्चिर्वाक् ॥ १ ॥

सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।
 स भूमिं विश्वतो वृत्वात्यतिष्ठद्दशकुलम् ॥ १ ॥
 विभिः पद्भिर्द्यौर्मरोहत्पादस्येहार्भवत्पुनः ।
 तथा व्यकामश्चिष्वङ्दृशमानशने अर्तु ॥ २ ॥
 तावन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्यायांश्च पूरुषः ।
 पादो ऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं दिवि ॥ ३ ॥
 पुरुष एवेदं सर्वं यद्वृतं यच्च भाव्यम् ।
 उतामृतत्वस्यैश्वरो यदन्येनाभवत्सह ॥ ४ ॥
 यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा व्यकल्पयन् ।
 मुखं किमस्य किं बाहू किमूरु पादो उच्येते ॥ ५ ॥
 ब्राह्मणो ऽस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यो ऽभवत् ।
 मध्यं तदस्य यक्ष्यः पद्मां शूद्रो अजायत ॥ ६ ॥
 चन्द्रमा मनसो जातश्चक्षुः सूर्यो अजायत ।
 सुखादिन्द्रश्चामिथं प्राणावायुरजायत ॥ ७ ॥
 नाभ्यां आसीदन्तरिक्षं शीष्णो द्यौः समवर्तत ।
 पद्मां भूमिर्दिशः श्रोत्राक्षयो लोको अकल्पयन् ॥ ८ ॥
 विराडये समभवद्विराजो अधि पूरुषः ।
 स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद्भूमिमथो युरः ॥ ९ ॥
 यत्पुरुषेण हविषा देवा यज्ञमर्तव्यत ।
 वसन्तो अस्यासीदाज्यं यीष्य इध्मः शरद्विः ॥ १० ॥
 तं यज्ञं प्रावृषा प्रोक्षन्पुरुषं जातमंशुः ।
 तेन देवा अयजन्त साध्या वसंवश्च ये ॥ ११ ॥
 तस्मादश्वा अजायन्त ये च के चोभ्यादंतः ।
 गावो ह जज्ञिरे तस्मात्तस्माज्जाता अजावयः ॥ १२ ॥

तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतं शुचः सामानि जज्ञिरे ।
 छन्दोसि जज्ञिरे तस्माद्यज्ञस्तस्मादजायत ॥ १३ ॥
 तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः संभृतं पृषदाज्यम् ।
 पशून्स्तांश्चक्रे वायव्यानारण्या ग्राम्याश्च ये ॥ १४ ॥
 सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
 देवा यद्यज्ञं तन्वाना अर्बन्धन्मुखं पशुम् ॥ १५ ॥
 मूर्धो देवस्य बृहतो अंगवः सप्त संप्रतीः ।
 राज्ञः भोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि ॥ १६ ॥

॥ ७ ॥ चित्राणि साकं दिवि रेंचनानि सरीसृपाणि भुवने जवानि ।
 अष्टाविंशं संमतिमिहमानो अहानि गीभिः संपर्यामि नाकम् ॥ १ ॥
 मुहर्षं मे कृत्तिका रोहिणी चास्तु भद्रं मृगशिरः श्रमादा ।
 पुनर्वसू सूतता चारु पुष्यो भानुराश्लेषा अयनं मघा मे ॥ २ ॥
 पुराणं पूर्वा फल्गुन्या चात्र हस्तश्चित्रा शिवा स्वातिः मूलो मे अस्तु ।
 राधो विगाखे मृहवानुराधा ज्येष्ठा मृनक्षत्रमरिष्टं मूलम् ॥ ३ ॥
 अन्नं पूर्वा रासन्ता मे अषाढा ऊर्जं ये हस्तश्चित्रा बहन्तु ।
 अभिजिन्मे रामतां पुराणमेव श्रवणः श्रविष्ठाः कुर्वतां सुपृष्टिम ॥ ४ ॥
 आ मे महद्यतभिर्पुनर्वरीय आ मे इया प्रोष्टपदा मुगर्भ ।
 आ रेवती चाश्वयुजी भर्गं म आ मे रयिं भरणी आ बहन्तु ॥ ५ ॥

॥ ८ ॥ यानि नक्षत्राणि दिव्यं नक्षत्रिष्ठो अप्सु भूमौ यानि नक्षत्रेषु दिदु ।
 प्रकल्पयेत्तन्मा यान्येति सर्वाणि ममेतानि शिवानि सन्तु ॥ १ ॥

अष्टाविंशानि शिवानि शम्भानि मह योगं भजन्तु मे ।

योगं प्र पद्ये द्यौर्म च द्यौर्म प्र पद्ये योगं च नमो ऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ २ ॥

स्वस्तमितं मे सुप्रातः सुसायं सुदिवं सुमृगं सुशकुनं मे अस्तु ।

सहवर्मये स्वस्त्यमत्य मत्य गत्वा पुनरायामिभिनन्दन् ॥ ३ ॥

अनुह्वं परिह्वं परिवादं परिह्वम ।

सर्वोणि रिक्तकुम्भान्यारात्तात्सवितः सुव ॥ ४ ॥

अपं पापं परिह्वं पुण्यं भट्टीमहि ह्वम ।

शिवमाधाय नासिका पुण्यगन्धीनि मेद्यताम् ॥ ५ ॥

इमा या ब्रह्मण्यते विपृचीवात ईरंत ।

सुप्रीचीरिन्द ताः कृत्वा मह्यं शिवतमास्कृधि ॥ ६ ॥

स्वस्ति नो अस्त्वभयं नो अस्तु नमो ऽहोरात्राभ्यामस्तु ॥ ७ ॥

शान्ता द्यौः शान्ता पृथिवी शान्तमिदमुर्वं नरिह्वम् ।

॥ ८ ॥

शान्ता उद्वत्तीरामः शान्ता नः सन्त्वोपंधीः ॥ ९ ॥

शान्तानि पूर्वरूपाणि शान्तं नो अस्तु कृताकृतम् ।

शान्तं भूतं च भयं च सर्वमेव शमस्तु नः ॥ १० ॥

इयं या परमेष्ठिनी वाग्देवी ब्रह्मसंशिता ।

ययैव संसृजे घोरं तयैव शान्तिरस्तु नः ॥ ११ ॥

इदं यत्परमेष्ठिनं मनो वा ब्रह्मसंशितम् ।

येनैव संसृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥ १२ ॥

इमानि यानि पञ्चेन्द्रियाणि मनःपष्ठानि मे हृदि ब्रह्मणा संशितानि ।

येनैव संसृजे घोरं तेनैव शान्तिरस्तु नः ॥ १३ ॥

८।३ स्वस्तितं, सुशकुनं; स्वस्त्यं मह्यं गत्वा — ४ परिह्वं । सर्वेभ रिक्तकुम्भान्य-
रात्तात्सवितः — ५ अपपाप परिह्वं पुण्यं भट्टीमहि ह्वम । शिवा ते पाप
नासिका पुण्यगन्धामि मेद्यताम् ॥

९।४ वा ब्रह्म* — ५ शमः पष्ठानि

अं नो अयां नपात्पेस्वस्तु शं नः पृथ्निर्भवतु देवगोपा ॥ ३ ॥
 आदित्या रुद्रा त्सवो जुषन्तामिदं ब्रह्म क्रियमाणं नवीयः ।
 शुक्लन्तु नो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता उत ये यज्ञियासः ॥ ४ ॥
 ये देवानामृत्विजो यज्ञियासो मनोर्यजन्वा अमृतां चतुर्ज्ञाः ।
 ते नो रासन्तामुल्गायमद्य यूयं पोत स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ५ ॥
 तदस्तु मिचावरुणा तदंग्रे शं योरसभ्यमिदमस्तु गस्तम् ।
 अशीमहि गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे बृहते सार्दनाय ॥ ६ ॥

॥ १२ ॥ उपा अप स्वमुत्तमः सं वर्तयति वर्तेनिं सुजातता ।
 अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥ १ ॥

॥ १३ ॥ इन्द्रस्य बाहू स्वविरौ वृषाणौ चिन्वा इमा वृषभौ पारयिष्णू ।
 तौ योस्ते प्रथमौ योग आगते याभ्यां जितमसुराणां स्वयैत ॥ १ ॥
 आशुः शिशानौ वृषभौ न भीमौ घनाघ्नः द्योभरणवर्षणीनाम् ।
 संक्रन्दनो ऽनिमिय एकवीरः शतं सेनां अजयत्ताकमिन्द्रः ॥ २ ॥
 संक्रन्दनेनानिमियेण जिष्णुनायोध्येन दुष्यवनेन धृष्णुना ।
 तदिन्द्रेण जयत तत्सहध्वं युधो नर इपुहस्तेन वृष्णा ॥ ३ ॥
 स इपुहस्तिः स निपङ्क्तिर्भिवर्गी संसष्टा म युध इन्द्रो गृणेन ।
 संसृष्टजितौमपा बाहुगर्भ्युपधत्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ४ ॥
 यत्ताविज्ञाय स्वविरः प्रवीरः सहस्वात्ताजी सहमान उयः ।
 अभिवीरो अभिसत्वा सहोजिज्जिबमिन्द्र रणमा तिष्ठ गोविदम् ॥ ५ ॥
 इमं वीरमनु हपेभ्यमुपमिन्द्र सखायो अनु सं रभध्वम् ।
 यामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमजम् प्रमृणन्तमोजसा ॥ ६ ॥
 अभि गोवाणि सहसा गाहमानो ऽद्य उयः शतमन्युरिन्द्रः ।
 दुष्यवन्ः पृतनापादयोष्योऽस्माकं सेनां अयनु प्र युत्सु ॥ ७ ॥

वृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहामिचो अपबाधमानः ।
 प्रभञ्जं ह्यत्रून्मृणन्मिचान्सार्कमेधविता तनूनाम् ॥ ८ ॥
 इन्द्र एषां नेता वृहस्पतिर्देक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः ।
 देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये ॥ ९ ॥
 इन्द्रस्य वृष्णे बरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुतां शर्ध उयम् ।
 महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदंस्थान् ॥ १० ॥
 अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इष्यवस्ता जयन्तु ।
 अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्वस्मान्देवासो ऽवता हवेषु ॥ ११ ॥

इदमुद्येयो ऽवसानमागीं शिवे मे द्यावापृथिवी अभूताम् । ॥ १४ ॥
 प्रसपन्नाः प्रदिशो मे भवन्तु न वै त्वा द्विषो अभयं नो अस्तु ॥ १ ॥

यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि । ॥ १५ ॥

मघवं ह्यग्निं तव त्वं न ऊतिभिर्वि द्विषो वि मृधो जहि ॥ १ ॥

इन्द्र वयमनूराधं हवामहे ऽनुं राध्यास्म द्विपटा चतुष्पदा ।

मा नः सेना अरुणीरूपं गुर्विपृचीरिन्द्र दुहो वि नाशय ॥ २ ॥

इन्द्रस्तातोत वृत्रहा परस्फानो वरेण्यः ।

स रक्षिता चरमतः स मध्यतः स पश्चात्स पुरस्तान्नो अस्तु ॥ ३ ॥

उरुं नो लोकमनु नेषि विद्वान्स्वयं ज्योतिरभयं स्वस्ति ।

उया तं इन्द्र स्थविरस्य बाहू उपं क्षयेम शरणा बृहन्ता ॥ ४ ॥

अभयं नः कर्त्यन्तरिक्षमभयं द्यावापृथिवी उभे इमे ।

अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्तरादधरादभयं नो अस्तु ॥ ५ ॥

अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं परोक्षान् ।

अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वो आशा मम मित्रं भवन्तु ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥

असपत्नं पुरस्तात्पश्चान्नो अभयं कृतम् ।

सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा गन्धीपतिः ॥ १ ॥

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्ययः ।

इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादपश्चिनावभितः गर्भं यक्षताम् ।

तिरश्चीनाध्या रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्मे ॥ २ ॥

॥ १७ ॥

अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात्तस्मिन्क्रमे तस्मिं छये तां पुरं प्रेमि ।

स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ १ ॥

वायुर्मान्तरिक्षेणेतस्या दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे ० । ० ॥ २ ॥

सोमो मा रुद्रैर्दक्षिणाया दिग्ः पातु ० । ० ॥ ३ ॥

वरुणो मादित्यैरेतस्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ४ ॥

सूर्यो मा द्यावापृथिवीभ्यां प्रतीच्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ५ ॥

आपो मौषधीमतीरेतस्या दिग्ः पातु तासु क्रमे तासु थये तां पुरं प्रेमि । ता मा रक्षन्तु ता मा गोपायन्तु ताभ्य आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ ६ ॥

विश्वकर्मा मा सप्तर्षिभिस्तदीया दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे ० । ० ॥ ७ ॥

इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्या दिग्ः पातु ० । ० ॥ ८ ॥

प्रजापतिर्मा प्रजननवान्सह प्रतिष्ठया ध्रुवाया दिग्ः पातु ० । ० ॥ ९ ॥

बृहस्पतिर्मा विश्वेदेवैरुधाया दिग्ः पातु तस्मिन्क्रमे तस्मिं छये तां पुरं प्रेमि । स मा रक्षतु स मा गोपायतु तस्मा आत्मानं परि ददे स्वाहा ॥ १० ॥

॥ १८ ॥

अग्निं ते वसुवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः प्राच्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ १ ॥

वायुं तेऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः एतस्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ २ ॥

सोमं ते रुद्रवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवो दक्षिणाया दिग्गो ऽभिदासान् ॥ ३ ॥

वरुणं ते द्यौर्दित्यवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः एतस्या दिग्गो ऽभिदासान् ॥ ४ ॥

सूर्य ते द्यावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः प्रतीच्या दिशो
ऽभिदासान् ॥ ५ ॥

अपस्त ओषधीमतीञ्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदा-
सान् ॥ ६ ॥

विश्वकर्माणं ते सप्तचृपिवन्तमृच्छन्तु । ये माघायव उदीच्या दिशो
ऽभिदासान् ॥ ७ ॥

इन्द्र ते मरुत्वन्तमृच्छन्तु । ये माघायव एतस्या दिशो ऽभिदासान् ॥ ८ ॥
प्रजापतिं ते प्रजननवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवो ध्रुवाया दिशो
ऽभिदासान् ॥ ९ ॥

बृहस्पतिं ते विश्वदेववन्तमृच्छन्तु । ये माघायव ऊर्ध्वाया दिशो
ऽभिदासान् ॥ १० ॥

मिथः पृथिव्योदक्रामन्तां पुरं प्र शंयामि वः । तामा विशन्तां ॥ १९ ॥
प्र विशन्तां सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥ १ ॥
वायुरन्तरिक्षोदक्रामन्तां • १ • ॥ २ ॥
सूर्यो दिवोदक्रामन्तां • १ • ॥ ३ ॥
चन्द्रमा नक्षत्रोदक्रामन्तां • १ • ॥ ४ ॥
सोम ओषधीभिरुदक्रामन्तां • १ • ॥ ५ ॥
यज्ञो दक्षिणाभिरुदक्रामन्तां • १ • ॥ ६ ॥
समुद्रो नदीभिरुदक्रामन्तां • १ • ॥ ७ ॥
वसं वसुचारिभिरुदक्रामन्तां • १ • ॥ ८ ॥
इन्द्रो वीर्येणोदक्रामन्तां • १ • ॥ ९ ॥
देवा अमृतेनोदक्रामन्तां • १ • ॥ १० ॥
प्रजापतिः प्रजाभिरुदक्रामन्तां पुरं प्र शंयामि वः । तामा विशन्तां
प्र विशन्तां सा वः शर्म च वर्म च यच्छतु ॥ ११ ॥

- ॥ २० ॥ अप न्यधुः पौरुषेयं यधं यमिन्द्रायी धाता मविता बृहस्पतिः ।
 सोमो राजा वरुणो अश्विना यमः पूषाम्मान्यरि पातु मृत्योः ॥ १ ॥
 यानि चकार भुवनस्य यस्पतिः प्रजापतिर्मातरिष्व प्रजाभ्यः ।
 प्रदिशो यानि वसते दिशश्च तानि मे वसोणि बहुलानि मन्तु ॥ २ ॥
 यत्ते तनूष्वनहन्त देवा राज्याय योधिनाः ।
 इन्द्रो यच्चक्रे वसं तदस्मान्पातु विश्वतः ॥ ३ ॥
 वसं मे द्यावापृथिवी वर्माहवसं सूर्यः ।
 वसं मे विश्वं देवाः क्रन्मा मा प्रार्पन्तीचिका ॥ ४ ॥

॥ द्वितीयो ऽनुवाकः ॥

- ॥ २१ ॥ गायत्र्युषिणिगन्तुष्टुहन्तो पङ्क्तिस्त्रिष्टुज्जगत्या ॥ १ ॥

- ॥ २२ ॥ आङ्गिरसानामाद्यैः पञ्चानुवाकैः स्वाहा ॥ १ ॥ यष्टाय स्वा-
 हा ॥ २ ॥ सप्रमाष्टमाभ्यां स्वाहा ॥ ३ ॥ नीलनखेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥
 हस्तिभ्यः स्वाहा ॥ ५ ॥ दृढेभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ पर्यायिकेभ्यः
 स्वाहा ॥ ७ ॥ प्रथमेभ्यः श्वेभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ द्वितीयेभ्यः श्वेभ्यः
 स्वाहा ॥ ९ ॥ तृतीयेभ्यः श्वेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥ उपोक्तमेभ्यः
 स्वाहा ॥ ११ ॥ उत्तमेभ्यः स्वाहा ॥ १२ ॥ उत्तरेभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥
 अग्निभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥ गिरिभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥ गगनेभ्यः
 स्वाहा ॥ १६ ॥ महागणेभ्यः स्वाहा ॥ १७ ॥ सर्वेभ्यो ऽङ्गिरोभ्यो
 विदग्णेभ्यः स्वाहा ॥ १८ ॥ पृथक्सहस्राभ्यां स्वाहा ॥ १९ ॥
 वरुणे स्वाहा ॥ २० ॥

२० । २ वसते — ३ वसं देवाधिपराज्यो धिदि न ।

२१ विदुज्जगत्या

२२ । ५ हरिभ्यः — ९ द्वितीयेभ्यः — १० तृतीयेभ्यः — १३ उत्तरेभ्यः

ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माये ज्येष्ठं दिवमा तंतान ।

भूतानां ब्रह्मा प्रथमो हं जज्ञे तेनाहंति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ २१ ॥

आथर्वणानां चतुर्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ १ ॥ पञ्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ २ ॥ ॥ २३ ॥
 षड्चर्चभ्यः स्वाहा ॥ ३ ॥ सप्तर्चभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ अष्टर्चभ्यः स्वाहा
 ॥ ५ ॥ नवर्चभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥ एका-
 दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ द्वादशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ९ ॥ त्रयोदशर्चभ्यः
 स्वाहा ॥ १० ॥ चतुर्दशर्चभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ पञ्चदशर्चभ्यः स्वाहा
 ॥ १२ ॥ षोडशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥ सप्तदशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥
 अष्टादशर्चभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥ एकोनविंशतिः स्वाहा ॥ १६ ॥
 विंशतिः स्वाहा ॥ १७ ॥ महत्काण्डाय स्वाहा ॥ १८ ॥ तृचर्चभ्यः
 स्वाहा ॥ १९ ॥ एकर्चभ्यः स्वाहा ॥ २० ॥ छुद्रेभ्यः स्वाहा ॥ २१ ॥
 एकानुचर्चभ्यः स्वाहा ॥ २२ ॥ रोहितेभ्यः स्वाहा ॥ २३ ॥ सूर्याभ्यां
 स्वाहा ॥ २४ ॥ व्रात्याभ्यां स्वाहा ॥ २५ ॥ प्राजापत्याभ्यां स्वाहा
 ॥ २६ ॥ विपासस्य स्वाहा ॥ २७ ॥ मङ्गलिकेभ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥
 ब्रह्मणे स्वाहा ॥ २९ ॥

ब्रह्मज्येष्ठा संभृता वीर्याणि ब्रह्माये ज्येष्ठं दिवमा तंतान ।

भूतानां ब्रह्मा प्रथमो हं जज्ञे तेनाहंति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ ३० ॥

येन देवं संवितारं परि देवा अधारयन् ।

॥ २४ ॥

तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि राष्ट्राय धत्तन ॥ १ ॥

परीममिन्द्रमारुणे महे स्र्वाय धत्तन ।

यथैनं जरसे नयाज्योक् स्र्वा ऽधि जागरत् ॥ २ ॥

२२ । २१ ब्रह्म ज्येष्ठा । प्रथमोत जज्ञे

२३ । ३ षड्चर्चभ्यः — २२ एकानुचर्चभ्यः — २३ रोहितेभ्यः

२४ । २ नया ज्योक्

परीमं सोममायुषे महे शोभाय धत्तन ।

यथैनं जरसे नयाज्योक् शोवे ऽधि जागरत् ॥ ३ ॥

परि धत्त धत्त नो वर्चसेमं जरामृत्युं कृणुत दीर्घमायुः ।

बृहस्पतिः प्रायच्छन्नास एतत्सोमाय राज्ञे परिधातवा उं ॥ ४ ॥

जरां सु गच्छ परि धत्स्व वासो भवा कृष्टीनामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुची रायश्च पोषमुपसंव्ययस्व ॥ ५ ॥

परीदं वासो अधियाः स्वस्तये ऽभूर्वशानामभिशस्तिपा उं ।

शतं च जीवं शरदः पुरुचीर्वसूनि चारुर्वि भजासि जीवन् ॥ ६ ॥

योगेयोगे तवस्तरं वाज्रंवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रभूतये ॥ ७ ॥

हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विंशस्व ।

तदपिराहु तद् सोम आहु बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ॥ ८ ॥

॥ २५ ॥

अश्वान्तस्य त्वा मनसा युनज्मि प्रथमस्य च ।

उत्कूलमुद्धो भवोदुह्य प्रति धावतात् ॥ १ ॥

॥ २६ ॥

अपेः प्रजातं परि यद्विरण्यममृतं दधे अधि मयैषु ।

य एनवेद स इदेनदहेति जगमुन्युर्भवति यो विभर्ति ॥ १ ॥

यद्विरण्यं सूर्येण सुवर्णे प्रजायन्तो मनवः पूर्वं ईषिरे ।

तत्त्वा चन्द्रं वर्चसा सं सृजात्यायुष्याभवति यो विभर्ति ॥ २ ॥

आयुषे त्वा वर्चसे त्वीजसे च बलाय च ।

यथा हिरण्यतेजसा विभासासि जनोऽनु ॥ ३ ॥

यद्दे राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः ।

२४ । ३ त्वा शोक् — ६ ऽभूर्वशीनामभिः

२५ । उत्कूलमुद्धो भवोदुह्य

२६ । १. २ विभर्ति — ५ सुवर्णाः

इन्द्रो यद्वृत्रहा वेद तत्त आयुष्यं भुवत्तत्तं वर्चस्यं भुवत् ॥ ४ ॥

॥ तृतीयो ऽनुवाकः ॥

गोभिर्घ्वा पातृषभो वृषा त्वा पातु वाजिभिः ।

॥ २७ ॥

वायुघ्ना ब्रह्मणा पातिन्द्रस्त्वा पातिन्द्रियैः ॥ १ ॥

सोमस्त्वा पातोषधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यैः ।

माश्वस्त्वा चन्द्रो वृत्रहा वातः प्राणेन रक्षतु ॥ २ ॥

तिस्रो दिवास्त्रिषः पृथिवीस्त्रीण्यन्तरिक्षाणि चतुरः समुद्रान् ।

चिवृतं स्तोमं चिवृत आप्य आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु चिवृतः चिवृद्धिः ॥ ३ ॥

चीन्नाकांस्त्रीन्समुद्रांस्त्रीन्ब्रह्मांस्त्रीन्वैष्टपान् ।

शीन्मातरिष्वनस्त्रीन्सूर्यान्गोमृक्कल्पयामि ते ॥ ४ ॥

घृतेन त्वा समुक्षाम्यस्य आज्येन वर्धयन् ।

अमेध्वन्द्रस्य सूर्यस्य मा प्राणं मायिनो दधन् ॥ ५ ॥

मा वः प्राणं मा वो ऽपानं मा हरो मायिनो दधन् ।

भार्जनो विश्ववेदसो देवा दैव्येन धावत ॥ ६ ॥

प्राणेनापि सं सृजति वातः प्राणेन संहतिः ।

प्राणेन विश्वतोमुखं सूर्यं देवा अजनयन् ॥ ७ ॥

आयुषायुष्कृता जीवायुष्मां जीव मा मृषाः ।

प्राणेनात्मचर्ता जीव मा मृत्योरुपं गा वशम् ॥ ८ ॥

देवानां निहितं निधिं यमिन्द्रो ऽब्रविन्दत्पथिभिर्देवयानैः ।

आपो हिरण्यं जुगुप्सुस्त्रिवृद्धिस्तास्त्वा रक्षन्तु चिवृतः चिवृद्धिः ॥ ९ ॥

त्रयस्त्रिंशद्देवतास्त्रीणि च वीर्याणि प्रियायमाणा जुगुप्सुस्त्रिंशन्तः ।

अस्त्रिंशन्दे अधि यद्विरण्यं तेनायं कृणवद्भीर्याणि ॥ १० ॥

ये देवा दिव्येकादश स्थ ते देवास्तो हविरिदं जुषधम् ॥ ११ ॥

ये देवा अन्तरिक्षा एकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १२

ये देवा पृथिव्यामेकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १३ ॥

असपत्नं पुरस्तात्पश्चाच्चो अभयं कृतम् ।

सविता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥ १४ ॥

दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्रयः ।

इन्द्राग्नी रक्षातां मा पुरस्तादश्विनावभितः शर्म यच्छताम् ।

तिरश्चीनाग्न्या रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ॥ १५ ॥

॥ २८ ॥

इमं वंभामि ते मणिं दीर्घायुताय तेजसे ।

दर्भे सपत्नदम्भनं द्विपतस्तर्पनं हृदः ॥ १ ॥

द्विपतस्तर्पनं हृदः शर्चूणां तापयन्मनः ।

दुहोदः सर्वांस्त्वं दर्भे घर्म इवाभिसंतापय ॥ २ ॥

घर्म इवाभितर्पन्दर्भे द्विपतो नितर्पन्मणे ।

हृदः सपत्नानां भिन्धीन्द्र इव विरुज्ज्वलम् ॥ ३ ॥

भिन्धि दर्भे सपत्नानां हृदयं द्विपतां मणे ।

उद्यन्त्वर्चमिव भूम्याः शिर एषां वि पातय ॥ ४ ॥

भिन्धि दर्भे सपत्नान्मे भिन्धि मे पृतनायतः ।

भिन्धि मे सर्वान्दुहोदो भिन्धि मे द्विपतो मणे ॥ ५ ॥

हिन्धि दर्भे ० । ० ॥ ६ ॥

वृश्च दर्भे ० । ० ॥ ७ ॥

कृन्त दर्भे ० । ० ॥ ८ ॥

पिङ्ग दर्भे ० । ० ॥ ९ ॥

विध्य दर्भे सपत्नान्मे विध्य मे पृतनायतः ।

विध्य मे सर्वान्दुहोदो विध्य मे द्विपतो मणे ॥ १० ॥

निष्ठां तर्भ सपत्नान्मे निष्ठां मे पृतनायतः ।

॥ २९ ॥

निष्ठां मे सर्वान्दुर्हार्तो निष्ठां मे द्विषतो मणे ॥ १ ॥

तृन्धि तर्भ ० । ० ॥ २ ॥

रुन्धि तर्भ ० । ० ॥ ३ ॥

मृण तर्भ ० । ० ॥ ४ ॥

मन्थं तर्भ ० । ० ॥ ५ ॥

पिण्डि तर्भ ० । ० ॥ ६ ॥

ओषं तर्भ ० । ० ॥ ७ ॥

दहं तर्भ ० । ० ॥ ८ ॥

जहि तर्भ सपत्नान्मे जहि मे पृतनायतः ।

जहि मे सर्वान्दुर्हार्तो जहि मे द्विषतो मणे ॥ ९ ॥

यज्ञे तर्भ जरामृत्युः गतवर्मन्सुवर्म ते ।

॥ ३० ॥

तेनेमं वर्मिणं कृत्वा सपत्नीं जहि वीर्यैः ॥ १ ॥

गतं ते तर्भ वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते ।

तमस्मि विश्वे त्वां देवा जरसे भर्तवा अर्दुः ॥ २ ॥

त्वामाहुर्देववर्म त्वां तर्भ ब्रह्मणस्पतिम् ।

त्वामिन्दुस्याहुवर्म त्वं राष्ट्राणि रक्षसि ॥ ३ ॥

सपत्न्यार्यं तर्भ द्विषतस्तरपनं दृढः ।

मणिं स्रजस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ॥ ४ ॥

यत्समुद्रो अभ्यक्रन्दत्पर्जन्यो विद्युता सह ।

ततो हिरेण्ययो विन्दुस्ततो दर्भो अजायत ॥ ५ ॥

॥३१॥

औदुम्बरेण मणिना पुष्टिकामाय वेधसे ।
 पशूनां सर्वेषां स्फातिं गोष्ठे मे सविता कर्त ॥ १ ॥
 यो नो अयिर्गार्हपत्यः पशूनामधिपा असन्त ।
 औदुम्बरो वृषा मणिः सं मा सृजतु पुष्ट्या ॥ २ ॥
 करोषिणीं फलवतीं स्वधामिरीं च नो गृहे ।
 औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ॥ ३ ॥
 यद्विषाच्च चतुष्पाच्च यान्यत्त्वानि ये रसाः ।
 गृहे ३ हं तेषां भूमानं विभ्रटादुम्बरं मणिम् ॥ ४ ॥
 पुष्टिं पशूनां परि जयभाहं चतुष्पटां द्विपटां यच्च धान्यम् ।
 पर्यः पशूनां रसमोपधीनां बृहस्पतिः सविता मे नि यच्छात ॥ ५ ॥
 अहं पशूनामधिपा असानि मयि पुष्टं पुष्टपतिदधातु ।
 मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्विषणानि नि यच्छतु ॥ ६ ॥
 उप मौदुम्बरो मणिः प्रजया च धनेन च ।
 इन्द्रेण जिह्वितो मणिरा मागन्तसह बर्चसा ॥ ७ ॥
 देवो मणिः संपन्नहा धनमा धनमातये ।
 पशोरक्षस्य भूमानं गवां स्फातिं नि यच्छतु ॥ ८ ॥
 यथाये त्वं वनस्पते पुष्ट्या सह जज्ञिये ।
 एवा धनस्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती ॥ ९ ॥
 आ मे धनं सरस्वती गर्यस्फातिं च धान्यम् ।
 सिनीवात्युपपायहादयं चौदुम्बरो मणिः ॥ १० ॥
 त्वं मणीनामधिपा वृषासि त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जज्ञान ।
 त्वयीमे वाजा द्विषणानि सर्वौदुम्बरं स त्वमस्मार्तहस्वारादरातिमर्मतिं
 द्युधं च ॥ ११ ॥
 यामणीरसि यामणीरुत्यायाभिर्पिक्तो ऽभि मा सिञ्च बर्चसा ।

तेजो ऽसि तेजो मयि धारयाधि रयिरसि रयिं मे धेहि ॥ १२ ॥

पुष्टिरसि पुष्ट्या मा समद्धि गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु ।

औदुम्बर स त्वमस्मासु धेहि रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छ

रायस्पोषाय प्रति मुञ्चे अहं त्वाम ॥ १३ ॥

अयमौदुम्बरो मणिवीरो वीराय बध्यते ।

स नः सनि मधुमतीं कृणोतु रयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात् ॥ १४ ॥

शतकारणो दुध्यवनः सहस्रपर्ण उत्तरः ।

॥ ३२ ॥

दर्भो य उय ओषधिस्तं ते बध्नाम्यार्युषे ॥ १ ॥

नास्य केशान्न वपन्ति नोरसि ताडमा मते ।

यस्मा अद्धिन्नपर्णेन दर्भेण गर्भं यद्धति ॥ २ ॥

दिवि ते तूलमोषधे पृथिव्यामसि निष्ठितः ।

त्वया सहस्रकारेऽनायुः प्र वर्धयामहे ॥ ३ ॥

तिष्ठो दिवो अन्यतृणक्षिप्त इमाः पृथिवीरुत ।

त्वयाहं दुर्हार्दो जिह्वां नि तृणदि वचांसि च ॥ ४ ॥

त्वमसि सहमानो ऽहमस्मि सहस्वान् ।

उभौ सहस्वन्तौ भूत्वा सपत्नान्तसहिषीवहि ॥ ५ ॥

सहस्व नो अभिमाति सहस्व पृतनायतः ।

सहस्व सर्वान्दुर्हार्दः सुहार्दो मे बह्वृषि ॥ ६ ॥

दर्भेण देवजातेन दिविष्टम्भेन शश्वदित् ।

तेनाहं शश्वतो जनां अमनं मनवानि च ॥ ७ ॥

प्रियं मा दर्भे कृणु ब्रह्मराजन्याभ्यां शूद्राय चार्याय च ।

यस्मै च कामयामहे सर्वस्मै च विपश्यते ॥ ८ ॥

३१ । २३ यमिभि

३२ । १ उत्तरः — ४ दिवो, ४ fehlt — ५ सहिषीवहि — ७ देवजातेन दिवि-

ष्टम्भेन — ८ शूद्राय (statt शूद्राय), विपश्यते

यो जायमानः पृथिवीमहहो अस्तम्भादन्तरिक्षं दिवं च ।
 यं विश्रुतं नानु पाप्मा विवेद स नो ऽयं दुर्भो वरुणो ऽधिवाकः ॥९॥
 सर्पान्नाहा शतकाण्डः सहस्वानोपधीनां प्रथमः सं बभूव ।
 स नो ऽयं दुर्भः परि पातु विश्रुतस्तेन साक्षीय पृतनाः पृतन्यतः ॥१०॥

॥३३॥ सहस्रार्धः शतकाण्डः पयस्वानपासगिर्वीरुधां राजसूयम् ।
 स नो ऽयं दुर्भः परि पातु विश्रुतो देवो मणिरायुषा सं सृजाति नः ॥१॥
 घृतादुक्षुभो मधुमान्ययस्वाभूमिहो ऽच्युतश्चावयिष्णुः ।
 नूतन्सपत्नानधरांश्च कृत्स्नन्दभो रोह महतामिन्द्रियेण ॥ २ ॥
 त्वं भूमिमन्येषोजंसा त्वं वेद्यां मीदसि चारुतव्यरे ।
 त्वां पवित्रमृषयो भरन्तस्त्वं पुनीहि दुरितान्यस्मत् ॥ ३ ॥
 तीक्ष्णो राजा विपामही रशोहा विश्रुत्वर्षेणि ।
 ओजो देवानां चलमृगमेतत् तं वेदामि जगम स्वस्तये ॥ ४ ॥
 दुर्भेण त्वं कृणवो वीर्येणि दुर्भं विश्रुतात्मना मा व्यथिष्ठाः ।
 अतिष्ठाय वचसाध्यन्यान्सूर्यं द्रवा भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥ ५ ॥
 ॥ चतुर्थो ऽनुवाकः ॥

॥३४॥

अहिंरा असि जङ्घिड रक्षितासि जङ्घिड ।
 द्विपाञ्चतुष्पादस्माकं सर्वे रक्षतु जङ्घिडः ॥ १ ॥
 अष्टाकृत्यास्त्रिपञ्चाङ्गीः शतं कृत्याकृतश्च ये ।
 सर्वान्विनष्टेजसो ऽस्मां जङ्घिडस्करत् ॥ २ ॥

३३ । १ ननु पाप्मा विवेद (१ विवेद) स नो ऽयं दुर्भो वरुणो अधिवाकः — १० सह-
 स्रार्धधीना

३३ । ५ सहस्रदीर्घाणि, अतिष्ठाय वचसाध्यन्ता

३४ । १ जङ्घिडो ऽसि जङ्घिडो रक्षितासि जङ्घिडः ॥ — २ आगुत्सास्त्रिं०, सर्वान्वि-
 नष्टेजसो

अरसं कृत्रिमं नादमरसाः सप्र विस्रसः ।
 अपेतो जङ्घिडामन्तिमिपुमस्तैव शातय ॥ ३ ॥
 कृत्यादृषण एवायमथो अरातिदृषणः ।
 अथो सहस्वां जङ्घिडः प्र ए आर्यपि तारिषत् ॥ ४ ॥
 स जङ्घिडस्य महिमा परि एः पानु विश्रतः ।
 विष्कन्धं येन सासहे संस्कन्धमोज ओजसा ॥ ५ ॥
 चिष्टा देवा अजनयचिष्टितं भूम्यामधि ।
 तमु त्वाङ्गिरा इति ब्राह्मणाः पृथ्या विंदुः ॥ ६ ॥
 न त्वा पूर्वा ओपधयो न त्वा तरन्ति या नवाः ।
 विवाध उयो जङ्घिडः परिपाणः सुमङ्गलः ॥ ७ ॥
 अथो यदा समभवो जङ्घिडामितवीर्य ।
 पुरा तं उपायत उपेन्द्रो वीर्यं ददौ ॥ ८ ॥
 उप इत्ते वनस्पत इन्द्र ओज्मानमा दधौ ।
 अमीवाः सर्वाश्चातयं जहि रक्षांस्योषधे ॥ ९ ॥
 आशरीकं विशरीकं बलासं पृथ्यामयम् ।
 तन्मानं विश्वशारदमरसां जङ्घिडस्करत् ॥ १० ॥

इन्द्रस्य नामं गृह्णन्तु अर्थयो जङ्घिडं ददुः ॥ ३५ ॥
 देवा यं चक्रुर्भेषजमये विष्कन्धदूषणम् ॥ १ ॥
 स नो रक्षतु जङ्घिडो धनपालो धनेव ।
 देवा यं चक्रुर्ब्राह्मणाः परिपाणमरातिहम् ॥ २ ॥
 दुर्हादस्त्वं घोरं चक्षुः पापकृत्त्वानमार्गतम् ।
 तांस्त्वं सहस्रचक्षो प्रतीवोधेन नाशय परिपाणो ऽसि जङ्घिडः ॥ ३ ॥

३४ । ३ विस्रसः — ५ सासहे — ६ तृहा — ८ पदान्भवो. L. I पदान्भवो.
 उपाययत उदेन्द्रो — ९ इन्द्र ओज्मां — १० पृथ्यामयम्; मरसां

३५ । ३ दुर्हादः संघोरः जङ्घिडः

परि मा दिवः परि मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्परि मा वीरुहः ।
 परि मा भूतात्परि मोत भव्याद्विश्वेदिशो जङ्घिडः पोत्वस्मान् ॥ ४ ॥
 ये कृत्वन्तो देवकृता य उतो मर्त्येभ्यः
 सर्वांस्ताच्चिश्चभेषजो ऽरसां जङ्घिडस्करत् ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥

शतवारो अनीनगृह्णामावृक्षांसि तेजसा ।
 आरोहचर्चसा सह मणिर्दुर्लभमचातनः ॥ १ ॥
 गृह्णाभ्यां रक्षो नुदते मूलैर्न पातुधान्यः ।
 मध्येन यक्ष्मै वापते नैनं पाप्मातिं तरति ॥ २ ॥
 ये यक्ष्मांसो अर्भका महान्तो ये च शशिनः ।
 सर्वान्दुर्लभमहा मणिः शतवारो अनीनगत् ॥ ३ ॥
 शते वीरौ अजनयक्षते यक्ष्मानपोवपत् ।
 दुर्लभः सर्वान्दृष्ट्वाव रक्षांसि धूनुते ॥ ४ ॥
 हिरण्यगृह्ण क्षुपभः शतवारो अयं मणिः ।
 दुर्लभः सर्वान्सृष्ट्वाव रक्षांस्यकमीत् ॥ ५ ॥
 शतमहं दुर्लभावीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् ।
 शतं च श्वर्चतीनां शतवीरेण वारये ॥ ६ ॥

॥ ३७ ॥ इदं वर्चो अपिना दत्तमागभर्गो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
 पर्यस्त्रिगृह्णामि च वीर्याणि तान्ययिः प्र ददातु मे ॥ १ ॥
 वर्च आ धेहि मे तत्त्वं सह ओजो वयो बलम् ।
 इन्द्रियार्थं त्वा कर्मणे वीर्याय प्रति गृह्णामि शतशरदाम् ॥ २ ॥
 ऊर्जे त्वा बलाय त्वीजसे सहसे त्वा ।

३५ । ४ भव्या — ५ यः कृत्वन्तो देवकृता य उतो मर्त्येभ्यः E. भृष्टेभ्यः । भव्यैः

३६ । १ मणिः — २ तरति — ४ वीरा शंखय कृत

३७ । १. २ यजम्

अभिभूयाय त्वा राष्ट्रभूत्याय पर्युहामि शतशारदाय ॥ ३ ॥

चतुभिर्द्वातर्वरायुषे वचसे त्वा ।

संवत्सरस्य तेजसा तेन संहनु कृणमसि ॥ ४ ॥

न तं यक्ष्मा आरुन्धते नैनं शपथो अश्रुते ।

॥ ३८ ॥

यं भेषजस्य गुग्गुलोः सुरभिर्गन्धो अश्रुते ॥ १ ॥

विष्वञ्चस्तस्माद्यक्ष्मा मृगादभ्या उवेरते ।

यद्गुगुलु सैन्धवं यदाप्यसि समुद्रियम् ।

उभयोरग्रभं नामास्मा अरिष्टतातये ॥ २ ॥

येतु देवस्त्रायमाणः कुष्ठो हिमवतस्परि ।

॥ ३९ ॥

तक्मानं सर्वे नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ १ ॥

चीरिणं ते कुष्ठं नामानि नयमारो नधारिणो न घायं पुरुषो रिषत् ।

यस्मै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ २ ॥

जीवला नाम ते माता जीवन्तो नाम ते पिता । न घायं पु० १० ॥ ३ ॥

उत्तमो अत्योषधीनामनडां जगतामिव व्याघ्रः श्वपदामिव ।

न घायं पुरुषो रिषत् । यस्मै परिव्रवीमि त्वा सायंप्रातरथो दिवा ॥ ४ ॥

विभृगुभ्यो अङ्गिरोभ्यस्त्रिरादित्येभ्यस्परि । त्रिर्जातो विश्वदेवेभ्यः ।

स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।

तक्मानं सर्वे नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ५ ॥

अश्वत्थो देवसदनमृतीयस्यामितो दिवि ।

तचामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ॥ ६ ॥

३१ । ३ राष्ट्रभूत्याय

३८ । २ मृगा अग्रो

३९ । २ नयमारो नघायुषो नद्याय पुरुषोर्वत — (३ जीवन्तो) — ५ विः शत्रुभ्यो —

६ u folgd कुष्ठो

हिरण्ययी नौरचरद्विरण्यबन्धना दिवि ।
 तवामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ॥ ७ ॥
 यच्च नावप्रभंशनं यच्च हिमवंतः गिरः ।
 तवामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ।
 स कुष्ठो विश्वभेषजः साकं सोमेन तिष्ठति ।
 तक्कानं सर्वं नागय सर्वोश्च यातुधान्यः ॥ ८ ॥
 मे त्वा वेद पृवं उत्स्वाकोर्यं वा त्वा कुष्ठकाम्यः ।
 यं वायुमो यं मात्स्यस्तेनासि विश्वभेषजः ॥ ९ ॥
 शीर्षशोकं तृतीयकं सदृदिश्यं हायनः ।
 तक्कानं विश्वधावीर्याधराञ्च परा सुव ॥ १० ॥

॥४०॥

यन्मे छिद्रं मनसो यच्च वाचः हरस्वज्ञं मन्युमन्तं जगाम ।
 विश्वस्तेहवैः सह संविदानः सं दधातु बृहस्पतिः ॥ १ ॥
 मा नं आपो मेधां मा ब्रह्म प्र मंथिष्टन ।
 गुप्सदा यूयं स्यन्दध्वमुपहृता अहं सुमेधा वचस्वी ॥ २ ॥
 मा नो मेधां मा नो दीक्षां मा नो हिसिष्ट यत्तपः ।
 शिवा नः सन्त्वार्युपे शिवा भवन्तु मातरः ॥ ३ ॥
 या नः पीपरीदश्विना ज्योतिष्मती तर्मस्तिरः ।
 तामस्मे रासथामियम ॥ ४ ॥

॥४१॥

भद्रमिदन्तं चक्षुष्यः स्वविदस्सर्पो दीक्षामुपनिषेदुरथ ।
 ततो राष्ट्रं चलमोजंश्च जातं तदस्मै देवा उपसंसनन्तु ॥ १ ॥

ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञो ब्रह्मणा स्वरवो मिताः ।

॥४२॥

अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो ब्रह्मणो ऽन्तर्हितं हविः ॥ १ ॥

ब्रह्म सुचो घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिरुद्धिता ।

ब्रह्म यज्ञश्च सचं च ऋत्विजो ये हविष्कृतः । शमिताय स्वाहा ॥ २ ॥

अंहोमुचे प्र भरे मनीषामा सुचाव्ये सुमतिर्मावृणानः ।

इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः संन्तु यजमानस्य कामाः ॥ ३ ॥

अंहोमुचं वृषभं यज्ञियानां विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् ।

अपां नपातमश्विना हुवे धियेन्द्रेण म इन्द्रियं दत्तमोजः ॥ ४ ॥

यचं ब्रह्मविदो यानि दीक्षया तर्पसा सह ।

॥४३॥

अपिमा तचं नयन्त्वपिमेधां दधातु मे । अयये स्वाहा ॥ १ ॥

यचं० । वायुर्मा तचं नयतु वायुः प्राणान्दधातु मे । वायवे स्वाहा ॥ २ ॥

यचं० । सूर्यो मा तचं नयतु चक्षुः सूर्यो दधातु मे । सूर्याय स्वाहा ॥ ३ ॥

यचं० । चन्द्रो मा तचं नयतु मनश्चन्द्रो दधातु मे । चन्द्राय स्वाहा ॥ ४ ॥

यचं० । सोमो मा तचं नयतु पयः सोमो दधातु मे । सोमाय स्वाहा ॥ ५ ॥

यचं० । इन्द्रो मा तचं नयतु बलमिन्द्रो दधातु मे । इन्द्राय स्वाहा ॥ ६ ॥

यचं० । आपो मा तचं नयन्त्वमृतं मोषं तिष्ठतु । अद्वाः स्वाहा ॥ ७ ॥

यचं ब्रह्मविदो यानि दीक्षया तर्पसा सह ।

ब्रह्मा मा तचं नयतु ब्रह्मा ब्रह्म दधातु मे । ब्रह्मणे स्वाहा ॥ ८ ॥

आयुषो ऽसि प्रतरणं विश्वभेषजमुच्यसे ।

॥४४॥

तदाञ्जन त्वं शंतातिं शमापो अभयं कृत ॥ १ ॥

यो हरिमा जायान्यो ऽङ्गभेदो विसर्त्यकः ।

४२ । १ यज्ञा, स्वरवा मिताः ऽन्तर्हिते — २ यज्ञश्च तस्य — ३ इदमिन्द्र —

४० मन्त्रिणां जुवे धियं इन्द्रियेषां त इन्द्रिय

४४ । १ विश्वं भेषजं, शंतातिं शमापो

- सर्वे ते यक्षमङ्गेभ्यो बहिर्निहन्वाञ्जनम् ॥ २ ॥
 आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवनम् ।
 कृणोत्वप्रमायुक्तं रथजृतिमनागसम् ॥ ३ ॥
 प्राणं प्राणं वायस्वासो असवे मृड ।
 निर्वृते निर्वृत्या नः पाणेभ्यो मुञ्च ॥ ४ ॥
 सिन्धोगोर्भोऽसि विद्युतां पुष्यम् । वातः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्दिवस्पयः ॥ ५ ॥
 देवाञ्जनं चैककुट् परि मा माहि विश्वतः ।
 न त्वा तरन्योपधयो वाट्याः पर्वतीया उत ॥ ६ ॥
 वी३दं मध्यमवासुपद्रयोहामीवचातनः ।
 अमीवाः सर्वश्चातयन्नाशयदभिभा इतः ॥ ७ ॥
 बृह्नि१दं राजचरुणानृतमाहू पूरुषः ।
 तस्मात्सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ८ ॥
 यदापो अग्न्या इति वरुणेति यदूचिम ।
 तस्मात्सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ९ ॥
 मिषश्च त्वा वरुणश्चानु मेमंतुराञ्जन ।
 तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोहताम् ॥ १० ॥

॥ ४५ ॥

- शृणाहणमिव सं नय कृत्यां कृत्याकृतो गृहम् ।
 चक्षुर्मेन्वस्य दुर्हार्दः पृथीरपि शृणाञ्जन ॥ १ ॥
 यदस्मासु दुष्वप्सं यज्ञोषु यच्च नो गृहे ।
 अनामयत्वं च दुर्हार्दोऽग्निंयः प्रति मुञ्चताम् ॥ २ ॥
 अपामूर्जे ओजसो वाक्पानमपेजातमधि जातवेदसः ।
 चतुर्वीरिं पर्यन्तीयं यदाञ्जनं दिशः प्रदिशः करदिष्टिवास्तै ॥ ३ ॥

चतुर्वीरं बध्यत आर्जनं ते सर्वा दिशो अभयास्ते भवन्तु ।
 ध्रुवस्तिष्ठासि सवितेव वार्य इमा विशो अभि हर्तु ते बलिम् ॥४॥
 आद्वैकं मणिमेकं कृणुष्व स्वास्तेकेन पिवैकमेषाम् ।
 चतुर्वीरं नैर्घृतेभ्यश्चतुर्भ्यो यास्या बन्धेभ्यः परि पात्रस्मान् ॥५॥ ,
 अपिर्मापिर्नावतु प्राणायोपानायामुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये
 सुभूतये स्वाहा ॥६॥
 इन्द्रो मेन्द्रियेणावतु प्राणायाम् ॥७॥
 सोमो मा सौम्येनावतु ॥८॥ भर्गो मा भर्गेनावतु ॥९॥
 मस्तो मा गुणैरवतु प्राणायोपानायामुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्व-
 स्तये सुभूतये स्वाहा ॥१०॥

॥ पञ्चमो ऽनुवाकः ॥

प्रजापतिष्ठावभात्रयममस्तृतं वीर्याय कम् । ॥४६॥
 तं ते बभाम्यामुषे वर्चस ओजसे च बलाय चास्तृतस्त्वाभि रक्षतु ॥१॥
 ऊर्ध्वस्तिष्ठन्नक्षाममादमस्तृतेमं मा त्वा दभ्यण्यो यातुधानाः ।
 इन्द्र इव दस्युनव धूनुष्व पृतन्यतः सर्वां ऊचूचि बहस्वास्तृतस्त्वा ॥२॥
 शतं च न प्रहरन्तो निघ्नन्तो यं न तस्तिरे ।
 तस्मिन्निन्द्रः पर्यदह चक्षुः प्राणमथो बलमस्तृतं ॥३॥
 इन्द्रस्य त्वा वर्मेणा परि धापयामो यो देवानामधिराजो बभूव ।
 पुनस्त्वा देवाः प्र रण्यन्तु सर्वे ऽस्तृतं ॥४॥
 असिन्मृणावेकशतं वीर्याणि सहस्रं प्राणा असिन्वस्तृते ।
 व्याघ्रः शबून्भि तिष्ठ सर्वान्यस्त्वा पृतन्यादधरः सो अस्वस्तृतं ॥५॥
 घृतादुलुभो मधुमान्ययस्वान्सहस्रप्राणः शतयोनिर्वयोपाः ।

४५।४ वार्य इमा विशो — ॥ आद्वैकं — ६ सुभूतये

४६।१ तत् — २ ऊर्ध्वस्तिष्ठन्नक्षाममादमस्तृतेमं — २ तस्तिरे and fehlt d

शंभूषं मयोभृशोर्जस्वांश्च पयस्वांश्चास्तृतं ॥ ६ ॥

यथा त्वमुत्तरो ऽसौ असपत्नः सपत्नहा ।

सज्जातानामसौ वशी तथा त्वा सविता कर्दस्वृतस्त्वाभि रक्षतु ॥ ७ ॥

॥ ४७ ॥

आ रात्रि पार्थिवं रजः पितुरप्राप्यं धामभिः ।

दिवः सदांसि बृहती वि तिष्ठस आ त्वेयं वर्तते तमः ॥ १ ॥

न यस्याः पारं दृष्टे न योयुवद्विषमस्यां नि विंशते यदेजति ।

अरिष्टासस्त उर्वि तमस्वति रात्रि पारमशीमहि भद्रे पारमशीमहि ॥ २ ॥

ये ते रात्रि नृचक्षसो द्रष्टारो नवतिनव ।

अशीतिः संन्यष्ट उतो ते सप्त सप्ततिः ॥ ३ ॥

षष्टिश्च पदं च रेवति पञ्चाशत्पञ्च सुखयि ।

चत्वारश्चत्वारिंशच्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि ॥ ४ ॥

द्वौ च ते विंशतिश्च ते रात्र्येकादशावमाः ।

तेभिर्नो अद्य प्रायुभिर्नि पाहि दुहितदिवः ॥ ५ ॥

रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत मा नो दुःशंस ईशत ।

मा नो अद्य गवां स्तेनो मार्बीनां वृक ईशत ॥ ६ ॥

मार्श्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यानुधान्यः ।

परमेभिः पथिभि स्तेनो धावतु तस्करः ॥ ७ ॥

परेण दन्वती रज्जुः परेणाधामुर्येतु ।

अन्ध रात्रि नृष्ट्रभूममशीर्षाणमहि कृणु ॥ ८ ॥

हनू वृकस्य जम्भया स्तेनं दृष्टे जहि ।

त्वयि रात्रि यमामसि स्वपिषामसि जागृहि ॥ ९ ॥

गोभ्यो नः शर्म यक्षार्थेभ्यः पुरुषेभ्यः ॥ १० ॥

अथो यानि चर्यामहे यानि वान्तः परीक्षहि ।

॥ ४८ ॥

तानि ते परि दक्षसि ॥ १ ॥

रात्रि मातरूपसे नः परि देहि ।

उषा नो अहे परि ददान्वहस्तुभ्यं विभावरि ॥ २ ॥

यत्किं चेदं पतयति यत्किं चेदं संरीसृपम् ।

यत्किं च पर्वण्यामक्तं तस्माच्च रात्रि पाहि नः ॥ ३ ॥

सा पश्चात्पाहि सा पुरः मौत्तरादंधरादुत ।

गोपाय नो विभावरि स्तोतारस्त इह संसि ॥ ४ ॥

ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च भूतेषु जायन्ति ।

पृथुषु सर्वान्नक्षन्ति ते न आत्मसु जायन्ति ते नः पृथुषु जायति ॥ ५ ॥

वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा संसि ।

तां त्वा भरद्वाजो वेद सा नो विज्ञेऽधि जागृहि ॥ ६ ॥

इधिरा योषा युवतिर्दमूना रात्री देवस्य सवितुर्भगस्य ।

॥ ४९ ॥

विश्वव्यावाः सुहवा संभृतश्रीरा पद्मा द्यावापृथिवी महित्वा ॥ १ ॥

अधि विश्वान्यरुहन्नभीरा वर्षिष्ठं द्यामरुहन्नविष्टा ।

उशती रात्र्यनु मा भद्राभिर्वि तिष्ठते मित्र इव स्वधाभिः ॥ २ ॥

वर्ये वन्द्ये सुभगे सुजात अजंगनाचि सुमना इह स्याः ।

अस्मांस्त्रायस्व नर्याणि जाता अथो यानि गर्थानि पृष्टा ॥ ३ ॥

सिंहस्य रात्र्युशती पिशस्य व्याघ्रस्य द्वीपिनी बर्चे ज्ञा ददे ।

अश्वस्य ब्रम् पुरुषस्य मायुं पुरु रूपाणि कृणुषे विभाती ॥ ४ ॥

४८ । १ चयस्त्राह, E. B. वयः. परीक्षहि, P M W दक्षसि — ३ पर्वताया स त्व तस्य — ४ und ६ जायति vormal.

४९ । १ अश्वभा. संभृतः श्रीरा — २ अधि विश्वान्यरुहन्नभीरो वर्षिष्ठमरुहन्नः अविष्टाः सा महति ति — ३ वर्ये वन्द्ये, आजाग. स्नातः पृष्ठा — ४ रात्र्यु. पीपस्व, विभातीः

शिवं रात्रिमन्त्रसूर्यं च हिमस्यं माता सुहवा नो अस्तु ।
 अस्य स्तोमस्य सुभगे नि वीथ येन त्वा वन्दे विश्वासु दिक्षु ॥ ५ ॥
 स्तोमस्य नो विभावरि रात्रि राजैव जोषसे ।
 असीम सर्ववीरा भवाम सर्ववेदसो व्युहन्तीरनूपसः ॥ ६ ॥
 राम्या ह नाम दधिषे मम दिर्प्सन्ति ये धना ।
 रात्रि हि ताननु तप यथा स्तेनो न विद्यते यथा पुनर्न विद्यते ॥ ७ ॥
 भद्रासि रात्रि चमसो न पिष्टो विश्वाङ्गं रूपं युवतिर्विभर्षि ।
 चक्षुष्मतीम उशती वपूषि प्रति त्वं दिव्यास्तारका अमुकथाः ॥ ८ ॥
 यो अद्य स्तेन आयत्यघायुर्मर्त्यो रिपुः ।
 रात्री तस्य प्रतीत्य प्र यीवाः प्र शिरो हनत् ॥ ९ ॥
 प्र पादौ न यथारयति प्र हस्तौ न यथा रिषत्
 यो मल्लिसुरुषारयति स संपिष्टो अपायति ।
 अपायति स्वपायति शुष्के स्थले अपायति ॥ १० ॥

॥ ५० ॥

अन्यं रात्रि नृष्टधूममशीषाणमहिं कृणु ।
 अस्त्री ३ वृकस्य निर्जह्या स्तेनं द्रुपदे जहि ॥ १ ॥
 ये ते रात्र्यनङ्गाहस्तीक्ष्णगृह्णाः स्वागवः ।
 तेभिर्नो अद्य पारयति दुर्गाणि विश्वहा ॥ २ ॥
 रात्रिरात्रिमरिष्यन्तस्तेरम तत्त्वा वयम् ।
 गम्भीरमप्रवा इव न तेरियुरराजयः ॥ ३ ॥
 यथा म्यामाकः प्रपतन्वपरं नानुविद्यते ।

एवा रात्रि प्र पातय यो अस्मौ अभ्यधायति ॥ ४ ॥

अपं स्तेनमवासयो गोरजंमृत तस्करम् ।

अथो यो अर्बतः शिरो ऽभिधाय निनीषति ॥ ५ ॥

यदद्या रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु ।

तदेतदस्मान्भोजय यथेदं नापायति ॥ ६ ॥

उपसे नः परि देहि सर्वान्नाच्यनागसः ।

उवा नो अह आ भजादहस्तुभ्यं विभावरि ॥ ७ ॥

अयुतो ऽहमयुतो म आत्मायुतं मे चक्षुरयुतं मे श्रोत्रमयुतो मे ॥ ५१ ॥
प्राणो ऽयुतो मे ऽपानो ऽयुतो मे ध्यानो ऽयुतो ऽहं सर्वः ॥ १ ॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रसूत आ
रभे ॥ २ ॥

कामस्तदये समवर्तत मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । ॥ ५२ ॥
काम कामेन बृहता मयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥ १ ॥
त्वं काम सहसासि प्रतिष्ठितो विभुर्विभावा सखा आ संसीयते ।
त्वमुयः पूतनामु सासहिः सह ओजो यजमानाय धेहि ॥ २ ॥

दूराञ्चकमानाय प्रतिपाणायोक्तये ।

आस्मा अशृण्वन्नाशाः कामेनाजनयन्स्वः ॥ ३ ॥

कामेन मा काम आगन्दद्याद्दृढं परि ।

यदमीषामदो मनस्तदूष मामिह ॥ ४ ॥

यत्काम कामयमाना इदं कृणुमसि ते हविः ।

तंनः सर्वं समृध्यतामथेतस्य हविषो वीहि स्वाहा ॥ ५ ॥

५० । ४ एतावा रात्रि — ५ अप स्तेनं वाचो — ६ विभजः; यदेतद*, यथेदं नापुं-
पायति

५२ । १ य काम — २ सख आ — ३ *वाचये — ४ इन्द्रमसि ते

॥ ५३ ॥ कालो अश्वो वहति सप्रश्मिः सहस्राक्षो अजरो भूरिताः ।
 तमा रोहन्ति कवयो विपश्चितस्तस्य चक्रा भुवनानि विश्वा ॥ १ ॥
 सप्र चक्रा वहति काल एष सप्रास्य नाभौरमृतं चक्षाः ।
 स इमा विश्वा भुवनान्यर्वाङ्कालः स ईयते प्रथमो नु देवः ॥ २ ॥
 पूर्णः कुम्भो ऽधि काल आहितस्तं वै पश्यामी बहुधा नु सन्तम् ।
 स इमा विश्वा भुवनानि प्रत्यङ्कालं तमाहुः परमे व्योमन् ॥ ३ ॥
 स एव सं भुवनान्याभरत् एव सं भुवनानि पर्येत ।

पिता सन्भवत्युच र्षां तस्माद्वै नान्यत्परमस्ति तेजः ॥ ४ ॥

कालो ऽमुं दिवमजनयत्काल इमाः पृथिवीहृत् ।

कालेन भूतं भव्यं चेपितं ह वि तिष्ठते ॥ ५ ॥

कालो भूमिमसृजत काले तपति सूर्यः ।

काले ह विश्वा भूतानि काले चक्षुर्वि पश्यति ॥ ६ ॥

काले मनः काले प्राणः काले नाम समाहितम् ।

कालेन सर्वा नन्दन्यागतिन प्रजा इमाः ॥ ७ ॥

काले तपः काले ज्येष्ठं काले ब्रह्म समाहितम् ।

कालो ह सर्वस्येश्वरो यः पितामौत्रजार्पतेः ॥ ८ ॥

तेनैपितं तेन ज्ञातं तद् तस्मिन्नतिष्ठितम् ।

कालो ह ब्रह्म भूत्वा विभर्ति परमेशिनम् ॥ ९ ॥

कालः प्रजा असृजत कालो अयं प्रजार्पतिम् ।

स्वयंभूः कश्यपः कालात्तपः कालादजायत ॥ १० ॥

॥ ५४ ॥

कालादापः सम्भवन्कालाद्ब्रह्म तपो दिशः ।

कालेनोदेति सूर्यः बाले नि विंशते पुनः ॥ १ ॥

कालेन वातः पयते कालेन पृथिवी मही । द्यौर्मही काल आहिता ॥ २ ॥

कालोहं भूतं भव्यं च पुनो अजययत्पुनः ।

कालादृचः समभवन्पुनः कालादजायत ॥ ३ ॥

कालो यज्ञं समैर्यद्देवेभ्यो भागमर्क्षितम् ।

काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥

कालेऽयमङ्गिरा दिवोऽर्धवा चाधि तिष्ठतः ।

इमं च लोकं परमं च लोकं पुण्यांश्च लोकाब्धिर्धृतीश्च पुण्याः ॥ ५ ॥

सर्वोल्लोकानभिजित्य ब्रह्मणा कालः स ईयते परमो नु देवः ॥ ६ ॥

॥ यतोऽनुवाकः ॥

रात्रिरात्रिमप्रयावं भरन्तोऽश्वायेव तिष्ठन्ते घासमसौ ।

॥ ५५ ॥

रायस्योर्वेण समिधा मर्दन्तो मा ते अये प्रतिवेश रिषाम ॥ १ ॥

या ते वसोर्या तं इष्टिः सा ते एषा तया नो मृड ।

रायस्योर्वेण समिधा मर्दन्तो मा ते अये प्रतिवेश रिषाम ॥ २ ॥

सायंसायं गृहपतिर्नो अयिः प्रातःप्रातः सौमनसस्य दाता ।

वसोर्वसोर्वसुदा न एधि वयं त्वेन्धानास्तुवं पुषेम ॥ ३ ॥

प्रातःप्रातःगृहपतिर्नो अयिः सायंसायं सौमनसस्य दाता ।

वसोर्वसोर्वसुदा न एधिन्धानास्त्वा शतहिमा ऋधेम ॥ ४ ॥

अपश्चाद्घातस्य भूयासम् ।

अजादायावपतये रुद्राय नमो अयये ॥ ५ ॥

सभ्यं सभां मे पाहि ये च सभ्याः सभासदः ।

त्वयेद्वाः पुरुहूत विश्वमामुर्व्यध्ववम् ॥ ६ ॥

अहर्हर्बलिमित्ते हरन्तोऽश्वायेव तिष्ठन्ते घासमये ।

रायस्योर्वेण समिधा मर्दन्तो मा ते अये प्रतिवेश रिषाम ॥ ७ ॥

॥५६॥ यमस्य लोकादध्या बभूविष प्रमदा मर्यात्र युनेस्त्रि धीरः ।
 एकाकिना सरथं यामि विद्वान्स्वप्नं मिमानो असुरस्य योनीं ॥ १ ॥
 नृध्रस्त्वार्ये विश्वथंचा अपभ्यत्परा राध्या जनितीरेके अहिं ।
 ततः स्वप्नेदमध्या बभूविष गभिषयूपर्मपगूहमानः ॥ २ ॥
 बृहद्युवा असुरेभ्यो ऽधि देवानुपावर्तत महिमानमिह्नत ।
 तस्मै स्वप्नाय दधुराधिपत्यं जयस्त्रिंशसः स्वरानशानाः ॥ ३ ॥
 नैतं विदुः पितरो नोत देवा येषां जल्पिष्वरत्यन्तरा तम् ।
 क्षिते स्वप्नेदधुराग्रे नः आदित्यासो वर्हणेनानुशिष्टाः ॥ ४ ॥
 यस्य क्रूरमर्भजन्त दुष्कृतः स्वप्नेन सूकृतः पुण्यमार्युः ।
 स्वर्भदसि परमेण वर्युना तप्यमानस्य मनसो ऽधि जज्ञिषे ॥ ५ ॥
 विप्र तं सर्वाः परिजाः पुरस्ताद्विप्र स्वप्न यो अधिषा इहा तै ।
 यशस्विनो नो यशसेह पात्याराद्विषेभिरप याहि दूरम् ॥ ६ ॥

॥५७॥ यथा कलां यथा शकं यथर्णं संनयन्ति ।

एवा दुष्वर्णं सर्वमप्रिये सं नयामसि ॥ १ ॥

सं राजानो अंगुः समृणान्यंगुः सं कृष्टा अंगुः सं कला अंगुः ।

सर्वमस्मासु यदुष्वर्णं निर्दिष्यते दुष्वर्णं सुवाम ॥ २ ॥

देवपत्नीनां गर्भो यमस्य कार्णो भद्रः स्वप्नः । स ममं यः पापस्तं वि-
 पते प्र हिंस्रः ॥ ३ ॥

यस्तृष्टो नामासि कृष्णशकुनेर्मुसम् । तं त्वा स्वप्न तप्ता सं विप्र स त्वं

स्वप्राश्व इव कृष्णाऽमश्व इव नीनाहमनास्माकं देवपीयुं प्रियारु
(वधान) ॥ ४ ॥

यदस्मासु दुष्वभ्यं यद्गोपु यच्च नो गृहे । अनास्माकस्तद्देवपीयुः प्रिया-
रुनिष्कर्मिव प्रति मुञ्चताम् ॥ ५ ॥

नवारुनीनंप्रमायास्माकं ततः परि दुष्वभ्यं सर्वे द्विषते निर्दयामसि ॥ ६ ॥

धृतस्य जूतिः संमाना सदेव संवत्सरं हविषा वर्धयन्ती । ॥ ५८ ॥

श्रोत्रं चक्षुः प्राणो ऽष्टिचो नो अस्त्यष्टिचा वयमायुषो वर्चसः ॥ १ ॥

उपास्मान्प्राणो ह्ययतामुपं वयं प्राणं हवामहे ।

वर्चो जयाह पृथिव्यन्तरिक्षं वचः सोमो बृहस्पतिर्धृता ॥ २ ॥

वर्चसो द्यावापृथिवी स्यंहणी बभूवतु

वर्चो गृहीत्वा पृथिवीमनुसंचरेम ।

यशसा गावो गोपतिमुप तिष्ठन्त्यायतीर्यशो गृहीत्वा पृथिवीमनुसंचरेम ॥ ३ ॥

मजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वर्मा सीवध्वं बहुला पृषूनि ।

पुरं कृणुध्वमायसीरधृष्टा मा बः सुसोचमसो हंहता तम् ॥ ४ ॥

यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि ।

इमं यज्ञं विततं विश्वकर्मणा देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥ ५ ॥

ये देवानामृत्विजो मे च यज्ञिया येभ्यो हव्यं क्रियते भागधेयम् ।

इमं यज्ञं सह पत्नीभिरत्य यावन्तो देवाः हविषा मादयन्ताम् ॥ ६ ॥

त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्ववा । त्वं यज्ञेष्वीड्यः ॥ १ ॥ ॥ ५९ ॥

यज्ञो वयं प्रमिनामं व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः ।

अपिष्टविश्वमा पृणानु विद्वान्सोमं यो ब्राह्मणां अविद्वेजं ॥ २ ॥

५७।४ इव काशमश्व इव ॥ ५८।१ ययुर्दस्मासु ॥ ५९।१ ययुर्दस्मासु ॥ ५९।१ ययुर्दस्मासु ॥

५८।१ सदेवा — ४ सीवध्व — ६ देवाशविषा

५९।२ अपिष्टविश्वमा